STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 06989

GYU DE MOPASAN'S GEZAMELTE VERK

Guy de Maupassant

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

גיו דע מאפאסאן'ס

געזאמעלטע ווערק

קאמעדיען און ערצעהלונגען

איבערזעצט פון

לעאן קאברין

VI

צווייטע אויסגאבע

ארויסגעגעבען פון „פארווערטס"
175 איסט בראדוויי, ניו יארק
1918

אינהאלטס פערצייכנים:

צאהל פון
פיידזשעס

מוזאטט (קאמעדיע אין 3 אקטען) — — — — — — — — — — 5-109
א פאמיליען קאמעדיע (אין 2 אקטען) — — — — — — — — 1-82

ערצעהלונגען:

דער טוגענד פרייז — — — — — — — — — — — — — — — 1-25
דער ערשטער שנעע — — — — — — — — — — — — — — 1-14
א נייע סענסאציע — — — — — — — — — — — — — — — 1-6
דער טארט — — — — — — — — — — — — — — — — 1-8
דער יתום — — — — — — — — — — — — — — — — 1-12
דער קראליק — — — — — — — — — — — — — — — 1-13
די לעצטע פראבע — — — — — — — — — — — — — — 1-7
וועגען פארפיומען — — — — — — — — — — — — — — 1-5
מאדמאזעל — — — — — — — — — — — — — — — — 1-9
דער אונגלייכער שידוך — — — — — — — — — — — — 1-12
א פרוי'ס שלויקייט — — — — — — — — — — — — — 1-10
די ווייב און די געליעבטע — — — — — — — — — — — 1-6

מוזאטט

א קאָמעדיע אין דריי אקטען

פון

מאפאסאן און נאָרמאַנד

פערזאנען:

זשאן מארטינעל, צווישען 29 און 30, א מאלער, מ. מארטינעל'ס בעפפע. לעאן דע פעטיפר, 30 יאהר, אן אדוואקאט.

מ. מארטינעל, 55 יאהר, אוים האוור.

מ. דע פעטיפר, געריכטס־פרעזידענט, אפיצער פון דער עהרען־לעגיאן. 60 יאהר אלט.

דאקטאר פעלערין, ארום 30.

מאדאם דע ראטשארד, פעטיפר'ס שוועסטער, ארום 55.

העגריעטע לעוועקיו, בעקאנט אונטער'ן נאמען מוזאטט: א מאדעל־מיידעל, פריהער זשאן מארטינעל'ס געליעבטע, 22 יאהר.

מאדאם פלאשע, א הייבאם, אמאליגע טענצערין אין דער אפערא, 35.

זשילבערט מארטינעל, פעטיפר'ס טאכטער, 20 יאהר אלט, היינט פער־הייראט מיט זשאן מארטינעל.

ליזע באבין, אם.

דיענער.

ס'האנדעלט זיך אין פאריז אין דער געגענווארטיגער צייט. די האנדלונג פון דעם ערשטען און דריטען אקט קומט פאר ביי פעטיפר אין הויז און פון דעם צווייטען ביי מוזאטט.

ערשטער אקט

ערשטע סצענע

בײַ פּעטיפּר אין הויז: אַ עלעגאנטער סאלאָן. אין מיטען אַ טיש מיט שטולען ארום איהם. אנגעפילטע קאפע טאסען שטעהן אויפ'ן טיש. רעכטס א פאטעל און א שטוהל, לינקס א זאפע. די מיטעל־טהיר פיהרט אויף אַ גאלערעע. רעכטס און לינקס טהירען. אויף די טישען ברענען לאַמפּען. עס קומען אריין מ. דע פּעטיפּר, מ. מארטינעל, מאַדאַם דע ראַטשארד, לעאָן דע פּעטיפּר, זשאן מארטינעל, און זשילבערט, די לעצטע איז אין איהר חופּה־קלייד, נור אהן קראנץ און שלייער. די גאנצע געזעלשאפט קומט ערשט פון דעם חתונה־מאהלצייט.

מאַדאַם דע ראַטשארד

(א אונפריינדליכע, אבער גוטהערציגע פּערזאן, נאכדעם ווי זי האט בעפרייט איהר האנד פון מ. מארטינעל'ס ארם און איהם מיט א פערגניגונג בעדאנקט, זעצט זי זיך אויף די זאפע לינקס און רופט).

זשילבערט! זשילבערט!

זשילבערט (וועלכע האַלט איהר מאן אונטער ארם און פלוידערט מיט איהם).

ליעבע טאַנטע...

מאַדאַם דע ראַטשארד

און וואו איז דער קאפע?

זשילבערט

גלייך, ליעבע טאנטע. (געהט צו צום מיטעלסטען טיש, אויף וועלכען די טאססען שטעהן).

מאדאם דע ראטשארד

פערגים נור ניט דיין קלייד.

לעאן (צוגעלאפען)

ניין, ניין, לאז מיך. איך וועל דעם קאפע דערלאנגען. היינט דארף מיין שוועסטער צו קיין זאך זיך ניט צו ריהרען. דער־מאהנט זיך נור, אין איהר האכצייטסטאג! ליעבע טאנטע, איך נעהם זיך די עהרע און דאס פערגעניגען אייך צו בע־דיענען. אן אדוואקאט מוז זיין פארטיג צו אלעס.

מאדאם דע ראטשארד

אה, איך קען דיינע פעהיגקייטען לעאן און איך שעץ זיי..

לעאן (דערלאנגט איהר א טאססע קאפע).

איהר זייט זעהר ליעבענסווירדיג.

מאדאם דע ראטשארד (נעהמט די טאססע און טרינקט).

איך וויים וואס פאר א ווערטה דיינע פעהיגקייטען האבען.

לעאן (פיר זיך)

זי הויבט שוין אן. ווידער א שטאך! זי הערט גאר ניט אויף! (דערלאנגט א טאססע מ. מארטינעל) דריי שטיקלאך צוקער ניט אמת, העדר מארטינעל? און אביסעלע אלטע ברענדי אין דעם, ניט אזוי? איך וויים וואס איהר האט ליעב. מיר וועלען אייך שוין צוזעהן.

מ. מארטינעל

איך דאנק אייך, לעאן.

לעאן (צו פעטיפר)

און דו פאפא, קאפע?

פעטיפר

נאטירליך, מיין זוהן.

לעאָן (צו דאס יונג פאארל, וואס זיצט לינקס און אונטערהאלט זיך).
און איהר דאַרט, יונגערמאַן, יונגעפרוי? (דאָס פּאָרל איז פערטהאָן אין געשפּרעך און ענטפערט ניט) אה, איך רעכען, אז אייך דארף מען צורוה לאזען. (ער שטעלט די טאסען קאפע, וואס ער האט זיי געוואלט דערלאנגען, צוריק אויפ'ן טיש).

פעטיפר (צו מארטינעל)
דאכט זיך, אז איהר רויכערט ניט?

מארטינעל
איך רויכער ניט, קיינמאל ניט גערויכערט.

מאַדאַם דע ראטשארד
א וואונדער! און מיין ברודער און לעאן לאזען גאר ניט ארויס דעם סיגאר פונ'ם מויל. וואס פאר א מיאוסע זאך דאס רויכערען איז!

פעטיפר
אַן אנגענעהמע מיאוסע זאך, קלאריססע.

לעאָן
טאנטע, כמעט אלע מיאוס'ע זאכען זיינען אנגענעהם, און מאנכע פון זיי, ווייס איך, זיינען נאך מעהר ווי אנגענעהם.

מאַדאַם דע ראטשארד
שווייג, דו טויגעניכטס!

פעטיפר (נעהמט לעאנ'ס ארם).
קום, מיר וועלען רויכענען אינ'ם בילליארד־צימער. ווען דיין טאַנטע וויל ניט, מיר זאָלען דא רויכענען.

לעאָן

דער טאָג ווען זי וועט נאָך עפּעס ליעבען אויסער איהרע הינטעלאַך —

פּעטיפּר

האַלט איין דיין צונג און קום. (אב)

מארטינעל (צו מאדאם דע ראטשארד)

אַט אַזאַ חתונה געפעהלט מיר, ביי אייך אין פאריז איז אַזאַ חתונה אַ זעלטענהייט. חתונה געהאַט, געקומען פון קלויסטער. די געסט זיינען זיך צוגאַנגען, אפילו די מיידלאַך, די אונטער־פיהרערקעס און די אונטערפיהרערס. דאָס יונג פּאָאר בלייבט אין דער היים און עסט מיט די עלטערען און קרובים. ביינאַכט שפּיעלט מען אין ביליארד אָדער אין קאַרטען, אזוי ווי אין אַ געוועהנליכער נאַכט; דאָס יונג פּאָארל אונטערהאַלט זיך. (זשאן און זשילבערט הויבען זיך אויף און געהען ארוים געארמט פון'ם סאלאָן). דערנאָך ארום האַלבער נאַכט, גוט נאַכט!

מאדאם דע ראטשארד (פיר זיך)

אַ גראָבער מענש!

מ. מארטינעל (זעצט זיך נעבען איהר אויף די זאפע)

און דאָס יונג פּאָרל דרעהט זיך ניט אַ קאָפּ מיט אַן אונזיניגע האָכציייטסרייזע און מען וואַלגערט זיך ניט ארום אין די אונ־בעקוועמע האָטעל־צימערען — ניין, מען בלייבט אין דער היים, אין דעם שעהנעם, קליינעם, ווארעמען נעסט, און עס איז בעקוועם און אנגענעהם. יאָ, איך וויים, איהר טראַכט ביי זיך: „אַ מענש אָהן שיק, אָהן ברייטקייט, אַ קליינשטעדטעל־דיגער, אָבער וואָס ארט עס מיך, איך בין אַזאַ מענש“....

מאדאם דע ראטשארד

יא, מיין הערר, די בעסערע געזעלשאפט פיהרט זיך אנ־דערש...

מ. מארטינעל

וואס מיר געזעלשאפט! עס זיינען דא הונדערט טויזענד געזעלשאפטען! צום ביישפיעל אין האוור, אונזער געזעל־שאפט...

מאדאם דע ראטשארד

אייער געזעלשאפט קען איך נים. אבער איך קען אונזערע, וועלכע — (פערטראכט זיך) — איך מיין מיין געזעלשאפט, וועלכע...

מ. מארטינעל (כאפט אונטער)

וועלכע איז די בעסטע! דאס פערשטעהט זיך! אבער צו מיט שיק, צו אהן שיק, חתונה געהאט און פארטיג! און איך האף, מאדאם, אז איצט וועט איהר ענדליך זיך פערטראגען מעהר פריינדליך צו מיין נעפפע... ביז אהער האט איהר... איהר...

מאדאם דע ראטשארד (ברעכט אונטער)

איצט וועל איך דאך מוזען זיין פריינדליך צו איהם, ער איז דאך מיין ברודער'ס איידים!

מ. מארטינעל (לאכט גראב)

לייכט איז דאס מיר נים אנגעקומען און איך בין צופריעדען, וואס איך האב ענדליך דאס דורכגעבראכען. אין מיין לעבען האב איך גענוג שוועריגקייטען געהאט, אבער אזוי שווער ווי דאס איז מיר אנגעקומען...

מאדאם דע ראטשארד

שוועריגקייטען? איהר?

מ. מארטינעל

איך מיין געשעפטליכע שווערינקייטען, ניט קיין אנדערע...

מאדאם דע ראטשארד

וואס ווייסט איהר פון שווערינקייטען, איהר, וואס האט גע־געבען אייער נעפפע א האלבען מיליאן אלס נדן, פונקט אזא פערמעגען האט מיין זעליגער מאן פערשווענדעט.

מ. מארטינעל

איך האב געהערט, אז הערר דע־ראטשארד... אז הערר...

מאדאם דע ראטשארד (מיט א זיפץ)

האט מיך רואינירט און פערלאזען גלייך נאך דער חתונה. איין יאהר מיט איהם געווען און איך האב קיין צייט אפילו ניט געהאט צו בעגרייפען מיין אונגליק, אזוי גוט האט ער פערשטאנען ווי צו פערבלענדען מיר די אויגען, דער טוי־געניכטס!

מ. מארטינעל

אזא שארלאטאן איז ער געווען?

מאדאם דע ראטשארד

מיין הערר! ווענען איהם זאלט איהר אזוי ניט ריידען! ער איז געווען א זשענטלמען!

מ. מארטינעל

מען קען זיין א זשענטלמען און א שארלאטאן דערצו!

מאדאם דע ראטשארד

איבריגענס, מיר וועלען בעסער ניט ריידען פון מיין אונגליק. צו טרויעריג, דא זיינען דאך אלע אזוי גליקליך!

מ. מארטינעל

בעזאנדערס איך, איך בין גליקליכער ווי אלע. מיין נעפפע איז א וואוילער יונגער מאן און איך האב איהם ליעב ווי א לייבליכען זוהן. איך בין געווען אן איינפאוער געשעפטס־מאן...

מאדאם דע ראטשארד

דאס זעהט מען.

מ. מארטינעל

אבער איך האב זיך אנגעלעבט א שטיקעל פערמעגען מיט מיי־נע שיפען. דאנקען גאט, געלד פעהלט אונז ניט! ער איז א מאהלער, נו איז וואס? דאס טראגט אויך אריין געלד, אויך א גאנץ גוטעס געשעפט. די קונסט, מיין ליעבע מאדאם, ברענגט היינטיגע צייטען אריין אזוי פיעל געלד, ווי דער האנדעל, און מען ריזיקירט דערביי וויינינגער. זשאן, אמת, דארף מיר דאנקען, וואס ער האט זיך אזוי שנעל אויסגע־מענשעלט. מיין ברודער איז געשטארבען און זיין ווייב — באלד נאך איהם. איך בין געווען ניט פערהייראט און האב גענומען דעם קליינעם צו מיר. זאל מיך דער טייפ... ענט־שולדיגט, מאדאם! וואס האב איך איהם ניט געלאזט לער־נען, דעם קליינעם חברה־מאן! אלע וויסענשאפטען, אפילו כעמיע, ליטעראטור, מוזיק, קורץ, אלעס, אלעס. אבער דער חברה־מאן האט נור געוואלט צייכענען, צייכענען און ציי־כענען! האב איך איהם געלאזט צייכענען אויך! היינט איז ער שוין א בעריהמטער מאהלער, צו דרייסיג יאהר בעריהמט! ער האט שוין זאגאר דאס רויטע בענדעלע אין זיינע קנעפלאך!

מאדאם דע ראטשארד

א מאהלער אין זיינע יאהרען האט שוין געדארפט קריגען דעם גרויסען קרייץ!

מ. מארטינעל

דאָס וועט ער אויך קריגען, ווי דען! אָבער ענטשולדיגט מיר, איהר פערשטעהט? איך פּלוידער און פּלוידער, לעג מיר ארויס דאָס הארץ אויף דעם צונג און אין'ם קאָפּ איז אויך אביסעל דער קאָניאַק עה... עה... גוטען קאָניאַק האָט פּעטיפּער, עכטער קאָניאַק, ווי עס פּאַסט פאַר אַ געריכטס־פּרעזידענט, און מיר, פון האוור, פערשטעהען, וואָס הייסט אביסעל ריכטיגער קאָניאַק! (ער טרינקט דעם קאָניאַק אויס).

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אַך, אייער האוור!

מ. מארטינעל

(נעהמט נאָך אַ קאָניאַק; צוגעהענדיג צו מאַדאַם דע ראַטשארד)
אזוי. און איצט וועלען מיר טרינקען נאָך אַ גלעזעלע פאַר אייער געזונד און אונזער פריינדשאַפט! איך טרינק פאַר אונזער פריינדשאַפט, וועלכע זאָל קיינמאָל ניט פערדונקעלט ווע־רען! (טרינקט אויס און שטעלט דאָס גלעזעלע אויפ'ן טיש). ווען איך דערמאָהן זיך, אז צוליעב אַ קלייניגקייט איז דער שידוך שיער זיך ניט צוגאַנגען...

מאַדאַם דע ראַטשארד

גאָר ניט אַזאַ קלייניגקייט, ווי איהר דענקט. נאָך איצט זאָג איך אייך, אז מיר וואָלט געוועזן ליעבער, ווען מיין ניכטע זאָל הייראַטען ניט מיט אַן אַרטיסט. אָבער פערפאַלען, זאָל זיין מיט גליק!

מ. מארטינעל

אָה־אָה, מיט גליק זאָל זיין, מיט גליק! אייער ניכטע איז אַ טייבעלע, אַ פּערל, און ער איז אויך אַ שעהנע פייגעל! און דאָס גליק פון זיי ביידען וועט מיינע אַלטע יאָהרען פערשעהנערען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

איך וואָלט עס אויך געוואונשען, עס גלויבט זיך אבער ניט.

מ. מאַרטינעל

גלויבט מיר. פערלאָזט זיך אויף מיר. איך פערשטעה אויף א פרוי, אַזוי גוט ווי אויף וויין.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

וואָס פאַר אַ פערגלייך!

מ. מאַרטינעל

דאָס איז מיין פילאָזאָפיע, אַזוי פילאָזאָפירט מען ביי אונז, אין האוור!

פעטיפּר (ערשיינט מיט זיין זוהן לעאָן דורך דער מיטעלסטער טהיר). הערר מאַרטינעל, ווילט איהר שפּיעלען אַ פּאַרטיי ביליאַרד?

מ. מאַרטינעל

געווים! איך בין אַ ליידענשאַפטליכער ביליאַרד־שפּיע־לער.

לעאָן

פּונקט ווי פּאַפּאַ. אַה, איהר זייט צוויי ליידענשאַפטליכע!

מ. מאַרטינעל

יאַ, מיין יונגער פריינד, אַ מאַן אין מיינע יאָהרען, אַהן אַ ווייב און קינדער, מוז זיך בעגוגענען מיט אַזוינע פערגעניגענס. אין דער פריה — פיש פאַנגען, ביי נאַכט — ביליאַרד שפּיעלען; דאָס זיינען ערנסטע און אינטערעסאַנטע אונטער־האַלטונגען.

לעאָן

אַה, אַה, דאָס פיש פאַנגען, זעהר אַן אינטערעסאַנטע אונטער־האַלטונג! מען זיצט זיך אונטער'ן רעגען מיט די פיס אין

וואסער, אין די אויערען פייפט דער ווינד און מען ווארט, טאמער וועט מען א פישעלע, די גרויס ווי א קעפעל פון א שפילקע, ארויסציהען. זעהר אן אינטערעסאנטע אונטער־האלטונג!

מ. מארטינעל

גענויס, זעהר אן אינטערעסאנטע אונטערהאלטונג! וואלט, צום ביישפיעל, א געליעבטער געקענט האבען אזוי פיעל גע־דולד פאר זיין געליעבטע? דערמאהנט זיך נור, צוועלף אדער גאר פופצעהן יאהר זיצען אזויביים טייך און ווארטען, און אויסקוקען די אויגען! וועלכער געליעבטער וואלט אזוי פיעל געדולד געקענט האבען פאר זיין געליעבטע? פופצעהן טעג וואלט מען אויך ניט אויסגעהאלטען!

מאדאם דע ראטשארד

זיכער ניט!

לעאן

איך וואלט אפילו קיין אכט טעג ניט אויסגעהאלטען.

מ. מארטינעל

איא?

פעטיפר

ליעבער מארטינעל, קומט, קומט שפיעלען!

מ. מארטינעל

איך געה גלייך. אדיע, מאדאם! (אב מיט פעטיפר דורך דער מיטעלסטער טהיר).

מאדאם דע ראטשארד

(טהוט א דריק די אקסלען).

פון האוור! וואס קען מען פון איהם פערלאנגען!

לעאָן

אַ גוטער קערל, דער דאָזיגער מארטינעל, אביסעל אונקולטי־
ווירט, אָבער העל און פרעהליך ווי די זון און עהרליך ווי א
סאָלדאַט.

מאַדאַם דע ראטשארד

די ערעלקייט פעהלט איהם אין גאנצען.

לעאָן (האלב שטיל)

און אייך, טאַנטע?

מאַדאַם דע ראטשארד

וואָס זאָגסטו?

לעאָן (פערלעגען)

איך זאָג: איהר פערשטעהט אויף די זאכען. איהר האָט
שטענדיג געלעבט אין דער העכערער געזעלשאַפט.

מאַדאַם דע ראטשארד

און געשפיעלט אין איהר זאגאר א ראָלע אויך, ווען מיין זע־
ליגער מאַן האָט נאָך אזוי פיעל ניט געשפיעלט: אָבער
דו ביזט צו יונג, דו געדענקסט עס ניט. אויף א מאַסקען־
באַל ביים טערקישען קאָנסול האָב איך איינמאָל אלס סאַ־
לאמבא...

לעאָן

איהר אלס סאלאמבא, אלס קארטהאגינעזערין?

מאַדאַם דע ראטשארד

יאָ, איך אלס קאר־טהא־גי־נעזערין, פארוואָס ניט? און איך
האָב אויסגעזעהן רייצענד, גלויב מיר. עס איז געווען איז'ם
יאָהר איין טויזענד אכט הונדערט און...

לעאָן

ניין, ניין, זאָגט מיר ניט דעם דאַטום, טאַנטע, איך פערלאַנג ניט קיין דאַטום; גענוג אַז איך ווייס, דאַס קאַרטהאַגאַ איז צושטערט און די קאַרטהאַגינעזערין אויך.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ווער נור ניט איראָניש!

לעאָן

איך בין ניט איראָניש, טאַנטע, וואָס פאַלט אייך איין? גאָט איז מיין עדות. איך בין נור גוט אויפגעלעגט, ווייל מיין שוועסטער האָט געהייראַט מיט זשאַן, וואָס איהר האָט אַזוי ניט געוואָלט און איך האָב אַזוי געוואָלט. איך טריאומפיר איצט, טאַנטע, אָבער נור היינט ביי נאַכט. מאָרגען וועט דער טריאומפאַטער שוין מעהר דאָ ניט זיין, ער וועט אַוועק און איהר וועט בענקען נאָך דעם זיסען, טהייערען נעפפע. יאָ, יאָ, איהר וועט נאָך איהם בענקען, ווייל איהר זייט גאַר ניט אַזוי שלעכט, ווי איהר זעהט אויס, ליעבע טאַנטע. אייער גוטע הארץ האָט איהר שוין אַרויסגעוויזען טראָץ דעם, וואָס איהר האָט געגרינדעט אין כוילי, טראָץ דעם וואָס איהר זייט ניט רייך, אַ היים פאַר הייםלאָזע הינט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ווען מען איז אַליין, ווען מען האָט ניט קיין קינדער. דו ווייסט, אַז אייגענטליך בין איך דאָך קיינמאָל ניט געוועזען פער־הייראַט! אין גרונד בין איך דאָך כמעט אַן אַלטע מויד און ווי אַלע אַלטע מוידען —

לעאָן

האָט איהר ליעב הינטעלאַך.

מאַדאַם דע ראַטשארד

יאַ, טהייערער נעפפע, איך האָב ליעב הינטעלאַד און איך האָס די מענשעלאַד.

לעאָן

פון אונזער געשלעכט?

מאַדאַם דע ראַטשארד

יאַ, פון אייער מענערשען געשלעכט.

לעאָן

דאַס הייסט: איהר האַסט אייער מאַן! ער פערדיענט אייער האַס.

מאַדאַם דע ראַטשארד

ווען דו וואָלסט געוואוסט צוליעב וואַס פאַר א פרוי אַן אויס־וואורף ער האַט מיך פערלאַזען און אונגליקליך געמאַכט. דו האָסט זי אמאַל געזעהן?

לעאָן

יאַ, געזעהן, איינמאַל, ליעבע טאַנטע. מיר האַבען, געדענק איך, געשפּאַצירט אין שאַנז־עליזיי, איהר, פּאַפּאַ און איך. א הערר און דאַמע זיינען אונז אַנגעקומען אנט־קעגען. איהר זייט געוואָרען זעהר אויפגערעגט און איהר האָט אַנגעכאַפּט פּאַפּאַ ביים אַרים און אויסגעפּליסטערט: „דאָס איז זי, קוק ניט אַהין!“

מאַדאַם דע ראַטשארד

און וואָס האָסטו געטהאָן?

לעאָן

איך? דאָס אייגענע ווי פּאַפּאַ. איך האָב געקוקט אַהין.

מאדאם דע ראטשארד

זי איז געווען העסליך, ניט אזוי?

זשאן

מיר איז זי גאנץ גוט געפעלען געווארען. אבער פערגעסט ניט, אז איך בין דאמאלס אלט געווען עלף יאהר און מיין געשמאק איז...

מאדאם דע ראטשארד (הייבט זיך אויף)

אך, דו ביזט אונאויסשטעהליך. איך וואלט דיך געוואלט אוועקלעגען און אזוי גוט אריינשמייסען. ליידער אבער ביזטו שוין מעהר ניט קיין עלף יאהריגער אינגעל.

לעאן (מיט א שמייכעל)

נו, נו, נו, איך וועל עס שוין מעהר ניט טהאן. מעהר ניט! נו, נו, טהוט א שמייכעל, טאנטע, דער קליינער טהייערער לעאן וועט שוין זיין א גוטער אינגעל. איך פערשפרעך עס, איך שווער אייך מיט אן אויפגעהויבענער האנד. זייט א גוטע פערצייהט מיר.

מאדאם דע ראטשארד (דרעהט אוועק דעם קאפ פון איהם)

ניין!

לעאן

יא!

מאדאם דע ראטשארד

ניין! איך וואלט דיר מוחל געווען פאר דיינע גראבקייטען געגען מיר; איך, דאנקען גאט, קען זיך מיר מיין שטערטעל בעשטעהן. אבער דאס, וואס דו האסט אזוי געארבייט, אז דיין שוועסטער זאל הייראטען מיט דעם מאהלער, דאס, זעהסטו, וועל איך דיר קיינמאל ניט מוחל זיין. (טהוט א קלאפ איבער'ן טיש) דו האסט עס נישט געדארפט טהאן!

לעאן (טהוט אויך א קלאפּ איבער'ן טיש).

איך האב עס יע געדארפט טהאן! איך וועל קיינמאל ניט אויפהערען צו שרייען, אז איך בין געוועזן גערעכט!

מאדאם דע ראטשארד

און איך וועל קיינמאל ניט אויפהערען צו טענה'ן, אז ער פּאסט ניט פאר זשילבערט'ן.

לעאן

ווער דען, וואלט נאך אייער מיינונג, געפּאסט פאר זשיל־בערט?

מאדאם דע ראטשארד

א סאלידער מענש, א בעאמטער, א דאקטאר, אן אינזשעניער. און ניט מיט אזא שעהן פּנים'על.

לעאן

ווארום ניט מיט אזא שעהן פּנים'ל?

מאדאם דע ראטשארד

איך האב געהאט א שעהנעם מאן, ווייס איך וואס דאס האט מיך געקאסט!

לעאן

אייך וואלט נאך מעהר געקאסט, ווען ער וואלט געוועזן העס־ליך. (מאדאם דע ראטשארד וויל ווערען אין כעס). איבריגענס זייט איהר די איינציגע פרוי, וועמען זשאן געפעהלט ניט.

מאדאם דע ראטשארד

דאס איז דאך, וואס איך טענה: ער איז צו שעהן. ער גע־פעהלט צופיעל די פרויען. ער האט שוין א מענגע שעהנע פרויען געמאהלען. ער וועט זיי ווייטער מאהלען. שעהנע פרויען וועלען שטונדען לאנג מיט איהם אין זיין אטעליע פערברענ־גען. און מען ווייס, וואס אין די אטעליעס טהוט זיך.

לעאָן

”מען ווייס?“ האט איהר אמאל געזעהן. וואס דארט טהוט זיך?

מאדאם דע ראטשארד

איך? דאס הייסט... איך בין יא אמאל געווען אין אן אטעליע ביי האראס בערנעט.

לעאָן

ביי דעם מאהלער פון שלאכטען?

מאדאם דע ראטשארד

מיט איין ווארט, אזוינע מענשען, אזוינע קינסטלער פאסען ניט אין א בעאמטען־פאמיליע ווי אונזערע. קיין ריכטיגען פאמיליען־לעבען קענען זיי ניט פיהרען. ווי קען מען זיין א גוטער פאמיליען־מאן, ווען מען איז שטענדיג ארומגערינגעלט פון פרויען, וואס ווייסען ניט פון קיין אנדער זאך, ווי נור אנטהאָן זיך און אויסטהאָן זיך! דא האט מען צו טאָהן מיט פרויען, וואס קומען מאכען א בעשטעלונג און דא מיט די מאדעל־מיידלאך. בעזאנדערס די מאדעל־מיידלאך (הויבט זיך אויף). איך זאג: די מאדעל־מיידלאך, לעאָן!

לעאָן

אה, איך פערשטעה, וואס איהר מיינט טאנטע. איהר ווילט געבען אן אנצוהערעניש אויף זשאן'ס א געוויסען ראמאן. נו, איך ווייס, ער האט א מאדעל־מיידעל געליעבט, דריי יאהר זי געליעבט, אויפריכטיג, ערנסט...

מאדאם דע ראטשארד

געליעבט? דאס רופסטו אויך ליעבע?

לעאָן

יעדע פרוי קען מען ליעבען, טאַנטע, און די האָט זיין ליעבע פערדיענט מעהר ווי וועלכע אנדערע.

מאַדאַם דע ראטשארד

מסתמא ווייל זי האָט געהאַט א שעהן פנים׳ל.

לעאָן

און ווייל זי איז געווען צערטליך, גוט, טריי און איבערגעגעבען.

מאַדאַם דע ראטשארד

היינט פארוואס האָט ער זי געווארפען ?

לעאָן

טאַנטע, מיט זשאַן האָט פּאַסירט דאָס זעלבע, וואָס עס פּאַסירט מיט טויזענדע אנדערע יונגע לייט. א יונגער מאַן, א שעהנע מיידעל פון אכטצעהן יאָהר געטראָפען, געזעהן, געליעבט, א פערהעלטניס אנגעפאנגען. דאַן איז א צוויי־דריי יאָהר ארום — ער אוועק רעכטס, זי לינקס, — אַז אַלטע געשיכטע, וועלכע בלייבט אויביג ניי. דאָס איינציגע, וואָס האָט אונטערשיידעט זיין ליעבע פון אנדערע אזוינע, איז געווען דער מערקווירדיגער כאראקטער פון דער פרוי.

מאַדאַם דע ראטשארד

דער מערקווירדיגער ! ביי דער מיידעל א מערקווירדיגער כאַראקטער ? ווי האָט איהר זי גערופען ? איך געדענק ניט קלאָהר — פריילין מוז... מוז...

לעאָן

מוזאטט, ליעבע טאַנטע, די קליינע מוזאטט... א צונעמעניש, ווי אַלע מאַדעל־מיידלאַך האָבען.

מאַדאַם דע ראטשארד

און ווי איז איהר עהרליכער נאָמען ?

לעאָן

איהר ריכטיגער נאָמען איז הענריעטטע — הענריעטטע לע־
וועקיו.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

לעוועקיו? אזוי, אזוי!

לעאָן

און די דאָזיגע הענריעטטע לעוועקיו האָט די גאַנצע צייט פון איהר צוזאַמענלעבען מיט זשאַן איהם געליעבט, געעהרט, פערגעטערט, געאָטהעמט מיט איהם. דער דאָזיגער ליעבע האָט זי איהר יוגענד און איהר אונשולד, איהר שעהנהייט און פיליייכט אויך איהר גליק געאָפּפערט. און ווען זי האָט זיך געדאַרפט צושיידען מיט איהם, האָט זי ערשט געוויזען, ווי שטאַרק איהר ליעבע איז געווען. אָהן א טרער, אָהן דעם מינדסטען פאַרוואורף האָט זי זיך מיט איהם צושיידט. עס האָט איהר וועה געטהאָן, שרעקליך וועה געטהאָן, איהרע וועה־טאָגען אָבער האָט זי דערשטיקט אין איהר הארצען. די אונ־גליקליכע האָט פערשטאַנען, אז זי האָט איהם פערלאָרען אויף אויביג. זי האָט זיך אונטערגעגעבען איהר שיקזאַל און איז פערשוואונדען פון די אויגען. מען האָט זי קוים איינגערעדט, זי זאָל נעהמען די שטיצע, וואָס זשאַן האָט איהר פאָרגעלעגט, ווייל זי וואָלט זיך גיכער געטויטעט, איידער צו ציהען מאַטע־ריעלע נוצען פון איהר ליעבע.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

און זייט דעם האָט זי זשאַן אַמאָל געזעהן?

לעאָן

קיינמאָל ניט. און דאָס איז שוין א געשיכטע באַלד פון אכט מאָנאַטען. וועהרענד דער דאָזיגער צייט האָט ער מיך א פּאָר מאָל געבעטען אויסצוגעפינען, ווי איהר געהט. איך האָב אָבער

גאַרנישט געקענט אויסגעפינען, ווייל מען ווייס ניט וואו זי איז פערשוואונדען, (ענדערט דעם טאָן) אבער וואס דער־צעהל איך עס אייך, איהר ווייסט דאך עס אלעם פונקט אזוי ווי איך. מיר האבען שוין צוואנציג מאל וועגען דעם גע־רעדט.

מאַדאַם דע ראטשארד

און היינט, ווען איך הער די דאזיגע געשיכטע צום איין און צוואנצינסטען מאל, גלויב איך אזוי ווניג ווי צום ערשטען מאל.

לעאָן

אבער דאס איז דאך אמת!

מאַדאַם דע ראטשארד

אויב דאָס איז אמת, ווארום האסטו ניט געזעהן, אז זשאַן זאָל בלייבען מיט אזא מערקווירדיגע פרוי?

לעאָן

ליעבע טאַנטע, איך האב געטהאָן מיין פפליכט. ווען דאס דאזיגע דריי־יאָהריגע פערהעלטניס וואלט נאך לענגער געדוי־ערט, וואלט זשאַן געווען א פערלאָרענער מענש!

מאַדאַם דע ראטשארד

איז עס געווען דיין דאגה?

לעאָן

יא, טאַנטע, זשאַן איז מיין פריינד געוועז, און איך האב גע־האלטען פאר מיין פפליכט איהם צו ראטעווען, פונקט ווי איך האב פאר מיין ברודער פפליכט געהאלטען, צו זעהן, אז זשיל־בעט זאָל מיט איהם הייראטען, ווייל ער וועט זיין א בראַ־ווער און טיכטיגער מאַן. און איהר וועט זעהן. טאַנטע,

שפּעטער, ווען איהר וועט וויעגען אַ קליינעם פּלימעניק אָדער אַ קליינע פּלימעניצע, דאַן וועט איהר דאָס קליין בעשעפּע־ניש'ל נאָך מעהר ליעב האָבען ווי אַלע אייערע הינטעלאַך.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (כמעט גערייהרט)

אַה, לאַז, דו וועסט מיך ניט איבעררייידען! די אונגליקליכע הינטעלאַך, איך וועל זיי קיינמאָל ניט פערגעסען. דו ווייסט דאָך, אַז איך ליעב זיי ווי אַ מוטער.

לעאָן

איהר מוזט אָבער ליעב האָבען אייערע פּלימעניקעס ווי אַ מוטער און אייערע הינטעלאַך ווי אַ טאַנטע.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

דו ביזט אונאויסשטעהליך!

(זשאַן מאַרטינעל און זשילבערט ערשיינען דורך די מיטעלסטע טהיר; הינטער זיי דער דיענער זשאָזעף).

זשאַן (צום דיענער)

זשאָזעף, איהר האָט פערגעסען, בלומען מוזען זיין איבעראַל.

זשאָזעף

איהר קענט זיין רוהיג, אַלסדינג וועט זיין ריכטיג. (אָב).

לעאָן (צו זיין טאַנטע)

נו, זאָגט אַליין, זיינען זיי ניט דאָס שעהנסטע פּאָר?

זשאַן (צוגעהענדיג צו מאַדאַם דע ראַטשאַרד).

איהר ווייסט, מאַדאַם, פון וועמען מיר האָבען איצט גערעדט? פון אייך!

לעאָן (פאַר זיך)

נו! נו!

זשאַן

די גאַנצע צייט האָב איך אַלץ געטראַכט, וואָס פאַר אַ פּרעזענט גיט מען זשילבערט'ס ליעבענסווירדיגער טאַנטע.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (טרוקען)

זשילבערט האָט מיר שוין אַ פּרעזענט געגעבען פאַר אייך ביידען. איך דאַנק אייך, מיין הערר.

זשאַן

ניין, דאָס איז ניט גענוג. איך האָב זיך בעמיהט אייער געשמאַק צו טרעפען און ווייסט איהר, וואָס מיר איז איינגעפאַלען? (דערלאַנגט איהר אַ פּאָרטאָמאָנע) מאַדאַם, דאָ וועט איהר געפינען עטליכע הונדערטער פאַר אייערע פערלאָזענע הינטעלאַך. איך וויל נור איהר זאָלט מיר ערלויבען זיי צו בעזוכען פון צייט צו צייט, וויל איך וויל זיך מיט זיי בעקענען. און נאָך עפּעס: ווען איך וועל קומען, זאָלט איהר נור ניט אויסוועהלען די בייזסטע פון זיי מיך צו בעגריסען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (גערירט)

איך דאַנק אייך פון טיעפען האַרצען. עס איז זעהר שעהן פון אייך, וואָס איהר האָט געטראַכט פון מיינע אָרימע יתומים'לאַך!

לעאָן (זשאַן'ען אויפ'ן אויער)

דו ביזט אַ דיפּלאָמאַט!

זשאַן

מאַדאַם, איהר דאַרפט זיך ניט וואונדערען, וואָרום איך האָב עס געטהאָן. איך האָב זעהר ליעב חיות. און ווידער זיינען זיי דאָך אונזערע אַפּפער, אונזערע שקלאַפען און מאַנכע פון זיי אונזער נאַהרונג. אייגענטליך זיינען זיי די ווירקליכע מאַרטירער פון אונזער וועלט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

דאַס איז זעהר ריכטיג, מיין ליעבער פריינד. איך אליין האָב אויך פיעל מאָל אזוי געדענקט. אך, ווען מען זעהט אמאָל, ווי די פערד ווערען געמוטשעט און געשלאָגען פון די ווילדע קוטשערס!

לעאָן (מיט איראָניע)

און די פייגעל, און די ענטלאַך, און די האָזען, וואס ווערען נעבעך דערשאָסען! פיף־פאַף־בום!...

מאדאם דע ראַטשאַרד (פערשטאפט זיך די אויערען)

אַה, רייד ניט דערפון, מיך שוידערט, עס איז צו שרעקליך!

זשאַן (געהט צו צו זשילבערט)

ניט אמת, עס איז צו שרעקליך?

זשילבערט (פרעהליך)

יאַ, אבער זיי שמעקען גוט ווען מען עסט זיי.

מאדאם דע ראַטשאַרד (צו לעאָן)

דו האָסט קיין הארץ ניט!

לעאָן (שטיל צו מאדאם דע ראַטשאַרד)

פאַר חיות — ניין! אבער איהר האָט קיין הארץ ניט פאַר מענשען, און דאָס איז ערגער.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

וואָס מיינסטו?

לעאָן (ווייזענדיג אויף זשאַן און זשילבערט, וועלכע זיצען אויף דער זאָפע — לינקס).

יאַ, יאַ, טאַנטע, איהר האָט קיין הארץ ניט פאַר מענשען. וואָרים ווען איהר וואָלט יאַ אַ האַרץ געהאַט פאַר מענשען, וואָלט איהר דאָס יונגע פאַר איבערגעלאָזט איצט אליין. גלויבט מיר,

אז אייער אנוועזענהייט איז זיי איצט ניט בעזונדערס אנגע־נעהם. (נעהמט זי אן ביים ארם) קומט טאנטע, אריין אין ביליארד־צימער: פאפא האט שוין געווים דארט זיין סיגאר אויסגערייכערט.

מאדאם דע ראטשארד

און דו?

לעאן

איך דארף ארונטערגעהן אין מיין קאבינעט. איך קום באלד צוריק.

מאדאם דע ראטשארד

אין דיין קאבינעט! דער קאבינעט דיינער איז דיין אטעליע. ניט אמת, הולטאי דו? א קליענטקע ווארט דארט, הא?

לעאן

אבער, טאנטע, וואס פאלט אייך איין? פאר אן אדוואקאט ענטפלעקט מען נור די זעלע. (פאר זיך) ליידער! (געהט מיט מאדאם דע ראטשארד צום אויסגאנג און געהענדיג ווענדעט ער זיך צו זשאן און זשילבערט). קינדער, איך ווינש אייך גליק. (אב מיט מאדאם דע ראטשארד).

זשאן

יא, יא, איצט זייט איהר מיין פרוי, פריילין!

זשילבערט

פריילין!

זשאן

אך, ענטשולדיגט מיר. ווירקליך, איך וויים גאר ניט ווי אזוי איך זאל אייך רופען.

זשילבערט

רופט מיך איינפאד: זשילבערט.

זשאן

אלזא, זשילבערט, ענדליך, ענדליך, ענדליך זייט איהר מיין פרוי!

זשילבערט

געגוג מיה האט עס געקאסט —

זשאן

איך האב די העכסטע אכטונג פאר אייער ענערגיע! איהר זייט די רייצענדסטע העלדין! ווי איהר האט עס געקעמפפט גע־גען אייער פאטער און געגען אייער טאנטע! נור אייער ענערגיע האב איך צו פערדאנקען, וואס איהר געהערט איצט מיר, און מיין הארץ איז פול דאנקבארקייט צו אייך!

זשילבערט

איך האב צו אייך געהאט פערטרויען און דאס האט מיך גע־שטארקט אין מיין קאמפף.

זשאן

נור פערטרויען?

זשילבערט

אזא פראגע שטעלט א נאר! אבער גוט, איך וועל אייך ענט־פערען: איהר זייט מיר געפעהלען געוועזן אויך, דאס האט איהר געדארפט וויסען. ווען איהר וואלט מיר ניט געפעהלען געוועזן, וואלט איך וואהרשיינליך צו אייך קיין פערטרויען ניט געהאט. פריהער פון אלץ מוז מען געפעהלען, אז ניט העלפט ניט דאס פערטרויען, מיין שטאלצער העדר!

זשאַן

רופט מיך זשאַן, ווי איך רוף אייך זשילבערט.

זשילבערט (צעגערט)

איך קען דאָס ניט. איבריגענס וועל איך פּרואווען... ניין, ניין, איך קען ניט! (זי הויבט זיך אויף און גייט נאָך רעכטס).

זשאַן (גייט איהר נאָך)

ווי איך האָב אייך ליעב! ווי שעהן איהר זייט און ווי גראַ־ציעז! און די שעהנהייט איז מיין געטין, די געטין פון קינסט־לער. איהר בעצויבערט מיך איינפאַך. ווירקליך, אויסער אייך עקזיסטירט ניט פאַר מיר קיינער און גאָר נישט אויף דער גאַנצער וועלט!

זשילבערט

אייערע ווערטער פערשאַפען מיר פיעל פרייד, דאָך בעט איך אייך, איהר זאָלט מעהר אַזוי ניט ריידען, ווייל איהר שטעלט מיך אין אַ פערלעגענהייט. אפילו אמת איך האָב זיך גע־ריכט צו הערען פון אייך היינט אַזוינע שעהנע ווערטער, היינט אין אונזער האָכציַיטס־טאָג. פיליכט שפּעטער וועלען איי־ערע ווערטער אויך מיט אַזוי פּיעל ליעבע קלינגען, איך וויל ניט אין דעם צווייפלען, איהר האָט דאָך די פאַנטאַזיע און די בערעדזאַמקייט פון אַ קינסטלער, און איהר ליעבט מיך — אָבער אין דער אייגענער צייט גלויב איך, וועלען דאַן אייערע ווערטער גאַנץ אַנדערש זיין.

זשאַן

אָה!

זשילבערט (זעצט זיך אויף אַ שטוהל נעבען טיש)

און דאַרום... רעדט ווייטער!

זשאַן

וואָס מיך האָט פון דעם ערשטען אויגענבליק אַז צו אייך גע־צויגען, איז געוועז די געהיימניספולע הארמאָניע פון אייער וועזען און אייער זעעלע. געדענקט איהר, ווען איך בין דעם ערשטען מאָל צו אייך געקומען?

זשילבערט

אה, יא, זעהר גוט. מיין ברודער האָט אייך צום דינער מיט־געבראַכט. פריהער האָט איהר זיך געלאָזט בעטען, ניט גע־וואָלט געהן צו אונז.

זשאַן (לאַכט)

דאָס ווייסט איהר אויך? לעאָן איז דאָך אַן אַדוואָקאַט און קיין סוד קען ער ניט האַלטען! ער האָט עס אייך דערצעהלט? ער האָט עס ניט געדאַרפט טהאָן, שעהמען זאָל ער זיך! יאַ, איך מוז צוגעבען, מיך האָט זיך גאַר ניט געלוסט צו קומען צו אייך. אַלס קינסטלער בין איך געוועהנט געווען צו אונ־זער איינגענאַרטיגע, פרייע, לוסטיגע און ליאַרמדיגע געזעל־שאַפט. דער געדאַנק צו קומען איז אַזאַ ערנסטע הויז ווי איי־ערע און פערברענגען מיט בעאַמטע און יונגע מיידלאַך האָט מיך בעאונרוהיגט. אָבער איך האָב זעהר ליעב געהאַט אייער ברו־דער פאַר זיין לוסטיגקייט, אָפענהערציגקייט, ליעבענסווירדיג־קייט, פאַר זיין וויץ און זיין ערנסט, און איך האָב איהם ניט געקענט אָבזאָגען, ווען ער האָט מיר צו אייך איינגעלאַדען. און איך בעדויער דאָס גאַר נישט, ניין, ווירקליך ניט! איז'ם הארצען בין איך איצט איהם זאָגאַר זעהר דאַנקבאַר, וואָס ער האָט מיך דאָן איינגעלאַדען צו אייך! איהר געדענקט, ווען איך בין צום ערשטען מאָל צו אייך געקומען, האָט איהר פרישע בלומען איז וואַסער געשטעלט, איז אַ בינעזישער וואָזע האָט איהר די בלומען געשטעלט. איהר געדענקט עס?

זשילבערט

אהָ, געווים!

זשאַן

אייער פאָטער האָט גערעדט פון מײַן אַנקעל מאַרטינעל, וועל־כען ער האָט געקענט פון פריהער. איך האָב מיט אייער פאָ־טער גערעדט, אָבער די גאַנצע צייט האָב איך די אויגען ניט אַרונטערגענומען פון אייך און די בלומען.

זשילבערט (שמייכעלט)

יאָ, איהר האָט זעהר פיעל געקוקט אויף מיר, פאַר אַ ערשטעס מאָל אַביסעל צו פיעל!

זשאַן

פערגעסט ניט, אַז איך בין אַ קינסטלער און דער קינסטלער האָט געקוקט אויף אייך. איך האָב בעוואונדערט אייך. אייער געזיכט, אייער האַלטונג, אייערע בעוועגונגען האָבען מיך ענטציקט! און דערנאָך בין איך זעקס מאָנאַטען נאָכאַנאַנד צו אייך אין הויז געקומען, געקומען ווייל אייער ברודער האָט מיך געלאַדען און, נאָך מעהר, ווייל איהר האָט מיך געצויגען. (ער זעצט זיך נעבען איהר אויף אַ שטוהל). און דאָ האָט אַ שטילע אַהנונג אין מײַן זעלע ערוואַכט, אַז פיליכט וועט איהר אַמאָל מײַן פרוי ווערען. פון דעמאָלט אָן האָב איך זיך בעמיהט די בעציהונגען צווישען אייער פאָטער און מײַן אַנ־קעל ווידער אָנצוקניפּען, זיי זיינען פריינד געוואָרען! האָט איהר דען ניט בעמערקט מײַן מאַנעוור?

זשילבערט

אייער מאַנעוור? ניין! נור צייטענווייז האָב איך עפּעס געפיהלט, אָבער איך האָב זיך געוואונדערט, וואָס אַזאַ מאַן ווי איהר, אַזאַ בעריהמטער קינסטלער, אינטערעסירט זיך אַזוי

פיעל מיט אזא איינפאכער מיידעל ווי איך בין. מיר האט זיך עס אויסגעוויזען אזוי אונגעוועהנליך. דאס איך האב געצווייפעלט אין אייער אויפריכטיגקייט.

זשאן

דאך האבען מיר זיך פערשטאנען און פערשטאנען זיך גאנץ שנעל.

זשילבערט

איהר זייט מיר געפעהלען געווען. איך האב געפיהלט, אז איהר זייט ניט נור א גוטער מאהלער, נור א גוטער מענש דערצו. אויך לעאן האט אייך זעהר ליעב געהאט און שטענדיג גערעדט מיט מיר פון אייך.

זשאן

איך ווייס עס! און איך גלויב זאגאר, אז ער האט פון אונזער הייראט געטראכט פריהער פון אונז ביידען, איז דאס ניט א שאנדע? (נאך א קורצער פויזע). געדענקט איהר, ווי מיר האבען זיך צוריקגעקעהרט פון „סען־זשערמען", דאמאלט ווען מיר האבען אין דעם פאוויליאן הענרי דער פיערטער דינער געגעסען?

זשילבערט

אויב איך געדענק עס?

זשאן

מיין אנקעל און אייער טאנטע, איהר און איך זיינען געזעסען אין איין וואגען. דאס ווירדיגע פאאר אויף איין זייט, דאס יונגע פאאר אויף דער אנדער זייט. אייער פאטער און לעאן זיינען נאכגעפאהרען פון הינטען. עס איז געווען א שעהנע ווארימע זומערנאכט: אבער אייער בענעהמען זיך געגען מיר איז געווען זעהר קאלט.

זשילבערט

איך בין געווען אזוי פערווירט.

לעאָן

און דאך האט איהר געדארפט ערווארטען, אז ווען עס־איז וועל איך אייך די פראגע שטעלען, וואס האט אייך דאן צו־מישט. דען שוין דעמאלט האט פאר אייך קיין סוד ניט גע־קענט זיין, אז איך אינטערעסיר זיך מיט אייך מעהר ווי גע־וועהנליך, אז איך ליעב אייך.

זשילבערט

דאס איז אמת. פונדעסטוועגען האט מיך אייער פראגע איבער־ראשט און צוטומעלט. אה, זייט דעם האב איך אָפט פון דעם געטראכט, אבער די ווערטער, וואס איהר האט מיר דאן גע־זאגט, האב איך זיך ניט געקאנט דערמאנען. איהר געדענקט זיי?

זשאן

ניין! איך וויים נור, אז די ווערטער האבען זיך פון'ם הארצען אויף די ליפען ארויסגעריסען, ווי א פרומער געבעט. איך וויים נור, אז איך האב אייך געזאגט: איך דארף צו אייך אין הויז מעהר ניט קומען, ווען איהר זאלט מיר ניט געבען דאס רעכט צו פיהלען זיך דארט, ווי אן אייגענער מענש. און דא האט איהר מיר געענטפערט נאך א לאנגען צעגערן מיט אזא שטילער שטימע... ווי איך וואלט וועלען נאך אמאל הערען די דאזיגע שטימע!...

זשילבערט (שטיל, ווי אינ'ם טרוים)

עס וועט מיר וועה טהאן, ווען איהר וועט ניט קומען.

זשאן

יא, יא. ווארט אין ווארט. וואס איהר האט דאן געזאגט און מיט דער אייגענער שטימע!

זשילבערט

איהר האט עס ניט פערגעסען?

זשאן

קען מען עטוואס אזוינס פערגעסען? (מיט טיעפען געפיהל)
און ווען איך בעדענק דאס אלעס און בעטראכט איך, ווערט
מיר אלץ קלארער, אז מיר פערשטעהן איינער דעם אנדערן,
פאסען זיך איינע צום אנדערן און אז מיר וועלען גליקליך
זיין!

(קליינע פויזע)

זשילבערט (שטעהט אויף)

דאך איצט מוז איך אייך פערלאזען.

זשאן (אויך אויפגעשטאנען)

ווארום?

זשילבערט (ווענדעט זיך נאך רעכטס)

איך מוז געהן זיך פארצובערייטען ווי געהעריג צו דער האכ־
צייטס־רייזע! און איהר פערגעסט גור ניט צו זאגען פאפא
אדיע, איידער איהר נעהמט ביי איהם אוועק זיין קינד, איהר
שלעכטער מענש!

זשאן (געהט איהר נאך)

איך וועל עס גערן טהאן, אבער פריהער מוזט איהר מיר זא־
גען אז איהר ליעבט מיך.

זשילבערט

יא, איך ליעב אייך!

זשאן (קושט זי אויפ'ן שטערן)

און איך פערגעטער אייך!

(זשילבערט אב נאך רעכטס)

(מ. מארטינעל ערשיינט דורך דער מיטעלסטער טהיר, זעהט אויס זעהר אויפגערעגט און האלט א בריעף אין דער האנד.

מ. מארטינעל (בעמערקט זשאן, בעהאלט ער שנעל דעם בריעף אין קעשענע).

וואו איז לעאן?

זשאן

איך ווייס ניט, איהר דארפט איהם?

מ. מארטינעל

איך וויל איהם זעהן. איך דארף עפּעס אויסגעפינען וועגען געזעץ.

לעאן בעוויזט זיך אין דער מיטעלסטער טהיר.

זשאן

דא איז ער! איך קום גלייך! (אב נאך רעכטס)

מ. מארטינעל (צו לעאן, וגעהענדיג צו איהם שנעל)

איך מוז מיט אייך גלייך ריידען. א שרעקליכע געשיכטע. איך ווייס ניט, אויף וואס פאר א וועלט איך בין!

לעאן

וואס האט פּאסירט?

מ. מארטינעל

מיר האבען ערשט די פּארטיע בילליארד געענדיגט, דא האט אייער דיענער א בריעף אריינגעטראגען, אדרעסירט צו מארטינעל אהן דעם ערשטען נאמען. איך האב געמיינט, אז דער בריעף איז צו מיר און איך האב איהם געעפענט. ערשט דער בריעף איז צו זשאן געשריבען. איך האב דארט איבערגעלעזען עטוואס אזוינס, וואס האט מיך אין גאנצען צומישט. איצט וויל איך, איהר זאלט מיר א ראטה געבען, ווארום מיר מוזען גלייך עפּעס טהאן, גלייך!

לעאָן

וואס איז דארט, רעדט!

מ. מארטינעל

איך ווייס אליין ניט, צו דארף איך גאר ריידען. עס איז זעהר אן ערנסטע אנגעלעגענהייט, א געהיימניס, וואס איך האב נור צופעליג דערוואוסט...

לעאָן

רעדט, איהר מעגט מיר פערטרויען.

מ. מארטינעל

איך פערטרויע אייך. דאס איז דער בריעף. ער איז פון דאקטאר פעלעריין, זשאן'ס פריינד. ער איז א לעבע־מאן, א דאקטאָר פאר שעהנע דאמען, אָבער ער וואָלט אזא בריעף קיינמאָל ניט געשריעבען, ווען עס וואלט ניט געווען זעהר נויטיג.
(דערלאנגט איהם דעם בריעף)

לעאָן (לעזט הויך)

„ליעבסטער! מיר איז זעהר שווער אייך מיטצוטיילען, און בעזאנדערס אין אייער האכצייטס־טאג, דאס, וואס איהר וועט זיך דערוויסען דורך די דאזיגע צייל'ען. אום מיך צו פערענטפערען פאר זיך אליין, זאג איך מיר, אז איהר וואלט מיר קיינמאל ניט מוחל געווען, ווען איך וואלט אנדערש געהאנדעלט. אייער אמאליגע געליעבטע, העגריעטטע לעוועקיו, ליעגט אויפ'ן טויטען־בעט און וויל זיך מיט אייך זעגענען. זי וועט די היינטיגע נאכט ניט איבערלעבען. מיט צוויי וואכען צוריק האט זי א קינד געבוירען, וועמענס פאטער איהר זייט. אויפ'ן טויטען־בעט ערשט האט זי עס מיר געזאגט. זי האט פריהער געהאט בעשלאסען, אז איהר זאלט ניט וויסען וועגען דאס קינד, אבער דער נאהנטער טויט צווינגט זי, זי זאל זיך צו אייך

ווענדען. איך וויים, ווי איהר האט געליעבט דאס דאזיגע מיי־
דעל, איהר ווערט געווים האנדלען, ווי אייער גוט־הארץ וועט
אייך דיקטירען. העגריעטטע'ס אדרעס איז: רי טשאפעלל 31.
איך דריק אייך קרעפטיג די האנד. אייער פעלעריז"

מ. מארטינעל

אט האט איהר א חתונה'קע און דוקא היינט ביינאכט! וואס
טהוט מען? זאלען מיר דעם בריעף בעהאלטען? אבער דאס
וואלט געווען ניט אנשטענדיג.

לעאן (ענערגיש)

יא, דאס וואלט געווען ניט אנשטענדיג! איהר מוזט איהם
איבערגעבען דעם בריעף.

מ. מארטינעל

וואס וועט ער טהאן?

לעאן

דאס איז זיין זאך.

מ. מארטינעל

און ווען ער וועט ביי מיר פרעגען א ראטה?

לעאן

איך גלויב ניט אז ער וועט עס טהאן. אין אזעלכע זאכען בער־
ראטה מען זיך נור מיט'ן אייגענעם געוויסען.

מ. מארטינעל

אבער ער קוקט אויף מיר ווי אויף זיין פאטער. אין אזא קריי־
טישע לאגע, ווען זיין גאנצעס גליק איז אין געפאהר, קען זיין,
ער זאל זיך ווענדען צו מיר — וואס זאל איך איהם ראטהען?

לעאָן

איהר זאלט איהם ראטהען צו האנדלען אזוי, ווי איהר אליין וואלט געהאנדעלט אין אזא פאל. ווי וואלט איהר געהאנדעלט?

מ. מארטינעל

איך וואלט אהין נעגאנגען. און איהר?

לעאָן

איך אויך.

מ. מארטינעל

און אייער שוועסטער?

לעאָן (טרויעריג, זעצט זיך נעבען דעם מיטעלסטען טיש)

מיין ארימע שוועסטער! וואס פאר אן אונגליק!

מ. מארטינעל (נאך א קורצע פויזע)

ניין, עס וועט זיין צו שרעקליך פאר איהם! איך וועל איהם דעם בריעף ניט געבען. איך בעגעה דערמיט אן אונרעכט, אבער איך ראטעווע איהם.

לעאָן

דעם בריעף מוזט איהר איהם איבערגעבען, הערר מארטינעל! מיר קענען בײדע די אונגליקליכע, און מיט שרעק פרעג איך זיך, אויב די הײנטיגע חתונה איז ניט שולדיג אין איהר טויט. (שטעהט אויף) ווען מען האט דרײ יאהר לאנג אין דעם הארצען פון א פרוי געהערשט, דאן איז די פפליכט צו געהן צו איהר, אום דעם לעצטען אדיע איהר צו זאגען, בעזאנדערס נאך, ווען זי רופט, און ניט קוקען וואס דערפון וועט ארויס־קומען.

מ. מארטינעל

וואס וועט זשילבערט זאגען?

לעאָן

זי ליעבט זשאַן'ען.

מ. מארטינעל

ווי וועט זי זיך פון דעם פיהלען? וועט זי איהם פערציייהען?

לעאָן

איך צווייפעל זעהר. בעזאנדערס, ווייל פון דער דאזיגער פרוי האט מען דא אין הויז שוין אזוי פיעל גערעדט. אבער מיר טארען ניט זיך רעבענען מיט דעם. וואו איז זשאַן? איך וועל איהם רופען אהער. (געהט נאך דער מיטעלסטער טיהר)

מ. מארטינעל

אבער ווי זאל איך עס איהם מיטטיילען?

לעאָן

גיט איהם איינפאך דעם בריעף! (אב)

מ. מארטינעל (אליין)

ארימע קינדער! אין מיטען אייער גליק דארף אזא אונגליק טרעפען! אבער יענע, נעבאך, זי שטארבט דארט. אך! דאס לעבען איז מאנכעסמאל צו גרויזאם!

(זשאַן און לעאָן קומען שנעל אריין דורך דער הינטערסטער טהיר).

זשאַן

וואס איז געשעהן, אנקעל?

מ. מארטינעל

נא, מיין אינגעל, לעז דאס און ענטשולדיג, וואס איך האב דעם בריעף געעפענט, איך האב געמיינט, אז ער איז פאר מיר. (גיט זשאַן'ען דעם בריעף און קוקט אויף איהם ווען ער לעזט).

לעאָן

(קוקט אויך אויף זשאן'ען).

זשאַן (אז ער האט געענדיגט)

איך מוז... עס איז מיין פפליכט. (צו מארטינעל) ליעבער אנקעל, איך בעט אייך, בלייבט דא. דערצעהלט גאר נישט מיין פרוי, אבער בלייבט דא אונטער אלע אומשטענדען, ביז איך וועל זיך צוריקקעהרען. (צו לעאן) דיך קען איך, און איך וויים, אז דו פערשטעהסט מיך און גיעסט מיך רעכט. איך פערטרויע דיר מיין צוקונפט. אדיע! (ער טהוט זיך א קעהר צו דער טיהר לינקס).

לעאָן (געהט צו צו איהם און דריקט איהם די האנד)

געה...

זשאַן (נאכדעם ווי ער האט א בליק געווארפען אויף די טיהר רעכטס, וואו עס געפינט זיך זשילבערט'ס צימער).

דיר פערדאנק איך דאס הארץ פון דיין שוועסטער, האלט עס איין פאר מיר אויב דו קענסט! (אב שנעל נאך לינקס)

מ. מארטינעל (זעצט זיך לינקס)

וואס וועט איצט זיין? וואס וועלען מיר זאגען? מען וועט דאך עפעס דארפען זאגען?

לעאָן

לאזט עס איבער צו מיר. זאגען דארף איך, ווייל די דאזיגע הייראט איז אין גאנצען מיין אויפטהו.

מ. מארטינעל

פון מיינטוועגען. (שטעהט אויף) אבער איך וואלט וועלען זיין מיט פיער און צוואנציג שטונדען עלטער. ניין, ניין, איך בין גאר ניט קיין פריינד פון ליעבעס-טראגעדיען! אבער

וואס זאל מען טהאן מיט'ן קינד? מען קאן דאך עס ניט לאזען אויף הפקר. ש־ש־ש! זשילבערט!

(זשילבערט קומט אריין פון רעכטס. זי האָט איהר חופה־קלייד אויס־געטהאָן, איז אָנגעטהאָן אין אַן עלעגאַנט אנצוג און האלט אַ רייזע־מאַנטעל אין דער האַנד, וועלכען זי לייגט אוועק אויף אַ שטוהל).

זשילבערט

האט איהר פיליייכט מיין פערלארענעם מאן געזעהן?

לעאָן

ער וועט זיין באלד צוריק.

זשילבערט (ערשטוינט)

איז ער דען אוועק?

לעאָן

יא.

זשילבערט

אוועק? איצט! היינט?!

לעאָן

וועגען זעהר א וויכטיגע זאך. ער האט געמוזט אוועקגעהן אויף א שטונדע.

זשילבערט

וואס האט פאסירט? איך פיהל אז דו בעהאלסט עפּעס פון מיר. עפּעס אן אונגליק? א ניט וואלט ער דאך ניט אוועק אין מיטען דערינען.

לעאָן

ניין, ניין, בערוהיג זיך!

מ. מארטינעל

עס איז גאר נישט מיט גאר נישט.

זשילבערט

אבער עפעס האט דאך פאסירט, רייד! (אונגעדולדיג) נו, זאג, דערצעהל!

לעאָן

איך קען דיר גארנישט זאגען. ווארט א שטונדע און ער וועט דיר אליין דערצעהלען, וואס פאר א הייליגע פפליכט ער האט געהאט צו ערפילען.

זשילבערט

א הייליגע פפליכט? דו געברויכסט אזוינע ווערטער. זאג מיר, וואס האט פאסירט, דו שרעקסט מיך!

לעאָן

עס איז א געשיכטע פון פפליכט, פון פריינדשאפט, פון מיט־לייד. מעהר דארף איך דיר ניט זאגען, האב איין שטונדע געדולד.

זשילבערט (צו מארטינעל)

איהר זייט זיין אנקעל, רעדט איהר! וואו איז ער? וואוהין איז ער געגאנגען? איך פיהל עפעס אן אונגליק פאר מיר און פאר אונז אלע! אך, איך בעט אייך, רעדט!

מארטינעל (מיט טרעהרען אין די אויגען)

אבער איך קען אייך זאגען ניט מעהר ווי לעאָן! אייער ברו־דער און איך האבען פערשפראכען צו שווייגען. איך קען אייך נור זאגען, אז איך וואלט אויך אזוי געהאנדעלט ווי ער. איז א שטונדע ארום, ליעבעם קינד, וועט איהר אלסדינג וויסען.

זשילבערט

איהר זייט צומישט, עטוואס שרעקליכעס האט געמוזט פאַר־סירען.

מ. מארטינעל

ניין, ניין, עס טהוט מיר נור וועה, אייך צו זעהן אזוי צו־שראקען. ווארום איך ליעב אייך פונ'ם גאנצען הארצען. (ער נעהמט איהר ארום)

זשילבערט (צו לעאָן)

דו האסט עפּעס גערעדט פון פריינדשאפט, פון מיטלייד. איך פיהל אבער, ווען איך קוק אויף אייך, אז דא האנדעלט זיך עפּעס ווענגען א געהיימניס, א שרעקליכע געהיימניס...

לעאָן

שוועסטערל, דו האסט צוטרוי צו מיר?

זשילבערט

יא, דו ווייסט עס גוט.

לעאָן

שווער איך דיר ביי מיין עהרע, אז איך וואלט פונקט אזוי געהאנדעלט ווי זשאן, און נור זיין איבערגעבענהייט צו דיר איז די אורזאך, וואס ער האט ביז דעם לעצטען אויגענבליק ניט געוואוסט דאָס, וואָס ער האָט זיך ערשט דערוואוסט.

זשילבערט (קוקט דעם ברודער אין די אויגען אריין)

איך גלויב דיר און איך דאנק דיר! דאך בערוהיגען זיך קען איך ניט, ביז ער האט זיך ניט צוריקגעקעהרט. ווען דו שווערסט, אז מיין מאן האט פריהער ניט געוואוסט פון דעם, וואס האט איהם געצוואונגען מיך היינט צו פערלאזען, גלויב איך דיר. איך בין זיכער, אז ניט דו און ניט הערר מארטינעל ווילען מיך אפּנארען. (גיט זיי ביידען די הענד)

(מ. דע פעטיפר און מאדאם דע ראטשארד קומען שנעל אריין דורך
דער מיטעלסטער טהיר).

מ. פעטיפר

וואס הער איך? זשאן איז אוועק?

מ. מארטינעל

ער קומט באלד צוריק, מיין הערר.

מ. פעטיפר

יא, אבער ווי האט ער געקענט אוועקגעהן היינט? (צו
זשילבערט) האט ער דיר געזאגט אז ער געהט אוועק?

זשילבערט

ניין, ליעבער פאפא, איך האב דערפון ניט געוואוסט.

מאדאם דע ראטשארד

און ביי דער פאמיליע האט מען זיך אויך ניט ענטשולדיגט.
דאס איז ניט שעהן.

מ. פעטיפר

און קען מען וויסען די אורזאכע פון אזא זאנדערבארען בע-
נעהמען זיך?

מ. מארטינעל

אייער זוהן ווייס די אורזאך פונקט אזוי ווי איך, מיין פריינד.
אבער ניט ער און ניט איך קענען זי אייך זאגען. אייער
טאכטער איז איבריגענס צופריעדען צו ווארטען ביז איהר
מאן וועט קומען...

מ. פעטיפר

מיין טאכטער איז צופריעדען, איך אבער ניט. איך וויל
גלייך וויסען, ווארום ער איז היינט אוועק. איהר זייט

דער איינציגער, וואס האט פריהער געוואוסט אז אייער נעפפע געהט אוועק.

מאדאם דע ראטשארד (ציטערענדיג פאר צארן)

אייך האט מען דעם געהיימניספולען בריעף דערלאנגט. איהר האט איהם געלעזען...

מ. מארטינעל

יא, מאדאם, איך האב איהם געלעזען. איך זעה אז איהר ווייסט וועגען דעם. מען האט דא ווירקליך א בריעף געבראכט. איך האב אבער אויף זיך אליין די פֿעראנטווארטליכקייט ניט געוואלט נעהמען און האב דעם אינהאלט פון דעם בריעף אייער זוהן מיטגעטיילט, אום צו וויסען זיין מיינונג, וואס מיט דעם בריעף צו טהאן.

לעאָן

און איך האב געראטהען דעם בריעף מיין שוואגער אפצו־געבען און וואס זשאן האט געטהאן, ווען ער האט דעם בריעף איבערגעלעזען, וואלט איך אויף זיין ארט אויך געטהאן.

מ. פעטיפר (געהט צו צו איהם)

ביי מיר האט ער געדארפט א ראטה פרעגען און ניט ביי דיר.

מאדאם דע ראטשארד

אזא סקאנדאל!

לעאָן

דו האסט רעכט, ביי דיר האט מען געדארפט א ראטה פרעגען, אבער ער האט געמוזט זיך איילען.

מאדאם דע ראטשארד (צוגעהענדיג צו מארטינעל)

אבער דער דאזיגער בריעף — פון וועמען איז געוועזן דער דאזיגער בריעף?

מארטינעל

דאס קען איך אייך זאגן. ער איז געווען פון א דאקטאר.

מאדאם דע ראטשארד

פון א דאקטאר — א דאקטאר! אלזא עס האנדעלט זיך וועגען א קראנקען. מען האט איהם צו א קראנקען גערופען. אבער ווער איז דער דאזיגער קראנקער? אה, איך וועל וועטען, אז עס איז ניט קיין קראנקער, נור א קראנקע, עס איז יענע פרוי, זיין אמאליגע געליעבטע, וועלכע האט איהם אומיסטנע א שפיצעל אבגעטהאן און איז גראד היינט קראנק געווארען. אזא סקאנדאל! גראד היינט! זי האט זיך וואהר־שיינליך אומיסטנע פערגיפטעט מיט שוועבעלאך, אום איהם צו ווייזען, אז זי ליעבט איהם נאך, אז זי האט איהם גאר ניט אויפגעהערט צו ליעבען! דיעזע מערקווירדיגע פרוי! (צו לעאן). און דו נעהמסט זיך דאך אימער אן פאר אזוינע פרויען — דו...

לעאן

טאנטע, וואלט איהר וועניגסטענס דאס ניט גערעדט, ווען זשילבערט איז דערביי. איהר ווייסט דאך ניט וואס דא האט פאסירט.

זשילבערט

איך בעט אייך אלעמען, רעדט ניט איצט דערפון. איהר צו־רייצט מיר דאס הארץ מיט אייערע רייד און בעשמוצט מיר מיינע הייליגע געפיהלען! איך וועל ווארטען ביז מיין מאן וועט זיך צוריקקעהרען: איך וויל אלסדינג הערען פון זיין

מויל. איז אַן אונגליק געשעהן. וועל איך מוטה האָבען עס צו טראָגען. (זי געהט אָב נאָך רעכטס. פּעטיפּר בעגלייט זי).

(פּויזע).

מאַדאַם דע ראַטשארד

נו, לעאָן, דו זעהסט ווי עהרליך די מענער זיינען? איינער ווי דער אנדערער! . .

צווייטער אקט

מוזאטט'ס צימער. עלעגאנט, אָבער אָהן לוקסוס. אַ טהיר אין מיטען. אַ צווייטע טהיר ליגקס. רעכטס, אין'ם הינטערגרונד, אַ בעט. נעבען דעם בעט, ליגקס, אַ וועג. רעכטס, פאָרנט, אַ זאָפע מיט אַ שפּאַנישע וואַנט. אויף דעם קאמין און אויף אַ קליינעם טישעל פאָרענט, ליגקס, מעדיצין פלעשלאך, טאססען און אַ צוקערניצע.

ערשטע סצענע

מוזאטט, צוויי און צוואנציג יאָהר אלט, שלאָפט. די אם, ליזע באבין, זעקס און צוואנציג יאָהר אלט, און די הייבאמע מאַדאם פלאשע, פינף און דרייסיג יאָהר, ריידען האַלב שטיל. מוזאטט ליגט רעכטס אויף דער זאָפע, הינטער דער שפּאַנישער וואנד, וואָס פערשטעלט זי אין גאנצען.

באבין (האלב שטיל)
איצט שלאָפט זי.

מאד. פלאשע (אויך אזוי שטיל)
זי וועט לאַנג ניט שלאָפען, דאס הייסט, אויב זי וועט זיך נאָך אויפכאַפּען!

באבין

א נאַרישע זאַך דער טויט. בעזאַנדערס נאָך איז'ם קינדבעט!
(זעצט זיך לינקס נעבען טישעל).

מאדאם פלאשע

אזוי איז עס, ליעבע מאדאם באבין, מען שטאַרבט און מען ווערט געבאַרען. און עס איז ריכטיג אזוי, אניט וואָלט די וועלט ענג געוואָרען. (זעצט זיך רעכטס נעבען טישעל).

באבין

איהר ווייסט? אלע מענשען האָבען געדאַרפט שטאַרבען אין דעם זעלביגען עלטער, דאן וואָלט דער טויט ווענינגסטענס קיין איבעררעאשונג ניט געווען.

מאדאם פלאשע (אנגיסענדיג טהעע)

זייט איהר אָבער נאַאיוו, מאַדאַם באבין! איך וואָלט ווע־לען שטאַרבען פּלוצים: איינגעשלאָפען און ניט אויפגעשטאַ־נען מעהר! דאָס וואָלט געווען א טויט אָהן ליידען. צום ביישפּיעל פון א האַרץ־שלאַג.

באבין (א קוק־טהוענדיג אויף די קראַנקע)

איז עס ניט אַ משוגעת צו לעגען זיך דוקא אויף דער זאַפע, ווען דער דאָקטאָר האָט איהר אויסדריקליך דאָס פערבאָ־טען.

מאדאם פלאשע

אה, איך פערשטעה דאָס זעהר גוט. ווען מען ליעבט א מאַן טהוט מען א סך נאַרישקייטען. זי האָט זיך געוואָלט אביסעל אויספּוצען. זי האָט מורא געהאַט, טאָמער וועט זי אויסזעהן העסליך אויפ'ן בעט. די אָרעמע מוזאטט! איך האָב זי געמוזט פריזירען און שעהן מאַכען. איהר, פון דאָרף, קענט דאָס ניט פערשטעהן.

באבין

מאַדנע פרויען זיינען די פאַריזערינס. אפילו אויפ'ן טויטען־בעט פוצען זיי זיך אויך. (פויזע). וועט ער קומען... ער, איהר פערהעלטנים, איהר געליעבטער?

מאדאם פלאשע

איך גלויב נים. די מענער איילען זיך נים צו קומען צו זייערע פערלאַזענע געליעבטע אין אזא צייט. אויםערדעם האָט ער היינט ביינאַכט געהייראַט.

באבין

אויב אזוי וועט ער געוויס נים קומען. וואָלט איהר אזוינע אומשטענדען צו אַ מאַן געגאַנגען? איהר?

מאדאם פלאשע

אה, ווען איך וואָלט איהם ווירקליך געליעבט, וואָלט איך געוויס געגאַנגען.

באבין

אפילו דאַן, ווען איהר וואָלט אין דעם זעלביגען טאָג מיט אַן אַנדערען געהייראַט?

מאדאם פלאשע

דאַן זיכער! דאַס וואָלט מיך צונומען, ערשיטערט, און איך האָב אזוי ליעב שטאַרקע איבערלעבונגען!

באבין

און איך וואָלט נים געגאַנגען, איך וואָלט זיכער נים געגאַנגען, ווייל איך וואָלט מורא געהאַט פאַר מיין מילך.

מאדאם פלאשע (נאָך א פויזע)

דאָקטאָר פעלערין בעהויפטעט, אז זי (ווייזט אויף מוזאטט) אז זי וועט נאָך אויך קריגען איהר מילך.

באבין

קענט איהר גוט דעם דאָקטאָר ?

מאדאם פלאשע

דאָקטאָר פעלעריז ? צו איך קען איהם !

באבין

ער זעהט אוים, ווי ער וואָלט קיין איין פרוי ניט דורכגעלאָזען.

מאדאם פלאשע

און ער לאָזט טאַקע ניט דורך קיין איין פרוי ! אבער ער איז א גוטער דאָקטאָר. און קאָמיש איז ער, קאָמיש, דאָס מען קען שטאַרבען פון איהם ! קורץ, ער איז א מענש, וואָס נעהמט זיך ניט קיין זאך צום הארצען. ניט אומזיסט איז ער דאָקטאָר ביי דער אָפּערא. און ווי ער קען ליעבען, אך, ווי ער קען ליעבען ! איך זאָג אייך, ער קען משוגע מאַכען ! איך האָב זיך מיט איהם בעקאַנט אין דער אָפּערא.

באבין

אין דער אָפּערא ?

מאדאם פלאשע

ווי איהר קוקט מיך אַן, בין איך אכט יאָהר געוועזען א טענצע־רין אין דער אָפּערא.

באבין

איהר ? וואָס רעדט איהר ?

מאדאם פלאשע

יאָ, יאָ, וואָס איהר הערט! די מאַמע מיינע איז געוועזען א הייב־אַמע און האָט מיך געלאָזט לערנען אין דער אייגענער צייט איהר וויסענשאַפט און די קונסט פון טאַנצען, וואָרים זי

פלעגט אימער זאגען: „איז'ם לעבען מוז מען קענען שפיעלען אויף צוויי אינסטרומענטען". זעהט איהר, מיט דעם טאנצען קען מען פיעל דערגרייכען איז'ם לעבען. מען דארף אבער ניט האבען קיין צו גרויסען אפעטיט צום עסען. איך אבער בין געשטראפט געווען מיט א גוואלדיגען אפעטיט. צו צוואנציג יאהר בין איך געווען זעהר דין און לייכט. דערנאך אבער בין איך געווארען אלץ דיקער און דיקער, א דאנק מיין אפעטיט, און צום סוף בין איך אזוי שווער געווארען, דאס איך האב אזש אנגעהויבען צו סאפען ווי א פעטע גאנז. דארום, ווען מיין מאמע איז געשטארבען, האב איך איבערגענומען איהר פראפעסיאן און איהרע קונדען. א דיפלאם האב איך געהאט פון פריהער, האב איך נאך צוגעגעבען דעם טיטול: "הייבאמע פון דער גרויסער אפערא" צו איהם. איך האב אלעמען פון דער אפערא געהאלפען מיט ראט און טהאט, און דאס האט מיר אריינגעבראכט א שעהנע קונדשאפט. מען האט מיך דארט זעהר ליעב. ווען איך בין געווען א טענצעריו, האב איך זיך גערופען "מאמזעל פלאשע די ערשטע".

באבין

מאמזעל? און זייט דעם האט איהר געהייראט?

מאדאם פלאשע

גיין, אבער ביי מיין פראפעסיאן מוז מען זיך רופען מאדאם. עס פאסט זיך בעסער און מען האט מעהר צוטרוי. (פויזע). נו, און איהר אם? פון וואנען זייט איהר? איך וויים דאך נאך גאר נישט וועגען אייך.

באבין

איך בין פון איוועטא.

מאדאם פלאשע

איהר זייט אן אם צו ערשטען מאל?

באבין

ניין, צום דריטען. איך האב צוויי טעכטער און א זוהן.

מאדאם פלאשע

אייער מאן איז מסתמא אן ערד־ארבייטער אדער א גערטנער?

באבין (איינפאך)

איך בין נאך א מיידעל.

מאדאם פלאשע (לאכט)

א מיידעל און שוין צום דריטען מאל אן אם! איך מוז אייך א קאמפלימענט מאכען. איהר קענט נאך זעהר פיעל ערגייכען!

באבין

אך, זאלען מיר בעסער פון דעם ניט ריידען. איך האב דאס געווים ניט געוואלט. גאט האט אזוי געוואלט! וואס האב איך געקענט טהאן?

מאדאם פלאשע

(לאכט)

און ווען איהר וועט קומען אהיים, וועט איהר פילייכט דער־נאך צום פיערטען מאל קענען געהן אלס אם?

באבין

עס קען זיין! און איהר, מאדאם פלאשע, ווען איהר זייט א טענצערין געווען, האט איהר מסתמא אויך געהאט גענוג ליע־בעס?

מאדאם פלאשע (געשמייכעלט, טרוימעריש)

איך לייקען עס ניט. איך האב אייניגע זעהר לוסטיגע ליעבעס מיטגעמאכט.

באבין

נו ?... און אייך איז עס אזוי גלאט אריבער ? קיין איין קינד אויך ניט ?

מאדאם פלאשע

ניין !

באבין

ווי קומט עס ?

מאדאם פלאשע

אויף דערויף האב איך מיין פראפעסיאז. (גערהט צום קאמין).

באבין

און איך האב געקענט א הייבאם, וועלכע האט פינף קינדער געהאט.

מאדאם פלאשע

מסתמא איז זי ניט געווען קיין פאריזעריז.

באבין

ניין, קיין פאריזעריז איז זי ניט געווען.

מוזאטט (מיט א שוואכער שטימע)

איז אימיצער דא ?

מאדאם פלאשע

זי האט זיך אויפגעכאפט. דא בין איך ! (שטעהט אויף). איך געה גלייך צו אייך ! (לעגט צונויף די שפאנישע וואנד, וועלכע האט ביז איצט פערשטעלט די זאפע).

מוזאטט

ער איז נאך ניט געקומען ?

מאדאם פלאשע

ניין.

מוזאטט

ווען ער וועט קומען, וועט שוין זיין צו שפעט. אה, מיין גאט, מיין גאט!

מאדאם פלאשע

ער וועט שוין קומען!

מוזאטט

און מיין קינד?

מאדאם פלאשע

אה, עס שלאפט ווי א מלאך'ל!

מוזאטט (נאכדעם ווי זי האט זיך בעטראכט אין א קליין האנד־שפיגעלע)

ווען ער וועט מיך דערזעהן!... אה, מיין גאט! מיין קינד. איך וויל איהם זעהן!

מאדאם פלאשע

אבער ווען איך וועל איהם צו אייך ברענגען, וועט ער זיך אויפ־כאפען און דערנאך וועט שווער זיין איהם איינצושלעפערען.

מוזאטט

רוקט צו אהער די וויעג.

מאדאם פלאשע

אט, קומט אהער! (זי און באבין רוקען צו פארזיכטיג די וויעג צו דער זאפע)

מוזאטט

נאך מעהר, נעהנטער, איך זאל איהם קענען גוט זעהן, דעם ליעבען זונעניו. מיין קינד! מיין קינד! און איך וועל עס

פערלאזען. איך וועל פערשווינדען! אה, מיין גאט, ווי טרויע־
ריג דאס איז!

מאדאם פלאשע

אבער וואס מוטשעט איהר זיך. איהר זייט גאר ניט אזוי גע־
פעהרליך ווי איהר מיינט. קראנקערע ווי איהר האב איך
געזונד געמאכט. נא, האט איהר דאס, איהר האט איהם אויפ־
געוועקט! אם, העלפט מיר אוועקשטעלען די וויעג צוריק
אויף איהר פלאץ (זיי שטעלען די וויעג ווידער אויף איהר פריהער־
דיגען פלאץ, צו דער אם) לאזט מיך, לאזט מיך, איהר ווייסט
דאך, אז נור איך קען איהם בערוהיגען! (זעצט זיך נעבען דער
וויעג, זינגט א סטראפע פון א וויעג־ליעד און שאקעלט די וויעג).

באבין (געהט צו צום קאמין, טרינקט אויס א גלאז וואסער מיט צוקער
און שטאפט זיך אן פולע קעשענעס מיט צוקער • פיר זיך)
די עופה׳לאך מוז מען צוזעהן. צוקער איז גוט פיר זיי! און
אין דער קיך האב איך געזעהן א קאלבס־בראטען, דאס איז
אויך גוט פיר עופה׳לאך. מען מוז די קליינע ווערימלאך צו־
זעהן! (אב אין קיך, מאדאם פלאשע זינגט די צווייטע סטרא־
פע פון׳ם וויעג־ליעד שוין שטילער)

מוזאטט (נאך א טיעפען זיפץ)
איז ער איינגעשלאפען?

מאדאם פלאשע

יא פריילין. (הויבט זיך אויף און געהט צו צו מוזאטט) ווי א
מלאך׳ל שלאפט ער! איך פערזיכער אייך, אז איהר וועט
נאך דערלעבען צו זיין חתונה. ער איז אזוי ליעב!

מוזאטט

איז ער ווירקליך ליעב?

מאדאם פלאשע

איך שווער אייך, אז ער איז איינער פון די שעהנסטע איינגע־לאד, וואס איך האב ווען אויף מיין לעבען געזעהן.

מוזאטט

און איך וועל איהם באלד שוין ניט קענען מעהר זעהן...

מאדאם פלאשע

וואס האט איהר זיך איינגערעדט!

מוזאטט

אה, איך וויים זעהר גוט, וואו איך האלט. איך האב געהערט וואס איהר האט דער אם געזאגט. איך וויים אז איך וועל באלד שטארבען. פיליכט נאך די נאכט! וואלט דער דאק־טאר היינט צו זשאן געשריעבען, אין דעם אבענד פון זיין האכציים, ווען ער וואלט ניט געוואוסט, אז די נאכט איז מיין לעצטע? (עס דערהערט זיך א קלינגען פונ'ם טיהר־גלעקעל. זי לאזט ארוים א געשריי) ער! ער קומט! שנעל, עפענט איהם! מאדאם פלאשע, שנעל, שנעל, שנעל! אה, מיין נאט, גיכער! (קוקט אויף דער מיטעלסטער טיהר)

מאדאם פלאשע עפענט, דאקטאר פעלערין קומט אריין.

מוזאטט

אה, ניט ער!

דאקטאר (צוגעגאנגען צו מוזאטט)

ער איז נאך נישטא?

מוזאטט

ער וועט ניט קומען.

דאקטאר

ער וועט קומען. איך בין פעסט איבערצייגט. איך קען איהם!

מוזאטט

ניין!

דאקטאר

איך קען שווערען אז ער וועט קומען. (אומגעדרעהט זיך צו מאדאם פלאשע) ער האט גאר נישט געענטפערט, ניט וואהר?

מאדאם פלאשע

ניין, הערר דאקטאר!

דאקטאר

אויב אזוי וועט ער קומען. און זי? (נוייזט אויף מוזאטט) ווי האט זי עפּעס?

מאדאם פלאשע

זי האט א ווײלע געשלאפען.

מוזאטט (זעהר אויפגערעגט)

נאך מיר, נאך מיר! איך פיהל עס. אבער פריהער וואלט איך איהם וועלען זעהן.

דאקטאר

ער וועט קומען. און מארגען וועט איהר איהם אויך זעהן.

מוזאטט

איהר וואלט איהם היינט ביינאכט ניט גערופען. ווען איך וואלט איהם מארגען אויך געקענט זעהן!

(ווידער דאס קלינגען פון טיהר־גלעקעל)

מוזאטט (מורמעלט פערצווייפעלט)

ניט ער! ניט ער!

מאדאם פלאשע (וועלכע איז אַרײַנגעגאַנגען עפּענען, קערט זיך צוריק מיט א מעדיצין־פלעשל)

די מעדיצין פון אפּאטעק!

מוזאטט (אויסער זיך)

ער וועט ניט קומען! וואס האב איך איהם פיר א שלעכט געטהאן, וואס ער לאזט מיך אזוי לײַדען. דאקטאר, ווייזט מיר מײַן קינד, איך וויל עס זעהן, זאלאנג איך קען נאך זעהן.

דאקטאר

אבער דאס קינד שלאפט דאך!

מוזאטט

עס וועט זיך נאך אויסשלאפען, עס וועט זיך...

דאקטאר

אבער בערוהיגט זיך דאך, אום גאט'ס ווילען!

מוזאטט

ווען זשאן וועט ניט קומען, ווער וועט זיך פאר דאס קינד אננעהמען? דען עס איז זײַן קינד, איך שווער עס אייך. איהר גלויבט מיר? אך, ווי איך האב איהם ליעב געהאט.

דאקטאר

יא, יא, איך גלויב אייך, אבער בערוהיגט זיך דאך!

מוזאטט

זאגט נור, דאקטאר, פון וואנען קומט איהר איצט?

דאקטאר

איך קום פון א פאציענט.

מוזאטט
ניט אמת, איהר קומט פון זשאן'ען. איהר האט איהם גערופען און ער האט ניט געוואלט געהן.

דאקטאר
איך גיב אייך מיין עהרעןווארט, אז איך בין ביי איהם ניט געווען!

מוזאטט
דאך, איך פיהל, אז איהר האט איהם געזעהן. איהר וואגט אבער ניט מיר די ווארהייט צו זאגען, איהר ווייסט, אז דאס וועט מיך טויטען —

דאקטאר
נא, נא, איהר האט שוין ווידער דאס פיעבער. איך וויל אבער ניט, איהר זאלט פאנטאזירען ווען ער וועט קומען. (צו מאדאם פלאשע). מיר ווילען אן איינשפריצונג מאכען, דאס וועט זי בערוהיגען. דערלאנגט מיר דאס מארפיום. (מאדאם פלאשע דערלאנגט איהם א פלעשעלע פון'ם קאמין. באבין קומט אריין פון לינקס).

מוזאטט (פערקאשערט אליין דעם ארבעל אויפ'ן ארם)
ווען ניט דאס, ווייס איך ניט ווי איך וואלט די לעצטע טעג איבערגעלעבט.

דאקטאר (מאכט איהר די איינשפריצונג)
איצט וועט איהר שלאפען. איך פערביט אייך צו ריידען. איך וועל אייך מעהר ניט ענטפערען און איך פערשפרעך אייך, אז זשאן וועט דא זיין ניט שפעטער ווי אין א פיערטעל שטונדע ארום. (מוזאט ציהט זיך אוים און שלאפט).

באבין (געהט הינטער די זאפע און שטעלט אויף די שפאנישע וואנד אזוי דאס זי פערשטעלט אינגאנצען מוזאטט)

ווי גיך דאס שלעפערט איין! אז אמת'ע ברכה איז עס די רפואה. אבער איך וואלט ניט וועלען מען זאל מיר דאס אריינשפריצען. איך האב מורא — דאס איז פון דעם ניט גוטען! (זעצט זיך נעבען וויעג און לעזט א צייטונג).

מאדאם פלאשע (שטיל צום דאקטאר)

אך, ווי זי מוטשעט זיך, א שרעק!

דאקטאר

איך האב מיטלייד מיט איהר. איך קען זי שוין לאנג. זשאן האט איהר צו פערדאנקען דריי גליקליכע יאהר.

מאדאם פלאשע

גלויבט איהר, אז ער וועט קומען?

דאקטאר

איך גלויב אז ער וועט קומען. ער איז אן אנשטענדיגער יונגער מאן. ער קען דאך ניט פלוצים פערלאזען דארט זיין פרוי און די אנדערע אין הויז. פערגעסט ניט אז היינט איז געווען זיין האכצייט!

מאדאם פלאשע

גראדע היינט האט עס איהם געדארפט טרעפען. איז דאס ניט א בייזער שפאס?

דאקטאר

יא, אנגענעהם איז עס ניט.

מאדאם פלאשע (ענדערט איהר טאן)

אבער וואו ביזטו דאס געווען? דו וועסט דאך מיר ניט דערצעהלען, אז דו ביזט אין א פראק געווען ביי א פאציענט?

דאקטאר

איך בין געווען אין דער אָפּערא, נור א קורצע צייט, איך האָב געוואָלט זעהן דעם באַלעט־טאַנץ פון אונזער אנדרע מאַנטראַזשי.

מאדאם פלאשע (פעראינטערעסירט, זעצט זיך אויפ'ן טיש)

נו, איז עפּעס דאָ וואָס צו זעהן?

דאקטאר (זעצט זיך רעכטס נעבען טיש)

זעהר שעהן.

מאדאם פלאשע

די נייע דירעקציאָן פערשטעהט איהר געשעפט.

דאקטאר,

די מארעלי, דו ווייסט דאך, זשענני, און די פאייוורער מאַכען איצט זעהר גרויסע אויפזעהן.

מאדאם פלאשע

די פאיוורער? די קליינע פאיוורער? דו ווייסט וואָס דו רעדסט? ווען דו זאָגסט מעראלי, וואונדערט מיך נימ, זי זעהט אפילו אוים ווי אן אויסגעפּוצטע אַפּפע, אבער זי האט קראַפט! און די מורי?

דאקטאר

זי איז גאָר א וואונדער! א פייגעל! א וואונדער אין דער וועלט!

מאדאם פלאשע

דו ביזט פערליעבט אין איהר?

דאקטאר

פערליעבט? גאָט בעוואהר! איך בעוואונדער זי נאָר. דו

ווייסט דאך, וואס פאר א בעוואונדערער איך בין פון א גוטען באלעט.

מאדאם פלאשע

און אמאל נאך מעהר פון א באלעט־טענצערין.

דאקטאר

און דו בענקסט נאך ניט נאך דיינע ליעבעם?

מאדאם פלאשע

אמאל יא. אבער מען מוז דאך צו די עלטערע יאהרען ווערען פערנינפטיג. איבריגענס, מיר פעהלט גאר נישט.

דאקטאר

דו פערדיענסט פיעל געלד און מען האט מיר דערצעהלט, אז דו גיסט דינערס.

מאדאם פלאשע

און גוטע דינערס אויך. דאקטאר'ל, קום אמאל צו מיינעם א דינער! קום אמאל די וואך!

דאקטאר

מיט פערגעניגען. ווען ווילסטו זאל איך קומען?

מאדאם פלאשע

ווילסט מיט אנדערע דאקטוירים אדער אליין?

דאקטאר

אויב מען קען אליין איז בעסער. איך ליעב ניט די קאלעגען, דאס הייסט ביים עסען!

(דאס קלינגען פון טהיר גלעקעל דערהערט זיך).

מוזאטט (אויפגעכאפט זיך)

אה, מען האט געקלונגען, זעהט, ווער דארט איז! (מאדאם פלאשע געהט ארויס דורך די מיטעלסטע טהיר. פויזע. פון דרויסען הערט מען א שטימע).

ש ט י מ ע (פון דרויסען). פויילין הענריעטטע לעוועקיו!

מוזאטט (לאזט ארויס א געשריי)

אה, ער! דאס איז ער! (מאכט אן אנשטרענגונג אויפצוהויבען זיך. די מיטעלסטע טהיר עפענט זיך, זשאן טרעט אריין).

מוזאטט

זשאן! זשאן! ענדליך!!! (האט זיך אביסעל אויפגעהויבען און שטרעקט אויס די ארעמס צו איהם).

באבין

געקומען! (נעהמט אוועק די שפאנישע וואנד).

זשאן (געהט צו צו דער זאפע, לאזט זיך ארונטער אויף די קניע, קושט דער קראנקער'ס הענד און מיט טרעהרען אין'ם קול)

מוזאטט! מיין קליינע מוזאטט! (שלוכצעט, ווישט זיך אב די אויגען מיט א טיכעל, בלייבט א ווײַלע אונבעוועגליך, דערנאך שטעהט ער אויף און דערלאנגט דעם דאקטאר די האנד).

דאקטאר

האב איך ריכטיג געטהאן?

זשאן

ריכטיג, ריכטיג. איך דאנק!

דאקטאר (שטעלט פאר)

מאדאם פלאשע, די הייבאמע, דארט די אם — און דא (ווייזט אויף די וויעג).

זשאַן (געהט צו צו דער וויעג, הייבט אויף דעם פאַרהאַנג, דערביי לייכט איהם צו די אַם, בויגט זיך איין און קושט דאָס קינד; גלייכט זיך אויס ווידער און זאָגט טרויעריג)
עס זעהט אויס גאַנץ קרעפטיג!

דאָקטאָר
אַ שטאַרקער קערל!

מאַדאַם פלאַשע
אַ שעהן אינגעלע, אַ מלאך'ל!

זשאַן (שטיל)
און וואָס מאַכט זי?

מוזאַטט (וועלכע האָט עס דערהערט)
אַה, איך — פון מיר ועסטו שוין לאַנג ניט ליידען, ניט ליידען. איך וויים עס. שטעהט דאָרט דער טאַבורעט? קום, זעץ זיך נאָהנט נעבען מיר און לאָמיר אַ ווײַלע ריידען, זאָלאַנג איך קען. איך האָב אַזוי פיעל דיר צו זאָגען, ווארים מיר וועלען זיך שוין מעהר קיינמאָל ניט זעהן. דו האָסט נאָך צייט גליקליך צו זיין, אָבער איך — איך, אַה, פערצייה, פערצייה, איך בין אַזוי צופריעדען דיך צו זעהן, דאָס אַלסדינג וועל איך לייכט איבערטראָגען.

זשאַן (געהט צו צו איהר)
ש-ש-ש!! רוהיג ליגען און זיך ניט אויפרעגען. פערשטעהסטו, קליינע?

מוזאַטט
אַך, דו! ווי קען איך רוהיג בלייבען, ווען איך זעה דיר ווי־דער?!

זשאן (זעצט זיך אויפ'ן טאבורעט און נעהמט אן איהר האנד)

מיין ארימע מוזאטט! ווי איך האב זיך דערשראקען, ווען איך האב דערהערט, אז דו ביזט קראנק!

מוזאטט

בעזונדערס היינט, מיין ארימער זשאן! יא, דאס איז דיר ניט געווען אנגענעהם.

זשאן

ווי, דו ווייסט?

מוזאטט

יא! זייט איך בין קראנק געווארען האב איך זיך יעדען טאג אויף דיר נאכגעפרעגט, ווייל איך האב געוואלט דיר זעהן איי־דער איך פערלאז די וועלט אויף אויביג, ווייל איך האב גע־וואלט מיט דיר ריידען. (זשאן גיט א ציטער. דאקטאר, מא־דאם פלאשע און באבין געהען שטיל ארויס דורך די מיטעלסטע טהיר).

מוזאטט

אלזא דו האסט דעם בריעף ערהאלטען?

זשאן

יא.

מוזאטט

און דו ביזט באלד געקומען, ניט געטראכט אפילו, באלד גע־קומען, באלד?

זשאן

וואס פאר א פראגע?

מוזאטט

איך דאנק דיר, אה, איך דאנק דיר. ווייסטו, איך האָב אַפּרי־ הער געוואָלט ווארטען ביז מאָרגען, אָבער דאָ האָב איך גע־ הערט, וואָס די צוויי פרויען ריידען. האָב איך דאן פערשטאַנען אז מאָרגען וועט פיליכט זיין צו שפּעט. איך האָב דאן גע־ רופען דאָקטאָר פעלעריין און איהם געבעטען, ער זאָל מיך גוט אונטערזוכען און שיקען נאָך דיר.

זשאן

פארוואס האסטו עס פריהער ניט געטהאן?

מוזאטט

איך האָב ניט געדענקט, אז עס האלט מיט מיר אזוי שלעכט און איך האָב ניט געוואָלט דיין גליק שטערען.

זשאן (ווייזענדיג אויף די וויעג)

אָבער דאָס קינד? וואָרום האָב איך ניט געוואוסט?

מוזאטט

דו וואָלסט קיינמאָל פון דעם קינד ניט געוואוסט, ווען עס וואָלט מיך ניט געטויטעט. די זאָרג וואָלט איך דיר פערשפּאָרט. ווען דו האָסט מיך פערלאָזען, האסטו מיר געגעבען וואָס איך האָב צום לעבען געברויכט. צווישען אונז איז אַלעס געווען געענדיגט. און, אויסער דעם, וואָלסטו מיר אין אַן אנדערער מינוט, ניט אין אַזאַ, געגלויבט, ווען איך וואָלט דיר געזאָגט: „עס איז דיין זוהן?"

זשאן

יאָ. איך האָב קיינמאָל אין דיר ניט געצווייפעלט!

מוזאטט

דו ביזט גוט ווי אימער, מיין זשאן! ניין, איך זאָג דיר ניט קיין ליגען, דו דארפסט מיר גלויבען! עס איז דיין קינד,

דיין זוהן, איך שווער עם דיר, אויף מיין טויטען־בעט — איך שווער עם דיר פאר גאָט!

זשאַן

איך האָב דיר שוין געזאָגט, אז איך גלויב דיר, אז איך האָב דיר אימער געגלויבט.

מוזאַטט

הער ווי דאָס אלעס האָט פּאסירט. באלד ווי דו האָסט מיך פערלאָזען, בין איך קראנק געוואָרען, ריכטיג קראַנק! איך האָב שוין געמיינט, אז איך שטאַרב, אזוי שרעקליך האָב איך געליטען. דער דאָקטאָר האָט מיר געהייסען, איך זאָל דעם קלימאַט ענדערען. דו געדענקסט דאָך, דאָס איז געווען אין מיטען זומער. איך בין אוועקגעפאָהרען אין סענט מאַלאָ, צו די אלטע קרובים, וועגען וועלכע איך האָב דיר אָפט דער־צעהלט.

זשאַן

יאָ, יאָ, איך געדענק.

מוזאַטט

דערנאָך, אין אַ געוויסע צייט שפּעטער, האָב איך עם בע־מערקט. און איך בין געווען אזוי גליקליך — דיין, דיין קינד! (פּויזע). אפריהער האָב איך געדענקט צו לאָזען דיר וויסען — דו ביזט דאָך אזוי גוט, אזוי עהרענהאַפט — דו וואָלסט דאָס קינד אנערקענט, דו וואָלסט פיליכט זיך פון דיין הייראַט דאַן אבגעזאָגט. און, זעהסטו, דאָס האָב איך ניט געוואָלט. מיר האָבען זיך צושיידט, דאַרפען מיר בלייבען צושיידט! וואָרים דאָס האָב איך אימער גוט געוואוסט, אז דיין פרוי קען איך קיינמאָל ניט זיין. (לאַכט). איך מאַדאַם מאַרטינעל — איך. דיין נאַרישע מוזאַטט, דאָס וואָלט טאַקע פאַר מיר ריכטיג געפּאַסט! קענסטו זיך דאָס פאַרשטעלען? (לאַכט און הוסט).

זשאַן

אה, ווי ווילד מיר מענער זיינען, ווי ברוטאַל!

מוזאטט

זאָג דאָס ניט, נאַרוניו, איך בין ניט פאַר דיר בעשאַפֿען גע־וועז. איך בין געווען אַן אַרימע מאָדעל־מיידעל און דו ביזט אַ גרויסער קינסטלער. איך האָב קיינמאָל ניט גע'חלום'ט צו פֿערבלייבען מיט דיר! (זשאַן שלוכצעט). וויין ניט, וויין ניט, דו דאַרפֿסט עס אַזוי ניט נעהמען צום האַרצען! דו האָסט זיך ניט וואָס פֿאַרצוואוואַרפֿען. דו ביזט אימער גוט צו מיר געווען, גאָט אָבער איז ניט אימער צו מיר גוט געווען!

זשאַן

מוזאטט!

מוזאטט

לאָז מיר ענדיגען. איך בין פֿערבליבען אין סענט מאַלאָ אַזוי לאַנג ווי איך האָב נור געקענט און קיין זעעלע האָט ניט בע־מערקט, וואָס מיט מיר איז. דערנאָך בין איך אוועקגעפֿאָה־רען צוריק אין פֿאַריז און אין אייניגע מאָנאַטען שפּעטער איז דאָס קינד געקומען! איך בין געווען אַזוי גליקליך! „עס איז זיין בלוט", — האָב איך מיר געטראַכט — „זיין הייסעס לעבען, אַ געשענק פֿון זיין ליעבע!" איך וועל עס ערציהען און ווען עס וועט אויסוואַקסען, וועט עס מיך רופֿען „מאַמע"! (זי וויינט). מיין קינד וועט אָבער מיך קיינמאָל ניט רופֿען „מאַמע", עס וועט מיך קיינמאָל מיט די קליינע הענטעלאַך ניט אַרומנעהמען, ווארים איך מוז איהם פֿערלאָזען, איך מוז אוועק, איך ווייס ניט וואוהין, — וואוהין אַלע וועלען אַמאָל געהן! אה, מיין גאָט! מיין גאָט!

זשאַן

בערוהיג זיך, מיין קליינע מוזאטט! וואָלסטו געקענט אַזוי

ריידען ווי דו רעדסט, ווען דו וואלסטווירקליך אזוי קראנק געווען, ווי דו דענקסט?

מוזאטט

זעהסטו ניט, אז איך ברען אין גאנצען, אז איך ווייס ניט, וואס איך רייד?

זשאן

אבער בערוהיג זיך, רעג זיך ניט אויף!

מוזאטט

ווייז ארוים מיר אביסעלע דיין ליעבע און איך וועל זיך בע־רוהיגען.

זשאן (קושט איהר די האאר און גלעט זי)

אזוי! דו זעהסט, דו פיהלסט שוין בעסער, ליג אזוי א ווײילע שטיל און איך וועל זיצען נעבען דיר!

מוזאטט

אבער איך מוז מיט דיר ריידען, איך האב נאך דיר אזוי פיעל צו זאגען און איך ווייס ניט, איך קען ניט מיינע געדאנקען צונויפנעהמען! אה, מיין גאט, איך מוז דאך מיט איהם ריידען (הויבט זיך אויף, קוקט ארום זיך און דערזעהט די וויעג). אך, יא, איצט ווייס איך שוין, איך ווייס שוין, פון איהם, פון מיין קינד וויל איך ריידען! זאג מיר, וואס וועסטו מיט איהם טהאן? דו ווייסט, איך בין א יתומה! ער וועט אליין בלייבען, גאנץ אליין אויף דער וועלט! מיין אונגליקליך קינד! הער מיך אוים, זשאן, אין בין ווידער ביי מיין פער־שטאנד, איך וועל גוט פערשטהען וואס דו וועסט מיך ענט־פערען און די רוהה פון מיין לעצטע שטונדע וועט אין גאנצען דערפון אבהענגען. איך האב קיינעם ניט, וועמען איך זאל מיין קינד איבערלאזען אויסער דיר.

זשאן

דא האסטו מיין האנד דערויף, אז איך וועל איהם צונעהמען און איהם ערציהען.

מוזאטט

ווי א פאטער?

זשאן

ווי א פאטער.

מוזאטט

האסטו איהם שוין געזעהן?

זשאן

יא.

מוזאטט

קוק איהם אן נאך אמאל, ווילסטו? (זשאן געהט צו צו דער וויעג) ער איז ליעב ניט אמת? די גאנצע וועלט זאגט עס. קוק איהם אן גוט, אונזער אינגעלע! ערשט עטליכע טעג אלט. דאס געהערט אונזביידען, דו ביזט דער פאפא, איך בין די מאמע! (זי לאכט) און די מאמע וועט היינט שטארבען! פער־שפרעך מיר, אז ער וועט אימער זיין פאפא האבען!

זשאן (קעהרט זיך צוריק צו איהר)

איך פערשפרעך עס דיר!

מוזאטט

א ווירקליכען פאפא. וואס וועט איהם זעהר ליעב האבען?

זשאן

געוויס.

מוזאטט

וועלכער וועט גוט, גוט, זעהר גוט זיין צו איהם?

זשאן

איך שווער עס דיר!

מוזאטט

איצט האב איך נאך עפּעס אויפ'ן הארצען, אבער איך וואג עס ניט!

זשאן

וואס? רייד!

מוזאטט

זייט איך בין געקומען צוריק אין פאריז, האב איך נאכאנאנד דיך געזוכט צו זעהן פון א ווינקעלע, אז דו זאלסט מיך ניט בעמערקען. און איך האב דיך דריי מאל געזעהן. דו ביזט געווען מיט איהר, מיט דיין כלה, מיט דיין פרוי, און מיט נאך א הערר, וואהרשיינליך איהר פאטער. אה, ווי איך האב זיך צוגעקוקט צו איהר. איך האב זיך אלץ געפרעגט, וועט זי איהם אזוי ליעבען, ווי איך האב איהם געליעבט? וועט זי איהם גליקליך מאכען? זאג מיר, זשאן, איז זי א גוטע, ווי דענקסטו?

זשאן

איך דענק, אז זי איז זעהר א גוטע.

מוזאטט

ביזטו זיכער אין דעם?

זשאן

גאנץ זיכער.

מוזאטט

איך האב עס מיר אויך געטראכט, ווען איך האב זי געזעהן. זי איז אזוי שעהן, איך בין געווען אביסעלע אייפערזיכטיג. ווען איך בין אהיים געקומען, האב איך געוויינט. אבער זאג מיר, ווי אזוי וועט זי זיך פערהאלטען צו אונזער, צו דיין קינד?

זשאן

איך וויים ניט... איך וועל מיין פפליכט טהאן.

מוזאטט

אלס מאן אדער אלס פאטער?

זשאן

אלס פאטער!

מוזאטט

הער אויס, זשאן, ווען איך וועל שוין מעהר ניט זיין, בעט דיין פרוי אין מיין נאמען, אין דעם נאמען פון א טויטער, אנצו־נעהמען דאס קינד און עס ליעבען, ווי איך האב עס געליעבט. זי זאל זיין מאמע זיין אנשטאט מיר. אויב זי איז א גוטע און האט ליעבע און רחמנות אין איהר הארצען, וועט זי איינוויליגען. זאג איהר: זי האט פיעל, זעהר פיעל אויס־געשטאנען און איהר לעצטע ביטטע, איהר לעצטע האפנונג האט זי אויף איהר טויטען־בעט געווענדעט צו דיר — ווי הייסט זי?

זשאן

זשילבערט.

מוזאטט

ריכטיג, זשילבערט. אלזא צו דיר, מיין זשילבערט! ווילסטו דאס טהאן?

זשאן

יא, איך וועל עס טהאן.

מוזאטט

אה, איך דאנק דיר, איך דאנק דיר, איצט בין איך רוהיג, מיין קינד איז פערזארגט. איצט בין איך רוהיג, איצט בין איך גליקליך. אך, ווי גוט מיר איז! זשאן, דו ווייסט דאך נאך ניט, אז איך האב איהם א נאמען געגעבען נאך דיר. דו האסט דאך נישט דאגעגען? זאג!

זשאן (שלוכצעט)

געוויס ניט

מוזאטט

דו ווייסט, דו ליעבסט מיר נאך אלזא אביסעלע? איך דאנק דיר, זשאן, איך דאנק דיר! אה, ווען איך וואלט ניט געמוזט שטארבען! און אפשר?... איך פיהל זיך דאך איצט אזוי גוט, זייט דו ביזט נעבען מיר און זייט דו האסט מיר אלעס פערשפראכען. גיב מיר דיין האנד! איך בין אזוי צופריעדען, אזוי גליקליך, אזוי לוסטיג. מיר ווילט זיך לאכען. זעהסטו, איך לאך, און איך וויים גאר ניט ווארום. (זי לאכט).

זשאן

בערוהיג זיך, מיין קליינע מוזאטט!

מוזאטט

אך, ווען דו וואלסט געוואוסט, וואס מיר איז ווידער איינגעפא־לען! דו געדענקסט, ווען איך בין געשטאנען פאר דיר אלס מאדעל פאר דיין „בעטלערין” און דערנאך פאר דיין „בלומען־פערקויפערין” און פאר די „געפאלענע”, וועלכע האט דיר דעם ערשטען מעדאל פערשאפט? און געדענקסטו דעם פריהשטיק ביי לעדאהען, וואו מיר, פינף און צוואנציג פערזאן, זיינען געזעסען ארום טיש, וואו עס

איז קוים פלאץ געווען פאר צעהן? האבען מיר זיך דאן נאריש געמאכט, בעזאנדערס דער קליינער, ווי הייסט ער? אט דער קאמישער, וואס מאהלט אימער פארטרעטען, וועלכע זיינען קיינמאל ניט עהנליך צום אריגינאל. אה, יא, טערוועניר! און געדענקסטו, ווען איך בין געבליבען נעכטיגען ביי דיר אין אטעליע, ווי איך האב זיך דאן ביינאכט דערשראקען פאר די צוויי גרופפען סקעלעטען? איך האב דיר גערופען און דו ביזט געקומען און מיך בערוהיגט! אך, איז דאס געווען א פרעהליכע צייט, נים אמת? (זי לאכט אויפ'ן קול). ווי איך וואלט געוואלט דאס נאך א מאל איבערלעבען! (זי לאזט ארוים א געשריי). אי, מיר איז שלעכט! מיר איז זעהר שלעכט! (זשאן וויל לויפען אין צימער לינקס דעם דאקטאר צו רופען). ניין, ניין, בלייב! (ווי פערלארען; דאס געזיכט און שטימע ענדערען זיך פלוצים). דאס שעהן וועטער, זעה נור! ווען דו ווילסט, פאהרען מיר מיט'ן קינד מיט'ן שיף איבער דער סיינע. זעה אונזער זוהנעניו, ווי גרוים ער איז געווארען! ער הייסט זשאן, ווי דו! איך האב מיינעביידע ליעבע זשאנס! זיי געהערען מיר — מיר נור אליין! ווי גליקליך איך בין! אך, יא, דו ווייסט דאך נאך ניט, אז היינט איז ער צום ערשטען מאל געלאפען. ער איז אזוי געלאפען מיט זיינע פיסעלאך, אזוי געלאפען, אזוי געלאפען... אט זעה, זעה, ווי ער לויפט!... (זי לאכט ווידער אויפ'ן קול און ווייזט אויפ'ן קינד, וואס איהר דאכט זיך אוים, אז זי זעהט פאר זיך).

זשאן (שלוכצעט)

מוזאטט, מוזאטט, דערקענסטו מיך?

מוזאטט

אויב איך דערקען דיר? דו, ליעבער נאר! איך בין דאך דיין פרוי! קוש מיך, מיין מאן, קוש מיך, מיין אלעס!

זשאן (נעהמט זי אריין אין זיינע ארעמס, מיט אונטערדריקטע טרערען)
מוזאטט ,מוזאטט !
מוזאטט הויבט זיך פלוצים אויף אויף איהר קישען און ווייזט אויף די וויעג. זשאן דרעהט זיך אום און קוקט אהין. דאן פאלט זי פלוצים אויף דער זאפע טויט.

זשאן (טהוט זיך אווארף צו דער טיהר לינקס)
דאקטאר ! דאקטאר !

דאקטאר פעלעריז. מאדאם פלאשע און די אם באבין לויפען אריין.

דאקטאר (צוגעלאפען שנעל צו מוזאטט, בויגט זיך צו צו איהר און הערט)
דאס הארץ קלאפט ניט. שנעל א שפיגעל, מאר. פלאשע !

זשאן
איך ציטער. (מאדאם פלאשע דערלאנגט א קליין שפיגעלע דעם דאקטאר).

דאקטאר (ווערלכער לעגט צו דאס שפיעגעלע צו מוזאטט'ס מויל)
זי איז טויט !

זשאן (בויגט זיך דאן צו צו דער טויטער, גיט איהר א קוש און זאגט מיט א ציטערענדיגע שטימע)
מיין אונגליקליכע פריינדין ! נאך מיט א מינוט צוריק האט זי געקוקט אויף מיר און געלאכט, און איצט...

דאקטאר (געהט צו צו איהם און לעגט איהם די האנד אויפ'ן שולטער ארויף)
געהט, געהט, איצט האט איהר שוין ניט מעהר וואס צו טהאן דא. איהר האט אייער פפליכט געטהאן, געהט !

לעאָן

איך געה! אדיע, מיין מוזאטט!

דאקטאר

איך וועל דאָ אלעס בעזאָרגען. אבער וואָס טהוט מען מיט'ן קינד? זאָל איך איהם אין אנשטאלט אריינגעבען?

זשאָן

ניין, ניין, איך וועל איהם נעהמען צו זיך. איך האָב עס דער טויטער פערשפּראָכען. ברענגט איהם באלד צו מיר. אבער ווער וועט בלייבען נעבען איהר?

מאדאם פלאשע

איך, מיין הערר. איהר קענט זיין רוהיג, אויף מיר קענט איהר זיך פערלאָזען!

זשאָן

איך דאנק אייך, מאדאם! (געהט צו דער טויטער, מאכט איהר צו די אויגען און טהוט זי אַ קוש. אדיע, אויף אויביג! (דאן געהט ער צו צו דער וויעגעלע, עפענט דעם פאָרהאַנג, קושט דאָס קינד). אויף ווידערזעהן, מיין קליינער זשאָן! (אב שנעל דורך די מיטעלסטע טהיר).

דריטער אקט.

דער אייגענער סאלאָן ווי אין'ם ערשטען אקט. נעבען דעם מי־טעלסטען טיש זיצט מ. מארטינעל. לינקס זיצט מ. פעטיפער, רעכטס — לעאָן און מאַדאַם דע ראַטשאַרד, וועלכע שפּרייזט איבער'ן צימער הין און צוריק, זעהט אוים זעהר אויפגערעגט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

שוין זיעבען מינוטען נאך צוועלף. שוין צוויי שטונדען, אז ער איז אוועק.

לעאָן

אבער, ליעבע טאַנטע, פערגעסט נים, אז א שטונדע דארף געדויערען דאַס פאַהרען אהין און צוריק. בלייבט איהם נור איין שטונדע פאַר דעם. צוליעב וואַס ער איז געפאַהרען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

א שטונדע איז א לאַנגע צייט!

לעאָן

אבער וואָרום זאָלט איהר די מינוטען צעהלען? אייער אונ־גערדולד וועט דאַ גאַר נישט העלפען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ווי קען מען זיין רוהיג, ווען דאַס הארץ ציטערט. ווען עס ווילט זיך וויינען.

לעאָן

זעהט איהר, טאַנטע, איהר זייט גאָר ניט אזוי שלעכט, ווי מען קען אמאָל מיינען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אַך, לאָז מיך צו־רוה!

מ. מאַרטינעל

בערוהיגט זיך מאַדאַם! אמת, די לאַגע איז ניט קיין אנגע־נעהמע, אָבער מורא האָבען איז נישטאָ פאַר וואָס. עס וועט אלעס גלאַט אבגעהן, ווען מיר וועלען נור אין דער ריכטיגער צייט האָבען די נויטהיגע קאַלטבלוטיגקייט.

לעאָן

יאָ, טאַנטע, הערר מאַרטינעל האָט רעכט!

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (געהט נאָך לינקס)

אייך ביידען וואָלט איך געקענט קאַלטבלוטיג ערמאָרדען! איהר ווייסט אלעס און ווילט נישט זאָגען! אַה, די מענער זיינען שרעקליכע מענשען! האָבען זיי אַ סוד, וועט מען איהם ביי זיי קיינמאָל ניט דערגעהן. באַטש לעג זיך און שטאַרב!

מ. מאַרטינעל

זשאַן וועט צוריקקומען און וועט אליין אייך אלסדינג דער־צעהלען. האָט נור געדולד!

מ. פעטיפּר

יאַ, יאַ, מיר מוזען זיך בערוהיגען. זאָלען מיר ריידען פון עפּעס אנדערש אָדער אין גאַנצען שווייגען.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אין גאַנצען שווייגען? דאָס קען איך ניט!

דער דיענער טרעט אריין פון לינקס

דיענער

אונטען פרעגט אימיצער אויף הערר מארטינעל.

מ. מארטינעל (שטעהט אויף)

אויף מיר? (אב לינקס).

מאדאם דע ראטשארד (לויפט צו צום דינער)

ווער, ווער פרעגט אויף הערר מארטינעל?

דיענער

איך ווייס ניט מאדאם. דער פארטיער איז ארויפגעקומען און—

מאדאם דע ראטשארד

לויפט שטעל ארונטער און געפינט אויס, ווער איז דער הערר, וואס האט אויף איהם געפרעגט.

מ. פעטיפר (מישט זיך אריין)

ניין, שפיאנירען זאלט איהר ניט! מיר וועלעןווארטען, ער וועט באלד קומען. (צום דיענער) איהר קענט געהן! (דער דיענער אב).

מאדאם דע ראטשארד (צו מ. פעטיפר)

איך פערשטעה דיך נים, אדאלף. ווי אזוי קענסטו זיין רוהיג, ווען עס האנדעלט זיך וועגען דאס גליק פון דיין טאכטער. איז מיר קאכט, די גאל פלאצט אין מיר!

מ. פעטיפר

דאס וועט דיר ניט העלפען. בעסער זאלען מיר פרואווען צו ריידען פערניפטיג. הערר מארטינעל איז דא ניטא, מיר זיינען אלע אייגענע מענשען.

מאדאם דע ראטשארד (זעצט זיך לינקס)

ווען ער וואָלט שוין צוריקגעפאָהרען אין זיין האוז! איך קען איהם ניט אנזעהן!

לעאָן

דאס וואָלט אייך אויך ניט געהאָלפען!

מ. פעטיפר

איך מיין, אז...

מאדאם דע ראטשארד (ברעכט איהם אונטער)

ווילט איהר וויסען, וואס איך דענק? איך דענק, אז מען טהוט אונז אָב דאָ עפּעס א מיאוס'ן שפּיצעל. אז מען נארט אונז אריין דאָ אין זאק, ווי מען זאגט!

מ. פעטיפר

וואס דיר קען איינפאלען! צו וועלכען צוועק זאָל מען עס טהאָן? זשאן איז אן עהרען-מאן. ער ליעבט מיין טאָכטער, און לעאָן, פון ועמען איך האלט, כאטש ער איז מיין זוהן —

לעאָן (פאלט איהם אריין אין מיטען די רייד)

זעהר שמייכעלהאַפט, פּאפּא!

מ. פעטיפר

לעאָן איז זיין פריינד און אכטעט איהם. וואס אנבעלאנגט דעם אנקעל —

מאדאם דע ראטשארד

אך, פון איהם רייד ניט, איך בעט דיר! מיר דארפען ריידען פון דער דאזיגער פרוי, וואס האָט אונז היינט אבגעשפּיעלט א קאָמעדיע. גראד היינט האט זי אויסגעקליבען, כדי צו מאכען אן עפעקט!

לעאָן

(לאַכט)

איך בעוואונדער אייער פאנאטזיע, טאַנטע!

מאַדאַם דע ראטשארד

דו לאכסט, האַ? אבער איך קען די פרויען, איך וויים אויך וואס זיי זיינען פעהיג! איך האָב גענוג פון זיי געליטען!

מ. פעטיפּר

אך, דו וואלסט געקענט גאנץ גוט לעבען מיט דיין מאן, ווען דו וואלסט איהם נור פערשטאנען!

מאדאם דע ראטשארד (שטעהט אויף)

וואָס מיינסטו „ווען דו וואָלסט איהם פערשטאַנען?" לאָזען איהם טהאָן וואָס ער וויל, לאָזען איהם געהן וואוהין ער וויל און מיט ווען ער וויל? ניין, ניין! בעסער, בעסער זיך לעבען אזוי אונגליקליך און עלענד, ווי איך האָב געלעבט! בעסער צו ליידען פון דיר, פון אייך אַלעמען!

מ. פעטיפּר

אלס פרוי האָסטו פיליכט רעכט. אָבער מען מוז האָבען אין זינען די פאמיליע אויך.

מאַדאַם דע ראטשארד

וואָס דען האָב איך אין'ם זינען געהאט, אויב ניט די פאַ-מיליע? און דאָס זאגסטו מיר, א ריכטער?

מ. פעטיפּר

דערפאר טאקע זאָג איך עס, ווייל איך בין געוועזן אַ ריכטער. דערפאר אורטהייל איך אזוי פּאַרזיכטיג די מענשען. דער מענש איז אָפט אזוי וועניג פערענטוואָרטליך פאר דאָס, וואָס ער טהוט, די אומשטענדען זיינען אזוי מעכטיג, די אונדורכ-

דרינגליכע נאטור איז אזוי קאפריזנע. די אינסטינקטען זיינען אזוי געהיימניספול. דאס מען דארף ניט אורטהיילען צו שטרענג פעהלערן, וועלכע זיינען מעהר שוואכקייטען ווי פערברעכענס.

מאדאם דע ראטשארד

אלזא א פרוי מעג מען בעטריגען? און דאס זאגסטו אין דער געגענווארט פון דיין זוהן? א שעהנע לעהרע פאר דיין זוהן!

לעאן (הייבט זיך אויף)

אה, טאנטע, וועגען דעם האב איך שוין מיין מיינונג.

מ. פעטיפר (שטעהט אויף)

אמאל האט זיך עס גערעכענט אלס פערברעכען, היינט אבער איז עס א גאנץ געוועהנליכע זאך. פאר דעם ווערט מען זא־גאר היינט ניט בעשטראפט. ווארים די שיידונג, וועלכע האט געזאלט זיין די שטראף פאר דעם, איז גיכער א בעפרייאונג.

מאדאם דע ראטשארד

און איך זאג דיר — (מ. מארטינעל קומט אריין).

לעאן

אה, דא איז העדר מארטינעל!

מ. מארטינעל (זעהר בעוועגט)

איך האב א שווערע פפליכט צו ערפילען. זשאן האט צו מיר געשיקט דעם דאקטאר פעלערין און איך מוז אייך איצט ער־קלעהרען זיין, אונזער אלעמענס שמערצליכע לאגע.

מאדאם דע ראטשארד

נו, דאנקען גאט, קוים דערוואַרט זיך!

מ. מארטינעל

א בריעף, וואס איך וועל אייך פארלעזן, האט אונז היינט אבענד דערשראקן. מיר האבן זיך דערוואוסט, אז א פרוי, וועגן וועלכע איהר אלע ווייסט, האלט ביים שטארבען.

מאדאם דע ראטשארד

איך האב אבער באלד פערשטאנען, אז עס האנדעלט זיך וועגן איהר!

לעאן

לאזט איהם דאך ריידען, טאנטע!

מאדאם דע ראטשארד

און איצט, אז זי האט איהם געזעהן, וואס מאכט זי, די שטארבענדע? בעסער נאטירליך!

מ. מארטינעל

איצט ליידעט זי שוין ניט מעהר —

מאדאם דע ראטשארד

אהא!

מ. מארטינעל

זי איז געשטארבען, מאדאם, אין זיין געגענווארט איז זי געשטארבען.

מאדאם דע ראטשארד

גראדע היינט אבענד? באלד גלויב איך אייך!

מ. מארטינעל

און דאך איז עס אזוי, מאדאם!

לעאָן (פאַר זיך)

אָרימע מוזאטט!

מ. מאַרטינעל

עס איז אָבער דאָ נאָך אַ וויכטיגער פונקט. זי האָט איבערגע־לאָזען אַ קינד און דער פאָטער פון דעם דאָזיגען קינד איז זשאָן.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (צוטומעלט)

אַ קינד?

מ. מאַרטינעל (צו פעטיפּער)

לעזט, איך בעט אייך, דעם בריעף, וואָס דער דאָקטאָר האָט געשריבען. (ער גיט איהם דעם בריעף. פעטיפּער לעזט).

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ער האָט געהאַט אַ קינד און האָט אונז דערפון גאָר נישט גע־זאָגט? ער האָט עס פון אונז פערבאָרגען? דאָס איז אַ געמיינהייט!

מ. מאַרטינעל

ער אַליין האָט עס ערשט דערוואוסט.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

ער אַליין האָט עס ערשט דערוואוסט? עס איז אביסעלע צופיעל, מיין הערר! איהר מאַכט שפּאַס פון אונז, וואָס?

לעאָן

טאַנטע, דער פּאַפּאַ דאַרף ריידען, ניט איהר! (טהוט זיך אַ קעהר רעכטס). איך וועל געהן צו זשילבערט. מיר האָבען מעהר קיין רעכט ניט צו פערבאָרגען פון איהר די וואהרהייט. איך וועל איהר אַלסדינג ערקלעהרען.

מאדאם דע ראטשארד (בעגלייט איהם)

דו קענסט זאגען און טהאן וואס דו ווילסט, א רוהיג הארץ װעסטו איהר ניט קענען געבען.

לעאן

װען איהר װעט זיך נור װעניגער מישען — (אב).

מ. פעטיפר

איהר זאגט אלזא, מיין הערר, אז זשאן האט פריהער ניט גע־װאוסט װעגען דעם צושטאנד פון דער דאזינגער מיידעל?

מ. מארטינעל

איך גיב אייך מיין עהרען־װארט!

מאדאם דע ראטשארד

דאס װעט קיין קלאהרער מענש אייך ניט גלויבען!

מ. מארטינעל

אויף דעם קען איך אייך נור ענטפערען, אז װען ער װאלט עס פריהער געװאוסט, װאלט ער פריהער אזוי געהאנדעלט, װי היינט.

מ. פעטיפר

איך פערשטעה אייך ניט, רעדט דייטליכער!

מ. מארטינעל

גאנץ איינפאך. זשאן װאלט געהאנדעלט אזוי װי היינט. צו יעדער צייט װען ער װאלט זיך דערװאוסט, אז דאס מיידעל האלט ביים שטארבען, װאלט ער צו איהר געלאפען. און װען ער װאלט װעלען, איהר זאלט דערפון ניט װיסען, װאלט ער עס לייכט פון אייך געקענט פערבעהאלטען. איך אליין װאלט עס אויך געקענט פון אייך פערבעהאלטען. װען איך װאלט װע־

לען, וואָלט אפילו זשאַן דערפון אויך ניט געוואוסט. איך וואָלט איהם איינפאך דעם בריעף ניט אָבגעגעבען. פון וואַנען וואָלט ער דאַן געוואוסט? אונזער שולד איז אַלזאָ, וואָס מיר האָבען געהאַנדעלט עהרליך און אנשטענדיג. און דאָס פערדריסט מיך גאָר ניט. מיין גאַנצען לעבען בין איך געווען עהרליך און אנשטענדיג.

מאַדאַם דע ראַטשאַרד

אָבער, מיין הערר!

מ. פעטיפר

דו שווייג איצט, קלאַרעססע! (צו מאַרטינעל). איהר זייט גערעכט, הערר מאַרטינעל! עס האַנדעלט זיך אָבער איצט ניט וועגען אייער עהרליכקייט און אנשטענדיגקייט, אין דעם צווייפעל איך ניט. איך וועל אויך אָננעהמען, אַז אייער נעפפע האָט פריהער ניט געוואוסט וועגען דעם צושטאַנד פון דער מיידעל. אָבער דאָס קינד? וואָס פאַר אַ בעווייז האָט איהר, אַז דאָס איז זיין קינד?

מ. מאַרטינעל

און וועלכען בעוויז האָט זשאַן דאפיר? ער גלויבט עס. כאָטש איהם וואָלט זיך בעסער געלוינט עס ניט צו גלויבען. איהר וועט דאָך ניט זאָגען, אַז עס איז אזוי אַנגענעהם פלוצים און אונערוואַרטעט צו ווערען אַ פאָטער פון אַ קליין נפֿש'ל און דערצו נאָך אין דעם טאָג, ווען מען האָט חתונה געהאַט! און טראַץ דעם האָט ער געגלויבט. און איך, און איהר, און מיר אַלע, מיר זאָלען אין דעם צווייפלען? מיר זאָלען צווייפלען אין דעם, אין וואָס ער, דער פאָטער אַליין, צווייפעלט ניט! (נאָך אַ קורצערע פויזע). איהר ווילט, איך זאָל אייך בעווייזען, אַז זשאַן איז דער פאָטער?

פעטיפר און מאַדאַם דע ראַטשאַרד

יאַ!

מ. מארטינעל

בעווייזט מיר אפריהער, אז ער איז עס נימ!

מאַדאַם דע ראַטשארד

איהר פערלאנגט אונמעגליכעס.

מ. מארטינעל

איהר אויך. דער איינציגער, וואס האט דא צו ענטשיידען, אויב זשאן איז דער פאָטער צו נים, איז זשאן אליין!

מאַדאַם דע ראַטשארד

פונדעסטוועגען איז דאך דאס —

מ. פעטיפר

שוויינ, קלאריססע, העררר מארטינעל איז גערעכט!

מאַדאַם דע ראַטשארד

שוין ווידער?

מ. מארטינעל (צו פעטיפר)

איך האב געוואוסט, אז איהר וועט מיך פערשטעהן. איהר זייט א פערנינפטיגער מענש.

מאַדאַם דע ראַטשארד

און איך, וואס בין איך דען?

מארטינעל

איהר? איהר זייט — א טאנטע!

מאַדאַם דע ראַטשארד

און גראדע אלס דאמע, פראטעסטיר איך! צו זשאן האט פריהער געוואוסט צו נים, אבער איין זאך איז זיכער, אז צו

דער חתונה פון זיין יונגער פרוי שענקט ער איהר אַ שעהנע מתנה, אַן אונגעזעצליך קינד. פרעג איך אייך, אלס דאמע, אָדער אלס טאַנטע, רופט מיך ווי איהר ווילט, קען מען דערביי רוהיג זיין ?

פעטיפר

דאָס מאָל איז מיין שוועסטער גערעכט, הערר מארטינעל !

מאַדאַם דע ראטשארד

ענדליך !

פעטיפר

עס האַנדעלט זיך דאַ וועגען אַ פאַקט, אַ קלאַהרען פאקט, וועלכער האָט געשאַפען זעהר אַ טרויעריגע סיטואציאָן. מיר האָבען דאָס שיקזאל פון אונזער טאָכטער איבערגעגעבען צו אַ מאַן, וועלכער, מיר האָבען געגלויבט, איז אַ פרייער מענש און וועט זיין פערפפליכטעט נור צו איהר אליין. איצט וויזט זיך ארויס, אז מיר זיינען געווען גענארט. מיר פיהלען זיך דורכאויס געקרענקט און בעטראָגען, ווייל מיר וואָלטען זי־כער אונזער צושטימונג צו דער דאָזיגער חתונה ניט געגעבען, ווען מיר וואָלטען פריהער פון דעם געוואוסט !

מאדאם דע ראָטשאַרד

און וואס זאל מען מיט׳ן קינד טהאָן ? צו אונז עס ארייג־נעהמען, וועט עס שטענדיג זיין אַן אורזאכע פון ערגערניש און צאנקערייען צווישען אונז אלעמען. און ווען זשילבערט אליין וועט ווערען אַ מוטער ? אייפערזוכט, פארווירפען. יאָ, האָס, האָס וועט דאס אונגעזעצליך קינד ארויסרופען ביי די געזעצליכע קינדער. דאס דאָזיגע קינד וועט אַן אונגליק זיין פאר אונז אלעמען !

מ. מארטינעל

צום טייפעל, ניין ! דאָס קינד וועט אייך קיינעם ניט פאלען

צו לאסט. איך וועל איהם צו נעהמען צו זיך. איך בין א פרייער מענש, איך וועל פון איהם פערגעניגען האבען, סיי־דען איהר, מאדאם, ווילט איהם נעהמען צו זיך, איהר, וועלכע האט אזוי פיעל רחמנות פאר עלענדע הינטעלאך...

מאדאם דע ראטשארד

איך וועל נעהמען צו זיך אזא קינד, איך? אה, דאס שטייגט אריבער אלע גרענעצען!

מ. מארטינעל

ווי עס ווייזט אויס, וועט זיין געזינטער און שעהנער פאר מיר, ווען איך וועל זיך פון דאנען אבטראגען!

מאדאם דע ראטשארד

הערר מארטינעל, איך האב גאר נישט געזאגט!

מ. מארטינעל

דערווייל נאך ניט, דאס איז וואהר, אבער איהר קענט עפעס באלד זאגען (מיט אן אנדער טאָן). און איהר זייט דאך גאר ניט אזא שלעכטע. יא, יא, איהר שפיעלט נור די הארטהער־ציגע, ווייל איהר זייט אין אייער לעבען ניט גליקליך געווען און מחמת דעם זייט איהר אויסערליך פערביטערט געווארען, אבער נור אויסערליך, אזוי ווי די מילך, וואס איז פון אויבען־אויף זויער, אבער אונטער איהר זויערקייט איז פערבארגען די בעסטע פוטער.

מאדאם דע ראטשארד (בעליידיגט)

וואס זאגט מען צו אזא פערגלייך! זויערע מילך — פוטער — פוי! מען קען חלש'ן פאר ניט־גוטקייט!

פעטיפר

אבער, קלאריססא!

מ. מארטינעל

דאַ איז אייער טאָכטער!
זשילבערט און לעאָן קומען אריין פון דער טהיר רעכטס.

פעטיפר (צו זשילבערט)

איידער דו זעהסט דיין מאַן, אויב דו וועסט איהם נאָך אי־בערהויפּט זעהן, מוזען מיר צוזאמען בעשליסען, וואָס דו זאָלסט איהם ענטפערען.

זשילבערט (זעצט זיך לינקס נעבען מיטעל־טיש; זעהר אויפגערעגט)

איך האָב געפיהלט, אז עפּעס אן אונגליק האט געטראָפען.

מ. מארטינעל (זעצט זיך נעבען איהר)

יאָ, מיין קינד. אָבער עס זיינען דאָ צווייערליי אונגליקען. איין אונגליק אין וועלכען עס זיינען שולדיג אונזערע פעהלערען, און א צווייטער אין וועלכען עס איז נור שולדיג דער צופאַל, אָדער ריכטיגער, דאס שיקזאַל. אין דעם ערשטען פאַל זיינען מיר שולדיג, אין דעם צווייטען זיינען מיר אָפּפער. איהר פער־שטעהט דאך מיר?

זשילבערט

געוויס.

מ. מארטינעל

אַן אונגליק, וואָס האָט אימיצען געטראָפען, קען זיך אויך שווער אבגרופען אויף זיינע נעהענסטע. זאָלען זיי דערפאר ניט פערצייהען דעם אונגליקליכען, וועלכער איז נור אַן אָפּפער פון א צופאַל?

זשילבערט (מיט א ציטערענדיגער שטימע)

פון א צופאַל?

מ. מארטינעל

יאָ. איהר האָט דאָך געוואוסט, אז זשאַן, איידער ער האָט זיך פערליעבט אין אייך און איידער ער האָט די האַפנונג געהאָט אייך צו הייראַטען, האָט געהאַט אַ פערהעלטניס מיט אַ מיידעל. איהר האָט פון דעם קיין וועזען ניט געמאַכט, אַ סך כלות מאַכען ניט דערפון קיין וועזען.

זשילבערט

יאָ, איך האָב דערפון „קיין וועזען" ניט געמאַכט.

מ. מארטינעל

נו, און דאָס איבעריגע האָט אייך דער ברודער מסתמא איצט דערצעהלט.

זשילבערט (גאַנץ שטיל)

יאָ.

מ. מארטינעל

און וואָס זאָל איך זאָגען זשאַן'ען?

זשילבערט (הייבט זיך אויף)

איך קען אייך נאָך איצט קיין ענטפער ניט געבען. איך בין נאָך ניט געקומען צו זיך פון דער שרעקליכער איבערראַשונג. איהר האָט דאָך געקענט יענע פרוי, ניט אמת?

מ. מארטינעל

יאָ, מיין קינד. און איך קען נור גוטעס ווענען איהר זאָגען. זי איז געווען איהם טריי איבערגעגעבען און האָט איהם אויפ־ריכטיג ליעב געהאַט. איהר קענט מיר גלויבען, קיינער האָט אַזוי ניט בעדויערט די דאָזיגע פערהעלטניס ווי איך, וואָרים איך בין דאָך כמעט געווען זשאַן'ס פאָטער — אָבער דעם אמת מוז מען אימער זאָגען.

זשילבערט

אוז זשאן האט זי געווים אויך זעהר ליעב געהאט?

מ. מארטינעל

געווים.

זשילבערט

און איצט איז ער נעבען איהר טויט־בעט געשטאנען —

מ. מארטינעל

ער איז דאך געגאנגען זיך זעגענען מיט איהר.

זשילבערט (האלב שטיל)

ווען איך וואלט נור געוואוסט, וואס אין זיין הארצען קומט איצט פאר! אה, די דאזיגע טויטע קען מיר זיין געפעהרליכער, ווי ווען זי וואלט געלעבט.

מאדאם דע ראטשארד (וועלפע איז געזעסען לינקס, הייבט זיך אויף און געהט צו צו איהר)

איך פערשטעה דיך ניט, מיין קינד. זי איז טויט, נו, ביזטו איצט בעפרייט פון איהר!

זשילבערט

ניין, טאנטע, וואס איך פיהל איז אזוי שרעקליך, דאס פיעל לייכטער וואלט פאר מיר געווען, ווען זי וואלט געלעבט.

פעטיפר

וואס דא מאכט די לאגע בעזאנדערס שווער איז דאס קינד. מען מעג דערמיט מאכען וואס מען וויל, עס בלייבט אבער דאס קינד פון מיין איידים און עס מיינט א געפאהר פאר אונז אלע־מען.

מאדאם דע ראטשארד

אונ שטעלט זיך נאך פאר, וואס לייטע וועלען זאגען!

לעאן

לאזט צופריעדען „לייטע", וועניגסטענס איצט, טאנטע. זי דארף זאגען און נור זי! (ווייזט אויף זשילבערט). זאג, זשיל־בערט, דער געדאנק ווענען דאס קינד שרעקט דיך זעהר?

זשילבערט

אה, ניין, דאס ארימע קינד!

פעטיפר

נו, יא, די ריכטיגע פרויען־סענטימענטאליטעט, וועלכע האט קיין אהנונג ניט פון דעם הארטען ערנסט פון אונזער לעבען.

לעאן

פאפא, אבער ווארום האבען מיר ניט די זעלביגע מאראל פאר זיך, וואס מיר האבען פאר אנדערע? ווארום איז אזא אונ־טערשייד צווישען אונזערע געדאנקען און אונזערע האנדלונ־גען? צווישען דעם, וואס אנדערע דארפען טהאן, וואס מען פערלאנגט פון אנדערע, און וואס מיר אליין טהוען? געוויס, וואס דא האט פאסירט איז פיינליך און זעהר אונאנגענעהם. אבער מיר איבערטרייבען די בעדייטונג פון דעם, ווייל דאס האט גראד אונז אנגעריהרט. וואלטען מיר אבער אזא געשיכטע געלעזען אין א צייטונג אדער אין א ראמאן, וואלטען מיר אויף דעם גאנץ אנדערש געקוקט. טרעהרען וואלטען מיר פער־גאסען אויף דאס אונגליקליכע קינד און זיין מוטער, וואס האט מיט איהר לעבען בעצאהלט פאר זיין לעבען. ווי געאכטעט וואלט איהר דאן זשאן'ען, וועלכער האט אזוי מוטהיג און בראוו געהאנדעלט! און איהר וואלט איהם נאך מעהר ווי פעראכטעט, ווען ער וואלט דאס אייגענע קינד, נאכדעם ווי ער האט צוגעמאכט די אויגען זיין אונגליקליכער מוטער, ערגעץ

פערשליידערט. די גאנצע וועלט וואלט איהם דאן מיט שטיי־
נער פערוואַרפען, איהם, דעם מענשען אהן א הארץ, אהן עהרע
און פפליכט־געפיהל, איהם, דעם אונגאטירליכען פאטער! און
איהר, ליעבע טאַנטע, וואלט זיך דאן דערמאַהנט אן אייערע
הינטעלאָד, וועלכע איהר האט ניט נעלאָזט אומקומען, און מיט
עדעלער ענטריסטונג וואלט איהר דאן אויסגעשריען: „דער
ניעדערטרעכטיגער, פפוי!"

מ. מארטינעל

גאנץ ריכטיג!

מאדאם דע ראטשארד

די הינט זיינען מעהר ווערט, ווי די מענשען!

לעאָן

קינדער זיינען נאָך דערווייל ניט קיין מענשען, זיי דארפען עס
ערשט ווערען, טאַנטע!

פעטיפר

דאס אלעס איז זעהר געשיקט געזאגט און דו רעדסט אויסגע־
צייכענט —

מאדאם דע ראטשארד

יא, דא איז לייכטער צו ריידען ווי פאר'ן געריכט!

פעטיפר

אבער דא האנדעלט זיך ניט וועגען א ראמאן און וועגען
אויסגעטראכטע פערזאָנען. זשילבערט האט געזעצליך געהיי־
ראט א יונגען מאן, מיר האבען איינגעוויליגט —

מאדאם דע ראטשארד

בעגייסטערט זיינען מיר ניט געוועזען פאר דעם שידוך.

פעטיפר

יא, בעגייסטערט זיינען מיר ניט געוועזען, דאס איז אמת! אבער

דאך האבען מיר שפעטער איינגעווילינגט. און דא, אין דער
האכצייטס־נאכט, האט ער געבראכט אלס א חתונה־מתנה
זיין פרוי, זיין כלה — איך האלט ניט פון קיין חתונה־מתנות —

לעאָן

דאס בעווייזט נור, וואס פאר א בראוועד מאן איז דיין איידים!
ער האט זיין גליק אין קאן איינגעשטעלט, אום זיין פפליכט צו
ערפילען: בעווייזט עס ניט קלאהר ווי עהרליך ער איז?

מ. מארטינעל

דאס איז דאך קלאהר ווי די זון!

מאדאם דע ראטשארד (פיר זיך)

וואס וויל ער נאך? ער וועט מיך היינט משוגע מאכען!

פעטיפר

אלזא, דו דענקסט, אז עס איז מעגליך זשילבערט זאל אין
איהר האכצייטס־טאג ווערען די ערציהעריין פון דעם קינד,
וואס איהר מאן'ס געליעבטע האט געבוירען?

לעאָן

איך האלט עס דורכאוים פאר מעגליך ווי אלעס וואס איז שעהן
און עהרענהאפט. און דו אליין וואלסט עס אויך געהאלטען
פאר מעגליך, ווען זשילבערט וואלט ניט געוועזן דיין טאכטער.

פעטיפר

ניין!

לעאָן

אלזא, וואס שלאגסטו פאר?

פעטיפר

גאנץ איינפאך — שיידונג! דער סקאנדאל פון היינט ביי־
נאכט איז גענוג.

מאדאם דע ראטשארד (שפרינגט אויף)

וואס? זשילבערט זאל זיך שיידען? וואס פאלט דיר איין? א העלפט פון אונזערע בעקאנטע וועלען זי דאן ניט איינלאדען! וואס וועט דאן ווערען פון איהר! לאזט מיך צופריעדען מיט אייער שיידונג — אונזער רעליגיאן און אונזערע זיטען. אונ־זערע זיטען, ניט הערר מארטינעל׳ס, זיינען געגען דעם!

פעטיפר

יא, אבער אנדערע שיידען זיך אויך. זי איז ניט די איינציגע, די סטאטיסטיק ווייזט —

מאדאם דע ראטשארד

אך, די סטאטיסטיק! מיט דער סטאטיסטיק קען מען בעוויי־זען אלסדינג וואס מען וויל. ניין, ניין, אלעס וואס איהר ווילט, אבער ניט שיידען זיך! איך פערשטעה נאך אן עלע־גאנטע, פארנעהמע שיידונג, ווי איך האב זיך מיט מיין מאן געשיידעט, צום ביישפיעל. דאס איז פערגעקומען אזוי שטיל, פיין, עלעגאנט. אין דער הויכער געזעלשאפט קומען פאר אזוינע שיידונגען גאנץ אפט. אבער שיידען זיך וואולגאר — ניין!

לעאן (ערנסט)

איך מיין, אז די איינציגע פערזאן, וואס דארף וועגען דעם עפעס זאגען און וועמענס מיינונג אין דער דאזיגער פראגע איז וויכטיגער ווי אונזער אלעמענס מיינונג, איז זשילבערט. (טהוט זיך א קעהר צו איהר). זשילבערט, דו האסט אלעס גע־הערט, דו ביזט גענוג פערנינפטיג, אום אליין צו אורטהיילען און ענטשיידען. פון דיר הענגט אב אלעס, פערצייהונג אדער שיידונג. דו האסט געהערט, וואס פאפא האט געזאגט, וואס האט אויף דעם דיין הארץ געענטפערט? הערר מארטינעל האט פריהער ביי דיר געבעטען אז ענטפער פאר זשאן׳ען, איך

האָב אַ בעסערען פּלאַן: איך וועל איהם אהער רופען און זאָל ער אליין פון דיין מויל דיין ענטפער הערען. (נעהמט אַן מיט ליעבע זי פאר אַ האַנד). שוועסטערל, שוועסטערל, זיי ניט צו שטאָלץ! זיי ניט הויכמוטהיג! הער זיך צו מיט דיין קליין אויערל צו דיין הארצען און ווען דאָרט איז קימער, פערביטער איהם ניט נאָך מעהר מיט דיין שטאָלץ!

זשילבערט

אזוי ווי איך וואָלט נאָך געקענט זיין שטאָלץ! איך וויים ניט, וואס מיר איז, איך לייד אבער אזוי, מיין גליק איז צו־שטערט, אין מיין הארצען פיהל איך נור ביטערניש!

לעאָן

היט זיך, מיין שוועסטער! אין אזוינע אויגענבליקען קען איין טראָפען ביטערקייט פערגיפטען די שמערצענדע וואונדען אויף אויביג.

זשילבערט

ניין, ניין, רוף איהם ניט, איך האָב מורא פאר איהם און פאר זיך אליין, איך האָב מורא, איך פערטרויע זיך אליין ניט!

לעאָן

איך וועל איהם רופען!

זשילבערט (ענטשלאָסען)

ניין! איך וויל ניט, איך פערביעט עס דיר! (זשאַן בעוויזט זיך פון לינקס, זי דערזעהט איהם און לאָזט ארויס אַן אונטער־דריקטען געשריי). אה! ער!

לעאָן (געהט צו צו איהם)

דו?!

זשאן

יאָ, איך. איך פיהל זיך ווי אַן אַנגעקלאַגטער, וואָס ערוואַרט דאָס אורטהייל פון זיין ריכטער: בעפרייאונג אָדער טויט. די שטונדע, וואָס איך האָב אויף דעם געוואַרט, וועל איך קיינמאָל ניט פערגעסען.

לעאָן

דיין אָנקעל און איך — מיר האָבען אַלעס פאַרגעבראַכט; איצט רייד דו!

זשאן

איך קען ניט — איך וואָלט געקענט נור מיט מיין פרוי אַליין — פאר אַלעמען דאָ צו ריידען — פעהלט מיר דער מוטה —; איך בעט אייך, לאָזט מיר נור איבער אויף איין אויגענבליק מיט איהר — דערנאָך וועל איך פערלאָזען דאָס הויז, ווען זי וועט עס פערלאַנגען. איך וועל טהאָן, וואָס זי וועט וועלען. אין איהרע הענד איז מיין צוקונפט. איך וויל הערען פון איהר אייגענעם מויל וואָס איך דאַרף איצט ערוואַרטען פון איהר. (צו זשילבערט). דאָס וועט איהר דאָך מיר ניט פערווייגערען! דאָס וועט זיין די איינציגע פראַגע וואָס איך וועל אייך שטעלען. איך שווער עס אייך! (זיי שטעהען איינער געגען אנדער׳ן און קוקען זיך אָן).

זשילבערט (נאָך א פויזע און ענטשלאָסען)

ליעבער פאַפאַ, ליעבע טאַנטע, איך בעט אייך, לאָזט מיר אויף א ווייל איבער אַליין מיט הערר מאַרטינעל. איהר זעהט, איך בין פאָלשטענדיג געקומען צו זיך.

פעטיפר

— פונדעסטוועגען —

זשאן (מיט היטץ צו איהם)

הערר דע פעטיפר, איך וועל גאָר נישט טהאָן אָהן אייער צו־

שטימונג. איך בין ניט צוריקגעקומען צו טהאָן עפּעס אייך צולהכעים, אדער צו בעשטעהן אויף מיין רעכט אלס מאַן. איך בעט נור אייער ערלויבנים מיט מיין פרוי צו בלייבען אַ ווײַלע אליין. געדענקט נור, פּיליכט זעהען מיר זיך דעם לעצטען מאָל. פערגעסט ניט, אז דאָ איז דאך אַ פראגע פון אונזער ביידענס צוקונפט!

מאַדאַם דע ראַטשאַרד
אונז אינטערעסירט נור זשילבערט׳ס צוקונפט.

זשאַן (צו מאַדאַם דע ראַטשאַרד)
מאַדאַם, איך אַפּעליר צו אייער הארץ, וואָס האָט אויך געליטען. פערגעסט ניט, אז אייער צאָרן און פערביטערקייט געגען מיר זיינען די פרוכט פון די קריינקונגען, וואָס אנאנדערער האָט אייך פערשאַפט. איך בין דאך ניט שולדיג, וואָס אַן אנדערער האָט אייער לעבען פערניכטעט. מאַדאַם, איהר דאַרפט ניט וועלען, אז אייער ניכטע זאָל פיהרען אַזאַ אונגליקליך לעבען ווי איהר האָט געפיהרט! (מאַדאַם דע ראַטשאַרד מאַכט אַ בעוועגונג. זשאַן רעדט ווייטער) איהר האָט דאך אַ גוט הארץ. איך וויים עס דאך, און איך שווער אייך, ווען איך בלייב זשילבערט׳ס מאַן, וועל איך אייך ליעבען, ווי אַ זוהן, ווי אַ געטרייער זוהן!

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (איז געוואָרען זעהר גערירט און מורמעלט ארוים פאַר זיך)
ווי אַ זוהן — ער האָט מיך גערירט! (האַלב שטיל צו פּעטיפּר). אָבער אדאָלף, דו זעהסט דאך. קום, זאָלען זיי בלייבען אליין!

פּעטיפּר (צו זשאַן)
אַלזאָ, גוט! (דערלאַנגט מאַדאַם דע ראַטשאַרד דעם אָרעם און געהט מיט איהר אָב דורך די מיטעלסטע טהיר).

מ. מארטינעל (וועלכער געהט גלייך ארויס נאך זיי מיט לעאן)

זיי וועלען זיך שוין איינפערשטעהן. די הערצער וועלען שוין פאר זיי ריידען, די בעסטע אדוואקאטען! (אב דורך די מיטעלסטע טהיר).

זשאן (צו זשילבערט)

איהר ווייסט אלעס, ניט אמת?

זשילבערט

אלעס. עס האט מיר דאס הארץ צוריסען.

זשאן

איהר מיינט דאך ניט, האף איך, אז איך האב אייך בעטראגען.

זשילבערט

אה, ניין!

זשאן

האט איהר מיך געטאדעלט, ווייל איך בין היינט אוועק?

זשילבערט

מען טאדעלט קיינעם ניט פאר טהאן זיין פפליכט.

זשאן

איהר האט שוין פון דער דאזיגער פרוי געהערט. איצט איז זי טויט.

זשילבערט

גראד ווייל זי איז טויט בין איך אזוי אונרוהיג.

זשאן

איהר מיינט, ווייל א קינד איז געבליבען?

זשילבערט

ניין, ניין, וואס איז דאס קינד שולדיג. ניין, וואס מיך בעאונרוהיגט איז עטוואס, וואס איך קען ניט ערקלעהרען.

זשאן

וואס בעאונרוהיגט אייך?

זשילבערט

איך קען עס אייך ניט איבערגעבען, איך פיהל נור א שמערץ. אזא טיעפען, טיעפען שמערץ!...

זשאן

הערט מיך אויס. אין דעם דאזיגען אויגענבליק טאר קיין שאטען פון א מיספערשטענדניס צווישען אונז ניט זיין. אונזער גאנץ לעבען הענגט אב דערפון. איהר זייט מיין פרוי, אבער נאכדעם וואס האט פאסירט, בעטראכט איך אייך אלס פאלשטענדיג פריי. איך וועל מיט אלעם איינפערשטאנען זיין, וואס איהר וועט מיר פארשלאגען. איך וועל זיך אונטערווארפען יעדען וואונש אייערען, איך וועל אפילו אויף א שיידונג אויך איינוויליגען, ווען איהר וועט עס פאדערען. אבער וואס וועט דאן פון מיר ווערען? איך קען עס זיך מיר גאר ניט פארשטעלען, ווארים איך ליעב אייך אזוי, דאס איך וויים גאר ניט, ווי אזוי איך וועל קענען לעבען אהן אייך! (זשילבערט מאכט א בעוועגונג).

זשאן (רעדט ווייטער)

איך זוך ניט צו מאכען אויף אייך אן איינדרוק, צו מאכען ווייך אייער הארץ, איך זאג אייך איינפאך די ווארהייט. איך פיהל ווען איהר זאלט מיך פון זיך פערשטויסען, בין איך פערלארען!

זשילבערט (בעוועגט)

ליעבט איהר מיך ווירקליך אזוי שטארק?

זשאַן

מיט א ליעבע, פאר וועלכער עס איז קיין רעטונג ניטא!

זשילבערט

אבער יענע האט איהר דאך אויך געליעבט.

זשאַן

איז יענע בין איך געווען ניט פערליעבט. איך האב געפיהלט א צונויגונג צו דער דאזיגער ליעבער מיידעל, וועלכע איז געווען מיר איבערגעגעבען מיט לייב און לעבען. (האלב שטיל און ליידענשאפטליך) הערט אויס! וואס איך וועל אייך איצט דער־צעהלען, איז אונווירדיג, פיליכט העסליך — אבער איך בין נור א שטערבליכער מענש, מיט מענשליכע שוואכקייטען! פריהער נעבען טויטען־בעט פון יענער האב איך ביטער גע־וויינט, מיין גאנצער וועזען האט געציטערט פאר שמערץ, אבער אין דער אייגענער צייט האב איך אויף דעם גרונד פון מיין זעעלע געטראכט נור פון אייך!

זשילבערט (טהוט א ציטער)

איז דאס אמת?

זשאַן (איינפאך)

איך קען ניט זאגען קיין ליגען!

זשילבערט

דאן זאלט איהר אויך וויסען, וואס מיר האט בעזאנדערס וועה געטהאן פריהער, ווען מיין ברודער האט מיר די געשיכטע דערצעהלט. איצט קען איך עס אייך זאגען! איך בין געווען אייפערזיכטיג! דאס איז העסליך — ניט אמת? אויף א טויטע אייפערזיכטיג צו זיין. אבער ער האט אזוי פיעל גוטעס מיר דערצעהלט וועגען איהר, אום מיין מיטלייד צו

ערוועקען, און איך האב מיר זיך פארגעשטעלט, ווי אזוי זי האט אייך געליעבט, און מיר האט זיך אויסגעדרוכט, אז נאך איהר וועל איך זיך אייך אויסווייזען קאלט און אונאינטערע־סאנט, און דאס האט מיר אזוי וועה געטהאן און אזוי דער־שראקען, דאס איך האב אייך געוואלט אבזאגען.

זשאן

און איצט, זשילבערט ?

זשילבערט (גיט איהם ביידע הענד)

דא האסטו מיך !

זשאן

אה, דאנק, דאנק ! (ער קושט איהר ביידע הענד) אבער איצט נאך עפעס. איך האב דער אונגליקליכער פערשפראכען צו פערזארגען דאס קינד. (זשילבערט וויל עפעס זאגען) ווארט, דאס איז נאך ניט אלעם ! ווייסט איהר, וואס איהר לעצטער וואונש, איהר לעצטע ביטע איז געווען ? זי האט מיך בע־שווארען, איך זאל אייך בעטען, איהר זאלט דאס קינד אונטער אייער שוץ נעהמען.

זשילבערט

אונטער מיין שוץ ?

זשאן

יא, זשילבערט !

זשילבערט (זעהר בעוועגט)

און זי האט געהאפט, אז איך וועל עם אננעהמען ?

זשאן

זי האט עס געהאפט, און די ראזיגע האפנונג האט איהר דעם טויט פערלייכטערט.

זשילבערט (געהט זיך דורך איבער'ן צימער הין און צוריק זעהר אויפגערעגט)

וואו איז דאס קינד?

זשאן

ביי מיר!

זשילבערט

ביי אייך?

זשאן

זאל איך איצט אוועקגעהן? דארף איך אייך גלייך פערלאזען?

זשילבערט

ניין, ניין, מיר געהן ביידע. מיין נייע היים איז דאך זייט היינט ביי אייך!

זשאן (מיט פריידיגער אויפרעגונג)

אה, זשילבערט! אבער אייער פאטער וועט דאך אייך ניט לאזען.

זשילבערט (פרעהליך)

אויב מיין פאטער וועט מיך ניט וועלען לאזען צו אייך, ווייסט איהר, וואס איהר וועט דאן דארפען טהאן? איהר וועט מיך מוזען, מיין הערר, ארויסגנב'ענען פון דאנען!

זשאן

ארויסגנב'ענען?

זשילבערט

יא, שנעל, דארט איז מיין מאנטעל און מארש פון דאנען! וואס ווייטער וועט זיין וועלען מיר מארגען זעהן. (זי ווייזט

איהם אן אויפ׳ן מאנטעל, וועלכען זי האט אין דעם ערשטען אקט אויפ׳ן שטוהל נעבען דער טיהר רעכטס געלעגט)

זשאן (נעהמט שנעל דעם מאנטעל און טהוט איהר ארויף איבער די אקסלען)
איך פערגעטער אייך! (גיט איהר דעם ארם און זיי ביידע טהוען זיך א לאז צו דער טיהר לינקס)
פעטיפר, מאדאם דע ראטשארד, מ. מארטינעל, לעאן קומען אריין דורך די מיטעלסטע טיהר.

מאדאם דע ראטשארד
וואוהין? איהר געהט גאר ביידע אוועק?

פעטיפר
וואס מיינט עס?

זשילבערט
איך האב געוואלט אנטלויפען. ניין! איך האב געוואלט מיין מאן זאל מיך ארויסגנב׳ענען פון דאנען!

מאדאם דע ראטשארד
איהר הערט?

זשילבערט
אבער מארגען וואלט איך צוריקגעקומען, וואלט אייך דער־צעהלט די גאנצע געשיכטע און וואלט זיך ענטשולדיגט פאר אייך.

פעטיפר
דו האסט גאר געוואלט אוועקגעהן ניט געזעגענטערהייט?

זשילבערט
איך האב געוואלט פערמיידען וויטערע רייד...

לעאָן

זי איז געשטאָרבן! טראָג זיך פון דאַנען, טראָג זיך, מאַרש!

זשילבערט

(וואַרפט זיך איבער פאָטער אויפ'ן האַלז)

ביז מאָרגען, פּאַפּאַ! ביז מאָרגען מאַנטעו! גוט נאַכט אייך אַלעמען! איך האָב גענוג געהאַט אויפרעגונג און שמערץ!

מאַדאַם דע ראַטשאַרד (געהט צו צו איהר, און נעהמט זי אַרום)

יאַ, מיין האַרץ, לויף שנעל! דאָרט וואַרט אַ קינד אויף דער מוטער!

פאָרהאַנג

ע נ ד ע.

א פאמיליען־קאמעדיע

אין צוויי אקטען.

פ ע ר ז א נ ע ן:

דע סאלום.

דע ראנדאל.

מאדאם דע סאלום.

צייט: פאריז, 1890.

ערשטער אַקט.

ערשטע סצענע.

מאדאם דע סאלום זיצט אין איהר סאלאָן ביים קאַמין. עס קומט אריין זשעק דע ראנדאל אויף די שפּיץ־פינגער, קוקט זיך אום און קושט מאַדאַם דע סאלום שנעל אויף די האָהר. זי טהוט זיך אַ צאפּעל, לאָזט ארויס אַ געשריי און דרעהט זיך אום צו איהם.

מאד. דע סאלום

אה, ווי אונפאָרזיכטיג איהר זייט!

דע ראנדאל

האָט נאָר ניט מורא, קיינער האָט מיר ניט געזעהן.

מאד. דע סאלום

אבער די דיענער!

דע ראנדאל

אה, זיי זיינען איז'ם צווייטען קאָרידאָר.

מאד. דע סאלום

ווי קומט עס, וואָס קיינער פון זיי האָט אייך ניט געמעלדעט?

דע ראנדאל

זיי האָבען מיר געעפענט די טהיר.

מאד. דע סאלום

אבער וואס וועלען זיי דענקען?

דע ראנדאל

זיי וועלען זיכער דענקען, אז עס איבעריג מיך צו מעלדען.

מאד. דע סאלום

אבער דאס וועל איך ניט ערלויבען. ווייטער מוזען זיי אייך מעלדען. עס קוקט אוים ניט שעהן.

דע ראנדאל

(לאכט)

פיליייכט זאלען זיי אייך שוין מעלדען אייער מאן אויך —

מאד. דע סאלום

זשעק, אייער וויץ איז אויסער פלאץ.

דע ראנדאל

פערצייהט מיר. (זעצט זיך). איהר ערוואַרט אימיצען?

מאד. דע סאלום

יא, מעגליך. איהר ווייסט דאך, אז אימער, ווען איך בין אין דער היים, נעהם איך אויף געסט.

דע ראנדאל

געוויס ווייס איך עס. אימער האב איך דאס פערגעניגען אייך צו זעהן א פינף מינוטען, פונקט נענוג צייט, אום אייך צו פרעגען וואס איהר מאכט, ווי איהר פיהלט זיך, און דערנאך קומט אן אימיצער אן אנדערער, אימיצער וואס איז פערליעבט אין אייך, פערשטעהט זיך, און ווארט אונגעדולדיג איך זאל זיך אבטראגען.

מאד. דע סאלום

(שמייכעלט).

וואס קען איך העלפען? אייער ווייב בין איך דאך ניט, ווי קען עס זיין אנדערש?

דע ראנדאל

אה, ווען איהר וואלט געווען מיין ווייב!

מאד. דע סאלום

ווען איך וואלט געווען אייער ווייב?

דע ראנדאל

איך וואלט מיט אייך אוועקגעפאהרען ערגעץ אויף פינף־זעקס מאנאטען פון דער דאזיגער שרעקליכער שטאדט און איך וואלט אייך אין גאנצען געהאט.

מאד. דע סאלום

און דאן וואלט איך זיך אייך גיך צוגעגעסען...

דע ראנדאל

ניין, ניין!

מאד. דע סאלום

יא, יא!

דע ראנדאל

ווייסט איהר, אז עס איז אן אמת'ער גיהנום צו ליעבען אזא פרוי ווי איהר?

מאד. דע סאלום

ווארום?

דע ראנדאל

ווייל איך בין אין דער לאגע פון יענעם הונגעריגען, וואס זעהט פאר זיך שפייז הינטער די גלעזערנע פענסטער פון א רעסטאָ־ראן. דער הונגער פייניגט איהם, עס ציהט איהם נאך די שפייז, אבער די פענסטער, וואס פערשטעלט די שפייז...

מאד. דע סאלום

אה, זשעק!

דע ראנדאל

יא, יא! א פרוי פון דער געזעלשאַפט בעלאנגט אין גאנצען צו דער געזעלשאפט, דאס הייסט, צו יעדען איינעם, אויסער דעם מאן, צו וועמען זי האט זיך אבגעגעבען. ער קען זי פריי זעהן נור איינמאל אין דריי טעג פאר א פיערטעל שטונדע, ניט מעהר, ווייל די דיענער שטערען. אין א זעלטענעם פאל בעזוכט זי איהם איין מאל אָדער צוויי א מאָנאט אין א מעבלירטען צימער און דאן ציטערט זי און פלאטערט, און מעהר ווי א פיערטעל שטונדע איבערהויפט פערברענגט זי ניט מיט איהם, ווייל זי האט ערשט געמאכט א וויזיט מאדאם עקס און געזאגט איהר קוטשער ער זאל זי פיהרען צו מאַדאם זעט. מוז זי זיך שוין היטען פאר דעם קוטשער. אזוי ווי איהר זעהט, דער קוטשער און דער לאקעי, און מאדאם זעט, און מאדאם עקס, און די אלע אנדערע וואס בעזוכען איהר הויז, ווי זיי וואלטען א מוזעאום בעזוכט, א מוזעאום, וועלכער מאכט זיך קיינמאל ניט צו, — אט די דאָזיגע אלע ער'ם און זי'ס, וואס נעהמען ביי איהר אוועק יעדע פרייע מינוט, יעדע פרייע רגע, וועלכע האבען א רעכט אויף איהר צייט פונקט ווי דער בעל־הבית אויף די צייט פון זיין ארבייטער, איינפאך דערפאר, ווייל זי געהערט אין גאנצען צו דער געזעלשאפט. — אט די דאָזיגע אלע פערזאנען זיינען די גלעזערנע פענסטער, וואס פערשטעלען איך פון מיין ליעבע...

מאד. דע סאלום

עס שיינט, איהר זייט היינט פון'ם זינעו ארונטער.

דע ראנדאל

ניין, ניין, אבער איך וויל אייך אליין האבען. זייט איהר מיינע, אדער ניין? אדער, ריכטינער, איך בין אייערער. איז עס ניט אמת? די גאנצע צייט זוך איך נור א מעגליכקייט אייך צו טרעפען. אונזער גאנצע ליעבע בעשטעהט פון צופעליגע בע־געגניסען, פון צופעליגע בעגריסען זיך, פון כאפען פער'גנב'עט א בליק, פון קוים־קוים בעריהרען איינער דעם אנדערען, ניט מעהר. מיר טרעפען זיך אין דער פריה אויף דער עוועניו — א נויג; מיר טרעפען זיך ביי אייך אין'ם הויז אדער ביי א בעקאנטען אין'ם הויז — צוואנציג ווערטער; מיר עסען ערגעץ ביי א טיש, צו ווייט איינער פון דעם אנדערען א ווארט צו ריידען, און איך וואג אפילו ניט א קוק צו טהאן אויף אייך, היט זיך אלץ פאר א בייז אויג. איז דאס ליעבע? ניין, מיר זיינען ניט מעהר ווי געוועהנליכע בעקאנטע.

מאד. דע סאלום

וואלט איהר מיך וועלען אוועקנעהמען פון אלעמען?

דע ראנדאל

צום אונגליק קען איך ניט.

מאד. דע סאלום

וואס דען ווילט איהר?

דע ראנדאל

איך ווייס ניט. איך ווייס נור, אז איך קען עס שוין מעהר ניט איבערטראגען.

מאד. דע סאלום

אייער ליעבע האלט נור אן דערפאר, ווייל זי האט אזוי פיעל שטערונגען...

דע ראנדאל

אה, מאדאם, ווי קענט איהר דאס זאגען?

מאד. דע סאלום (ווייך)

גלויבט מיר, מיין פריינד, איהר ליעבט מיך אזוי, ווייל עס איז אן אונגעזעצליכע ליעבע.

דע ראנדאל

דאן דענקט איהר, ווען איך וואלט אייך געהייראט, וואלט איך אייך אויפגעהערט צו ליעבען?

מאד. דע סאלום

ניט גלייך, ניט מיט א מאל, פיליכט, אבער ביסלעכווייז.

דע ראנדאל

אייערע ווערטער בעליידיגען מיך.

מאד. דע סאלום

זיי זיינען אבער אמת. איהר ווייסט, ווען א קאנפעקט־הענדלער נעהמט צו זיך אין געשעפט אריין א פערקויפעריז, וועלכע איז א גרויסע נאשעריז, זאגט ער איהר: „עס, מיין טהייערינקע, אזוי פיעל קאנפעקטען, וויפיעל דו ווילסט אליין". שטאפט זי זיך מיט דעם א וואך צייט און דערנאך איז זי איהר גאנץ לעבען לאנג זאט מיט דעם.

דע ראנדאל

אמת! אבער ווארום רעכענט איהר מיך אריין אין דעם דאזיגען קלאס?

מאד. דע סאלום

ווירקליך, איך וויים ניט, פיליכט אלס א שפאס!

דע ראנדאל

איך בעט אייך, רייצט זיך ניט מיט מיר.

מאד. דע סאלום

איך טראכט מיר אפט, דא איז א מאן, וועלכער ליעבט מיר זעהר שטארק. וואס אנבעלאנגט מיר, בין איך פאלקאם פריי מאראליש, זייט פאר צוויי יאהרען, זייט איך האב איין גאנצען אויפגעהערט מיין מאן צופריעדען צו שטעלען. פרעג איך זיך: אויב דער מאן ליעבט מיך, פארוואס זאל איך איהם ניט ליעבען?

דע ראנדאל

איהר זייט גרויזאם.

מאד. דע סאלום

איך בין גאר ניט גרויזאם. אין וואס זעהט איהר מיין גרוי־זאמקייט?

דע ראנדאל

גענוג! איהר מוטשעט מיך מיט די דאזיגע רייד. זייט איך האב אייך אנגעפאנגען צו ליעבען פייניגט איהר מיך אויף אזא שטייגער און נאך ביז היינטיגען טאג וויים איך ניט, צו איהר ליעבט מיך.

מאד. דע סאלום

איהר מוזט אבער צוגעבען, אז איך בין אימער געווען פריינד־ליך צו אייך.

דע ראנדאל

אה, איהר האט זיך נור געשפיעלט מיט מיר! פון דעם ער־

שטען טאג אז ווען איך האב אייך געטראפען, האב איך גע־פיהלט, אז איהר קאקעטירט מיט מיר, קאקעטירט מיט מיר פערבארגען, פערבעהאלטען, פערשלייערט, אזוי ווי איהר נור אליין קענט קאקעטירען, אום אנדערע זאלען עס ניט בעמערקען. ביסלעכווייז האט איהר מיך בעזיעגט מיט אייערע בליקען, מיט אייערע שמייכלען, מיט אייער דריקען די האנד. דערביי האט איהר ניט מיט איין ווארט מיר עפעס פערשפראכען, ניט מיט איין זילבע אייערע געפיהלען צו מיר אויסגעדריקט. איך האב זיך פערליעבט אין אייך מיט דעם גאנצען פייער פון מיין זעעלע, יא, פערליעבט אויפריכטיג און איבערגעבען, און היינט וויים איך ניט, וואס פאר א געפיהלען עס זיינען פערבארגען אין דער טיפעניש פון אייער הארצען, וואס פאר א געדאנקען אין אייער מוח, איך וויים גאר נישט, גאר נישט. איך קוק אויף אייך און אמאל ווייזט זיך מיר אויס, אז איהר ליעבט מיך, דאכט זיך, און אמאל, דאכט זיך, אז איהר ליעבט מיך שוין ניט מעהר. ליעבט זי מיך, אדער איך האב שוין איהר דערעסען? אדער האט זי גאר נור א פראבע געמאכט, געגנר־מען א געליעבטען צו זעהן, צו וויסען, וואס פאר א טעם דאס האט, אהן בעזונדערען חשק, אהן ליעבע? עס זיינען דא צייי־טען, ווען איך פרעג זיך, אויב צווישען די אלע, וואס ליעבען אייך און ערקלעהרען זיך אייך טאג־טעגליך אין ליעבע, איז נישטא עפעס אימיצער, ווען איהר האט ווירקליך ליעב.

מאד. דע סאלום

מיין פריינד, ווירקליך, עס זיינען דא זאכען, וואס עס איז פיעל גלייכער מען זאל זיי גאר ניט בעריהרען.

דע ראנדאל

אה, ווי גרויזאם איהר זייט! אין אייער טאן פיהל איך, אז איהר ליעבט מיך נים.

מאד. דע סאלום

האב איך עס געזאגט?

דע ראנדאל

פערגיעט מיר, איך בין אייפערזיכטיג.

מאד. דע סאלום

צו וועמען?

דע ראנדאל

איך וויים ניט. איך בין אייפערזיכטיג צו אלסדינג, וואס איך וויים ניט וועגען אייך.

מאד. דע סאלום (מיט א שמייכעל).

און וואס איך אליין וויים אויך ניט וועגען זיך.

דע ראנדאל

פערגיט מיר, איך ליעב אייך אזוי, אזוי, דאס יעדער און יעדע זאך, וואס קומט אין בעריהרונג מיט אייך, בעאונרוהיגט מיך.

מאד. דע סאלום

יעדער?

דע ראנדאל

יא, יעדער און יעדע זאך.

מאד. דע סאלום

זייט איהר אייפערזיכטיג צו מיין מאן?

דע ראנדאל (צומישט).

וואס פאלט אייך איין?

מאד. דע סאלום (קאלט).

איהר זייט אונגערעכט.

דע ראנדאל

ווידער די אלטע געשיכטע!

מאד. דע סאלום

ניין, איך וויל מיט אייך ריידען ערנסט וועגען איהם און איך וויל איהר זאלט מיר א עצה געבען.

דע ראנדאל

וועגען אייער מאן?

מאד. דע סאלום

(ערנסט).

יא. איך מיין אהן שפאס, מיר ליגט ניט קיין שפאס אין זי־נען. (אין א לייכטערען טאן). צו מיין מאן, אלזא, זייט איהר ניט אייפערזיכטיג? און דאך ווייסט איהר, אז ער איז דער איינציגער מאן, וואס האט געזעצליך א רעכט אויף מיר.

דע ראנדאל

איך בין דערפאר טאקע ניט אייפערזיכטיג צו איהם, ווייל ער האט געזעצליך א רעכט אויף אייך. א פרוי וועט איהר הארץ ניט אבגעבען צו א מאן מחמת דעם נור, ווייל ער האט אויף איהר געזעצליך א רעכט.

מאד. דע סאלום

מיין פריינד, דאס געזעצליכע רעכט פון א מאן איז א מאכט: דאס איז א קאנטראקט, וועלכען ער קען האלטען פערשלאסען ביי זיך אין'ם שראנק, ווי מיין מאן טהוט עס פאר די לעצטע צוויי יאהר. אבער עס איז אויך א קאנטראקט מיט וועלכען ער קען זיך בענוצען יעדען מאמענט, ווי ער איז איבעריגענס די לעצטע צייט געניוגט צו טהאן.

דע ראנדאל (איבערראשט).

וואס? איהר זאגט, אז אייער מאן...

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

אונמעגליך!

מאד. דע סאלום

ווארום אונמעגליך?

דע ראנדאל

ווייל אייער מאן האט... האט... אנדערע... בע־שעפטיגונגען.

מאד. דע סאלום

עס שיינט, אז צוליעב ווארייעטי האט ער זיך איצט פער־בענקט...

דע ראנדאל

שפאס אן א זייט, מאדעלינע, וואס האט פאסירט?

מאד. דע סאלום

אהא, אהא, איצט זייט איהר שוין אייפערזיכטיג צו איהם?

דע ראנדאל

מאדעלינע, איך בעט אייך, זאגט מיר, איהר מיינט עס ערנסט, אדער איהר שפאסט?

מאד. דע סאלום

איך מיין עס ערנסט, זעהר ערנסט.

דע ראנדאל

וואס האט פאסירט?

מאד. דע סאלום

וואס האט פאסירט? איהר ווייסט דאך מיין לאגע, אבוואהל ווענען מיין פריהערדיגען לעבען ווייסט איהר ניט אלץ. איך וועל אייך דערצעהלען אין קורצען. ווען איך בין אלט געווען נײַנצעהן יאהר האב איך געהייראט דעם גראף דע סאלום, וועלכער האט זיך פערליעבט אין מיר נאכדעם ווי ער האט מיך געזעהן אין טהעאטער. ער האט דאן געהאט געקענט מיין פאטער'ס אדוואקאט. ער איז געווען זעהר גוט צו מיר, יא, זעהר גוט, און איך האב ווירקליך געגלויבט, אז ער איז אין מיר פערליעבט. איך אליין האב זיך דאן בענומען געגען איהם צוריקגעהאלטען, זעהר צוריקגעהאלטען, אזוי, דאס קיין שא־טען האט אויף מיין נאמען ניט געקענט פאלען.

דע ראנדאל

האט איהר איהם געליעבט?

מאד. דע סאלום

גאט מיינער, ווארום פרעגט איהר אזוינע פראגען?

דע ראנדאל

איהר האט איהם אלזא געליעבט?

מאד. דע סאלום

יא און ניין. אויב איך האב איהם געליעבט, האב איך איהם ווי א נאריש קינד געליעבט; יעדענפאלס האב איך עס איהם קיינמאל ניט געזאגט, ווארים נאך ביז היינטיגען טאג פער־שטעה איך ניט, ווי מען וויינט ארום ליעבע.

דע ראנדאל

דאס ווייס איך!

מאד. דע סאלום

עס איז גאנץ מעגליך, אז צייטענווייז האב איך איהם גערן גע־

האט, נאטירליך, ווי א נאריש, שעהמענדיג קינד, ווי א יונגע זאך וואס האט שטענדיג מורא פאר די ליעבע פון א מאן, פאר די דאזיגע ליעבע, וואס איז מאנכעס מאל אזוי אנגענעהם! און וואס אנבעלאנגט איהם, — איהר קענט איהם. ער איז געוועזן א מאן, א מאן, וואס האט געהערט צו דער הויכער גע־זעלשאפט, און אזוינע זיינען אימער די ערגסטע מענער. די דאזיגע מענער ליעבען לאנג נור אזוינע מיידלאך, וועלכע קע־נען זיך צופאסען צו זיי, וועלכע קענען ליגען זאגען און זיין פאלש. מיר שיינט, אום צו געפעלען אזוינע מענער און זייער ליעבע איינצוהאלטען, מוזען די פרויען זיין פאלש צו זיי מיט לייב און זעעלע. איך האב באלד אנגעהויבען צו בעמערקען, אז ער איז גלייכגילטיג צו מיר, ווען ער האט מיך געקושט ווי פון יוצא וועגען און האט אפט מיך אין גאנצען ניט בעמערקט. קורץ, אין זיין האלטונג, אין זיין האנדלונג, אין זיינע געשפרע־כען האב איך אנגעהויבען צו בעמערקען, אז איך אינטערעסיר איהם ניט מעהר. געקומען אהיים, האט ער זיך גלייך אויס־געצויגען אויף דער זאפע, מיט א צייטונג אין די הענד, געלע־זען די צייטונג און געצויגען מיט די אקסלען. און ווען ער האט דארט עפעס געלעזען, מיט וואס ער איז ניט איינפער־שטאנדען געוועזן, האט ער זיין אונצופריעדענהייט אויסגע־דריקט הויך אויפ'ן קול. ביז איינמאל האט ער מיר א געגעץ געטהאן אין פנים. דאן איז מיר קלאהר געווארען, אז ער ליעבט מיך שוין ניט מעהר. דאס האט מיך אזוי בעליידיגט, דאס עס איז מיר גאר ניט איינגעפאלען, אנצופאנגען צו קאקעטירען מיט איהם און פרובען צוריקגעווינען זיין ליעבע. באלד האב איך אויך דערוואוסט, אז ער האט א געליעבטע, א פרוי פון דער געזעלשאפט. זייט דאן, נאך א היציגע ערקלעהרונג, האָ־בען מיר געלעבט אבגעשיידט...

דע ראנדאל

נאך א היציגע ערקלעהרונג? **וועגען זיין געליעבטע?**

מאד. דע סאלום

יא און ניין. עס איז מיר שווער דאס צו ערקלעהרען. אום איך זאל אויפהערען איהם צו פערדעכטיגען, האט ער פון צייט צו צייט, אפילו גאנץ זעלטען, גענומען ארויסווייזען ליעבע צו זיין געזעצליכער פרוי, צו דער פרוי, וואס האט א רעכט געהאט אויף זיין ליעבע. איך האב איהם געזאגט, אז איך בין איהם מוחל אזא ליעבע.

דע ראנדאל

ווי האט איהר איהם דאס געזאגט?

הערר דע סאלום

איך געדענק ניט.

דע ראנדאל

דאס האט געמוזט זיין זעהר קאמיש.

מאד. דע סאלום

גאר ניט קאמיש. אפריהער איז ער איבערראשט געווען. דער־נאך האב איך איהם געהאלטען א קורצען ספיטש, וואס איך האב פון פריהער אנגעגרייט, און וועלכער איך האב איהם גע־הייסען זיין ליעבע אבצוטראגען ערגעץ אנדערש. ער האט פער־שטאנען, האט זיך זעהר ליעבענסווירדיג פערנויגט פאר מיר און — געטהאן אזוי, ווי איך האב איהם געהייסען.

דע ראנדאל

איז ער צוריקגעקומען?

מאד. דע סאלום

קיינמאל, ביז...

דע ראנדאל (ברעכט זי אונטער).

האט ער מעהר קיינמאל וועגען זיין ליעבע גערעדט?

מאד. דע סאלום

קיינמאל, ביז . . .

דע ראנדאל (ברעכט זי אונטער).

האט עס אייך פערדראסען?

מאד. דע סאלום

דאס איז ניט וויכטיג. וויכטיג איז נור, וואס ער האט גע־האט געליעבטע אהן א צאהל, מיט וועלכע ער האט פערבראכט, וועלכע ער האט אויסגעהאלטען און מיט וועלכע ער איז אויס־געפאהרען. דאס האט מיך אזוי בעליידיגט, אזוי ערניעדריגט. דאן אבער האב איך זיך געמאכט הארץ, אמת, אפילו אביסעלע צו שפעט, צוויי יאהר צו שפעט, און גענומען א געליעבטען — אייך!

דע ראנדאל (קושט איהר האנד).

און איך, מאדעלין, ליעב אייך מיט מיין גאנצען הארצען.

מאד. דע סאלום

אבער דאס איז ניט גאנץ רעכט.

דע ראנדאל

וואס מיינט איהר „ניט גאנץ רעכט?"

מאד. דע סאלום

אך, מיין פריינד, דאס לעבען איז אלגעמיין איז — מיין מאן, זיינע געליעבטע... איך און מיין געליעבטער... איהר און אייער געליעבטע...

דע ראנדאל

אייערע ווערטער ווייזען קלאהר, אז איהר ליעבט מיך ניט!

מאד. דע סאלום

ווארום?

דע ראנדאל

ווען איהר וואגט צו זאגען וועגען אונזער ליעבע, אז זי איז ניט גאנץ רעכט. בעווייזט עס, אז איהר ליעבט מיך ניט. ווען איהר וואלט מיך ווירקליך ליעב געהאט, וואלט איהר עס ניט גע־קענט זאגען. וואס? טרייע ליעבע איז ניט רעכט?

מאד. דע סאלום

מעגליך. עס ווענדעט זיך ווי מען קוקט אויף דעם. איך, פון מיין זייט, קוק אויף מיין שטייגער און זעה צופיעל.

דע ראנדאל

וואס זעהט איהר?

מאד. דע סאלום

איך זעה צו וויט, צו קלאהר.

דע ראנדאל

איהר ליעבט מיך ניט?

מאד. דע סאלום

ווען איך וואלט אייך ניט געליעבט — אביסעלע— וואלט איך זיך אייך ניט אבגעגעבען.

דע ראנדאל

אביסעלע — אזוי פיעל נור, אום צו האבען א תירוץ פאר אב־געבען זיך!

מאד. דע סאלום

איך זוך זיך ניט צו פערענטפערען מיט תירוצים פאר דעם. איך בעשולדיג זיך פאר דעם.

דע ראנדאל

אלזא פריהער האט איהר מיך געליעבט אביסעלע און היינט... איצט ליעבט איהר מיך שוין אין גאנצען ניט?

מאד. דע סאלום

זאלען מיר זיך וועגען דעם ניט האמפערען.

דע ראנדאל

איהר האמפערט זיך דאך.

מאד. דע סאלום

ניין, איך אורטהייל נור די געגענוואַרט נאך דער פערגאנגענ־הייט. ווייל אימיצער פערשטעהן די געגענוואַרט, זאל ער זי פערגלייכען צו דער פערגאנגענהייט.

דע ראנדאל

און איהר בעדויערט די פערגאנגענהייט?

מאד. דע סאלום

פיליכט.

דע ראנדאל

און וואס איז וועגען מארגען?

מאד. דע סאלום

איך ווייס ניט.

דע ראנדאל

איז ביי אייך גאר נישט צו האבען איינעם, וועלכער געהערט אייך מיט לייב און לעבען?

מאד. דע סאלום (ציהט די אקסלען).

היינט געהערט ער מיר.

דע ראנדאל

און מארגען אויך!

מאד. דע סאלום (בעשטימט)

יא, מארגען נאך היינט ביינאכט, אבער ניט מארגען א יאהר נאך היינט ביינאכט.

דע ראנדאל

איהר וועט זעהן, אבער איהר האט געזאגט עפעס וועגען אייער מאן.

מאד. דע סאלום

ער האט זיך ווידער אין מיר פערליעבט.

דע ראנדאל

אונמעגליך!

מאד. דע סאלום (בעליידיגט)

וואס מיינט איהר „אונמעגליך?" פאר וואס עפעס זאל עס זיין אונמעגליך?

דע ראנדאל

א מאן פערליעבט זיך אין זיין פרוי איידער ער האט זי גע־הייראט, אבער נאכדעם ווי ער האט זי געהייראט, וועט ער קיין מאל ניט בעגעהן דעם איינענעם פעהלער.

מאד. דע סאלום

אבער פיעלייכט איז ער פריהער קיינמאל ניט געוועזן פערליעבט אין מיר.

דע ראנדאל

עס איז אונמעגליך צו גלויבען, אז ער וואלט מיט אייך געלעבט, ווען ער זאל אייך ניט ליעב האבען.

מאד. דע סאלום (גליקזעליג)

אויב ער האט מיך פריהער ניט געליעבט, ליעבט ער מיך איצט.

דע ראנדאל

איך פערשטעהע אייך ניט. דערצעהלט מיר, וואס אזוינס האט פאסירט?

מאד. דע סאלום

נישטא וואס צו דערצעהלען. ער האט זיך ערקלעהרט פאר מיר, גענומען מיך אין זיינע ארמס און געסטראשעט מיך מיט זיינע געזעצליכע רעכט. דאס שרעקט מיך און מאטערט מיך.

דע ראנדאל

מאדעלינע, איהר מוטשעט מיך, איהר פייניגט מיך!

מאד. דע סאלום

נו, און איך? איהר מיינט, אז איך לייד ניט? איך וויים, אז איך בין ניט זעהר קיין אנשטענדיגע פרוי, ווען איך האב גע־לעבט מיט אייך, אבער מיין הארץ קען איך אפגעבען נאר איי־נעם — אייך אדער איהם. קיינמאל וועל איך ניט זיין אייערע און זיינע. פאר מיר וואלט אזא זאך געווען דאס גרעסטע אונגליק, די גרעסטע שאנדע. א מענש קען פאלען, וויל, ווען דער וועג איז פול דערנער און שטיינער, איז זעהר שווער ניט אויסצוגליטשען זיך; אבער ווען מען איז געפאלען, איז דאס נאך ניט קיין אורזאך צו ארונטערשטופען זיך אליין נאך ניע־דריגער.

דע ראנדאל (נעהמט זי ארום און קושט זי)

איך פערגעטער אייך איינפאך!

מאד. דע סאלום

און איך ליעב אייך אויך זעהר, זשעק, און דערפאר טאקי בין איך אזוי אונרוהיג.

דע ראנדאל

אבער זאגט מיר, מאדעלינע, זייט ווען האָט אייער מאנ'ס הארץ זיך צוריקגעקעהרט צו אייך?

מאד. דע סאלום

אונגעפעהר זייט א דריי וואכען.

דע ראנדאל

איך וועל אייך ערקלעהרען, וואס דאס איז. אייער מאן איז איינפאך געבליבען אן אלמן.

מאד. דע סאלום

וואס מיינט איהר?

דע ראנדאל

איך מיין, אז אייער מאן האָט איצט קיין אנדערע, איז זיין פרוי אויך גוט.

מאד. דע סאלום

איך זאג אייך אבער, אז ער ליעבט מיך.

דע ראנדאל

יא — יא און ניין. ער ליעבט אייך און נאָך מעהר אן אנדערע. זאָגט מיר, ער איז דאָך אין א שלעכטען מוטה, ווי געוועהנליך, ניט אמת?

מאד. דע סאלום

זעהר אין א שלעכטען.

דע ראנדאל

אָט האָט איהר דאס! אייער מאן דריקט אויס זיין ליעבע און צערטליכקייטען דורך גראבע ווערטער. ער איז דאָך גראָב צו אייך, ניט אמת?

מאד. דע סאלום

זעהר גראב.

דע ראנדאל

ווען ער וואלט זיך געווענדעט צו אייך צערטליך, וואלט איהר ניט געווען אונרוהיג. איהר וואלט זיך געטראכט: „ער האט זיך ענדליך געכאפט", און דאן וואלט ער אין אייער הארצען מיט־לייד ערוועקט, איהר וואלט אויף איהם רחמנות געהאט, ווארים א פרוי האט אימער רחמנות אויף דעם מאן וואס ליעבט זי, ווען דער מאן איז אפילו איהר אייגענער מאן.

מאד. דע סאלום

מעגליך, אז עס איז אזוי.

דע ראנדאל

איז ער נערוועז, צוטראגען?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

גראב? פאדערט זיין רעכט, בעט ניט?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

מיין ליעבע, אין דעם דאזיגען מאמענט דארף ער אייך, אום איהר זאלט אויספילען דעם פלאץ פון אן אנדערער, וועלכע ער ליעבט.

מאד. דע סאלום

ניט אמת! ניט אמת!

דע ראנדאל

מיין טהייערע, אייער מאן'ס לעצטע געליעבטע איז געוועז מאַ־דאם דע בארדיין, וועלכע ער האט מיט צוויי מאנאטען צוריק פלוצלים פערלאזען צוליעב מאדאם סאנטעלי.

מאד. דע סאלום

וואס, די זינגערין?

דע ראנדאל

יא, צוליעב דער דאזיגער בעקאנטער זינגערין און קאפריזנע פרוי.

מאד. דע סאלום

דערפאר בעזוכט ער אזוי אפט די אפערא?

דע ראנדאל

אהן ספק.

מאד. דע סאלום

ניין, ניין, דאס דאכט זיך אייך נאר.

דע ראנדאל

מאדאם סאנטעללי וועהרט זיך געגען איהם, זיין ליידענשאפט איז צופלאקערט, האט ניט קיין אויסגאנג, זוכט ער פיר איהר אן אויסגאנג ביי אייך.

מאד. דע סאלום

מיין ליעבער, איהר חלום'ט. ווען ער וואלט געליעבט מאדאם סאנטעללי, וואלט ער ניט געזאגט, אז ער ליעבט מיך. ווען זיין הארץ וואלט געווען אזוי פערנומען מיט איהר, וואלט ער מיך ניט געקענט זוכען אין דער אייגענער צייט.

דע ראנדאל

ווי ווענינג איהר קענט אייער מאן! אזוינע מענער ווי אייער

מאן, ווען זיי זיינען פון ליעבע צופלאקערט, וועלכע איז ביי זיי ניט מעהר ווי א טהירישע פערלאנג — אזוינע מענער, זאג איך, ווי ער, ווערען צורייצטע חיות, ווען א פרוי, וואס זיי ליעבען, וועהרט זיך געגען זיי. זיי בענעהמען זיך דאן ווי משוגעים, מיט אויסגעשטרעקטע ארמס און ווייט־געעפענטע מיילער. זיי מוזען דאן עמיצען ליעבען, קיין אונטערשייד ווע־מען, אזוי ווי א משוגע׳נער הונד מיט אויסגעשצירעטע צייהן מוז עמיצען בייסען. מאדאם סאנטעללי האט איהם משוגע געמאכט, איז ער נעקומען צו אייך, דער ווילדער ברוט, מיט אויסגעשצירעטע צייהן. היט זיך פון איהם! דאס איז ניט קיין ליעבע, נור די ליידענשאפט פון א צורייצטע ברוטאלע חיה!

מאד. דע סאלום (סארקאסטיש)

ווירקליך, איהר זייט אונגערעכט צו איהם. איך האב מורא, אז די אייפערזוכט פערבלענדעט אייך.

דע ראנדאל

זייט זיכער, איך בין ניט פערבלענדעט. עס איז אזוי ווי איך זאג אייך.

מאד. דע סאלום

יא, יא, איך דענק אז איהר זייט פערבלענדעט. פריהער האט מיין מאן מיך פערלאזען, ווייל איך בין איהם ניט געפעהלען געוועזען, היינט אבער געפעהל איך איהם. דאס איז איינפאך, דאכט זיך. נאטירליך, היינט בין איך ערגער ווי פריהער און פיר איהם איז אויך ערגער. ווייל ער וועט מוזען דענקען, אז איך בין איהם געבליבען די גאנצע צייט א געטרייע פרוי.

דע ראנדאל

מאדעלינע!

מאד. דע סאלום

וואס?

דע ראנדאל

קען מען דען א יונגע שעהנע פרוי בעשולדיגען פאר ניט בלייבען טריי איהר מאן, ווען ער, דער מאן איהרער, וועלכער האט גע־נומען אויף זיך צו זארגען פאר איהר עקזיסטענץ, איהר ליעבע, איהר גליק, איהרע האפנונגען, האט זי בעהאנדעלט ווי אייער מאן אייך?

מאד. דע סאלום

מיר שיינט, אז איך האב אייך שוין געזאגט, אז עס זיינען דא זאכען, וועגען וועלכע עס איז בעסער נישט צו רעדען, און די פראגע וועגען מיר און מיין מאן איז איינע פון די (פונ׳ם קארי־דאר הערט זיך דאס קלינגען פונ׳ם גלעקעל צוויי מאל). מיין מאן קומט. איך בעט אייך, שווייגט. ער איז איצט אין א שלעכטען מוטה.

דע ראנדאל (הויבט זיך אויף)

איך וועל בעסער אוועקגעהן. איך האב איהם ניט ליעב און עס וועט מיר שווער זיין צו זיין העפליך מיט איהם, ווען איך פעראכט איהם און ווען איך וויים, אז ער דארף מיך פעראכטען, און וואלט מיך פעראכטעט, ווען ער וואלט געוואוסט אלסדינג.

מאד. דע סאלום (אונגעדולדיג)

איהר רעדט שוין ווידער וועגען דעם?... איך בעט אייך נאך א מאל... אזוי פיעל מאל שוין איך געבעטען, איהר זאלט וועגען דעם ניט ריידען...

2טע סצענע.

הערר דע סאלום קומט אריין, קוקט אוים נערוועז, בעטראַכט א ווילע זיין פרוי און דע ראנדאל, וועלכער קלייבט זיך אוועקצוגעהן

דע ראנדאל

אה, סאלום!

הערר דע סאלום

וואס מאכט איהר, ראנדאל? איך האָף אז איהר געהט ניט אוועק, ווייל איך בין געקומען.

דע ראנדאל

ניין, אבער פונקט צוועלף מוז איך עמיצען טרעפען אין קלוב און עס איז שוין האלב נאך עלף (זיי דריקען זיך די הענד) איהר קומט פון דער ערשטער פארשטעלונג פון „מאהאמעט"?

הערר דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

א גרויסער ערפאלג?

הערר דע סאלום

אָהן צווייפעל אן ערפאלג.

דע ראנדאל (דריקט ווידער די הענד ה. דע סאלום און מאדאם דע סאלום).

אדיע!

הערר דע סאלום

אדיע, מיין פריינד.

דע ראנדאל

אדיע, מאדאם.

מאד. דע סאלום

אדיע, הערר דע ראנדאל.

(דע ראנדאל אב)

3טע סצענע.

הערר דע סאלום (זעצט זיך אין א פאָטעל)

ראנדאל האָט דא לאַנג פערבראכט?

מאד. דע סאלום

ניין, פיליייכט א האלבע שטונדע.

הערר דע סאלום (טרוקען)

א האַלבע שטונדע צוגעלייגט צו א גאנצער שטונדע מאכט אוים א שטונדע און אַ האַלב, ניט אזוי? די צייט, קענטיג, פליהט זעהר שנעל, ווען איהר זייט מיט איהם.

מאד. דע סאלום

אַ שטונדע און אַ האַלב? וואס מיינט איהר?

הערר דע סאלום

איך מיין, וואס איך זאג. ווען איך האָב דערזעהן דעם עקיפאזש פאר דער טהיר, האָב איך א פרעג געטהאָן דעם קוטשער, ווער איז עס געקומען. האט ער מיר געענטפערט אז זשעק דע ראנדאל. „ווען איז ער געקומען?" — האָב איך איהם געפרעגט. „א זייגער

צעהן" — האט דער קוטשער געענטפערט. צוגעגעבען, אז דער קוטשער האט א טעות געהאט אין א פיערטעל שטונדע, מאכט עס אלץ אוים א שטונדע און א פיערטעל, ניט אזוי?

מאד. דע סאלום

וואס איז דאס פאר א נייעס? האב איך ניט א רעכט אויפ־צונעהמען ביי זיך אין הויז וועמען איך וויל?

הערר דע סאלום

אה, יא, יא, יא, געוויס, מיין פריינד, איהר האט א רעכט. איך וואונדער זיך נור, וואס איהר האט פערגעסען דעם אונטערשייד צווישען א האלבע שטונדע און א שטונדע און א האלב.

מאד. דע סאלום

איהר ווילט זיך קריעגען? אויב איהר ווילט זיך מיט מיר קריעגען, וועל איך שוין וויסען, וואס אייך צו ענטפערען. איהר זייט שלעכט אויפגעלעגט, געהט בעסער שלאפען און שלאפט, אויב איהר קענט.

הערר דע סאלום

קריעגען זיך מיט אייך וויל איך ניט און שלעכט אויפגעלעגט בין איך אויך ניט. איך זאג נור אז ווען איהר פערברענגט מיט דע ראנדאל, בעמערקט איהר גאר ניט, ווי די צייט פליהט.

מאד. דע סאלום

אמת, מיט איהם איז מיר פיעל אנגענעהמער צו פערברענגען ווי מיט אייך.

הערר דע סאלום

ער איז א רייצענדער יונגערמאן און איך וויים, אז ער געפעהלט אייך; און איהר, וואהרשיינליך, געפעהלט איהם נאך מעהר, ווען ער קומט צו אייך יעדען טאג.

מאד. דע סאלום

אזוינע אינסינוּאציעס זיינען עקעלהאפט. איך בעט אייך, רעדט קלעהרער און זאגט, וואס איהר ווילט. איהר ווילט שפּיעלען די ראלע פון אן אייפערזיכטיגען מאן?

הערר דע סאלום

גאט בעהיט! איך האב צופיעל רעספּעקט פאר אייך, אום אייך צו בעשולדיגען אין עפּעס אזוינס. און ווידער קען איך אייך און וויים אז מען מעג זיך פערלאזען אויף אייער טאקט.

מאד. דע סאלום

שפּיעלט ניט מיט ווערטער, רעדט אפען. איהר מיינט, אז דע ראנדאל קומט צו אפט אהער, אהער, אין אייער הויז?

הערר דע סאלום

איך מיין דאס ניט.

מאד. דע סאלום

איך דאנק אייך. איהר האט איינפאך קיין רעכט ניט אזוי צו מיינען. דאך, אז איהר האט שוין טענות צו מיר, וויל איך מאכען צו דעם אן ענדע איינמאל פאר אלע מאל. ווי עס שיינט, האט איהר זעהר א קורצען זכרון, איהר האט אלסדינג פערגעסען. גוט, איך וועל אייך פּרובען עפּעס דערמאהנען. די לעצטע צייט, איך וויים ניט פארוואס, האט איהר זיך פּלוצים געענדערט צו מיר. דערמאהנט זיך אבער, וואס האט פריהער פּאסירט, מיט צוויי יאהר צוריק, ווען איהר האט עפענטליך גענומען ארויסווייזען צו מיר אייער גלייכגילטיגקייט. איך האב געליטען, ווארים מען האט מיר דערצעהלט, און איך האב אויך געזעהן, אז איהר זייט פערליעבט אין מאדאם דע סורוויר. איך האב אייך דאן געזאגט, ווי מיר טהוט עס וועה, ווי בעליידיגט איך פיהל זיך. וואס האט איהר געענטפערט? וואס יעדער מאן ענטפערט א פרוי, וועלכע ער

האט אויפגעהערט צו ליעבען. איהר האט גערריקט די אקסלען, געשמייכעלט מיט אונגעדולד, געזאגט אז איך בין משוגע און מיר ערקלעהרט, אמת אין זעהר שעהנע ווערטער, איהר האט מיר געגעבען צו פערשטעהן, אז הייראט איז מעהר א געזעלשאפטליכע פעראייניגונג ווי א מאראלישע, אז מאן און פרוי מוזען ניט אונבעדינגט זיין פערליעבט איינער אין דעם אנדערען, זיי דארפען זיך נור היטען פאר אן עפענטליכען סקאנדאל. איהר האט ניט צוגעגעבען, אז איהר האט א געליעבטע, איהר האט נור זיך בעמיהט מיר קלאהר צו מאכען אייער שטאנדפונקט וועגען ליעבע. ווי סארקאסטיש איהר האט דאן גערעדט וועגען יענע נארישע פרויען, וועלכע ליידען דערפון, וואס זייערע מענער זיינען ליעבענסווירדיג מיט אנדערע פרויען, ווייל נאך אייער מיינונג איז צו זיין ליעבענסווירדיג מיט פרעמדע פרויען איינס פון די הויפט געזעצען פון דער שעהנער, אנשטענדיגער געזעלשאפט, צו וועלכע איהר בעלאנגט. איהר האט געלאכט פון יענעם-נארישען מאן, וועלכער וואגט ניט צו זאגען א קאמפלימענט א פרעמדער פרוי, ווען זיין אייגענע ווייב איז דערביי, און איהר האט חוזק געמאכט פון יענער פרוי, וואס גיט אכטונג אז איהר מאן זאל ניט האבען צו טאהן מיט פרעמדע פרויען. און דאס אלעס האט איהר געזאגט אין אזא קאמישען טאן, מיט אזוי פיעל ציניזם, דאס איך האב אייך פערשטאנען. איך האב אייך פערשטאנען און האב געוויינט, און געליטען, און דערנאך האב איך אייך געהייסען געהן. איהר האט ניט פראטעסטירט און פון יענער צייט אן האבען מיר געלעבט גאנץ בעזונדער. אזוי האבען מיר געלעבט די גאנצע צוויי יאהר, צוויי לאנגע, זעהר לאנגע יאהרען, וועלכע האבען זיך אייך אויסגעוויזען זיכער ניט מעהר ווי א האלב יאהר. צוזאמען האבען מיר בעזוכט געזעלשאפט ווי געוועהנליך, צוזאמען פערלאזען די געזעלשאפט ווי געוועהנליך און דערנאך איז יעדער פון אונז אוועק אין זיין בעזונדערען ווינקעל. איך האב געשוויגען, די גאנצע צייט

געשווייגען. פון מיין הארצען האָב איך אייך ארויסגעריסען. איצט האָב איך געענדיגט, זאָגט, וואָס פערלאַנגט איהר?

הערר דע סאלום

איך פערלאַנג גאָר נישט. איך וועל אייך אפילו ניט ענטפערען אויף אייער לאַנגע, היציגע רעדע, מיט וועלכע איהר האָט מיך בעעהרט. איך וועל אייך נור געבען א קליינע עצה, אַז עצה פון א פריינד, וועגען עטוואָס, וואָס קען שעדיגען אייער רע־פוטאציע. איהר זייט א שעהנע פרוי, זעהר א שעהנע פרוי, און איהר זייט שטענדיג אין דער עפענטליכקייט, קען דערפאר זעהר לייכט פאַסירען א סקאַנדאַל.

מאַד. דע סאלום

ענטשולדיגט מיר. אויב איהר רעדט וועגען א סקאַנדאַל, מוז איך אונטערפיהרען מיט אייך מיין רעכענונג.

הערר דע סאלום

אה, איך בעט אייך, מאַכט ניט דערפון קיין שפאַס. איך רייד מיט אייך ווי מיט א פריינד. און דאָס וואָס איהר האָט גע־זאָגט וועגען מיר, איז שטאַרק איבערטריבען.

מאַד. דע סאלום

ניט אויף איין האָהר. איהר אַליין האָט זיך קיינמאָל די מיה ניט געגעבען צו פערבאָרגען אייער גלייכגילטיגקייט צו מיר פון דער וועלט, און דאָס גיט מיר א רעכט צו האַנדלען אַזוי ווי איהר. און, מיין פריינד, גלויבט וואָס איך זאָג...

הערר דע סאלום

וואַרט, איין מאָמענט...

מאַד. דע סאלום

לאָזט מיך ענדיגען. איהר זאָגט אַז איך בין א שעהנע פרוי, זעהר א שעהנע פרוי, און דאָך האָט מיך מיין מאַן בעהאַנ־

דעלט אזוי ווי איך וואלט געווען די העפליכסטע פרוי אויף דער וועלט. זעהר א שעהנע פרוי, און לעבען דארף איך ווי אן אלמנה. קוקט מיך אן! (הויבט זיך אויף). קען מען פון מיר פאדערען, איך זאל לעבען ווי אן אלמנה אין דער צייט, ווען מיין מאן לויפט פון איין פרוי צו דער אנדערער, פון איין מייד־על צו דער אנדערער? (ווערט מעהר אויפגערעגט). א געטרייע פרוי! אן אנשטענדיגע פרוי! גאט מיינער, מוז דען א געטרייע פרוי אויפאפפערען איהר לעבען, איהר גליק, איהר ליעבע, איהר יעדעס רעכט פון א מענשען, פון א פרוי? קוקט מיך אן, זעה איך דען אוים, ווי איך וואלט געבוירען געווארען צו פיהרען א לעבען פון א מאנאשקע? דער פאקט, דאכט זיך, וואס איך האב אייך געהייראט, בעווייזט, אז קיין מאנאשקע בין איך ניט. און דאך האט איהר, איהר, וועלכער האט מיך אוועקגענומען פון מיין פאטער'ס הויז, איהר האט מיך גע־ווארפען און אוועק לעבען מיט אנדערע, און נאך מיט וועלכע אנדערע! איך בין ניט איינע פון זיי, האבען בשותפות א מאן דאס וויל איך ניט. איהר זייט צו זיי אוועק, בין איך פון אייך פריי געווארען. איהר האט איצט קיין רעכט ניט מיר עצות צו געבען.

הערר דע סאלום

מיין ליעבע, בערוהיגט זיך. איהר האט מיך אין גאנצען ניט פערשטאנען. איך האב אייך קיינמאל ניט פערדעכטיגט. איך האב פאר אייך, גלויבט מיר, דעם גרעסטען רעספעקט און מיין פריינדשאפט צו אייך ווערט מיט יעדען טאג אלץ שטאר־קער. פערענטפערען זיך אויף אייערע איבערטריבענע בע־שולדיגונגען האב איך קיין לוסט ניט. פיליכט בין איך עט־וואס צו — צו — ווי זאל איך דאס זאגען?

מאד. דע סאלום

אה! זאגט, אז איהר זייט ערצויגען אזוי, אז איהר זייט א

קינד פון דעם עלעגאַנטען אבצעהנטען יאהרהונדערט. אה. איך וויים, אז מיט דעם פערענטפערט איהר, אלע מענער, איי־ערע שוואכקייטען און שטיפעריייען. א. דער אבצעהנטער יאהרהונדערט מיט זיין עלעגאנץ, מיט זיינע טרוימען, מיט זיינע ראָמאנטישע פאנטאזיען! אבער, מיין פריינד, דאָס איז דאָך אלטערטהום געשיכטע.

הערר דע סאלום

ניין, ניין, איהר האָט מיך ווידער ניט פערשטאַנען. גלויבט מיר, מעהר ווי אלץ בין איך געוועזן אביסעל צופיעל פאריזער, צו־פיעל צוגעוואָהנט צו דעם פרעהליכען פאריזער נאַכט־לעבען. איך בין געוועהנט געווען צו געהן הינטער די קוליסען פון די טהעאַטערעס, צו בעזוכען פערשיעדענע קלובען, פערשיעדענע אנדערע אונטערהאלטונגען, און איהר ווייסט דאָך, א מענש קען זיך ניט מיט איינמאָל ענדערען, עס מוז נעהמען צייט. דאָס פאמיליען־לעבען פאָדערט פון אונז, מיר זאָלען זיך גלייך ענדערען מיט איינמאָל. מען דארף אונז געבען צייט זיך צו־געוועהנען צום נייעם לעבען, ביסלעכווייז זיך צוגעוועהנען. איהר וואָלט פאקטיש פון מיר אוועקגענומען די גאנצע פרייד פון׳ם לעבען, ווען איך זאָל זיך פיהרען אזוי ווי איהר ווילט.

מאד. דע סאלום

איך בין אייך אזוי דאנקבאר, וואָס איהר גיט מיר נאָך האָפנונג... אלזאָ...

הערר דע סאלום

ווירקליך, ווען א מענש וואָס האָט געלעבט אזוי ווי איך, הייראט, איז גאנץ נאַטירליך אז ער זאָל קוקען אויף זיין פרוי, ווי אויף א נייע געליעבטע — איך מיין צו זאגען ווי אויף א געטרייע געליעבטע — און ערשט ווען עס איז שוין צו שפעט באַפט ער זיך און האָט חרטה.

מאד. דע סאלום

יאָ, יאָ, מיין פריינד, עס איז צו שפּעט! ווי איך האָב אייך שוין געזאָגט, איך וויל געהערען זיך אליין. דריי יאָהר האָט מיר גענומען ביז איך האָב ביי זיך גע׳פּועל׳ט צו האָבען פער־געניגען פון דער וועלט פּונקט אזוי ווי איהר. איהר וואָלט אזוי לאנג ניט געטראכט.

הערר דע סאלום

מאדעליינע, איך גלויב אז, אייערע וויצען זיינען דא גאנץ אי־בעריג.

מאד. דע סאלום

ווער וויצעלט זיך? איך מיין דאס גאנץ ערנסט. איהר וואָלט אזוי לאנג ניט געטראכט, ווייל אלע אייערע געליעבטע זיינען, וואהרשיינליך, געוועזן שעהנער פון מיר.

הערר דע סאלום

איהר זייט היינט איז א שלעכטען מוטה.

מאד. דע סאלום

איך בין היינט ניט אין אן ערגערען מוט ווי אימער. איהר זייט אין אן אנדערען מוט ווי געוועהנליך.

הערר דע סאלום

אמת, איך האָב זיך געענדערט.

מאד. דע סאלום

און דאָס מיינט —

הערר דע סאלום

דאָס מיינט, אז איך בין געוועזן אן אידיאָט.

מאד. דע סאלום

און איצט?

הערר דע סאלום

איצט בין איך ווידער ביים קלאהרען פערשטאנד.

מאד. דע סאלום

און וואס נאך?

הערר דע סאלום

און איך ליעב ווידער מיין פרוי.

מאד. דע סאלום

איהר זייט, קענטיג, ווידער יונג געווארען.

הערר דע סאלום

וואס זאגט איהר?

מאד. דע סאלום

איך זאג, איהר זייט קענטיג ווידער יונג געווארען.

הערר דע סאלום

וואס מיינט איהר?

מאד. דע סאלום

איך וועל אייך ערקלעהרען. ווען מען איז יונג, וויל מען שטענדיג עסען, און ווען א יונגער מאן וויל עסען, עסט ער אפט אזוינע זאכען, וואס ער וואלט אין אן אנדער צייט ניט גענעסען. איך בין די געריכט, די געריכט, וואס איהר האט ניט געוואלט עסען אין אייערע זאטע טעג, די געריכט וואס איהר וואלט היינט געוואלט עסען, ווען איהר זייט הונגעריג. (לאנגזאם). איך דאנק אייך.

הערר דע סאלום

איך האב קיינמאל ניט געקוקט אויף אייך אזוי ווי איהר דענקט. איהר טהוט מיר וועה און איך בין איינפאך ערשטוינט.

מאד. דע סאלום

דאס איז ערגער פאר אונז ביידען. איך טהו אייך וועה, איהר האט חרטה. אבער וועניגסטענס וועט איהר איצט וויסען, אז איך בין ניט א פרוי, וואס זאל צופריעדען זיין מיט דער ראלע פון פערטרעטען אן אנדער פרוי.

הערר דע סאלום (הויבט זיך אויף, געהט צו צו איהר, נעהמט איהר האנד און קושט).

מאדעלינע, איך שווער דיר, אז איך ליעב דיר אויפריכטיג, מיט'ן גאנצען הארצען, אז איך וועל דיר אויביג ליעבען.

מאד. דע סאלום (איראניש).

אזוי? און איהר מיינט טאקע וואס איהר זאגט? אבער ווער איז די פרוי, פון וועמען איהר זייט צו מיר געקומען, אייער אונבעפריעדיגטע ליעבע צו לעשען?

הערר דע סאלום

מאדעלינע, איך שווער דיר...

מאד. דע סאלום

אה, שווערט ניט אומזיסט! איך וויים, אז איהר זייט ערשט זיך צוגאנגען מיט איינע פון אייערע געליעבטע; איהר ברויכט אן אנדערע און ווען איהר האט קיין אנדערע ניט געפונען, זייט איהר צו מיר געקומען. גאנצע דריי יאהר האב איך ניט עק־זיסטירט פאר אייך און איצט... איצט זייט איהר געקומען צו מיר, ניט ווי צו אייער ווייב, נור ווי צו א פרוי, וועלכע זאל פערבייטען איינע פון אייערע געליעבטע.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, דו ביזט די פרוי, וואס איך האב ליעב, די פרוי, פון וועלכע איך טרוים. דיין בילד פערפאלגט מיך אומעטום. מיין גאנצע נשמה רייסט זיך צו דיר. צופעליג ביזטו מיין פרוי.

דעססטא ערגער, אדער דעססטא בעסער. אבער איך ליעב דער. איך ליעב דיך, מאדעלינע!

מאד. דע סאלום

איך דאנק אייך פאר אזא ליעבע. נאך מאדעמאזעל זאזא, נאך מאדעמאזעל ליליע, מאדעמאזעל טאטא, האט איהר די חוצפה פארצושלאגען אייער ווייב, מאדאם דע סאלום, זי זאל אויף א קורצע צייט פערנעהמען זייער פלאץ, זי זאל אויף א קורצע צייט זיין איהר מאן'ס געליעבטע?

הערר דע סאלום

ניין, איהר מאן'ס ווייב, איהר מאן'ס געליעבטע ווייב אויף אויביג!

מאד. דע סאלום

ענטשולדיגט מיר. איהר בעט מיך, איך זאל ווידער זיין אייער ווייב אויף אויביג? פון דעם זאלט איהר גאר ניט טראכטען: איך אליין טראכט שוין לאנג ניט פון דעם. אייער געזעצליכע געליעבטע וויל איך ניט זיין.

הערר דע סאלום (לאכט)

איך פערשטעה ניט, פארוואס זאל א פרוי ניט זיין איהר מאן'ס געליעבטע? אבער דו ביזט גערעכט. דו האסט א רעכט אזוי צו ריידען. דו ביזט פאלקאם פריי און איך אליין בין שולדיג. דאך בין איך פערליעבט אין דיר, צום צווייטען מאל אויב דו ווילסט, און איך זאג דיר, מאדעלינע, איך בעט דיר, מאדעלינע, אויב אין דיין הארצען איז קיין ליעבע ניטא פאר מיר, פיליכט וועט זיך דארט געפינען מיטלייד פאר מיר? איך ליעב דיך, מאדעלינע, איך זאג דיר, איך ליעב דיך!

מאד. דע סאלום

און איהר ווילט, איך זאל אייך צוריקגעבען די רעכטע פון א מאן?

הערר דע סאלום

איך וויל.

מאד. דע סאלום

און איהר אנערקענט, אז איך בין פריי, פאלקאם פריי?

הערר דע סאלום

איך אנערקען עס.

מאד. דע סאלום

און איהר ווילט, איך זאל זיין אייער געליעבטע?

הערר דע סאלום

איך וויל.

מאד. דע סאלום

פערשטעהט איהר וואס איך מיין מיט די ווערטער „אייער געליעבטע?"

הערר דע סאלום

יא.

מאד. דע סאלום

אלזא, גוט. איך האב שוין געהאט אזא פארשלאג פון אן אנדערען. מיר. קען זיין, וואלט אנגענעהמער געווען אנצונעהמען דעם פארשלאג פון דעם אנדערען, נור אזוי ווי איהר זייט פארט אמאל געווען מיר גאר א נאהענטער מענש, וועל איך אייער פארשלאג ערפילען — פאר א היבשע סומע געלד.

הערר דע סאלום

וואס מיינסטו?

מאד. דע סאלום

דאס וואס איך זאג. הערט! האלט איהר מיך אזוי שעהן ווי וועלכע ניט־איז פון אייערע געליעבטע? זייט אויפריכטיג מיט מיר!

הערר דע סאלום

טויזענד מאל שעהנער!

מאד. דע סאלום

ווירקליך?

הערר דע סאלום

איך שווער אייך.

מאד. דע סאלום

וואס, נאך שעהנער פון דער שעהנסטער?

הערר דע סאלום

טויזענד מאל שעהנער!

מאד. דע סאלום

אויב אזוי, זאגט מיר דעם אמת, וויפיעל האט אייך אבגע־קאסט די שעהנסטע פון זיי אין פערלויף פון דריי מאנאטען? ניט נור וויפיעל באארעס געלד איהר האט איהר געגעבען, נור וויפיעל האבען אבגעקאסט די דזשולעריי, וואס איהר האט איהר געקויפט, די סאפערס און די דינערס, וואס איהר האט פאר איהר געמאכט, די לאזשעס אין די טהעאטערעס און די אלע אנדערע קלייניגקייטען?

הערר דע סאלום

ווי קען איך עס וויסען?

מאד. דע סאלום

איהר האט עס גערארפט ווימען. קומט, מיר וועלען פרובען עס בערעכענען. האט איהר געגעבען איהר א סומע געלד מיט אמאל, אדער איהר האט געצאהלט פאר יעדע זאך בעזונדער? אבער קענענדיג אייך, ווייס איך, אז איהר וועט זיך ניט וועלען דרעהען א קאפ מיט יעדער זאך בעזונדער, האט איהר אלזא געגעבען איהר א געוויסע סומע געלד מיט אמאל.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, גענוג, איך פערליר די געדולד.

מאד. דע סאלום

ווארט, האלט איין אייער געדולד און הערט זיך בעסער צו. ווען איך בין אייך מיאוס געווארען, האט איהר אוועקגענומען דריי פערד פון שטאהל, איין פערד, וואס האט געהערט צו מיר און צוויי צו אייך. דערנאך האט איהר אוועקגענומען א קוטשער און א לאקעי; איהר האט געוואלט איך זאל זיין מעהר עקאנאמיש אין דער היים, אום איהר זאלט קענען מעהר אויסגעבען אין די האטעלען.

הערר דע סאלום

דאס איז ניט אמת.

מאד. דע סאלום

אה, יא, עס איז אמת! בעסער לייקענט ניט, ווייל ביי מיר איז פערשריבען יעדער פאקט. איהר האט מיך אויך אויפגעהערט צו געבען דזשולערי, ווייל, נאטירליך, איהר האט געדארפט אנדערע אויערען, אנדערע פינגער און אנדערע בריסט און העלזער פוצען. איהר האט ביי מיך אויך אוועקגענומען איין נאכט אין דער אפערא. דאס אלעס, לויט מיין רעכנונג, דארף אויסמאכען אין געלד ארום פינף טויזענד פראנק א מאנאט. ניט אזוי?

הערר דע סאלום

פילייכט אזוי, אבער דו ביזט משוגע.

מאד. דע סאלום

אבער זייט זיך מודה, האט די טהייערסטע פון אייערע געליעבטע אייך אבגעקאסט א פינף טויזענד פראנק א מאנאט?

הערר דע סאלום

משוגע, משוגע, דו ביזט משוגע!

מאד. דע סאלום

ווען איהר וועט צו מיר אזוי ריידען, וועל איך אייך זאגען גוט נאכט. (זי הויבט זיך אויף און מאכט א בעוועגונג ווי אוועקצוגעהן, אבער הערר דע סאלום האלט זי צוריק).

הערר דע סאלום

ווארט, ווארט, מארעלינע, גענוג דיר צו שפאסען.

מאד. דע סאלום (ענטשלאסען)

פינף טויזענד פראנק? זאגט מיר, האט זי אייך אבגעקאסט פינף טויזענד פראנק?

הערר דע סאלום (ציהט די אקסלען)

נו, יא, אונגעפעהר אזוי פיעל.

מאד. דע סאלום (קוקט איהם אריין גלייך אין פנים).

אזוי! אזוי! טא הערט־זשע, אויב איהר וועט מיר גלייך געבען פינף טויזענד פראנק, וועט איהר קענען זיין מיין מאן א מאנאט צייט, אבער ניט מעהר ווי א מאנאט.

הערר דע סאלום

דו ביזט פון'ם זינען ארונטער!

מאד. דע סאלום

גוט נאכט!

הערר דע סאלום

וואס פאר א נארישע קאמעדיע! מאדעלינע,ווארט, זאלען מיר ריידען ערנסט.

מאד. דע סאלום

וועגען וואס?

הערר דע סאלום

וועגען — וועגען — וועגען — טייפעל! וועגען מיין ליעבע צו דיר.

מאד. דע סאלום

אבער ווי אזוי קען מען ערנסט ריידען וועגען א פראגע, וואס איז אזוי ניט ערנסט?

הערר דע סאלום

איך מיין ערנסט, מאדעלינע, איך שווער דיר!

מאד. דע סאלום

היפאקריט! אין'ם האלז איז מיר טרוקען געווארען פון אזוי פיעל ארויסגעווארפענע רייד! (געהט צו צום שיפאניער, וואו עס שטעהען פערשיעדענע פלעשער מיט וויינען און ליקערס, גיסט זיך אן א גלאז וואסער. ווען זי הויבט אן צו טרינקען, גנב'עט ער זיך צו צו איהר פון הינטען און טהוט איהר א קוש אין נאקען. זי טהוט זיך א כאפ און שמייסט איהם די גלאז וואסער אין פנים אריין).

הערר דע סאלום

דאס איז ביי דיר אויך א שפאס?

מאד. דע סאלום

ניט קיין ערגערער שפאס ווי אייער קוש.

הערר דע סאלום

מאדעלינע, איך בעט...

מאד. דע סאלום

פינף טויזענד פראנק.

הערר דע סאלום

דאס אבער וואלט דאך געווען אזוי נאריש, אזוי לעכערליך!

מאד. דע סאלום

ווארום?

הערר דע סאלום

א מאן זאל בעצאהלען זיין פרוי, זיין געזעצליכע פרוי, ווען ער האט א רעכט?

מאד. דע סאלום

אה, ניין, ניין, ניין. איהר קענט האבען די קראפט, אבער איך קען האבען מיין ראכע.

הערר דע סאלום

מאדעלינע —

מאד. דע סאלום

פינף טויזענד פראנק.

הערר דע סאלום

ווען איך זאל דיר בעצאהלען, מיין אייגענער ווייב, וועל איך זיך דאך מאכען לעכערליך: מען וועט דאך פון מיר מעגען לאכען אין די הויפענס: מען וואלט דאך מיך געהאלטען פאר אן אידיאט.

מאד. דע סאלום

ווארום האלט מען אייך ניט פֿאר אַן אידיאָט, ווען איהר האָט אַזאַ פרוי ווי איך, געהט איהר צו אנדערע און בעצאַהלט זיי?

הערר דע סאלום

מאַדעליינע, נו גוט, איך גיב צו, איך בין אונגערעכט. אָבער איצט זיינען מיר מאַן און פרוי, און דו דארפסט מיך ניט רואי־נירען.

מאד. דע סאלום

ווען איהר האָט פערשווענדעט אייער פערמעגען, וואס האָט טהיילווייז געהערט אויך צו מיר, אייער פרוי, אויף פרעמדע פרויען, האָט איהר בעגאנגען א פערברעכען, ווייל איהר האָט רואינירט מיך מיט אייך צוזאמען. רואינירט! איך געברויך אייער ווארט, איך וויל אייך ניט רואינירען. די פֿינף טויזענד פראנק וועל איך אויסגעבען אויף אייער הויז. איהר מוזט דאך צוגעבען, אז עס איז בעסער, עקאָנאָמישער, ווען פֿינף טויזענד פראנק ווערט אויסגעגעבען אין דער אייגענער הויז, ווי פערשווענדעט אין אַ פרעמדער. אָבער אין קען אייך, איך וויים, אז דאָס וואָס איז גלייך און רעכט, האָט פאר אייך קיין ווערטה נישט: דערפאר רעכען איך, אז ווען איהר וועט בע־צאָהלען טהייער, זעהר טהייער — עס איז נאָך מעגליך, אז שפעטער וועל איך העכערען דעם פרייז — קורץ, ווען איהר וועט בעצאָהלען טהייער פאר דאָס, וואָס איהר האָט געקענט האָבען גאַנץ ביליג, ווען איהר וואָלט געוועזן אַן אנשטענדיגער מאַן, וועט דאָס מעהר ווערטה האָבען ביי אייך, עס וועט אייך זיין ט ה י י ע ר ע ר. (שמייכעלט). גוט נאַכט, איך געה שלאָפען.

הערר דע סאלום (בייז).

איהר ווילט באארעס געלד, אָדער אַ טשעק?

מאד. דע סאלום (מיט שפאס).
בעסער באארעם געלד.

הערר דע סאלום
איך האב נור דריי טויזענד פראנק. פאר דאס איבעריגע וועל איך אייך געבען א טשעק. (שרייבט אן א טשעק און דערלאנגט איהר).

מאד. דע סאלום (נעהמט דעם טשעק, קוקט אן הערר דע סאלום אויפ־געריגט און זאגט מיט ענטריסטונג אין׳ם קול).
פונקט אזוי ווי איך האב מיר אייך פארגעשטעלט! ניט בע־סער אויף איין האהר זיים איהר. ווי איך האב אייך מיר פאר־געשטעלט! נאכדעם ווי איהר האט געצאהלט אלע יענע גע־פאלענע פרויען, וואס האנדלען מיט זייערע קערפערס, האט איהר איינגעוויליגט צו צאהלען מיר אויך. ווי איינע פון זיי און איהר האט גאר ניט געפיהלט קיין אונטערשיעד צווישען מיר, א י י ע ר ו ו י י ב און זיי! איהר האט גאר ניט גע־פיהלט, ווי טיעף איהר בעליידיגט מיך מיט דעם, וואס איהר שטעלט מיך אוועק אין איין רייהע מיט זיי?! איהר האט מיך געקויפט, הא? ווי יענע, הא? איהר האט אבער א טעות. אזוי וועט איהר אייער ווייב קיינמאל ניט צוריקקריגען! אדיע, מיין הערר! (טהוט איהם א שמיץ דאס געלד אין פנים אריין און אב מיט א מינע פון דער טיעפסטער פעראכטונג).

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

מאדאם דע סאלום איז אליין אין איהר סאלאן, ווי אין דעם ערשטען אקט. זי שרייבט, זי אונטערברעכט דאס שרייבען און קוקט אויפ'ן זייגער. א דיענער קומט אריין און מעלדעט דע ראנדאל'ן.

זשעק דע ראנדאל קומט אריין, קושט מאדאם דע סאלום'ס האנד.

דע ראנדאל

איך האף, אז איהר פיהלט גוט, מאדאם.

מאד. דע סאלום

אה, יא,איך דאנק אייך. (דיענער אב).

דע ראנדאל

וואס האט פאסירט? אייער בריעף האט מיך צוטומעלט. איך האב געמיינט, אז עפעס אן אונגליק האט פאסירט, און איך בין גלייך געקומען.

מאד. דע סאלום (עסט זיך איין מיט די אויגען אין זיין פנים).

מיין ליעבער זשעק, מיר מוזען גלייך עפעס בעשליסען. איצט איז די צייט פאר דעם געקומען.

דע ראנדאל (פערוואונדערט).

וואס מיינט איהר ?

מאד. דע סאלום

איך קען עס שוין מעהר ניט אריבערטראגען !

דע ראנדאל

וואס האט פאסירט ?

מאד. דע סאלום

איך וועל אייך דערצעהלען, אבער איך וואלט דערביי געוואלט זיין רוהיג און איינגעהאלטען. אניט וועט איהר נאך מיינען, אז איך בין פון'ם זינען ארונטער. דערפאר האב איך אייך גע־רופען.

דע ראנדאל

איהר ווייסט דאך, אז פאר אייך וועל איך אלסדינג טהאן. איהר זאגט נור, וואס איך זאל פאר אייך טהאן.

מאד. דע סאלום

איך קען לענגער ניט וואהנען נעבען איהם. עס איז אונמעג־ליך. עס איז א שטענדיגע אבקומעניש.

דע ראנדאל

נעבען אייער מאן ?

מאד. דע סאלום

יא, נעבען מיין מאן.

דע ראנדאל

וואס האט ער געטהאן ?

מאד. דע סאלום

דעם לעצטען אבענד, באלד ווי איהר זייט אוועק, האט ער מיר א סצענע געמאכט.

דע ראנדאל

צוליעב מיר ?

מאד. דע סאלום

יא, א סצענע. וועלכע האט קלאהר בעוויזען, אז ער היט אונז.

דע ראנדאל

ווי ?

מאד. דע סאלום

ער האט אויסגעפרעגט אייער קוטשער.

דע ראנדאל

דאס אלעס ?

מאד. דע סאלום

דאס אלעס. דאס אבער איז ניט אזוי וויכטיג. אבער שפע־טער האט ער זיך אין ליעבע ערקלעהרט. פיליייכט בין איך געווען צו איהם אביסעלע צו הארט, פיליייכט האב איך איהם אביסעלע צופיעל בעליידיגט. אבער איך בין געווען אין אזא לאגע, דאס איך האב געוואגט אויף אלעס, אום זיך פון איהם צו בעפרייען.

דע ראנדאל

וואס האט איהר געטהאן ?

מאד. דע סאלום

איך האב זיך בעמיהט איהם אזוי טיעף צו פערוואונדען, דאס ער זאל מעהר קיינמאל אפילו ניט וועלען טראכטען פון מיר.

דע ראנדאל

און קיין ערפאלג, מסתמא, האט איהר ניט געהאט ?

מאד. דע סאלום

ניין.

דע ראנדאל

געווים ניט. אזא טאקטיק האט קיינמאל ניט קיין ערפאלג. פערקעהרט, אזא טאקטיק פיהרט אפט דערצו, אז מען ווערט גוטע פריינד.

מאד. דע סאלום

אויף מארגען, ביים ברעקפעסט, איז ער געווען צוטראגען און אומעטיג. דערנאך, אז ער האט זיך אויפגעהויבען פונ'ם טיש, האט ער געזאגט: „איך האב ניט פערגעסען ווי איהר האט זיך נעכטען בענומען און איך וועל דאס ניט פערגעסען. איהר ווילט קריעג, זאל זיין קריעג: אבער איך ווארן אייך, אז איך וועל אייך בעזיעגען, ווייל איך בין אייער בעל הבית". איך האב איהם געענטפערט: „זאל זיין אזוי. אבער געדענקט, צופיעל זאלט איהר ניט ארויסווייזען מיר, אז איהר זייט מיין בעל הבית, ווארים איהר ווייסט ניט וואס א פערצווייפעלטע פרוי קען אמאל טהאן".

דע ראנדאל

בעזונדערס ווען די פערצווייפעלטע פרוי איז דאס אייגענע ווייב. און וואס האט ער געענטפערט?

מאד. דע סאלום

ער האט מיט ווערטער ניט געענטפערט; נור ער האט מיך בע־האנדעלט ברוטאל.

דע ראנדאל

ער האט אייך דען געשלאגען?

מאד. דע סאלום

יא און ניין. ער האט מיך געדריקט און געשטיקט, ער האט

מיר שיער ניט דערווארגען. צייכענס האט ער מיר אויף די ארעמס געמאכט, אבער ער האט מיר ניט געשלאגען.

דע ראנדאל

און דערנאך וואס האט ער געטהאן?

מאד. דע סאלום

ער האט מיר נעהאלזט און געקושט, געזוכט מיר צו בעזיעגען.

דע ראנדאל

דאס אלעס?

מאד. דע סאלום

איז דאס ניט גענוג? וואס מיינט איהר מיט אייער „דאס אלעס?"

דע ראנדאל

איהר פערשטעהט מיך ניט. איך וויל נור וויסען, אויב ער האט אייך געשלאגען.

מאד. דע סאלום

אה, ניין, דאס וועט ער ניט טהאן. אבער גליקליכערווייזע האב איך געקענט אנקלינגען.

דע ראנדאל

איהר האט אנגעקלונגען?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל (מיט א שמייכעל).

און ווען דער דיענער איז געקומען, האט איהר איהם בעפוילען צו ווייזען אייער מאן די טהיר?

מאד. דע סאלום (אויפגערעגט).

ווי עס שיינט איז עס ביי אייך א שפאס?

דע ראנדאל

אה, ניין, מיין פריינד, דאס אלעס טהוט מיר זעהר וועה. אבער איך קען מיר ניט העלפען. די קאמישע לאגע ווארפט זיך אזוי אין די אויגען. אבער ענטשולדיגט מיר, און דערנאך, וואס איז דערנאך געווען?

מאד. דע סאלום

איך האב זשאזעפ'ן געהייסען דעם עקיפאזש שפאנען. און ווען ער איז ארויס, האט מיין מאן מיר געזאגט מיט זיין שטאלצער מינע, וועלכע איהר קענט אזוי גוט ווי איך: „היינט אדער מארגען, איך וועל אייך שוין בעזיעגען!"

דע ראנדאל

און...

מאד. דע סאלום

דאס איז כמעט אלעס.

דע ראנדאל

כמעט?

מאד. דע סאלום

יא, ווייל זייט דאן, אז איך דערהער איהם קומען, פערשליס איך זיך אין מיין צימער.

דע ראנדאל

זייט דאן האט איהר איהם ניט געזעהן?

מאד. דע סאלום

אה, יא, אייניגע מאל, אבער נור עטליכע מינוטען יעדעס מאל.

דע ראנדאל

רעדט ער מיט אייך?

מאד. דע סאלום

וויניג. אדער ער קעהרט דעם קאפ פון מיר, אניט פרעגט ער, צו איך בין נאך אלץ ווילד. נעכטען ביי נאכט ברענגט ער א בוך צום טיש און נעהמט איהם ביים עסען לעזען. רוף איך זיך צו צו איהם: „וואו האט איהר זיך אויסגעלערענט אט די שעהנע מאנערען, צו לעזען גראד ווען איך זיץ מיט אייך ביים טיש?". טהוט ער א שמייכעל און ענטפערט: „אייער איי־גענע שולד. איהר אליין ווילט מיט מיר ניט פערברענגען. פערברענג איך מיט'ן בוך. דאס איז א ציוויל קאדעקס. א געזעץ־בוך. פיליכט ווילט איהר זיך בעקענען מיט מאנכע פאראגראפען אין איהם, עס וואלט אייך צוניץ געקומען". דערנאך האט ער מיר פארגעלעזען דאס געזעץ וועגען הייראט, וועגען די פפליכטען פון א פרוי, און וועגען די רעכטע פון א מאן. דאן האט ער מיר א קוק געטהאן אין פנים אריין און געפרעגט, אויב איך האב פערשטאנען. איך האב איהם געענט־פערט אין טאן, אז איך פערשטעה זעהר גוט, וואס פאר א סארט מענש איז דער מאן, וועלכען איך האב געהייראט. דאן בין איך ארויס און זייט דאן האב איך איהם מעהר ניט גע־זעהן.

דע ראנדאל

היינט האט איהר איהם ניט געזעהן?

מאד. דע סאלום

ניין. ער האט געגעסען ברעקפעסט אליין. איך האב בעשלאָ־סען אין גאנצען איהם אויסצומיידען.

דע ראנדאל

פיליכט פערהאלט ער זיך אזוי גראב, וויל ער איז אויפגע־

רעגט, ווייל ער פיהלט זיך בעליידיגט? מעגליך, אז שפּעטער וועט ער זיך פערהאַלטען בעסער. היינט ביי נאַכט איז ער אין דער אָפּערא. מאַדאַם סאַנטעללי האַט גרויסען ערפאָלג אין „מאַהאַמעט“ און מיר שיינט אז זי האַט איהם איינגעלאַדען צו א סאַפּער נאָך דער פאָרשטעלונג. אויב דער סאַפּער וועט איהם גוט שמעקען, וועט ער היינט אהיים קומען אין א פרעה־ליכען מוט.

מאד. דע סאלום

אה, ווי שענדליך דאָס איז. איך בין אין דער גוואַלט פון דעם דאַזיגען מאַן נאָך מעהר ווי זיין לאַקעי, נאָך מעהר ווי זיין הונט. דער קאַדעקס, אייער באַרבאַרישער קאַדעקס, גיט מיך אין גאַנצען איבער אין זיינע הענד, ער האַט א רעכט אַלסדינג צו טהאָן מיט מיר, אַלסדינג אויסער מיך טויטען. קענט איהר דאָס פערשטעהן? קענט איהר בעגרייפען די שרעקליכע לאַגע מיינע? שטעלט זיך פאָר, אויסער ערמאָרדען מיך, קען ער אַלסדינג טהאָן מיט מיר, אַלסדינג. ער האַט די מאַכט, ניט נור די פיזישע, נור די געזעצליכע אויך, צו צווינגען מיך צו טהאָן דאָס, וואָס ער פערלאַנגט. און איך האָב ניט די מינדסטע מעגליכקייט צו אַנטלויפען פון א מאַן, וועלכען איך פעראַכט און האַס. און דעם דאַזיגען געזעץ האָבען די מענער געשאַפען! ער האַט מיך אוועקגעריסען פון מיין פאַטער'ס הויז, געהייראַט מיך און פערלאָזען. האָב איך, דאַכט זיך, א מאָראַלישע רעכט, ניט צו וועלען איהם קענען. און דאָך, טראָץ דעם וואָס איך האָב איהם אזוי, טראָץ דעם וואָס ער האַט מיך אזוי שענדליך בעטראָגען, איז געלאָפען פון איין פרוי צו דער אנדערער, האַט געטראָטען מיינע געפיהלען, האַט ער א רעכט, אזא מאַן, אויף מיין קערפּער און נשמה. איך אַליין האָב גאָר קיין רעכט ניט אויף זיך. איך האָב קיין רעכט אויף דעם שליסעל פון מיין טהיר. אַלסדינג בעלאַנגט צו איהם, דער שליסעל, די טהיר און זאָגאָר דער קערפּער פון דער פרוי, וואָס האַסט איהם אזוי!

דאס איז ווילד! קענט איהר זיך פארשטעלען א שרעקליכערע לאגע? אז א פרוי זאל ניט האבען קיין רעכט אויף זיך אליין, זאל אפילו ניט האבען דאס הייליגע רעכט צו בעשיצען איהר פערזאן פון שמוץ און שאנדע? און דאס איז נור דערפאר, ווייל איהר, מענער, האט אזא געזעץ געוואלט האבען!

דע ראנדאל (וזייך).

ליעבע מאדעליינע, איך פערשטעה גאנץ גוט, ווי טיעף איהר מוזט ליידען, אבער ווי קען איך אייך העלפען? קיין ריכטער קען אייך בעשיצען, קיין געזעץ קען אייך איז דעם העלפען.

מאד. דע סאלום

איך וויים עס. אבער ווען איהר האט ניט קיין פאטער און ניט קיין מוטער, וואס זאלען אייך קענען העלפען. ווען דאס געזעץ איז געגען אייך, און איהר ווילט זיך דאך בעפרייען פון דער שענדליכער ערניעדערונג, צו וועלכער מען וויל אייך צווינגען, דאן בלייבט אייך איין אויסוועג....

דע ראנדאל

וואס?

מאד. דע סאלום

אנטלויפען.

דע ראנדאל

איהר מיינט....

מאד. דע סאלום

אנטלויפען.

דע ראנדאל

אליין?

מאד. דע סאלום

נייז, מיט אייך!

דע ראנדאל

מיט מיר! וואס פאלט אייך איין?

מאד. דע סאלום

דאן וועט דער עפענטליכער סקאנדאל איהם צווינגען זיך צו שעהמען מיט מיר, ניט צו וועלען מיך מעהר קענען. איצט האב איך מוטה פאר דעם. אויב ער וויל מיך צווינגען צו אונאנשטענדיגקייט, זאל די אונאנשטענדיגקייט ארויסקומען עפענטליך, זאל ער זי אויך פיהלען!

דע ראנדאל

אה, מיין פריינד,איהר זייט איצט אין אזא אויפגערעגטען צושטאנד, אין וועלכען איהר קענט בעגעהן אן אונפערצייהליכען פעהלער. בערוהיגט זיך, בערוהיגט זיך!

מאד. דע סאלום

בעסער וועל איך בעגעהן אזא פעהלער, איידער צו בלייבען מיט איהם און וועהרען זיך געגען זיין שענדליכע פאדערונג.

דע ראנדאל

מאדעלינע, הערט מיך אויס. איהר זייט אין א שרעקליכער לאגע, אבער אום גאטעס ווילען, מאכט ניט אייער לאגע פאר נאך ערגער. בערוהיגט זיך, איך בעט אייך.

מאד. דע סאלום

נו, וואס איז אייער עצה?

דע ראנדאל

איך ווייס ניט, מיר וועלען זעהן. אבער איך וויל ניט, איך טאר

אייך ניט ראטהען צו בעגעהן אזא סקאנדאל, וואס וועט אייך זיכער אויסשליסען פון דער געזעלשאפט.

מאד. דע סאלום

יא, עס איז דא נאך א געזעץ, א ניט געשריבענער געזעץ, וועלכער ערלויבט צו האבען איין געהיים ליעבהאבער (סאר־קאסטיש), וייל דאס סקאנדאליזירט ניט די שעהנע געזעל־שאפט.

דע ראנדאל

דאס איז ניט די פראגע. די הויפט פראגע איז, ווי אזוי איהר זאלט ניט בעגעהן א צו גרויסען פעהלער אין אייער קריעג מיט אייער מאן. איהר האט בעשלאסען איהם צו פערלאזען?

מאד. דע סאלום

יא.

דע ראנדאל

איהר מיינט אויף אימער?

מאד. דע סאלום

אויף אימער.

דע ראנדאל

מוזט איהר האנדלען פארזיכטיג, אויסגערעכענט. איהר מוזט היטען אייער רעפוטאציאן און אייער נאמען. מאכט ניט קיין סקאנדאל אוןווארט, ביז עס וועט זיך אייך מאכען די ריכטיגע געלעגענהייט.

מאד. דע סאלום (מיט איראניע).

זאל איך זיך בעמיהען איהם צו געפעהלען, ווען ער וועט קו־מען, און ערפילען זיין פערלאנג?

דע ראנדאל

מאדעלינע, איך רייד מיט אייך ווי א פריינד.

מאד. דע סאלום (ביטער)

ווי א פריינד?

דע ראנדאל

ווי א פריינד, וואס ליעבט אייך צו שטארק און האלט פאר זיין פפליכט צו ווארנען אייך נעגען א פאלשען שריט.

מאד. דע סאלום

און וועלכער ליעבט מיך אזוי, דאס ער ראטהעט מיך, איך זאל פערבלייבען מיט א מאן, וועלכען איך פעראכט.

דע ראנדאל

איך! קיינמאל ניט. קריעגט נור ארוים א גט און דערנאך ווען איהר וועט מיר נאך ליעבען, וועלען מיר הייראטען.

מאד. דע סאלום

אה, יא, יא, ביז איך וועל דעם גט ארויסקריגען, וועט א צוויי יאהר געדויערען און איהר וועט מיך אלץ ליעבען. ווי גע־דולדיג אייער ליעבע איז!

דע ראנדאל

נו, שטעלט זיך פאר, איך וואלט אייך אוועקגענומען פון דאנען, וואלט ער מארגען אייך געצוואונגען צו געהן צוריק; וואלט אייך פערשלאסען אין זיין הויז און קיין גט וואלט ער אויך קיינמאל ניט געגעבען, אזוי אבער וועט איהר זיך גט'ן...

מאד. דע סאלום

איהר מיינט אז אייער הויז איז דער איינציגער פלאץ, וואו צו בעהאלטען זיך? איך רעכען, אז איך וואלט זיך געקענט

בעהאלטען אזוי דאס ער זאל גאר ניט וויסען וואו איך בין אהינגעקומען.

דע ראנדאל

יא, איהר וואלט זיך געקענט בעהאלטען אונטער א פרעמדען נאמען; אבער איהר וואלט דאן אייער לעבען לאנג געמוזט וואהנען ערגעץ אין דער פרעמד. אין פערלויף פון דריי מא־נאטען וואלט איהר מיך דאן אנגעפאנגען צו האסען. ניין, דאס קען איך ניט דערלאזען.

מאד. דע סאלום

איך האב געדענקט אז איהר ליעבט מיך אזוי, דאס איהר וואלט צופריעדען געווען צו לויפען מיט מיר אפילו אין פייער. עס שיינט, אז איך האב א טעות געהאט. אדיע!

דע ראנדאל

מאדעלינע, הערט אויס, אום גאטעס ווילען...

מאד. דע סאלום

זשעק, אדער איהר נעהמט מיך אוועק פון דאנען, אדער איהר פערלאזט מיך — איינס פון דיביידע!

דע ראנדאל

מאדעלינע, איך בעט אייך!

מאד. דע סאלום

אדיע! (הייבט זיך אויף און געהט צו דער טיהר)

דע ראנדאל

מאדעלינע, איך בעט אייך נאך אמאל, הערט מיך אויס!

מאד. דע סאלום

ניין, ניין, אדיע! (דע ראנדעל כאפט זי אן ביי די ארמס, זי

ריַיסט זיך ארויס מיט כעס) לאָזט מיך! ריהרט מיך ניט אָן. אדער איך וועל אימיצען אריינרופען!

דע ראנדאל

רופט אריין, אויב איהר ווילט. אבער הערט מיך אויס. איך וויל ניט, איהר זאָלט מיר אמאָל פארווירפען מאכען, ווארום איך האב אייך דערלאָזען צו אזא אונזיניגען שריט. ווען איך זאָל מיט אייך אנטלויפען. וואלט איהר מיר קיינמאָל ניט מוחל געווען, וויַיל גאר אין א קורצער צייט וואלט איהר חרטה געהאט אויף דעם, וואס איהר האט געטהאן אין אן אויפגערעגטען צושטאנד.

מאד. דע סאלום

לאָזט מיך! איך פערראכטע אייך! לאָזט מיך!

דע ראנדאל

אַלזא גוט, איהר ווילט אנטלויפען? פון מיינטוועגען. זאָלען מיר אנטלויפען.

מאד. דע סאלום

אה, ניין, איצט ניט. איך קען אייך איצט. עס איז צו שפעט. לאָזט מיך!

דע ראנדאל

איך האב געטהאן דאס, וואס איך האב געדארפט טהאן. איך האב געזאגט דאס, וואס איך האב געדארפט זאגען. פאלגליך, אין בין מעהר ניט פֿעראנטווארטליך פיר אייערע האנדלונגען און איהר וועט שפעטער קיין רעכט האבען מיר פארווירפען צו מאכען. אַלזא, איצט בין איך בערייט צו געהן מיט אייך וואוהין איהר ווילט.

מאד. דע סאלום

אה, ניין, עס איז צו שפעט, און אז עמיצער זאל זיך אויפ־אפפערען פאר מיר וויל איך ניט.

דע ראנדאל

דא איז ניט א פראגע פון אפפערען זיך. קיין גרעסערער ווּאונש, ווי צו אנטלויפען מיט אייך, האב איך קיינמאל ניט געהאט.

מאד. דע סאלום (קוקט איהם אן פערוואונדערט).

איהר זייט משוגע.

דע ראנדאל

זאל זיין אז איך בין משוגע. אבער דאס איז דערפאר ווייל איך ליעב אייך אזוי.

הערר דע סאלום

וואס מיינט איהר?

דע ראנדאל

איך מיין, וואס איך זאג. איך ליעב אייך, דאס אלעס. לאמיר אנטלויפען.

מאד. דע סאלום

איהר זייט מיט אמאל א העלד געווארען.

דע ראנדאל

וועט איהר אמאל מיך פערשטעהן? הערט מיך אויס. ווען איך האב אייך פריהער אבגערעדט פון דעם, האב איך נור מיין פפליכט ערפילט. איך האב אייך געמוזט ווארנען געגען דעם. א פרוי וואס איז פערלאזען און דאך פערהייראט, וואס איז מאראליש פריי און דאך פערשקלאפט — אזא פרוי, ווי איהר, רייזיקירט מיט אלעס, ווען זי זאל ענטשלאסען האנדלען.

און ווייל זי איז בערייט אלעס אויפצוגעבען, אלעס אויפצור־
אפפערען: איהר הארץ, איהר קערפער, איהר נשמה, איהר נאמען,
איהר לעבען און ווייל זי רעכענט זיך ניט מיט די אלע געפאה־
רען און אונגליקען, וואס קען זי שפעטער טרעפען, זייענדיג
געזעצליך די שקלאפין פון איהר מאן, וועלכער קען מיט איהר
טהאן, וואס ער וויל, זייענדיג אונטערוואָרפען די מאראל פון
דער געזעלשאפט, וועלכע וועט זי דערנאך פערשטויסען פון
זיך! — ווייל, זאג איך, דאס איז אזוי, איז די פפליכט פון
דעם מאן, וואס ליעבט זי, צו בעשיצען זי געגען דעם אלעס.
איך האב דאס געטהאן, ווייל איך האב נור געמיינט אייך
צו בעשיצען. פריהער האט די פפליכט אין מיר גערעדט,
איצט אבער רעדט נור די ליעבע. מאדעלינע, זאגט וואס איך
זאל טהאן, איך וועל אייך פאלגען.

מאד. דע סאלום

דאס איז אלעס אזוי שעהן געזאגט, מיינט איהר עס אבער
אויך?

דע ראנדאל

איך שווער אייך!

מאד. דע סאלום

איהר ווילט אנטלויפען מיט מיר?

דע ראנדאל

יא.

מאד. דע סאלום

מיט'ן גאנצען הארצען ווילט איהר עס?

דע ראנדאל

מיט'ן גאנצען הארצען.

מאד. דע סאלום

היינט?

דע ראנדאל

ווען איהר ווילט.

מאד. דע סאלום

איצט איז א פיערטעל צו אכט. מיין מאן וועט באלד אריינקו־מען, ווייל פונקט אכט עסען מיר. ארום האלב צעהן אדער צעהן בין איך פריי.

דע ראנדאל

וואו זאל איך אויף אייך ווארטען?

מאד. דע סאלום

אויפ'ן עק גאס אין אן עקיפאזש. (דאס קלינגען פון'ם גלעקעל דערהערט זיך) ער קומט און איך האף, אז איך וועל איהם היינט זעהן צום לעצטען מאל.

הערר דע סאלום (קומט אריין, צו דע ראנדאל, וועלכער האט זיך אויפגעהויבען און וויל אוועקגעהן).

איהר געהט שוין? מערקווירדיג, ווי נור איך קום, אנטלויפט איהר.

דע ראנדאל

ניין, ניין, מיין פריינד, איך אנטלויף ניט, ווייל איהר זייט אריינגעקומען, נור ווייל איך מוז געהן.

הערר דע סאלום

דאס זאג איך דאך. ווי נור איך קום אריין, מוזט איהר געהן. נאטירליך, איך וויים, אז א מאן איז ניט אזוי אינטערעסאנט ווי זיין פרוי, אבער, וועניגסטענס, וואלט איהר כאטש גע־פרובט מיר מאכען א פריינדליכע מינע. (לאכט)

דע ראנדאל

מיין פריינד, איהר ווייסט דאך, אז איך זעה אייך גערן. און אז איהר וואלט ניט געהאט די געוועהנהייט אנצוקלינגען, ווען איהר קומט אין אייער אייגענער הויז, וואלט איך קיינמאל ניט אוועק באלד, ווי נור איהר קומט אריין.

הערר דע סאלום

וואס מיינט איהר? איז עס אונגאטירליך, ווען מען קלינגט אן?

דע ראנדאל

אה, יא, אבער דאס קלינגען פון'ם טיהר־גלעקעל לאזט מיך אימער פיהלען, אז איך מוז אוועקגעהן.

הערר דע סאלום

איך פערשטעה אייך ניט.

דע ראנדאל

גאנץ איינפאך. ווען איך בעזוך מענשען, וואס איך האב גערן אזוינע ווי מאדאם דע סאלום און איהר, וויל איך דארט ניט טרעפען די פאריזער און פאריזערינס, וואס טרייבען רכילות און נודען אין דער וועלט אריין. איך קען זיי צו גוט און איך מייד זיי אוים, ווי ווייט איך קען. טרעף איך עמיצען פון זיי אין א הויז, פערשילט איך זיך די יאהרען. זייערע רכילות און זייער נארישער נודען ווענען די לעצטע קאמעדיע אינ'ם טהעאטער, ווענען דעם לעצטען ראמאן, וואס איז ערשינען, ווענען דעם לעצטען סקאנדאל, שלאגט מיר צום הארצען ביז צו חלשות. דערפאר ווען איך דערהער דאס קלינגען פון'ם טהיר־גלאק, ווייזט זיך מיר אוים אימער, אז אימיצער פון די דאזיגע נודניקעס געהן, און גלייך גרייט איך זיך צו אנט־לויפען. פערשטעהט איהר שוין איצט ווארום, ווען איהר קומט אריין, טרעפט איהר מיך אימער גרייט צו אנטלויפען?

איך אנטלויף ניט פון אייך, נור פון דעם קלינגען פון דעם טהיר־גלאק.

הערר דע סאלום (לאכט)

דאס איז גאנץ ריכטיג. איז אונזערע סאלונען נודעט מען און דערפאר דארפען אונזערע פרויען ניט פאריבעל האבען אויף אונז ווען עס איז אונז אנגענעהמער צו פערברייננגען אין די קלובס.

מאד. דע סאלום (סארקאסטיש)

ווירקליך, איך האב געדארפט איינלאדען באלעט־טענצערינס, אדער כאריסטקעס, אדער אקטריסעס, אדער די זאגענאנטע ארטיסטען, מאהלער, פאעטען, מוזיקער און נאך אזוינע, דאן וואלט איהר אימער געבליבען נעבען מיר.

הערר דע סאלום

אזוי פיעל פערלאנג איך ניט. א פאאר וויציגע מענער און א פאאר רייצענדע פרויען וואלטען גענוג געווען. ווי אנגע־נעהם וואלט מיר געווען צו פערברייננגען אין אן אויסגעוועהל־טען אינטימען קרייז פון מענער און פרויען.

מאד. דע סאלום

אייך?

הערר דע סאלום

מיר וואלט אנגענעהם געווען. ווארום ניט?

מאד. דע סאלום

כא! כא! כא! איך שטעל זיך מיר פאר, וואס פיר א ריי־צענדען אינטימען קרייז איהר וואלט איינגעלאדען, וואס פיר א מענער, וואס פאר א פרויען! מיין הערר, דאן וואלט איך און ניט איהר דאס הויז פערלאזען!

הערר דע סאלום

מיין ליעבע מאדעלינע, איך האב געמיינט א דריי־פיער פרויען אזוינע ווי איהר.

מאד. דע סאלום

וואס זאגט איהר? זאגט עס נאך אמאל.

הערר דע סאלום

דריי אדער פיער פרויען אזוינע ווי איהר.

מאד. דע סאלום

אויב איהר נויטהיגט זיך אין פיער, פערשטעה איך שוין ווארום איינע איז אייך ווייניג.

הערר דע סאלום

איהר פערשטעהט גאנץ גוט וואס איך מיין און איך געפין ניט פאר נויטהיג דאס אייך צו ערקלעהרען. איהר ווייסט גאנץ גוט, אז איך וויל מעהר קיינעם ניט, אויסער אייך.

מאד. דע סאלום

ווירקליך, איך דערקען אייך נארניט. איך האב מורא, אז איהר זייט קראנק, זעהר קראנק. קלייבט איהר זיך פיליכט שטאר־בען?

הערר דע סאלום

איהר קענט ריידען, וואס איהר ווילט, איך האב גערוהט.

מאד. דע סאלום

אויף ווי לאנג?

הערר דע סאלום

אויף אימער.

מאד. דע סאלום

אבער די מענער ענדערען זיך אזוי אפט.

הערר דע סאלום (ווענדעט זיך צו דע ראנדאל)

מיין ליעבער ראנדאל, ווילט איהר אונז היינט פערשאפען דאס פערגעניגען און עסען מיט אונז? איהר וועט מיר דאן פיליייכט העלפען געגען די שטעבווערטלאד, וואס מיין פרוי האט פיר מיר, קאנטיג, אנגעגרייט.

דע ראנדאל

טויזענד דאנק, מיין ליעבער סאלום! איהר זייט זעהר, זעהר ליעבענסווירדיג, אבער צום בעדויערען, בין איך גראד היינט פערנומען.

הערר דע סאלום

ליעבער פריינד, איהר וועט מיר ניט ענטזאגען. איהר וועט בלייבען.

דע ראנדאל

איך קען ניט.

הערר דע סאלום

וואס דארפט איהר אזוינס טהאן?

דע ראנדאל

איך מוז באלד עמיצען טרעפען. און נייך מוז איך עמיצען טרעפען.

הערר דע סאלום

איז עס אזוי נויטהיג?

דע ראנדאל

זעהר נויטיג.

הערר דע סאלום

א דאמע?

דע ראנדאל

מיין פריינד, וואס פאר א פראגע?

הערר דע סאלום

ענטשולדיגט מיר, איך האב עס ניט געדארפט פרעגען. אבער איהר וועט דאך קענען געהן נאכ'ן עסען.

דע ראנדאל

איך מוז זיך נאך איבערטאן.

הערר דע סאלום

איך קען לייכט שיקען נאך אייערע זאכען.

דע ראנדאל

ווירקליך איך קען ניט, איך דאנק אייך.

הערר דע סאלום (צו זיין פרוי)

ליעבע מאדעלינע, פיליכט וואלט ער אייך געפאלגט?

מאד. דע סאלום

איהר ווייסט דאך, אז איך האב אויף איהם ניט קיין איינפלוס.

הערר דע סאלום

היינט ביינאכט זייט איהר אזוי רייצענד, דאס איהר וואלט געקענט אן איינפלוס האבען אויף די גאנצע וועלט. ווארום זאלט איהר אויף איהם ניט האבען?

מאד. דע סאלום

מיין גאט, איך קען ניט פערלאנגען פון מיינע פריינד, זיי

זאלען זיך אפשטעלען אין אייער הויז נור דערפאר, ווייל איהר ווילט אזוי. ברענגט אייערע פריינד.

הערר דע סאלום

אלענפאלס וועל איך היינט דעם גאנצען אבענד פערברענגען מיט אייך.

מאד. דע סאלום

ווירקליך?

הערר דע סאלום

יא.

מאדאם דע סאלום

דעם גאנצען אבענד וועט איהר זיין אין דער היים?

הערר דע סאלום

דעם גאנצען אבענד.

מאדאם דע סאלום (סארקאַסטיש)

ווירקליך א גרויסע עהרע פיר מיר!

הערר דע סאלום

און פאר מיר א גרויס פערגעניגען!

מאד. דע סאלום

ווי גוט איהר זייט געווארען!

הערר דע סאלום

ניט אמת? איצט בעט ראנדאל צו פערבלייבען.

מאדאם דע סאלום

מיין הערר, ער ווייסט, אז איך בין אימער צופריעדען איהם צו זעהן. (הויבט זיך אויף און טראכט א ווײלע) וועט איהר

מיט אונז עסען, הערר דע ראנדאל? דערנאך וועט איהר קענען גלייך געהן.

דע ראנדאל

מיט דעם גרעסטען פערגעניגען, מאדאם.

מאדאם דע סאלום

ענטשולדיגט מיר, איך בין גלייך צוריק. עס איז שוין אכט, און איך מוז געהן עפעס בעזארגען וועגען דינער. (אב)

הערר דע סאלום (ווען זיין פרוי איז ארויס)

מיין ליעבער ראנדאל, איהר וועט מיר טהאן א גרויס געפאלען, ווען איהר וועט דא פערברענגען דעם גאנצען אבענד.

דע ראנדאל

איך האב אבער אייך געזאגט, אז איך קען ניט.

הערר דע סאלום

פיליייכט איז דא א מעגליכקייט?

דע ראנדאל

ניין.

הערר דע סאלום

איך בעט אייך צו פערבלייבען.

דע ראנדאל

ווארום?

הערר דע סאלום

ווייל... ווייל איך וויל מאכען שלום מיט מיין פרוי.

דע ראנדאל

שלום? זייט איהר דען צוקריעגט?

הערר דע סאלום

ניט זעהר שטארק, אבער איהר האט דאך בעמערקט, ווי זי האט זיך היינט געהאלטען...

דע ראנדאל

ווער איז אין דעם שולדיג, זי אדער איהר?

הערר דע סאלום

איך רעכנען אז איך.

דע ראנדאל

אזוי נאר?

הערר דע סאלום

איך האב געהאט נעוויסע אונאנגענעהמליכקייטען, ערנסטע אונאנגענעהמליכקייטען, און זיי האבען מיך אזוי נערוועז גע־מאכט, דאס איך בין געווארען גראב צו איהר.

דע ראנדאל

אבער איך וויים ניט, ווי אזוי א דריטע פערזאן קען מאכען שלום צווישען אייך.

הערר דע סאלום

ליעבער פריינד, איהר וואלט איהר געקענט געבען צו פערשטעהן אויף א דעליקאטען אופן, אז מיין בליק אויפ'ן לעבען האט זיך איין גאנצען געענדערט.

דע ראנדאל

איהר ווילט אלזא איין גאנצען... איין גאנצען מיט איהר שלום ווערען?

הערר דע סאלום

אה, ניין, ניין — פונקט פערקעהרט...

דע ראנדאל

ענטשולדיגט, איך פערשטעה אייך ניט.

הערר דע סאלום

איך מיין... פערשטעהט מיך, איך וויל... איך וויל פריעדליכע נייטראליטעט, א סארט פלאטאנישען שלום. (לאכט) אבער איך בעריהר איינצעלהייטען, וועלכע וועלען אייך ניט אינטערעסירען.

דע ראנדאל

ענטשולדיגט מיר ווידער. אויב איהר ווילט, איך זאל שפיעלען א ראלע אין דער דאזיגער אינטערעסאנטער אנגעלעגענהייט מוז איך צוערשט קלאר וויסען וואס איז מיין ראלע.

הערר דע סאלום

גאנץ איינפאך, די ראלע פון א שלום־מאכער.

דע ראנדאל

אויף וועלכע קאנדיציאנען זאל דער שלום געמאכט ווערען. איהר אליין זאלט זיך מעגען לעבען אזוי ווי פריהער?

הערר דע סאלום

גאנץ ריכטיג.

דע ראנדאל

דאס הייסט, אז נאך די אלע אונאנגענעהמליכקייטען, פון וועלכע איהר האט ערשט גערעדט, ווילט איהר, אין דער היים זאל זיין רוהיג, ווען איהר וועט דארט לעבען א גוטען טאג ערגעץ אנדערש־וואו.

הערר דע סאלום

מיין פריינד, די איצטיגע בעציהונגען צווישען מיר און מיין

פרוי זיינען אזוינע, דאס איך מוז זוכען לעבען ערגעץ אנדערש־וואו.

דע ראנדאל

אויב אזוי, מיין פֿריינד, בלייב איך.

הערר דע סאלום

דעם גאנצען אבענד?

דע ראנדאל

דעם גאנצען אבענד.

הערר דע סאלום

מיין ליעבער ראנדאל, איהר זייט ווירקליך א פריינד, איך וועל עס אייך קיינמאל ניט פערגעסען.

דע ראנדאל (נאָך אַ קורצען שווייגען).

זייט איהר געוועזען אין דער אפערא נעכטען?

הערר דע סאלום

ווי געווענהליך.

דע ראנדאל

ווי איז די פארשטעלונג?

הערר דע סאלום

ניט שלעכט.

דע ראנדאל

איך הער, אז מאדאם סאנטעללי האט א פוראר געמאכט.

הערר דע סאלום

א גרויסען פוראר. זעקס מאל האט מען זי ארויסגערופען.

דע ראנדאל

זי זינגט גוט איהר ראלע?

הערר דע סאלום

מעהר ווי גוט. זי האט קיינמאל בעסער ניט געזונגען. אין דעם ערשטען אקט האט זי דארט צו זינגען א לאנגע זאך. האט זי געזונגען אזוי, דאס דער גאנצער עולם האט זיך פון די פלעצער אויפגעהויבען און אפלאדירט. און אין דריטען אקט האט זי נאך מעהר ענטהוזיאזמוס ארויסגערופען.

דע ראנדאל

איז זי געווען צופריעדען?

הערר דע סאלום

נור צופריעדען? זי איז געווען גליקליך.

דע ראנדאל

איהר קענט זי גוט, ניט אמת?

הערר דע סאלום

אה, יא, פון פריהער. נאך דער פארשטעלונג האב איך און נאך א פאאר איהרע פריינד מיט איהר סאפער געגעסען.

דע ראנדאל

עס איז אנגענעהם מיט איהר צו פערברייגגען, ניט אזוי?

הערר דע סאלום

זעהר! צווישען א מיליאן פרויען קען מען פיליכט איינע אזא געפינען. אזוי וועניג ווירקליכע פרויען וועט איהר גע־פינען צווישען פרויען.

דע ראנדאל (לאכט).

דאס איז ריכטיג.

הערר דע סאלום

די פרויען פון אונזער בעסערער געזעלשאפט זיינען, מיט זעהר וועניג אויסנאהמען, ניט מעהר ווי בילדער. זיי זיינען שעהן. זיי זיינען פארנעהם, אבער זיי בעצויבערען אייך נור אין זייערע סאלאָנען. זיי זוכען נור, אז זייערע קליידער און מאנירען זאלען געפעהלען די מענער.

דע ראנדאל

דאך ליעבען די מענער זיי.

הערר דע סאלום

זעהר זעלטען, מיין פריינד.

דע ראנדאל

דאך...

הערר דע סאלום

נור טרוימערס ליעבען זיי. אבער מענער, ווירקליכע מענער, מענער מיט ליידענשאפט, מיט ליעבע, ליעבען ניט די היינטיגע פרויען פון דער געזעלשאפט, ווייל זיי זיינען ניט פאסענד פאר ליעבע. טהוט א קוק ארום זיך, ליעבער פריינד, וואס זעהט איהר? אינטריגעס! יעדער זעהט עס. אבער קענט איהר אנווייזען אויף איין ריכטיגע ליעבע, אויף איין ליעבע ווי אין אמאליגע צייטען מיט אונזערער א בעקאנטער פרוי? איז עס דען ניט אמת? יעדען מאן איז אנגענעהם צו האבען א געליעבטע, אבער די דאזיגע געליעבטע דערעסען איהם באלד, ווייל אין דער ווירקליכקייט קענען זיי ניט זיין קיין געליעבטע. ניט אזוי אבער זיינען די פרויען פון דער ביהנע. יעדע פון זיי האט א האלב דוצענד ליעבהאבער געהאט, ליעבהאבער, וועלכע האבען צוליעב איהר באנקראָטירט, זעלבסטמאָרד בעגאנגען. די מענער ליעבען אזוינע פרויען, זיי ליעבען זיי ווייל די דאזיגע פרויען ווייסען ווי אזוי ארויסצורופען די ליעבע און ווי אזוי

אליין צו ליעבען. יא, זיי פערשטעהן, ווי אזוי צו בעזיעגען די מענער, זיי וויסען, ווי אזוי צו בעצויבערען מיט א שמייכעל, ווי אזוי צו זיין אנציהענד, ווי אזוי צו פערפיהרען דעם מאן און ווי אזוי איהם איינצוהאלטען, און ווי אזוי איהם צו פער־שקלאפען מיט א בליק, און דערצו דארפען זיי גאר ניט זיין בעזונדערס שעהן. זיי האבען יענע צויבער־קראפט, וועלכע פעהלט אין גאנצען אונזערע פרויען.

דע ראנדאל

איז מאדאם סאנטעללי אויך אזא פערפיהרערין?

הערר דע סאלום

זי איז ערשט די ריכטיגע פערפיהרערין! אח, די רייצענדע קאקעטקע! זי פערשטעהט שוין, ווי צו בעצויבערען מענער.

דע ראנדאל

איהר רעדט וועגען איהר מיט אזא בעגייסטערונג. דאס עס איז שוין באלד קיין וואונדער ניט, פארוואס איהר זוכט רוה אין דער היים...

(מאדאם דע סאלום קומט אריין).

הערר דע סאלום (פרעהליך)

מיין פריינד, זשעק בלייבט. ער האט איינגעוויליגט צוליעב מיר.

מאדאם דע סאלום

איך קאנגראטוליר אייך. און ווי אזוי האט איהר עס ביי איהם גע'פועל'ט?

הערר דע סאלום

גאנץ איינפאך, איך האב זיך מיט איהם דורכגערעדט...

מאד. דע סאלום

וועגען וואס האט איהר גערעדט?

הערר דע סאלום

וועגען דעם, אז די רוה אין'ם הויז איז א גליק פיר א מאן.

מאד. דע סאלום

און ביי מיר איז גליק ניט די רוה אין'ם הויז, נור די אויפ־רעגונג פון א רייזע...

דע ראנדאל

יעדע זאך איז גוט אין דער ריכטיגער צייט: און צו מאכען א רייזע ניט אין דער ריכטיגער צייט איז אפטמאל ניט בעקוועם.

מאדאם דע סאלום

הערר דע ראנדאל, אום גיין דארפט איהר, דאכט זיך, עמיצען זעהן? וועט איהר געהן?

דע ראנדאל

ניין, מאדאם, איך וועל ניט געהן.

מאדאם דע סאלום

ווי שנעל איהר ענדערט אייער מיינונג.

דע ראנדאל

ניין, ניין, איך רעכען זיך נור מיט די אומשטענדען.

הערר דע סאלום

איהר וועט מיר ענטשולדיגען, איך דארף עפעס שרייבען.
(זעצט זיך ביים שרייב־טיש אויף דער אנדער עק פונ'ם סאלאן)

מאדאם דע סאלום (שטיל צו ראנדאל)

וואס האט פאסירט?

דע ראנדאל

אה, גאר נישט.

מאדאם דע סאלום

ווען פאהרען מיר?

דע ראנדאל

קיינמאל נים.

מאדאם דע סאלום

זיים איהר משוגע? ווארום?

דע ראנדאל

איך בעט אייך, פרעגט מיך נים וועגען דעם.

מאד. דע סאלום

איך בין זיכער, אז ער זוכט אונז ארייגצוכאפען אין א נעץ.

דע ראנדאל

נים אמת. ער איז זעהר רוהיג, זעהר צופריעדען און האט נים דעם מינדסטען פערדאכט.

מאד. דע סאלום

איך פערשטעה נים. וואס מיינט דאס?

דע ראנדאל

בערוהיגט זיך, איך בעט אייך. ער איז גליקליך, זאג איך אייך, און רוהיג.

מאד. דע סאלום

נים אמת.

דע ראנדאל

איך זאג אייך, אז יא. ער האט מיר זיין גליק פערטרוים.

מאד. דע סאלום

דאס איז נור א שפּיצעל. ער וויל אונז היטען.

דע ראנדאל

אה, ניין, ער האט ניט דעם מינדסטען פערדאכט. ער האט נור מורא פאר אייך.

מאד. דע סאלום

פאר מיר?

דע ראנדאל

יא, פונקט אזוי ווי איהר האט די גאנצע צייט מורא פאר איהם... דאס הייסט, טאמער דערוויסט ער זיך וועגען אייערע פערהעלטניסען און טאמער דערוויסט איהר זיך וועגען זיינע פערהעלטניסען.

מאד. דע סאלום

איהר זייט משוגע. איהר רעדט פון היטץ.

דע ראנדאל

הערט, איך בין זיכער, אז היינט אבענד וועט ער אין דער־היים ניט בלייבען.

מאד. דע סאלום

דאן זאלען מיר אויך ניט בלייבען.

דע ראנדאל

ניין, ניין, איך זאג אייך, אז מיר דארפען מעהר ניט מורא האבען.

מאד. דע סאלום

איהר זייט בלינד!

הערר דע סאלום (זיצענדיג ביים שרייבטיש)

מיין פריינד, איך האב פאר אייך גוטע נייעס. איך בין אומ־שטאנד צו קריגען פיר אייך אן אבענד אין דער אפערא יעדע וואך.

מאד. דע סאלום

ווירקליך? עס איז זעהר שעהן פון אייך צו פערשאפען מיר די מעגליכקייט צו אפלאדירען אזוי אפט מאדאם סאנטעללי.

הערר דע סאלום

זי איז זעהר א זיסע זינגעריז.

דע ראנדאל

און זעהר רייצענד.

מאד. דע סאלום (מיט ביטערניש)

יא, נור אזוינע פרויען געפעלען אייך מענער.

דע ראנדאל

איהר זייט אונגערעכט.

מאד. דע סאלום

יא, מיין פריינד, נור צוליעב אזוינע פרויען ווען די מענער בעגעהן פערברעכען, און (סארקאסטיש) און וואס גרעסער דאס פערברעכען, אלץ גרעסער איז די ליעבע.

הערר דע סאלום

אה, נייז, מיין ליעבע, די מענער הייראטען זיי ניט, און דאס איינציגע ווירקליכע פערברעכען, וואס א מאן בעגעהט צוליעב א פרוי, איז ווען ער הייראט זי.

מאד. דע סאלום

א פערברעכען געגען דער פרוי?

הערר דע סאלום (זיצענדיג נאך אלץ ביים שרייב־טיש).
און געגען זיך!

מאד. דע סאלום

טאקי זעהר ריכטיג! זיי הייראטען היינט א יונגע ווייבעל, ווייל זי איז ריין און אונשולדיג, און אויף מארגען לויפען זיי שוין נאך אנאנדערער, וועלכע איז ניט יונג, און אונשולדיג אוודאי ניט. איהר הויפט צוציהונגס־קראפט בעשטעהט נור אין דעם, וואס פיעל רייכע און בעקאנטע מענער זיינען איהרע ליעבהאבער געווען. וואס מעהר ליעבהאבער זי האט געהאט, אלץ טהייערער איז זי, אלץ מעהר זוכט מען זי, אלץ מעהר איז זי געשעצט, אלץ מעהר ליארעמט מען וועגען איהר. אח, יא, איהר מענער געהט איינפאך אויס נאך אזוינע פרויען.

הערר דע סאלום (לאכט)
איהר דארפט אזוי ניט ריידען, ווייל מען קען נאך מיינען, אז איהר זייט אייפערזיכטיג.

מאד. דע סאלום
איך? אייפערזיכטיג? פיר וועמען האלט איהר מיך? (דער דיענער ערשיינט)

דיענער
מאדאם, די טישען זיינען געגרייט. (דערלאנגט הערר דע סאלום א בריעף)

מאד. דע סאלום
(צו דע ראנדאל) אייער ארם, הערר דע ראנדאל.

דע ראנדאל (שטיל)
ווי איך ליעב אייך!

מאד. דע סאלום (גלייכגילטיג)

גאר גאר אביסעלע, מיין איד.

דע ראנדאל

אה, ניין, מיט מיין גאנצער נשמה!

הערר דע סאלום (אז ער האט איבערגעלעזען דעם בריעף)

קומט שנעל צום טיש. איך דארף היינט אבענד ערגעץ געהן.

—8—

פארהאנג.

דער טוגענד פרייז.

מיר זיינען נור וואס געוועסט דורכגעפאהרען גיזארס. איך האב זיך אויפגעכאפט, ווען איך האב דערהערט ווי דער קאנדוקטאר רופט אויס דעם נאמען פון דער שטאדט און האב שוין געוואלט ווידער איינדרעמלען, ווען א מורא'דיגער שטויס האט מיך ארויפגעשליידערט אויף דער דיקער פרוי, וואס איז געזעסען אנטקעגען מיר.

אין דער מאשין איז א ראד צובראכען געווארען, און זי איז געבליבען אין דער סקווער איבער די רעלסען; די פראכט־וואגאנעס האבען זיך אויך אויסגעגליטשט און זיינען געלעגען נעבען דער צוקאליעטשעטער מאשין, וועלכע האט געקרעכצט, געפייפט און געשפיען, ווי א פערד, וואס פאלט אין מיטען גאס. זיין אטהעם קלאפט, די ברוסט ציטערט, די נאזלעכער סאפען, דער גאנצער קערפער זיינער טרייסעלט זיך און דאך איז ער ניט אימשטאנד צו מאכען די קלענסטע בעוועגונג, כדי אויפצושטעהן און ווייטער צו לויפען.

עס זיינען ניט געוועזן קיין טויטע און ניט קיין פערוואונדעטע. נור איינינע מענשען האבען געקראגען א פאר לייכטע קלעפ, ווייל דער צוג איז נאך ניט געוועזן אין רעכטען גאנג. און מיר האבען מיט פערצווייפלונג אנגעקוקט די גרויסע, צוקאליעטשעטע, אייזערנע חיה, וועלכע האט אונז מעהר ניט געקענט שלעפען און האט אונז איצט אפשר אויף א לאנגע צייט דעם וועג פערשפארט. געוויס אויף א לאנגע צייט, דען מען האט געמוזט דורך א טעלעגראם ארויס־

רופֿען אַ הילפֿס־צוג פֿון פּאַריז.

עס איז געווען צעהן אַזייגער אין דער פֿריה. און איך האָב בע־שלאָסען צו געהן צוריק קיין גיזאָרס און דאָרט האָבען פֿריהשטיק.

און געהענדיג אויפֿ'ן וועג האָב איך צו זיך אַליין געזאָגט:

— גיזאָרס? גיזאָרס? דאָרט האָב איך עפּעס אַ בעקאַנטען. אָבער וועמען? גיזאָרס? איך מוז דאָרטען אימיצען האָבען.

פּלוצים איז מיר אין זכרון אַ נאָמען איינגעפֿאַלען: אַלבערט מאַראַמבאָט.

אַן אַמאָליגער שול־חבר, וועמען איך האָב שוין צוואַנציג יאָהר ניט געזעהן און וועלכער האָט געפּראַקטיצירט מעדיצין אין גיזאָרס.

ער האָט מיך אָפֿט איינגעלאַדען צו זיך. איך האָב אימער צו־געזאָגט איהם צו בעזוכען. בין אָבער קיינמאָל ניט געקומען. איצט האָב איך געקענט אויסנוצען די געלעגענהייט.

דעם ערשטען פֿאַרבייגעהער האָב איך געפֿרעגט: — ווייסט איהר ניט, וואו עס וואָהנט דער דאָקטאָר מאַראַמבאָט? — ער האָט געענטפֿערט אויפֿ'ן אָרט מיט דעם בעזונדערען אַקצענט פֿון די נאָרמאַנער: — רוע דאופֿין. — און ווירקליך האָב איך גלייך דערזעהן אויף דער טהיר פֿון דער אַנגעגעבענער הויז אַ קופּערנע פּלאַטקע, אויף וועלכער עס איז אָבגעדרוקט געווען דער נאָמען פֿון מיין אַמאָליגען שול־פֿריינד. איך האָב אָנגעקלונגען. אָבער אַ דיענסט־מיידעל, מיט בלאָנדע האָהר ווי שטריי, און לאַנגזאַמע בע־וועגונגען, האָט געזאָגט מיט אַ נאַרישען אויסדרוק אין פּנים:

— ער איז נישטאָ, ער איז נישטאָ!

איך האָב דערהערט טאַצען קלאַפּען און גלעזער קלינגען און איך האָב אַ רוף געטהאָן:

— הע, מאַראַמבאָט! — אַ טהיר האָט זיך געעפֿענט און אַ דיי־קער מאַן מיט וואָנצעס און אַ צופֿריעדענער מינע האָט זיך בעוויזען מיט אַ סערוועטקע אין האַנד.

איך וואָלט איהם בשום אופֿן ניט דערקענט. ער האָט אויסגע־זעהן ווי אַ יאָהר פֿינף און פֿופֿציג און אין איין מינוט האָט פּאַר מיי־

נע גערדאַנקען פערבייגעשוועבט דאָס פּראָווינציאַלע לעבען, וועלכע מאַכט אַ מענשען שווער, דיק און אַלט. עס האָט מיר אַ בליץ געטהאָן אין מוח און מיר איז אין איין איינציגער סעקונדע קלאָהר געוואָרען זיין גאַנצע עקזיסטענץ, זיין אַרט לעבען, זיין גייסטיגער שטרעבען, זיין וועלט־אַנשויאונג. איך האָב זיך אָנגעשטויסען, אַז ער האָט ליעב גוט אריינצועסען און דאָס האָט ער צו פערדאַנקען זיין גראָבען בויך, אַז דערנאָך שלאָפט ער אַ צייט לאַנג ווי אַ גע־הרג׳עטער, בערוישט פון קאָניאַק, וועלכעס מאַכט איהם שווער צו פערדייהען דאָס עסען. איך האָב אין זיינע גערדאַנקען געזעהן, ווי ער קוקט אָן שלעפּעריג זיינע פּאַציענטען, פערטהאָן אין די גערדאַנ־קען וועגען דער פּעטער הוהן, וואָס פּרעגעלט זיך אויפ׳ן אויוון. איך האָב געהערט די אונטערהאַלטונג וועגען קיך־זאַכען, איבער עפּעל און קאַרשען־וויין, שנאַפּס, איבער דעם אַרט געוויסע שפּייזען צו צוגרייטען, סאָוסען, שען, געשמאַק און פוֹל צו מאַכען. דאָס אַלעס איז מיר געשטאַנען פאַר די אויגען, ווען איך האָב דערזעהן זיינע דיקע, רונדע באַקען, זיינע שווערע ליפּען און דעם טויטען בליק אין די אויגען.

איך האָב זיך צו איהם אָנגערופען:

— דו דערקענסט מיך דען ניט? איך בין ראַאול אובערטין.

ער האָט געעפענט די אָרעמס און מיך שיער ניט דערשטיקט. דאַן איז זיין ערשטער וואָרט געוועזען:

— דו האָסט נאָך האַפּענטליך ניט געפריהשטיקט?

— ניין.

— אַזאַ גליק! איך זיץ איצט גראַד ביים טיש און איך האָב וואונדערבאַרע פּאַרעלען.

אין פינף מינוט אַרום האָב איך מיט איהם געפריהשטיקט. איך האָב איהם געפרעגט:

— ביזטו געבליבען אַז אַלטער בחור?

— געוויס.

— און דו פיהלסט זיך דאַ גוט?

— איך לאנגווייל זיך ניט, איך בין פערנומען. איך האב פא־ציענטען און פריינד, איך עס גוט אריין, איך לאך גערן, איך גער אויף געיעג — עס לעבט זיך גאנץ גוט.

— ווערט דיר דאס לעבען אין א קליין שטעדטעל ניט דער־עסען?

— ניין, ליעבער פריינד, ווען מען פערשטעהט, ווי זיך צו בעשעפטיגען... אין אלגעמיין איז אין א קליין שטעדטעל פונקט ווי אין א גרויסע שטאדט. די פאסירונגען און פריידען זיינען דינער געזייהט, אבער מען לייגט אויף זיי מעהר ווערטה, מען האט ווייני־גער בעקאנטע און פריינד, דערפאר אבער זעהט מען זיך אפטער. ווען מען קען אלע פענסטער אין איין גאס, אינטערעסירט איינעם יעדעס איינצעלנע מעהר, ווי א גאנצע גאס אין פאריז.

וויסטו, א קליין שטעדטעל איז זעהר אמוזאנט, זעהר אמור־זאנט. נעהם, צום ביישפיעל, גיזארס. איך קען עס אינוויינינג און אויסוויינינג, פון איהר אנהויב אז ביז'ן היינטיגען טאג. דו האסט קיין בעגריף ניט ווי מערקווירדיג עס איז די געשיכטע פון דיעזער שטאדט.

— ביזטו פון גיזארס?

— איך? ניין. איך בין פון גאורנאו, די שכנה און די קאנ־קורענטקע פון גיזארס. גאורנאו איז נעבען גיזארס, וואס לוצולוס איז געווען נעבען ציצעראן. דא שטעהט אלעס אויף כבוד, אויף עהרע און מען רעדט פון די „עהרגייציגע פון גיזארס”, אין גאורנאו זיינען אלע פאר א גוט לעבען און עס הייסט „די לעבעדיגע חברה פון גאורנאו”.

גיזארס פעראכטעט גאורנאו, אבער גאורנאו לאכט זיך אויס פון גיזארס.

איך האב בעמערקט אז איך עס עטוואס, וואס שמעקט טאקע אויף אז אמת זעהר גוט, ווייכע אויער אין פלייש דזשעלי, וועלכע זיינען דורך אזעלכע גראזען געמאכט געווארען זעהר געשמאק און לייכט.

אום צו שמייכלען מאראמבעט'ן, האב איך געזאגט סמאקטשענ־דיג מיט'ן צונג:

— דאס שמעקט פיין!

ער האט געשמייכעלט:

— צוויי זאכען זיינען דערצו נויטהיג: גוטע דזשעלי, דאס איז שווער צו קריגען, און גוטע אויער. אך, גוטע אויער זיינען אזוי זעלטען! דאס געלכעל מוז זיין אביסעל רויטלאד, דאן ערשט איז עס געשמאק. איך האב צוויי היהנער הויפען, איינעם פאר אויער פראדוקציאן און דעם צווייטען צוליעב די עופות אליין. מיינע לייג־היהנער קארמע איך אויף א גאנץ בעזונדערען שטייגער. איך האב זיך איבער דעם מיינע גאנץ בעזונדערע אידעען. אין דער אוי, פונקט אזוי ווי אין פלייש פון דער הוהן, דעם אקס און דעם שעפס, אין מילך, אין אלעם געפינט מען צוריק און מען מוז געפינען דעם קערן, די הויפט זאך, מיט וואס די חיה האט זיך ביז אהער ער־נעהרט. מען האט געקענט א סך בעסער עסען, ווען מען זאל זיך מעהר וועגען דעם קימערען.

איך האב געלאכט:

— דו ביזט אלזא א פיינשמעקער?

— יא, געוויס. נור נארישע מענשען זיינען נישט קיין פיינ־שמעקער. א פיינשמעקער איז פונקט אזוי ווי א קינסטלער, א גע־לעהרטער אדער א דיכטער. דער געשמאק, ליעבער פריינד, איז א איידעלער חוש, וועלכער לאזט זיך פערבעסערען און וועלכען מען מוז היטען, ווי דאס אויג און דעם אויער. ווער עס האט קיין גע־שמאק ניט, דעם פעהלט עטוואס וואונדערבארעס, עס פעהלט איהם די פעהיגקייט צו אונטערשיידען די קוואליטעט פון די שפייזען, אט פונקט אזוי ווי אן אנדערער קען ניט אונטערשיידען די שעהנ־קייטען פון א בוך אדער א קונסט ווערק. ווער עס האט נישט קיין געשמאק, דעם פעהלט א וויכטיגער חוש, איינער פון די וויכטיגסטע אין לעבען און ער געהערט צו יענע סארטען קריפעלס, מיט וועלכע אונזער ראסע איז פול. אזעלכע מענשען האבען א „נארישען צונג"

גראדע אזוי, ווי מען קען האבען א נארישען מוח. א מענש, וואס קען ניט אונטערשיידען איין געריכט פון א צווייטען, איין סארט פיש פון אן אנדערן, געוועהנליכע פרוכט פון גוטע, ריכטיגע איז נישט בעסער פון א געוועהנליכען עם הארץ, וואס מישט צוזאמען באלזאק מיט יעווגעני סו, אדער א סימפאניע פון בעטכאווען מיט אן ארמעע־מארש פון עפעס א מיליטער־דיריגענט. און דעם אפאללא פון בעלוועדער מיט דער סטאטוע פון׳ם גענעראל דע בלאנמאנט.

— ווער איז דען דער גענעראל בלאנמאנט?

— אך, אזוי דאס ווייסטו נים? נו, מען זעהט גלייך, אז דו ביזט ניט פון גיזארס. ליעבער פריינד, איך האב דיר שוין פריהער געזאגט, אז מען רופט די איינוואהנער פון דער דאזיגער שטאדט די עהרגייציגע, און קיינמאל האט נאך קיינער דעם דאזיגען נאמען ניט פערדיענט אזוי כשר. אבער לאמיר אפריהער אבעסען אונזער פריהשטיק און איך וועל מיט דיר ריידען וועגען דער שטאדט דאן, ווען איך וועל זי דיר ציינען.

פון צייט צו צייט האט ער זיך אונטערבראכען, אום לאנגזאם א גלאז וויין צו טרינקען, וועלכעס ער האט צערטליך אנגעקוקט. בעת ער האט עס געשטעלט פאר זיך אויפ׳ן טיש.

מיט דער סערוועטקע ארום האלז, די רויטע באקען, די הונגע־ריגע אויגען און דעם בעוועגליכען מויל אונטער די פעטע וואנצעס האט ער אויסגעזעהן זעהר קאמיש.

איך האב געמוזט עסען, וויפיעל עס איז נור איין מיר אריין. ווען איך האב דערנאך געוואלט געהן צוריק צום וואקזאל, האט ער מיך גענומען אונטער׳ן ארעם און אוועקגעשלעפט אין די גאסען. די שטאדט האט געטראגען אן אנגענעהמען, פראווינציאלען כא־ראקטער. הויך, איבער די הייזער האט זיך געזעהן איהר גרויסע פעסטונג, די וואונדערבארסטע מיליטערישע געביידע פון דעם זיע־בעטען יאהר־הונדערט אין פראנקרייך. די שטאדט אליין ליגט איי־בער א לאנגען, גרינעם טהאל, אין וועלכען עס פאשען זיך שווערע קיה פון דער נארמאנדיע און קייהען די גראז פון די גרינע לאנקעס.

דער דאקטאר האט צו מיר געזאגט: „

— גיזארס, א שטאדט פון פיער טויזענד איינוואהנער, ווערט נאך דערמאנט ביי צעזאר'ן. איך וועל דיר אבער ניט פיהרען צום רוימישען לאגער, וועמעס שפורען מען קען זעהן נאך גאנץ דייט־ ליך.

איך האב זיך צולאכט און געענטפערט:

— ליעבער פריינד, עס זעהט אויס, אז דו אליין האסט עפעס א בעזונדערע קראנקהייט. אלס דאקטאר האסטו זי געדארפט שטו־ דירען גאנץ גענוי. מען רופט זי די קירך־טורעם־קראנקהייט.

ער האט זיך אויף א ווייל אבגעשטעלט, דאן האט ער גע־ זאגט:

— דער קירך־טורעם־גייסט, ליעבער פריינד, איז קיין אנדער זאך ניט, ווי דער נאטירליכער פאטריאטיזמוס. איך האב ליעב מיין הויז, מיין שטאדט און מיין פראווינץ מעהר פון אלץ אויף דער וועלט, ווייל דארט געפין איך צוריק די זיטען פון מיין דארף. דעם גרענעץ האב איך ליעב און פערטהיידיג. מיך פערדריסט, ווען א שכן רוקט דארט אריין א פוס, ווייל דאן פיהל איך זיך ניט זיכער אין מיין אייגען הויז, ווארים דער גרענעץ, וועלכען איך קען אפילו ניט, איז מיין שטאדט, מיין היים. אט אזוי בין איך, א נארמאנער, אן אמת'ער נארמאנער און טראג מיין האס צו די דייטשען, מיין ראכע דורשט צו זיי, פעראכט איך זיי ניט, האב זיי ניט אזוי פיינט ווי די ענגלענדער, אונזערע אמת'ע שונאים, וועלכע האבען אפשר צוואנציג מאל אונזער לאנד פערוויסטעט און צו וועלכע מיין פא־ טער האט אין מיר איינגעפלאנצט א האס פון קינדערווייז אן. אט, זעה, דא איז די סטאטוע פון'ם גענעראל.

— וועלכען גענעראל?

— דעם גענעראל דע בלאנמאנט. מיר האבען געמוזט האבען א סטאטוע! ניט אומזיסט זיינען מיר די עהרגייציגע פון גיזארס, און דא האבען מיר ענטדעקט דעם גענעראל דע בלאנמאנט. טהו אקארשט א קוק אין פענסטער פון אט דעם בוך־געשעפט.

ער האָט מיך צוגעפיהרט צו אַ פענסטער פון אַ בוד־קראַם, וואו אַ פּאָר טוץ רויטע, געלע, בלויע ביכער האָבען גלייך צוגעצויגען צו זיך די אויפמערקזאַמקייט.

ווען איך האָב איבערגעלעזען די נעמען, האָב איך ארויסגע־פּלאַצט אין אַ געלעכטער. אויף די פאָדער־בלעטלאַך איז געשטאַנען: „גיזארס, זיין פערגאַנגענהייט און זיין צוקונפט", פון מ. עקס..., מיטגליער פון פיעלע געלעהרטע געזעלשאַפטען.

„די געשיכטע פון גיזארס, פון פּריסטער אַ..."

„גיזארס פון צעזאר'ן ביז צו אונזערע צייטען, פון מ. ב... גרונדבעזיצער".

„גיזארס און זיין בעריהמטקייט, פון אַ קענער..

— ליעבער פריינד, האָט זיך אַבגערופען מאַראַמבאָלט — עס געהט ניט אוועק קיין יאָהר, קיין איין איינציגער יאָהר, אז עס זאָל ניט ערשיינען אַ נייע געשיכטע פון גיזארס. עס זיינען שוין דאָ אַזעלכע דריי און צוואַנציג שטיק.

— יאָ, און ווי שטעהט עס מיט די בעריהמטהייטען פון גי־זארס? — האָב איך געפרעגט.

— איך קען דיר ניט אויסרעכענען יעדערען פון זיי, אָבער אַ פּאָר וועל איך דיר אָנרופען. צוערשט האָבען מיר געהאַט גענעראַל בלאַנמאַנט, דאַן דעם באַראָן דאַווילליער, דעם פאָרשער פון שפּאַ־ניען, וועלכער האָט פאַר אונזערע קענער מעגליך געמאַכט זיך צו ערווערבען וואונדערבאַרע שפּאַניש־אַראַבישע פאַיאַנסען. אין דער ליטעראַטור האָבען מיר געהאַט איינעם פון די גרעסטע זשורנאַ־ליסטען, קאַרל בראַיננע, וועלכער איז יעצט שוין טויט און אונטער די לעבעדיגע דעם זעהר וויכטיגען ארויסגעבער פון די „רוען'ער בייעסטע נאַכריכטען", קאַרל לאַפּיערר און נאָך אַ סך, אַ סך אַנדערע.

מיר זיינען צוגעקומען צו אַ לאַנגער גאַס, וואָס האָט זיך געצוי־גען עטוואָס בארג אַראָב. די הייסע יוני זון האָט זי אַזוי שטאַרק אָנ־געברענט, אַז די לייטע זיינען אַלע געבליבען אין זייערע הייזער.

פּלוצים האָט זיך פון דער אַנדער זייט גאַס בעוויזען אַ שיכּור'ער מאַן, וועלכער האָט זיך געשאָקעלט אויף די פיס.

ער איז געגאַנגען, דעם קאָפּ אויסגעצויגען אין פאָראויס, מיט שלאַף אַראָבהיינגענדיגע הענד און אונטערגעבויגענע קניה, האָט גע־מאַכט עטליכע שנעלע טריט און זיך אַלע ווײַלע אָבגעשטעלט. און אָבגעלאָפען מיט דער גרעסטער אַנשטרענגונג ביז אין מיטען גאַס, האָט ער זיך אָבגעשטעלט שוואַנקענדיג אויף די פיס, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט זיך מישב געווען צו זאָל ער דאָ אומפאַלען, אָדער זאָל צוזאַמענגעהמען אַלע זיינע קרעפטען און זאָל ווייטער לויפען. דאַן האָט ער זיך פּלוצים אַ לאַז געטהאָן און גענומען לויפען אין וועלכער ניט איז ריכטונג. אָט האָט ער זיך אָנגעשטויסען אָן אַ הויז, צו וועלכער ער האָט זיך ווי עפּעס צוגעקלעפּט, ווי ער וואָלט זיך וועלען דורכ'ן וואַנד אין הויז אַריינרייסען, אָבער באַלד האָט עס איהם אַ שטויס געטהאָן צוריק און ער האָט זיך אַרומגעקוקט מיט אַ אָפען־נעם מויל, צוטומעלטע אויגען און זיך גלייך ווידער אַוועקגעלאָזט לויפען.

אַ קליין, געל הינטעל איז איהם נאָכגעלאָפען האַווקענדיג, האָט זיך אָבגעשטעלט, ווען יענער איז שטעהן געבליבען, און איז ווייטער געלאָפען, ווען ער איז געגאַנגען ווייטער.

— אָט, זעה אַקאָרשט — האָט געזאָגט מאַראַמבאָט — דאָס איז דער בעזיצער פון'ם טוגענד פּרייז פון מאַדאַם הוססאַן.

איך בין געוואָרען זעהר פערוואונדערט און געפרעגט:

— דער טוגענד פּרייז פון מאַדאַם הוססאַן? וואָס מיינט עס?

דער דאָקטאָר האָט זיך צולאַכט:

— אָט אַזוי רופען מיר ביי אונז די שיכּורים. דאָס קומט פון אַן אַלטע געשיכטע, וועלכע איז יעצט געוואָרען כּמעט ווי אַ לעגענדע, הגם זי איז אמת פון אָנהויב ביז צום סוף.

— דאָס מוז זיין זעהר אַ קאָמישע געשיכטע?

— יאָ, זעהר אַ קאָמישע.

— דאָס מוזטו מיר דערצעהלען.

— מיט פערגעניגען. אמאל האט זיך אין דער דאזיגער שטאדט געפונען אן אלטע דאמע, וועלכע איז געווען זעהר טוגענהאפט און אין דער זעלבער צייט האט זי געוואלט זיין די בעשיצערין פון דער טוגענד. זי האט זיך גערופען מאדאם הוססאן. איך רוף דיר אן ווירקליכע נעמען, זאלסט ניט מיינען אז איך טראכט זיי איצט אויס. מאדאם הוססאן האט זיך זעהר פיעל בעשעפטיגט מיט צדקה, האט געהאלפען די ארימע לייט און אונטערשטיצט אזעלכע, וועלכע זיינען עם באמת ווערטה געווען. זי איז געווען קליין, האט געטראגען א פארוק און איז שטענדיג געווען געקליידט אין שווארצען זייד. זי האט געטראטען מיט קליינע טריט, איז געווען פייערליך און העפליך, און איז געווען מיט'ן ליעבען גאט, ווי אנדערע צוויי, א דאנק זיין פערטרעטער אויף דער ערד, דעם פריסטער מאלאו. זי האט געפיהלט א טיעפען עקעל, א נאטירליכען עקעל צו דעם לאסטער און איבערהויפט צו דעם סארט, וואס די קירכע רופט אן אויסגעלאסענהייט. שוואנגערשאפטען פאר דער חתונה האבען זי געבראכט צו פערצווייפלונג, האבען זי אזוי אויפגערעגט, אז זי פלעגט פשוט פון די כלים ארויס.

עס איז געווען גראדע אין דער צייט, ווען אין דער אומגעגענד פון פאריז האט מען די אונשולדיגע מיידלאך, די ראזען יונג־פרויען, ווי מען רופט זיי דארט, געקרוינט, און דאן איז מאדאם הוססאן איינגעפאלען אן אידעע, אז גיזארס זאל זיך אויך האבען איהר אייגענע אונשולדיגע מיידעל, איהר ראזען־יונג־פרוי.

זי האט וועגען דעם מיטגעטהיילט דעם פריסטער מאלאו און ער האט איהר גלייך אויסגעמאכט א גאנצע ליסטע פון קאנדידאטקעס.

אבער מאדאם הוססאן האט געהאט אן אלטע דיענסט־מיידעל מיט'ן נאמען פרענצעלע, וועלכע איז געווען נאך ערגער פון איהר אליין.

אזוי שנעל ווי דער פריסטער איז אוועק, האט מאדאם הוססאן

אריינגערופען איהר דיענסט און זיך צו איהר אבגערופען בזה הלשון:

— אט דא, פרענצעלע, איז די ליסטע פון די מיידלאך, וועלכע דער פּריסטער האט מיר פאָרגעשלאָגען פאר דעם טוגענד פּרייז, איצט זעה אקארשט ארויסצוקריגען, וואס מען דענקט פון זיי אין דעם געגענד.

און פרענצעלע האט זיך גענומען צו דער ארבייט. זי האט אויפ־געקליבען אלע בארעדרייען, אלע מעשה'לאך, יעדען פערדאכט, יעדע ניעדערטרעכטיגקייט און כדי ניט צו פערגעסען קיין זאך, האט זי די אלע געזאמעלטע בלבולים אויפגעשריבען אין איהר קיך־בוך צוזאמען מיט די הוצאות און עם יעדען פריהמארגען דערלאנגט דער מאדאם הוססאן, וועלכע האט אנגעטהאן דיברילען אויף איהר שפּיציג נעזעל און געלעזען אין דער הויך:

ברויט, צוויי סו.

מילך, צוויי סו.

פּוטער, אכט סו.

מאלווינע לעוועסק האט פאר א יאהרען געפיהרט א ראמאן מיט צעזאר פּאילו.

קאלב פליייש, פינף און צוואנציג סו.

זאלץ, איין סו.

ראזאליע וואטינעל איז דעם צוואנציגסטען יולי געווען אליין אין ריבאודעט וועלדעל מיט צעזאר פּיענאר. דארט האט זיי געטראָ־פען די וואש־פרוי, מאדאם אנעסימע.

רעטעכלאך, איין סו.

עססיג, צוויי סו.

זויער־זאלץ, צוויי סו.

יאזעפינע דיורדענט, מען זאל נור ניט דענקען אז זי איז אן אונשולדיג שעפעלע, ווארים זי שרייבט זיך דורך מיט אפּארטום'ס זוהן, וועלכער דיענט אין רוען און וועלכער האט איהר געשיקט א הייבעל דורך פּאסט.

נאך דער דאזיגער שפיאנעריי איז קיין איינציגע פון די מיידלאך געבליבען ריין. פרענצעלע האט אויסגעפרעגט די גאנצע וועלט, די שכנים, די ליפעראנטען, דעם לעהרער, די נאנען אין דער שולע, מיט איין ווארט אלעמען, ווער עס האט נור געקענט עפעס זאגען.

אזוי ווי אויף דער גאנצער וועלט איז נישטא קיין מיידעל איבער וועלכער אלטע ווייבער זאלען נישט האבען וואס צו ריידען, אזוי האט זיך אויך אין דער גאנצער שטאדט ניט געפונען קיין איין איינציגע, וועלכען מען זאל ניט האבען בערעדט.

מאדאם הוססאן האט אבער ניט אנדערש געוואלט, אז די אונשולד פון גיזארם זאל, ווי צעזאר'ס ווייב, אפילו ניט זיין בערעדט. און איז געווען פערצווייפעלט, ניעדערגעשלאגען און שטארק דערשראקען, קוקענדיג אויף דעם קיד־בוך פון איהר געטרייער דיענסט.

איצט האט מען גענומען זוכען ווייטער, אין די ארומיגע דערפער, טאמער געפינט זיך דארט אימיצער, וואס זאל ווערטה זיין דעם פרייז.

אבער מען האט קיינעם נישט געפונען. מען האט זיך געווענדעט צום פארשטאנד. אבער די, וועלכע ער האט רעקאמענדירט, זיינען פונקט אזוי ווייניג ווי אלע איבעריגע ווערטה געווען דעם פרייז. די מיידלאך, וועלכע דאקטאר בארבעסאל האט אנגערופען, האבען אויך קיין מזל נישט געהאט, ניט קוקענדיג אויף דעם, וואס ער האט זיי אזוי הויך פערלויבט.

ביז איין מאל, א אין דער פריה, ווען פרענצעלע האט זיך אומגעקעהרט פון מארק, האט זי זיך אבגערופען צו איהר בעל־הבית'טע:

— איהר ווייסט, מאדאם הוססאן, אויב איהר ווילט אימיצען קרוינען, דאן איז אין דער געגענד נור פאראן איינער וואס איז עס אויף אן אמת ווערטה: איזידאר.

מאדאם הוססאן האט זיך פערטראכט. זי האט גוט געקענט איזידאר'ן, דעם זוהן פון ווירגיניע, די פרובט־הענדלערקע. זיין אונשולדיגקייט, זיין צניעות'דיגקייט איז שוין זייט עטליכע יאהר אויסגעלאכט געווארען און האט געדיענט פאר אלערליי וויצען.

שפאסען און פרעהליכע שטיק. איבערהויפט האט עס אמוזירט די מיידלאך און זיי האבען זיך אפט מיט איהם גערייצט און פון איהם שפאס געמאכט. ער איז אלט געווען פינף און צוואנציג יאהר, גרויס, אומגעלומפערט, לאנגזאם, פורכטזאם: ער האט געהאלפען דער מוטער אין קראם און א גאנצען טאג געפוצט פרוכטען אדער גרינסען, זיצענדיג אויף א שטוהל פאר דער טהיר.

פאר אונטער־קליידלאך האט ער מורא געהאט ווי פאר פייער, און ער האט ארונטערגעלאזען די אויגען אזוי שנעל, ווי א פרוי האט אויף איהם מיט א שמייכעל א קוק געטהאן. און די דאזיגע פערשעהמטקייט זיינע, וועלכע איז אלעמען געווען בעקאנט, האט געפיהרט דערצו, אז אלע ווינצלינגער פון דער געגענד האבען פון איהם חוזק געמאכט.

ביי מיאוס'ע ווערטלאך און אנצוהערענישען איז ער אזוי שנעל רויט געווארען, אז דאקטאר בארבעסאל האט איהם א נאמען געגעבען „דער טערמאמעטער פון שאנדע". האט ער געוואוסט פאר וואס ער שעהמט זיך אדער ניין? האבען זיך לאכענדיג געפרעגט די שכנים. יונגען זיינען אפט פארבייגעלאפען פאר דער קרעמעל און אריינגעשריען שמוציגע ווערטלאך, כדי ער זאל די אויגען ארונטערלאזען. די מיידלאך האבען געמאכט שפאס איהם צו שעפטשען עפעס אויפ'ן אויער און צו זעהן, ווי ער אנטלויפט פון זיי אין הויז אריין. די פרעכערע האבען איהם געלאכט אין פנים אריין, גערופען צו זיך, בעשטעלט צוזאמענקונפטען און זיך געקייכט פאר געלעכטער.

מאדאם הוסאן האט זיך מישב געווען.

איזידאר איז ווירקליך געווען אן אויסערגעוועהנליכער יונגער מאן, אין זיין טוגענד האט קיין מענש ניט געצווייפעלט. מען האט איהם אויך קיינמאל ניט געזעהן אין א שענק, ניט געטראפען איהם קיינמאל ביינאכט אין גאס, אכט אזייגער איז ער שוין געלעגען אין בעט און אום פיער איז ער אויפגעשטאנען — ער איז געווען די טוגענד אליין, ריין און אונשולדיג.

אבער מאדאם הוססאן האט זיך נאך אלץ געשלאגען מיט דער דעה. דער געדאנק צו ערוועהלען אן אונשולדיגען אינגעל אנשטאט אן אונשולדיג מיידעל איז איהר פארגעקומען עפעס מאדנע און זי האט זיך בעשלאסען איבערצורעדען מיט'ן פריסטער מאלאו און פרעגען ביי איהם אן עצה.

דער פריסטער מאלאו האט געענטפערט: — הערט אויס, מא־דאם הוססאן, וואס ווילט איהר בעלוינען? די טוגענד, ניט אמת, נור די טוגענד?

דאן איז דאך ניט קיין אונטערשיעד, אויב דאס איז א פרוי אדער א מאן. די טוגענד איז אן אלגעמיינע זאך, די טוגענד האט גישט קיין פאטערלאנד און ניט קיין געשלעכט, זי איז פשוט די טוגענד און דאס אלעס.

אזוי ווי ער האט איהר אזוי צוגערעדט, איז פרוי הוססאן אוועק צום פארשטאנד.

ער האט אויסגעדריקט די זעלבע מיינונג: „מיר וועלען מאכען א שעהנעם פאראד" — האט ער געזאגט, — „און טאמער געפינען מיר שפעטער א מיידעל, וואס איז פונקט אזוי ווירדיג ווי איזידאר, דאן גיבען מיר איהר אויך א טוגענד־פרייז. דערמיט וועלען מיר נאך געבען דער וועלט א גוטען ביישפיעל. לאמיר ניט זיין אזוי ענג־הערציג, און לאמיר בעלוינען די גוטע מידות דארט, וואו מיר געפינען זיי.

מען האט וועגען דעם געלאזט וויסען איזידאר'ן. ער איז גע־ווארען רויט ווי פייער און האט געשיינט זיין זעהר צופריעדען דער־מיט.

דער פאראד איז אבגעלייגט געווארען אויף דעם פופצעהנטען אויגוסט, דעם געבורטס־טאג פון קייזער נאפאלעאן.

דער מאגיסטראט האט געוואלט, אז די פייערליכקייטען זאלען מאכען אויף דעם עולם א שטארקען איינדרוק און ער האט געלאזט אויפבויען א פלאטפארמע נעבען דער אלטער פעסטונג, וואו מיר וועלען שפעטער צוגעהן.

דורך אַ נאַטירליכער איבערקעהרעניש אין דער עפענטליכער מיינונג האָט מען אויף איזידאָר׳ם טוגענד, וועלכע איז ביז אהער אויסגעלאַכט געוואָרען, גענומען קוקען מיט אַנדערע אויגען. אַ זאַך, וואָס קען אַריינברייגנען פינף הונדערט פראַנק, אַ באַנקביכעל און אַזוי פיעל כבוד און אַכטונג איז כדאַי צו האָבען. די מיידלאַך האָבען איצט גענומען בעדויערען זייער לייכטזיניגקייט, זייער געלעכטער, זייער פרייע האַלטונג. און הגם איזידאָר איז נאָך אַלץ געווען בעשיידען און צוריקגעהאַלטען, איז אָבער אויף איהם דאָך אַרויף עפּעס אַ נייע הויט, פון וועלכע עס האָט אַרויסגעשיינט זיין צופריעדענהייט, זיין גליק.

נאָך מיט אַ טאָג פאַר דעם פופצעהנטען אויגוסט, איז די רועדאופין אויסגעפּוצט געוואָרען מיט פאַהנען.

דער גאַנצער וועג איז בעשאָטען געוואָרען מיט בלומען. די נאַציאָנאַלע גוואַרדיע איז געווען אויסגעשטעלט אויף דעם בעפעהל פון׳ם הויפט־מאַן דעסבאַרעס, אַ אַלטען סאָלדאַט, וועלכער האָט מיט שטאָלץ בעהאַלטען דעם קרייץ פון עהרען־לעגיאָן, וועלכען דער קייזער אַליין האָט איהם געגעבען נעבען אַ קאָזאַצקער באָרד. וואָס ער האָט אַרונטערגעהאַקט מיט זיין שווערד אין צייט פון׳ם רוסישען קריעג. ביידע זאַכען האָט ער ווי הייליגטהימער געהאַלטען אין דער היים אונטער אַ גלאָז.

די טרופּע וועלכע איז געשטאַנען אונטער זיין הערשאַפט, איז געווען בעריהמט אין דער גאַנצער פּראָווינץ און פון פינף און צוואַנציג ביז דרייסיג מייל אַרום און אַרום, וואו עס איז נור געווען אַ פעסט, האָט מען די דאָזיגע טרופּע פון גיזאָרס אַרויסגערופען. מען דערצעהלט, אַז קעניג לואיס פיליפּ, ווען ער האָט איין מאָל ביי אַ פּאַראַד געמושטערירט דאָס מיליטער פון׳ם דעפּאַרטמענט קיורע, איז פלוצים געבליבען שטעהן גאַנץ ערשטוינט פאַר דער טרופּע פון גיזאָרס און האָט אויסגערופען: פון וואַנען קומען אָט די דאָזיגע שעהנע גרענאַדערען?

— זיי זיינען פון גיזאָרס — האָט געענטפערט דער גענעראַל.

— אויב אזוי איז שוין רעכט, — האָט געמורמעלט דער קעניג.

דער הויפּט־מאַן דעסבאַרעס איז אַלזאָ געקומען מיט זיינע לייט, די מוזיקאַנטען אין פאָראויס, כדי אָבצונעהמען איזידאָר׳ן פון זיין מוטער׳ס קראָם.

נאָך דעם, ווי מען האָט אונטער די פענסטער אָבגעשפּיעלט אַ מאַרש, האָט זיך דער יונגערמאַן אַליין בעוויזען אויפ׳ן שוועל.

ער איז פון קאָפּ ביז די פיס געווען אָנגעטהאָן אין ווייסען וועב און אויף זיין ווייסער הוט האָט ער געטראָגען אַ בוקעט פון אָראַנ־גען בליטען, ווי אַ מין קאָקאַרדע.

איבער דער פראַגע ווי אזוי ער זאָל זיין געקליידעט, האָט זיך מאַדאַם הוססאָן אַ לאַנגע צייט דעם קאָפּ צובראָכען. זי האָט זיך געקווייקעלט און איז געשטאַנען צווישען דעם שוואַרצען אנצוג פון אַ קאָמיוניקאַנט און אַ גאַנץ ווייסען געוואַנד. אָבער פרענצעלע, מיט וועלכער זי איז זיך מישב געווען, איז געווען פאַר אַ ווייסען אַנצוג, ווייל, האָט זי טיעפזיניג בעמערקט, דער טוגענדהאַפטער יונגער מאַן וועט דאַן אויסזעהן ווי אַ שוואַן־פויגעל.

הינטער איהם איז געשטאַנען זיין וואָהלטהעטערין, מאַדאַם הוססאָן, מיט אַ טריאומפירענדער מינע. זי האָט אָנגענומען זיין אָרעם אום אַרויסצוגעהן, און דער פאָרשטאַנד האָט זיך אוועקגע־שטעלט רעכטס נעבען דעם אויסערוועהלטען. די פויקען האָבען גענומען קלאַפּען, הויפּט־מאַן דעסבאַרעס האָט אַ קאָמאַנדעווע גע־טהאָן: אכטונג! הויבט אויף דאָס געוועהר! דער צוג האָט זיך אַ לאָז געטהאָן צו דער קירכע, בעגלייט פון אַ גרויסען עולם מענשען, וועלכער איז זיך צוזאַמענגעלאָפען פון אַלע אַרומיגע דערפער.

נאָך אַ קורצען געבעט און אַ ריהרענדער רעדע פון דעם פּריסטער מאַלאָו, האָבען זיי זיך צוריקגעקעהרט צו דער פעסטונג, וואו אונ־טער אַ צעלט איז געשטאַנען אָנגעגרייט אַ רייכער מאָלצייט.

איידער זיי האָבען זיך געזעצט צום טיש, האָט דער פאָרשטאַנד גענומען דאָס וואָרט. איך זאָג דיר, איך קען די רעדע אויף אויסענ־

ווענִיג, וואָרט פאַר וואָרט, דען די רעדע איז ווירקליך געוועזן זעהר אַ שעהנע. און אַט וואָס ער האָט געזאָגט:

„יונגער מאַן! אַן אויסגעצייכענטע פרוי, וועלכע איז גע־ליעבט פון די אָרימע און געשעצט פון די רייכע, וועמען דאָס גאַנ־צע דאָרף ארום און ארום דאנקט איצט דורך מיין מויל, איך מיין מאדאם הוססאַן, איז איינגעפאַלען אַ גליקליכער געדאנק צו גרינ־דען אַ טוגענד־פּרייז געזעלשאַפט און אויסצוטהיילען טוגענד־פּריי־זע, וועלכע זאָלען זיין אַ גוטער ביישפּיעל פאַר אלע איינוואָהנער פון אונזער וואונדער־שעהנער געגענד.

„איהר יונגער מאַן, זייט דער ערשטער, וועלכער וועט קריגען דעם דאָזיגען טוגענד־פּרייז, דער ערשטער פון דער דינאַסטיע פון די ריינע און צנועות'דיגע, ווערטה געקרוינט צו ווערען. אייער נאָ־מען וועט אויף אימער בלייבען אין דער שפּיצע אויף דער ליסטע פון דיווירדיגע, און פון היינט אָן מוז אייער גאַנץ לעבען ענט־שפּרעכען דעם דאָזיגען שעהנעם און גליקליכען אָנפאַנג. פון היינט אָן און ווייטער זייט איהר פערפּפליכטעט צו דיעזער ערעלער פרוי, וועלכע האָט אייער גוטע אויפפיהרונג בעלאָהנט, צו דיעזער טרופּע, וועלכע האָט פון אייער כבוד וועגען דאָס געוועהר אויפגעהויבען, צו דער דאָזיגער טיעף־בעוועגטער פערזאמלונג, וועלכע האָט זיך צו־זאמענגעקליבען, אום אייך צו אפּלאָדירען, אָדער בעסער געזאָגט, אין אייך די טוגענד צו בעגריסען. איהר זייט פערפּפליכטעט צו דער שטאָדט, צו אונז אלעמען און ביז צו אייער טויט מוזט איהר אונז ווייטער געבען דעם גוטען ביישפּיעל, וועלכען איהר האָט אונז געגעבען אין אייער יוגענד.

„פערגעסט עס נישט, יונגער מאַן! איהר זייט דער ערשטער קערן, וועלכען מיר פערזייהען אויף דעם פעלד פון האָפנונג, גיט אונז די פרוכט, וואָס מיר ערוואַרטען פון אייך".

דער פאָרשטאַנד האָט געמאַכט דריי טריט, געעפענט זיינע אָרעמס און צוגעדריקט דעם שלוכצענדיגען איזידאָר'ן צו זיין הארצען.

דער יונגער מאן האט געוויינט אליין ניט וויסענדיג פארוואס, אין אונבעוואוסטער ריהרונג, פול שטאלץ, פול גליקליכער אונבע־שטימטער ווייכקייט.

דאן האט איהם דער פארשטאנד דערלאנגט אין איין האנד א זיידענע בייטעל, אין וועלכער עס האט געקלונגען גאלד, פינף הונדערט פראנק אין גאלד און אין דער אנדערער האנד א באנק־בוד. דאן האט ער געזאגט מיט א פייערליכער שטימע: זאל דיר גאט געבען גליק און זאל היטען און בעשיצען דיין טוגענד!

דער הויפט־מאן דעסבארעס האט א געשריי געטהאן: בראוואו! די גרענאדערען האבען געדעוועט נאך איהם, דאס פאלק האט גע־פאטשט אין די הענד.

מאדאם הוססאן האט זיך געווישט די אויגען.

דאן האט מען זיך געזעצט צום טיש, אויף וועלכען עס איז גע־ווען סערווירט א מאהלצייט.

דאס עסען האט געדויערט זעהר לאנג און עס איז געווען פראכטפאל. איין שיסעל האט געפאלגט דער אנדערער, דער גע־לער עפעל־ווייך און דער רויטער יאגדעס־וויין האבען זיך פער־ברידערט אין די גלעזער און אויסגעמישט אין מאגען. דאס קלא־פען פון די טעלער, דער געריוש פון די שטימען, דאס שפיעלען פון מוזיק, אלעס האט זיך אויסגעמישט אין איין שרעקליכען טומעל און זיך געטראגען הויך אין דער לופטען, וואו די לערכען־פויגעלאך זיינען געפלויגען. מאדאם הוססאן האט אלע ווייל צורעכט גע־מאכט איהר שווארץ זיידענעם פארוק, וואס האט זיך געווען אראבגע־רוקט אויף איין אויער און האט זיך אונטערהאלטען מיט'ן פריסטער מאלאו. דער פארשטאנד איז געווען גוט אויפגעלעגט און האט גע־רעדט מיט דעם הויפט־מאן דעסבארעס איבער פאליטיק. און אי־זידאר האט געגעסען, און איזידאר האט געטרונקען, ווי ער האט נאך קיינמאל אין זיין לעבען ניט געגעסען און ניט געטרונקען. ער האט פון יעדען געריכט זיך גענומען צו עטליכע מאל און צום ערשטען מאל האט ער דערזעהן, אז עס איז א גאנץ גוטע זאך

זיך אַנצושטאָפּען דעם בויך מיט אַזעלכע געשמאַקע עסענוואַרג. ער האָט פלינק לייז געמאַכט דעם גאַרטעל אויף זיינע הויזען, וועלכער האָט גענומען דריקען זיין געשוואָלען בייכעל און שוויי־גענדיג, אָבער דאָך עטוואָס פערשעהמט צוליעב דעם ווייִן פלעק אויף זיין ווייסען ראָק, האָט ער אויפגעהערט צו קייהען און זיך גענומען צו זיין גלאָז וויין, וועלכע ער האָט געטרונקען לאַנגזאַם, כדי וואָס לייִנגער צו פיהלען דעם גוטען טעם אין מויל.

דער אבענד איז אַנגעפאַלען, און מען איז נאָך אַלץ ביים טיש געזעסען, פון מיטאָג אָן האָט מען ניט אויפגעהערט צו עסען. עס איז טונקעל געוואָרען. מילך־ווייסע נעבעלם האָבען זיך איבער'ן טהאָל פערשפּרייט, דאָס לייכטע נאַכט־קלייד פון די טייכען און לאַנקעס. די זון איז אונטערגעגאַנגען אונטער'ן האָריזאָנט, די קיה האָבען גע'מעע'קעט ערגעץ אין די פעלדער, איינגעוויקעלט אין נעבעל. דער מאַלצייט האָט זיך געענדיגט, מען האָט זיך אומ־געקעהרט צוריק אין גיזאַרס. דער צוג איז יעצט צופאַלען, און מען איז געגאַנגען אין אונאָרדנונג. מאַדאַם הוססאָן האָט גענומען אי־זידאָר'ן אונטער'ן אָרעם און געהענדיג מיט איהם, האָט זי איהם געגעבען עטליכע גוטע, נויטהיגע עצות.

פאַר דער הויז פון דער גרינס־הענדלערקע האָט זי זיך אָב־געשטעלט און דער געקרוינטער יונגער מאַן איז געבליבען ביי זיין מאַמען אין הויז.

די מאַמע האָט זיך נאָך ניט אומגעקעהרט אַהיים. איהר משפּחה האָט איהר איינגעלאַדען צו זיך, דאָרט ביי זיי צו פייערען דעם טריאומף פון איהר זוהן, און נאָכדעם ווי זי האָט בעגלייט דעם צוג ביז צו דעם געצעלט, וואו דער באַנקעט האָט געזאָלט זיין, איז זי אוועק עסען צו איהר שוועסטער.

איזידאָר איז אַלזאָ געבליבען אַליין אין דעם טונקעל קרע־מעל. ער האָט זיך געזעצט אויף אַ שטוהל, דער וויין און דער שטאָלץ האָבען איהם אויפגערעגט, און ער האָט זיך ארומגע־קוקט ארום זיך.

די מערען, די קרויט, די ציבעלע האָבען איהם אין דעם פער־מאַכטען צימער פערשפּרייט אַ שטאַרקען גאַרטען גערוך, וועלכער האָט זיך אויסגעמישט מיט דעם לייכטען אַראָמאַט פון פּיטשעס.

דער יונגער מאַן האָט גענומען אַ פּיטש און זי אויפגעגעסען, הגם זיין בויך איז געווען רונד ווי אַ קירבעס. פּלוצים איז אויף איהם אָנגעפאַלען אַ משונה'דיגע פרייד און ער האָט גענומען טאַנ־צען, דערביי האָט אין זיין ראָק עפּעס מאָדנע געקלונגען. ער איז געוואָרען ערשטוינט, האָט אריינגעשטעקט די הענד אין די קע־שענעס און ארויסגעשלעפּט דעם בייטעל מיט די פינף הונדערט פראנק, וועלכע ער האָט אין גאַנצען פערגעסען. פינף הונדערט פראנק, אַ גאַנצער פערמעגען! ער האָט אויסגעשאָטען די גאָלד־שטיקער אויף דעם קאַנטאַר, זיי צערטליך צושפּרייט מיט זיין גרוי־סער, אָפענער האנד, כדי זיי גוט אָנצוקוקען. פינף און צוואַנציג רונדע גאָלד־שטיק, אַלע גאָלד... זיי האָבען געבליסטשעט אויפ'ן ברעט אין דער טיעפער דונקעלהייט און ער האָט זיי געצעהלט און געצעהלט, געטאַפּט מיט'ן פינגער יעדע איינציגע בעזונדער: איינס, צוויי, דריי, פיר, פינף, הונדערט, זעקס, זיבען, אכט, ניין, צעהן — צוויי הונדערט... דאַן האָט ער זיי ווידער אריינגעלעגט אין געלד־בייטעל, וועלכען ער האָט אריינגערוקט אין קעשענע.

ווער קען וויסען, ווער ווייס ווען עס איז בעגרייפען דעם מורא'דיגען קאַמפּף צווישען דעם יצר הרע און דעם יצר טוב אין דער נשמה פון דעם דאָזיגען ריינעם, אונשולדיגען, נאַאיווען מענ־שען? ווער קען וויסען דעם ווילדען אנגריף פון טייפעל, וואָס פאַר אַ נסיון, וואָס פאַר אַ פּאַסטקע ער האָט אוועקגעשטעלט פאַר זיין יונג, ריין הארץ! וואס פאַר אַ בילדער, וואס פאַר אַ טרוימען האָט אויסגעטראַכט דער בייזער שטן, אום דעם דאָזיגען אויסער־וועהלטען צו כאַפּען און צו פערדאַרבען? דער טוגענדהאַפטער יונגער מאַן, וועמען מאדאם הוססאַן האָט אויסגעקליבען אלס דעם ריינסטען פון אלע ארומיגע מענשען האָט גענומען זיין הוט, זיין הוט אויף וועלכען עס האָט נאָך געשטעקט דאָס קליין אראנגענ־

בליטען בוקעטעל און איז ארוים אין גאס הינטער'ן הויז און איז פערשוואונדען געווארען אין דער נאכט.........

ווען מען האט אנגעזאגט דער גרינס-הענדלערקע ווירגיניע, אז איהר זוהן איז אהיים געקומען, האט זי גלייך אויפ'ן שטעל זיך אומגעקעהרט אהיים און געפונען די שטוב א ליידיגע. דאס האט זי אין אנהויב גארנישט פערוואונדערט און זי האט רוהיג געווארט אויף איהם; דאן אין א פיערטעל שעה ארום האט זי זיך גענומען נאכפרעגען. די שכנים אין דער רוע דאופין האבען געזעהן איזי־דאר'ן קומענדיג אהיים, אבער זיי האבען איהם נישט געזעהן אוועקגעהענדיג. מען האט איהם גענומען זוכען, מען האט איהם אבער ניט געקענט געפינען. די מוטער איז געווארען אונרוהיג און איז געלאפען צום פארשטאנד. ער האט פון גארנישט גע־וואוסט, אויסער אז זיי האבען געבראכט דעם יונגען מאן ביז צו זיין טהיר. מאדאם הוססאן איז שוין געלעגען אין בעט, ווען מען האט איהר אנגעזאגט, אז איהר בעשעצטער איז פערשוואונדען געווארען. זי האט גלייך צוריק אנגעטהאן איהר פאריק, האט זיך אויפגע־הויבען און איז אליין אוועק צו ווירגיניען. ווירגיניע, וועמעס איינ־פאכע הארץ איז לייכט בעאיינפלוסט געווארען פון די ארומיגע אומשטענדען, איז געזעסען הינטער איהרע קעפלאך קרויט, איהרע מערען און ציבעלע און האט געיאמערט.

מען האט מורא געהאט, אז אן אונגליק איז געשעהן. וואס? דאס האט קיינער ניט געוואוסט. הויפט־מאן דעסבארעס האט גע־לאזט וויסען די זשאנדארען, וועלכע האבען דורכגעזוכט די גאנצע שטאדט, און אויף דער גאס צו פאנטאיזע האט מען געפונען דעם קליינעם בוקעטעל אראנגענבליהטען. מען האט איהם אוועקגע־לייגט אויפ'ן טיש, ארום וועלכען עס זיינען געזעסען די שטאדט בעל הבתים און האבען זיך בעראטהען. דער טוגענדהאפטער יונגער מאן איז הפנים געפאלען אלס אפפער פון קנאה, פון פערדרוס. אבער ווי אזוי? וועלכע מיטלען זיינען אנגעווענדעט געווארען

אום דעם אונשולדיגען צו פערנארען און צו וואָס פאר א צוועק האָט מען עס געטהאָן?

צום סוף איז אלעמען מיאוס געוואָרען נאך לייגגער צו זוכען אומזיסט און זיי זיינען אלע אוועק שלאָפען. נור ווירגיניע איז גע־בליבען וואך און האָט ניט אויפגעהערט צו וויינען.

ווען דער פּאָסט־וואָגען האָט זיך אויפ'ן צווייטען טאָג אומגע־קעהרט צוריק פון פּאריז, האָט גיזארם מיט שרעק זיך דערוואוסט, אז איזידאָר האָט אָבגעשטעלט דעם וואָגען צוויי הונדערט מעטער פון דאנען, אז ער איז אריין אינווייניג, האָט בעצאָהלט פאר זיין פּלאץ מיט א גאָלד־שטיק, פון וועלכען ער האָט זיך געלאָזט געבען רעשטע און אז ער איז דאן גאנץ רוהיג אויסגעשטיגען אין מיטען פון דער גרויסער שטאָדט.

די אויפרעגונג אין גיזארם איז געוואקסען. בריעף זיינען געלאָפען פון'ם פאָרשטאנד צום פּאריזער פּאָליציי־שעף און צו־ריק, אָבער אָהן ערפאָלג.

איין טאָג אוועק נאָכ'ן אנדערען, ביז א גאנצע וואָך איז אריבער.

דאן איין מאָל, ווען דאָקטאָר בארבעסאל איז אין דער פריה ארויס צו זיינע פּאציענטען, האָט ער בעמערקט אויפ'ן שוועל פון א טהיר א מאַן אין א גרויען לייווענטענעם אנצוג, וועלכער איז געלעגען אָנגעשפּארט דעם קאָפּ אָן טהיר און איז געשלאָפען. ער איז צוגעגאנגען נעהענטער און דערקענט איזידאָר'ן.

ער האָט איהם געוואָלט אויפוועקען, האָט אָבער נישט געקענט.

דער פריהערדיגער ביישפּיעל פון טוגענד איז געשלאָפען מיט א טיע־פען, שטאַרקען, בעאונרוהיגענדען שלאָף און דער פערוואונדערטער דאָקטאָר האָט גענומען רופען נאך הילף, אום צו בריינגען דעם יונגען מאַן אין אן אפּטייק. ווען מען האָט איהם אויפגעהויבען, האָט מען ביי איהם געפונען א ליידיגע פלאש. דער דאָקטאָר האָט א שמעק געטהאָן און ערקלעהרט, אז אין איהר איז געוועזען שנאַפּס. דאָס איז געוועזען אן אָנצוהערעניש ווי אזוי איהם צו בעהאנדלען.

און איצט איז געלונגען איהם צו ברייגנען צו זיך. איזידאָר איז געווען שיכור, טויט שיכור, שרעקליך אָבגעלאָזען, און אזוי שמוציג, אז קיין גאסען־קעהרער וואָלט זיך צו איהם ניט וועלען צורירען. פון זיין שעהנעם, ווייסען, לייווענטענעם אנצוג איז געווארען א געל־גרויע, צופלעקטע, שטינקענדיגע, שמוציגע טראנטע און פון דעם גאנצען מענשען האָט זיך געהערט רינשטאָק, שמוץ און לאסטער.

מען האָט איהם ארומגעוואשען, אויסגערייניגט, געהאלטען פאר איהם א לאנגע דרשה, דאן האָט מען איהם פערשפארט און פיער טעג נאָכאַנאַנד איז ער ניט ארויס פון הויז. עס האָט געשיינט, אז ער שעהמט זיך און האָט חרטה. מען האָט ביי איהם נישט געפונען ניט דעם בייטעל מיט די פינף הונדערט פראנק, ניט דעם באנקביכעל און ניט דעם זילבערנעם זייגער, א היילינגע ירושה פון זיין פאָטער, דעם גרינס־הענדלער.

אויפ'ן פינפטען טאָג האָט ער זיך אָנגענומען מיט מוטה און איז ארויס אויף דער רוע דאופין. נייגעריגע בליקען האָבען געפאָלגט נאָך איהם, און ער איז געגאנגען ארום די הייזער, דעם קאָפּ צו דר'ערד געבויגען און ניט געוואגט אויף קיינעם א קוק צו טהאָן. ער איז פערשוואונדען אונטען אין טהאָל, אבער אין צוויי שעה ארום האָט ער זיך ווידער בעוויזען לאבענדיג און האלטענדיג זיך פאר די ווענד. ער איז ווידער געווען שיכור, שיכור ווי לוט.

עס איז נישט געווען מעגליך איהם צו היילען.

זיין מוטער האָט איהם ארויסגעיאָגט. ער איז געוואָרען א פוהרמאַן און געפיהרט וועגען מיט קוילען פאר דער פירמע פאורגיזעל, וועלכע עקזיסטירט נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג.

זיין נאָמען, אלס שיכור, איז געוואָרען אזוי גרויס, אז מיילען און מיילען ארום האָט מען געזעהן פון דעם צניעות'דיגען בחור'ל פון דער מאדאם הוססאָן און אלע שיכורים פון דער ארומיגער געגענד רופט מען מיט דעם דאָזיגען נאָמען.

יעדע וואהלטהאַט ברייננגט פּראַצענט...

דאָקטאָר מאַראַמבאַט האָט זיך געריבען די הענד נאָכדעם ווי ער האָט געענדיגט זיין געשיכטע. איך האָב געפרעגט:

— האַסטו איהם דען געקענט, דעם בעזיצער פון'ם טוגענד־פּרייז?

— איך האָב געהאַט די עהרע איהם צו צומאַכען די אויגען.

— פון וואָס איז ער געשטאָרבען?

— פון שיכרות, פון וואָס דען?

מיר זיינען צוגעקומען צו די אַלטע פעסטונגען, עטליכע איינגעפאַלענע מויערען ווי רואינען איבער וועלכע עס האָבען זיך אויפגעהויבען דער געוואַלדיגער טורעם סיינט טהאָמאַס פון קאַנטערביורי, און דער זאַגענאַנטער טורעם פון דעם געפאַנגענעם.

מאַראַמבאַט האָט מיר דערצעהלט די געשיכטע פון דעם דאָזיגען געפאַנגענעם, וועלכער האָט מיט דער הילפע פון אַ טשוואָק בעדעקט די ווענד פון זיין תפיסה מיט די שעהנסטע סקולפּטורען.

דאַן האָב איך זיך דערוואוסט, אַז קלאָטהאָר דער צווייטער האָט איבערגעגעבען זיין פעטער, דעם הייליגען ראָמאַנוס, דעם ערץ־בישאָף פון רואַן, די הערשאַפט איבער גיזאָרס, אַז דיעזע שטאָדט איז דער וויכטיגסטער סטראַטעגישער פּונקט פון דעם טהייל פראַנקרייך, און אַז צוליעב דעם דאָזיגען פּאַרטהייל איהרען, איז זי שוין פיעל מאָל איינגענומען געוואָרען פון'ם שונא. אויף דעם בעפעהל פון ווילהעלם דעם רויטען, האָט דער בעריהמטער פעסטונגס־בוימייסטער ראָבערט, פון בעלעסמע, דאָרט אויסגעלייגט אַ גוואַלדיגע פעסטונג, וועלכע איז שפּעטער פיעל מאָל בעלאַגערט געוואָרען און אַזוי ווייטער און ווייטער.

און צום סוף האָט מאַראַמבאַט געזאָגט איבערצייגט:

— די ענגלענדער, אַזעלכע לומפּען! זיי זיינען אַלע שיכורים, אַלע, אַלע זיינען זיי טוגענד־בעזיצער, די אַלטע באַנדיטען!

דאַן, נאָך אַ קליין פּויזע, האָט ער אָנגעוויזען מיט דער האַנד אויף אַ שמאָל טייכעל, וועלכע האָט געבליטשעט אויפ'ן פעלד:

— האסטו געוואוסט, אז הענריך מאנגיער איז געווען איינער פון די בעסטע פיש־כאפער אין דיעזען געגענד?

— ניין, דאס האב איך ניט געוואוסט.

— און באופפע? ליעבער פריינד, באופפע איז דא געווען א גלאז־מאהלער.

— ווירקליך?

— יא, יא, גאנץ געווים. אבער דו זאלסט אזא זאך ניט וויסען!

ע נ ד ע.

דער ערשטער שנעע.

די לאנגע פּראָמענאַדע פון לא קראָיסעט ציהט זיך האלב רונד ביז צום ברעג פון'ם בלויען וואסער. דאָרט, אויף דער רעכטער זייט, געפינט זיך דער אינזעל עסטערעל, וועלכער זעהט זיך ביז ווייט אין ים ארויס. ער פערשטעלט די ווייטקייט און שניידט איבער דעם האָריזאָנט מיט זיינע פיעלע וואונדער־שעהנע און פאנטאסטישע בערג־שפּיצען.

אויף דער לינקער זייט ליגען די אינזלען סיינט־מארגאריטא און סיינט־האנאראט אין סאמע וואסער און פון ווייטען זעהען זיך זייערע לאנגע רייהען סאָסנע־בוימער.

און אין דער גאנצער לענג פון גאָלף, אין דער גאנצער לענג פון די בערג, וועלכע רינגלען ארום קאננעס, שטעהען ווייסע ווילּלאס, שעהנע זומער־וואָהנונגען און דרימלען, דאכט זיך, אין זון שיין. פון איבער די סאמע שפּיצען ביז גאָר אונטען פון די בערג, ווי קופּ־קעלאָד שנעע אין דער ארומיגער טיעפער גרינקייט.

די ווילּלאס, וואָס געפינען זיך נעהענטער צום וואסער, קוקען ארויס אויף דער ריעזיגער פּראָמענאַדע, אָן וועלכער עס קלאַפּען זיך אָן לייכטע וועלען. די לופט איז מילד און שמעקעדיג. עס איז איי־נער פון יענע טעג, ווען ס'פיהלט זיך דאָ ניט די קעלט פון ווינ־טער. איבער די ווענט פון די גאָרטענס זעהען זיך פּאָמעראנצען־בוימער און ציטרין־בוימער פול מיט גאָלדענע פרוכטען. פרויען שפּאַצירען מיט לאנגזאמע טריט איבער'ן זאמדיגען וועג, נאָך מאָנכע

פון זיי לויפען נאך פרעהליכע קינדער קייקלענדיג א רייף, אנדערע פלוידערען מיט יונגע לייט.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

א יונגע פרוי איז נאר וואס ארויס פון טהיר פון איהר קאָקעטיש קליין הייזעל, וועמעס פענסטער האבען ארויסגעקוקט צו לאַקראַיסעט. זי האט זיך אויף א ווײלע אבגעשטעלט, כדי צו בעטראכטען די שפּאַציר־געהער. דאן האט זי א שמייכעל געטהאן און מיט א שוואכען, אונזיכערען גאנג פון א שווער־קראנקען מענשען זיך געלאזט געהן צו א ליידיגער באנק נאהענט ביים ים. אבגעגאנגען א צוואנציג טריט, האט זי זיך אוועקגעזעצט א פערמאַטערטע, אהן אן אטהעם. איהר בלייכער פּנים זעהט אוים ווי דאס פּנים פון א טויטער. זי הוסט און טראגט צו די ליפּען איהרע דורכזיכטיגע פינגער עפּעס אזוי, ווי צו פערהאלטען דעם מורא'דיגען הוסט, וואס צורייסט איהר הארץ.

זי קוקט אויף דעם הימעל פול מיט זון־שיין און אויף די גרינע בוימער, אויף דעם וואונדערליכען זיגזאג פון בערג־שפּיצען, און דארט, אין עסטערעל און גאנץ נאהענט נעבען איהר אויף דעם ים, וועלכער איז איצט אזוי בלוי, אזוי רוהיג, אזוי שעהן.

זי טהוט ווידער א שמייכעל און מורמעלט ארויס:

— אך, ווי גליקליך איך בין!

און דאס וויים זי, אז זי האלט אין שטארבען, אז זי וועט שוין מעהר ניט זעהן קיין פריהלינג, אז אין א יאהר ארום וועלען די זעלבע מענשען, וועלכע שפּאצירען איצט איבער דער פּראמענאדע, צוריקקומען אהער צו אטהעמען די ווארימע לופט פון דעם דאזיגען רייצענדען פלאץ, מיט זייערע קינדערלאך אביסעלע אונטערגעוואקסען, מיט זייערע הערצער פון האפנונג, פול ערווארטונג, פול גליק, בעת זי וועט ליגען אין דעם דעמבענעם קאסטען ערגעץ אין א טיעפער גרוב, דאס ארעם ביסעל פליישׁ, וואס איז היינט נאך דא אויף איהר, צוגעסען און פערפוילט און נאר די ביינער וועלען

נאָך פערבלייבען אין דער זיידענער קלייד, וועלכע זי האָט אויס־געקליבען פאר איהר לעצטען פוץ.

זי וועט שוין דאן מעהר נישט זיין. אַלעס אין לעבען וועט אַנ־געהן ווי פריהער... פאר אנדערע. פאר איהר וועט דאָס לעבען זיין פארביי. זי וועט מעהר ניט זיין, וועט מעהר ניט לעבען. זי שמייכעלט, און מיט איהרע קראנקע לונגען ציהט זי אריין אין זיך, אזוי פיעל ווי זי קען, די שמעקעדיגע לופט פון די גארטענס.

זי פערטראכט זיך און ווערט פערלאָרען אין עראינערונגען.

— — — — — — — — — — — — —

זי דערמאָנט זיך אָן דער פערגאנגענהייט. מיט פיער יאָהר צו־ריק האָט זי געהייראט מיט אַ נארמאנישען יונגען מאן. ער איז געווען שטאַרק, יונג, געזונד, מיט אַ בערדעל, מיט אַ פּאָר ברייטע פּלייצעס, אַ שמאָלען בליק אויפ'ן לעבען און אַ צופריעדענעם כאַ־ראקטער.

זיי זיינען פעראייניגט געוואָרען צוליעב וועלטליכע צוועקען, וועלכע זי האָט ניט קלאָהר פערשטאַנען. עס קען זיין, אַז זי וואָלט סיי־ווי־סיי מסכים געווען צום שידוך, אין דעם פאַל אָבער האָט זי געזאָגט „יא”, כדי ניט צו ערגערען איהר פּאָטער און מוטער. זי איז געווען אַ פּאַריזערקע, אַ לעבעדיגע, אַ פרעהליכע און פול מיט לעבענסלוסט.

איהר מאַן האָט איהר געבראַכט צו זיך אהיים אין זיין נאָרמאַ־נישען שלאָס. עס איז געווען אַ גרויסע שטיינערנע געביידע, ארומ־געריינגעלט מיט הויכע, הונדערטער יאָהרען אַלטע בוימער. אַ מאַסע הויכע סאָסנעס האָבען פון פאָרענט אין גאנצען פערשטעלט דאָס הויז. אויף דער רעכטער זייט האָט אַן עפענונג צווישען די בוימער געלאָזט אַ פלאַכע שטיק לאַנד, וועלכע האָט זיך געצויגען ביז צו די ווייטסטע פארמעס. אַ געקרייצטער וועג נעבען דער לי־ניע פון גרעניץ, האָט געפיהרט צו דעם גרויסען וועג, דריי קילאָמע־טער פון דאנען.

ווען זי איז פון דער קארעטע ארויס און האט א קוק געטהאן אויף דער אלטער געביידע, האט זי אויסגערופען מיט א געלעכטער:

— עס זעהט ניט אויס פרעהליך!

איהר מאן האט זיך אויך צולאכט און געענטפערט:

— עט! מען ווערט צוגעוואהנט! וועסט זעהן. איך, פון מיין זייט, פיהל זיך דא קיינמאל ניט אומעדיג.

יענעם טאג האבען זיי פערבראכט צוזאמען אין האלובען און צערטלען איינער דעם אנדערען און די צייט איז ניט געווען צו לאנג. דאס האט אזוי אנגעהאלטען ארום דריי מאנאטען. די טעג זיינען אוועק איינער נאך דעם אנדערען און הגם זי האט ניט געטהאן קיין וויכטיגע ארבייט, דאך איז זי געווען פערנומען. זי האט געלערענט צו פערשטעהן די בעדייטונג און די וויכטיגקייט פון די קליינינקייטען פון לעבען. זי האט זיך דערוואוסט, אז מענשען קענען זיך אינטערעסירען מיט דעם פרייז פון אייער, וועלכע קאסטען אמאל עטליכע סאנטים מעהר און אמאל וועניגער, נאכ'ן סיזאן נאך.

עס איז געווען זומער. זי איז געגאנגען אין די פעלדער צו זעהן ווי מען שניידט די תבואה. די פרעהליכקייט פון דער ליכטיגער זון האט אויפגעהאלטען די פרעהליכקייט פון איהר הארצען.

דער אסען איז געקומען. איהר מאן איז אוועק אויף געיעג. גאנץ פון פריה האט ער זיך אוועקגעלאזען מיט זיינע צוויי הינט, מעדאר און מירצא. דאן איז זי געבליבען אליין, אבער דאס וואס הענרי געהט אוועק, האט זי ניט געארט. זי האט איהם גאנץ ליעב געהאט, אבער ער האט איהר ניט געפעהלט, זי האט נאך איהם ניט געבענקט. ווען ער איז צוריק אהיים געקומען, איז איהר גאנצע צערטליכקייט אוועק צו די הינד. זי איז ארום זיי ארומגעגאנגען יעדען אבענד מיט דער צוגעבונדענקייט פון א מוטער, האט זיי געגלעט און געלאסטשעט און זיי גערופען מיט טויזענד נעמען, וועלכע זיינען איהר קיינמאל ניט איינגעפאלען צו בענוצען פאר איהר מאן.

ער האט איהר שוין פיעל מאל דערצעהלט אלעס וועגען זיין געיעג. האט איהר אנגעוויזען די פלעצער וואו ער האט געפונען פער-

שיעדענע פויגלאך, זיך געוואונדערט, וואס ער האט געוויסע צייטען גארנישט געקענט כאפען, אדער האט גערעדט מיט כעס וועגען הערר לעכאפעליער פון האוור, וועלכער איז אימער געגאנגען אויף געיעג נאהנט נעבען זיינע וועלדער און האט געשאסען חיות, נאך וועלכע ער, העגרי דע פארוויל, האט זיך געיאגט.

זי האט געענטפערט: „יא, ווירקליך: דאס איז ניט רעכט", דענקענדיג די גאנצע צייט וועגען עפעס אנדערש.

דער ווינטער איז געקומען, דער נארמאנישער ווינטער, קאלט און רעגענדיג. דער רעגען האט נאכאנאנד געקלאפט אין די דעכער. דער ווינד האט געוואיעט און געפייפט. דער גרויסער וועג האט אויסגעזעהן ווי א שטראם פון בלאטע, די גאנצע געגענד ווי א פלאכע פעלד פון קויט, און קיין שום גערויש האט זיך ניט געהערט אויסער דעם גערויש פון די וואסער. קיין בעוועגונג האט זיך ניט געזעהן אין ערגעץ ארום, אויסער די מחנות קראהען, וועלכע האבען זיך בעוויזען ווי א וואלקען איבער'ן הימעל און געטריבען פון שטורעם גלייך ווייטער אנטלאפען.

א זייגער פיער פאר־נאכט איז א גאנצע ארמעע דונקעלע פויגלען געקומען צופליהען און זיך בעזעצט צווישען די צווייגען פון די הויכע בירענבוימער אויף דער לינקער זייט פון שלאס. האבען זיי אנגעפילט די לופט מיט פערטויבענדע געשרייען. במעט א שטונדע נאכאנאנד זיינען זיי ארומגעשפרונגען פון איין שפיץ בוים אויף'ן צווייטען; עפעס אזוי, ווי זיי וואלטען זיך געשלאגען איינע מיט די אנדערע, דערביי ארויסגעלאזען שניידענדע קולות און בעוועגט די גרויע צווייגען מיט זייערע פליגלען. זי האט אויף זיי געקוקט יעדען אבענד מיט א דריקעניש אין הארצען, אזוי שווער האט אויף איהר געווירקט די טרויעריגע מעלאנכאליע פון דער נאכט, וואס איז אנגעפאלען אויף דער איינזאמער, פערוואר־פענער געגענד.

דאן האט זי אנגעקלונגען נאך דעם לאמפ און זיך צוגערוקט צום פייער. זי האט אויסגעברענט קופעס האלץ און ניט געקענט דער־

ווארימען די גרויסע צימערען, וועלכע זיינען געווען דורכגענומען מיט נעץ. עס איז איהר געווען קאלט יעדען טאג, שטענדיג, אומעדום. אין זאאל, אין עס־צימערביים עסען, אין איהר אייגענעם צימער. עס האט זיך איהר גערואכט, אז איהר פרירט ביז צום מארך פון איהרע ביינער. ער איז בלויז געקומען צום מיטאג. ער איז שטענדיג געווען אויף געיעג, אדער ביים זעען און אקערן די ערד און אנדערע לאנד ארבייט.

ער פלעגט קומען אהיים פרעהליך, מונטער, איינגעשמירט אין בלאטע און רייבענדיג די הענד פלעגט ער אויסרופען:

— „וואס פאר א מיאוס'ער וועטער!", אדער „עס איז גוט צו האבען א פייער!", אדער מאנכעס מאל „נו, וואס מאכסטו עפעס היינט? ביזט פריש און מונטער?"

ער איז געווען גליקליך, געזונד, האט ניט געהאט קיין שום פערלאנגען, האט פון קיין זאך ניט געטראכט אויסער פון זיין איינפאכען, געזונדען און רוהיגען לעבען.

ארום דעצעמבער צייט, ווען דער ערשטער שנעע איז ארויסגעפאלען, האט זי אזוי פיעל געליטען פון דער אייז־קאלטער לופט מיט וועלכער דער שלאס איז געווען דורכגענומען, עפעס אזוי, ווי ער וואלט דורך די יאהרהונדערטע די פייכטקייט און די קעלט אין זיך אנגעזאפט, אז זי האט זיך איין מאל אין אבענד אבגערופען צו איהר מאן:

— הער אויס, הענרי! דו מוזט אין קעלער ארייגשטעלען אזא מין אויווען, וואס זאל בעהייצען דאס גאנצע הויז: דאס וואלט אויסגעטריקענט די ווענד און ארויסגעצויגען די פייכטקייט. איך פערזיכער דיר, איך קען זיך ניט דערווארימען פון פריה ביז נאכט.

אין אנהויב איז ער געווארען ערשטוינט איבער דעם משוגע'נעם איינפאל ארייגצופיהרען מאדערנע בעהייצונג אין זיין גרויסען אלטען הויז. עס וואלט איהם אויסגעזעהן מעהר נאטירליך, ווען ער זאל קארמענען די הינד פון זיין אייגענעם זילבערנעם טעלער.

דאן האט ער זיך צולאכט הויך אויפ'ן קול, מיט זיין פולער ברוסט, און אויסגערופען:

— דו ווילסט האבען בעהייצונג דא אין הויז! אין דער הויז! אך, וואס פאר א גוטער וויץ!

זי איז געווען איינגעשפארט:

— איך פערזיכער דיר, מיין טהייערער. איך בין א דערפרא־רענע: דו פיהלסט ניט די קעלט, וויל דו בעוועגסט זיך שטענדיג. איך, אבער, פיהל, אז איך פריהר.

ער האט געענטפערט נאך אלץ לאכענדיג:

— עט! דו וועסט זיך צוגעוואהנען און אויסער דעם איז עס אויסגעצייכענט פאר'ן געזונד. עס וועט דיר גאר נישט שאדען: דו וועסט דערפון נאר געווינען. צום טייפעל! מיר זיינען ניט קיין פאריזער, צו לעבען אין אנגעהייצטע הייזער. און אויסער דעם איז פריהלינג שוין ניט וויים.

— — — — — — — — — — — — —

אין אנהויב פון יאנואר האט איהר א גרוים אונגליק געטרא־פען. איהר פאטער און מוטער זיינען דער'הרג'עט געווארען פון א קארעטע. זי איז געקומען אין פאריז צו דער לויה. דער דא־זיגער אונגליק האט זי אריינגעווארפען אין פערצווייפלונג. א טיע־פער טרויער איז אויף איהר אנגעפאלען און ארומגעכאפט איהר נשמה, איהר הארץ, איהר קאפ. זעקס מאנאטען נאכאנאנד איז זי געווען פערנומען מיט דעם איין איינציגען געדאנק וועגען איהרע פערלארענע עלטערען.

די ווארימקייט פון די שעהנע טעג האבען צום סוף איהר אויפ־געוועקט. דערנאך איז איהר לעבען אוועק אומעדיג, טרויעריג און פול בענקעניש ביז דער אסען איז אנגעקומען.

ווען די קאלטע וועטערען זיינען צוריקגעקומען, האט זי צום ערשטען מאל א טראכט געטהאן וועגען איהר אומעדיגער צוקונפט. וואס זאל זי טהאן? גאר נישט. וואס וועט מיט איהר פאסירען פון היינט אן? גאר נישט. וואס פאר ערווארטונגען, וועלכע

האפנונגען קענען בעלעבען איהר צוואוועהטאגט הארץ? קיינע. א דאקטאר, וועלכען מען האט צו איהר גערופען, האט ערקלעהרט, אז זי וועט קיינמאל ניט האבען קיין קינדער.

נאך שארפער און פיינליכער ווי פאר א יאהרען, האט זי איצט נאכאנאנד געליטען פון די קעלט.

זי האט אויסגעצויגען איהרע פון קעלט ציטערנדע הענד צו די גרויסע פלאמען. דער קנאקענדיגער פייער האט איהר געברענט דאס פנים; אבער אן אייזיגער ווינד האט איהר געיאגט אין רוקען, זיך דורכגעריסען דורך איהרע קליידער, זי דורכגענומען דורך און דורך. און זי האט זיך געטרייסעלט פון קאפ ביז די פיס. אונצעהליגע קאלטע שטראמען האבען עפעס אזוי ווי זיך בעהאלטען אין אלע צימערען, אין אלע ווענד, אין אלע ווינקלען און פון דארט זיך אויף איהר געיאגט, ווי דם שונאים. זי האט זיי געפיהלט יעדען מאמענט; זיי האבען איהר נאכאנאנד געשמיסען, דא אין פנים, דא אין די הענד, דא אויפ'ן האלז מיט זייער בייסענ־דען, פראסטיגען אטהעם.

און זי האט נאך אמאל פרובירט ריידען וועגען א גרויסען אויוועז אין קעלער, וועלכער זאל מיט הייסער לופט בעהייצען דאס גאנצע הויז. אבער איהר מאן האט אויסגעהערט איהר פערלאנג מיט אזא מינע, ווי זי וואלט געבעטען דאס טעלערעל פון הימעל. דאס אריינפיהרען אזא מין בעהייצונג אין פארוויללע האט איהם אויסגעזעהן פונקט אזוי אונמעגליך.

זייענדיג איין מאל אין רואן וועגען געשעפט, האט ער פון דארט געבראכט פאר זיין ווייב א קליין פוס־פייער־טעפעל, געמאכט פון קופער, וועלכען ער האט אויף שפאס אנגערופען „בעוועגליכע הייסע וואסער־בעהייצונג". ער האט געדענקט, אז דאס וועט זי אנווארי־מען און עס וועט איהר שוין מעהר ניט זיין קאלט.

ארום סוף דעצעמבער האט זי פערשטאנען, אז אזוי שטענדיג

לעבעז קען זי ניט און איין מאָל אין אבענד ביים עסען האָט זי ניט דרייסט געזאָגט:

— הער אויס, טהייערער! טאַמער וואָלטען מיר פערבראַכט א וואָך אָדער צוויי אין פּאַריז איידער דער פריהלינג קומט אָן?

ער איז געוואָרען צוטומעלט:

— אין פּאַריז? אין פּאַריז? אבער וואָס האָבען מיר דאָרט וואָס צו טהאָן? ביי גאָט, נייז. אונז איז א סך בעסער דאָ. וואָס פאַר משוגה'דיגע אידעען דיר פאַלען אמאָל איין קאָפּ אריין.

זי האָט אויסגעשטאַמעלט:

— עס וואָלט אונז אביסעל צושטרייט.

ער האָט ניט פערשטאַנען:

— וואָס פאר א צושטרייאונגען ווילסטו? טהעאַטערס, אבענדען, אונטערהאַלטונגען, דינערס אין שטאָדט? דו ווייסט, דאכט זיך, גאַנץ גוט, אז קומענדיג אהער האָסטו ניט געקענט ער־וואַרטען אזעלכע מינים פערגעניגענס!

זי האָט דערפיהלט א פאָרוואורף אין זיינע ווערטער און אין דעם טאָן מיט וועלכען ער האָט זיי ארויסגערעדט. און זי איז אנ־שוויגען געוואָרען. זי איז געווען שרעקעדיג און גוטמוטהיג, אהן קראַפט צו ווידערשטעהן, אהן א שטאַרקען ווילען.

אין יאַנואַר איז געוואָרען ביטער קאַלט און דער שנעע האָט די ערד צוגעדעקט.

אין אבענד, ווען זי האָט נאָכגעקוקט א מחנה שוואַרצע קראָ־ען, וועלכע האָבען זיך געדרעהט ארום די בוימער, האָט זי זיך צואוויינט געגען איהר ווילען.

איהר מאַן איז אריינגעקומען. ער האָט געפרעגט שטאַרק פערוואונדערט:

— וואָס איז מיט דיר?

ער איז געווען גליקליך, צופריעדען און האָט קיינמאָל ניט געטרוימט פון קיין אנדער לעבען אָדער פון אנדערע פערגעניגענס. ער איז געבאָרען געוואָרען און איז אויסגעוואַקסען אין דיעזער אור־

מעדיגער געגענד. אָבער איהם איז נישט געווען אומעדיג. ער האָט זיך געפיהלט גוט אין זיין אייגען הויז, גוט אין קערפּער און אויף דער נשמה.

ער האָט זיך ניט געקענט פאָרשטעלען, אז מען קען האָבען פער־לאַנגגען נאָך עפּעס און אנדער לעבען, נאָך אינטערעסאַנטע פּאַסירונ־גען, אז מען קען דורשטען נאָך פערשיעדענע פערגעניגענס. ער האָט ניט פערשטאַנען, אז פאַר מאַנכען מענשען איז אונמגליך צו פערברענגען א גאַנץ יאָהר אויף איין פּלאַץ. ער האָט געשיינט ניט צו וויסען, אז פריהלינג, זומער, אָסען און ווינטער האָבען פאַר מאַסען מענשען נייע פערגעניגענס און נייע לעבדער.

זי האָט איהם גאָר נישט געקענט ענטפּערען און זי האָט שנעל אויסגעווישט איהרע אויגען. צום סוף האָט זי טרויעריג ארויסגע־מורמעלט:

— מיר איז... מיר איז... אביסעל אומעדיג.

און גלייך האָט זי זיך דערשראָקען, וואָס זי האָט געזאָגט אזוי פיעל און שנעל צוגעלעגט:

— און אויסער דעם... איז מיר... איז מיר... אביסעל קאַלט.

ביי דער דאָזיגער בעמערקונג איהרער איז ער געוואָרען אין כעס.

— אה, איך פערשטעה. דו האָסט זיך נאָך אַלץ ניט ארויס־געשלאָגען פון קאָפּ דיין בעהייצונג מיט הייסע לופט. אָבער וואָס ווילסטו, צום טייפעל! פאַר דער גאַנצער צייט וואָס דו ביזט דאָ, ביזטו בלויז איין מאָל געווען פערקיהלט.

— — — — — — — — — — — — —

די נאַכט איז אַנגעפאַלען. זי איז ארויף אין איהר צימער. אויף איהר אייגענעם וואונש האָט זי געהאָט א בעזונדערען שלאָף־צימער. זי האָט זיך געלעגט צו בעט, אָבער אפילו אין בעט איז איהר אויך קאַלט געווען. זי האָט זיך געטרייסעלט און געטראַכט: „וועט אזוי זיין אימער, אימער, אימער ביז'ן טויט?".

און זי האט געטראכט וועגען איהר מאַן. ווי אַזוי האט ער גע־קענט זאגען צו איהר: „דו ביזט בלויז איין מאל געוועזן פערקיהלט. זייט דו ביזט דאַ". אויף אזא אופן מוז זי ווערען קראנק: מוז זי הוסטען, כדי ער זאָל פערשטעהן וויפיעל זי ליידעט.

און זי האט זיך געפיהלט בעליידיגט און געקרייִנקט.

זי מוז הוסטען, דאַן וועט ער אהן צווייפעל אויף איהר רחמנות האבען. יא, זי וועט הוסטען: ער וועט הערען ווי זי הוסט, ער וועט מוזען רופען א דאָקטאָר און דער דאָקטאָר וועט איהם ער־קלעהרען, אַז זי איז קראנק.

זי איז אויפגעשטאנען, האט ארונטערגעלאָזט פון בעט איהרע נאקעטע פיס און א קינדערשער איינפאל איז איהר אויף די גע־דאנקען געקומען און ביי איהר א שמייכעל ארויסגערופען. זי האט געטראכט:

„איך וויל האבען בעהייצונג אין הויז און איך מוז עס הא־בען. איך וועל הוסטען אזוי לאנג, ביז ער וועט זיין געצוואונגען איינפיהרען די דאַזיגע בעהייצונג אין הויז".

און זי האט זיך אוועקגעזעצט כמעט א נאקעטע אויף א שטוהל. זי האט געוואַרט א שעה, צוויי שעה. עס האט איהר געשווירערט, אבער זי האט זיך ניט פערקיהלט. דאַן האט זי זיך בעשלאסען אויף א געוואגטען שריט.

זי האט שטיל פערלאזען איהר צימער, איז ארונטער פון די טרעפ און געעפענט די גארטען־טהיר.

די ערד, אין גאנצען מיט שנעע בעשאטען, האט אויסגעזעהן ווי טויט. זי האט איילינג ארויסגעשטעלט איהר נאקעטען פוס אויף דער קאלטער ערד און ער איז אריין טיעף אין דעם ווייכען אייזיגען שנעע. א קעלט איז איבער איהר גאנצען לייב אריבער און האט ווי א שטארקער וועהטאג איהר אין הארצען א זעץ גע־טהאן. דאך האט זי אויסגעצויגען די אנדער פוס און גענומען געהן מיט לאנגזאמע טריט.

דאַן איז זי אוועק ווייטער, זאגענדיג צו זיך אליין:

— איך וועל גערן ביז צו די סאסנע־בוימער!

איצט איז זי געגאנגען מיט שנעלע טריט, אהן א אטהעם און שווער געסאפעט יעדעם מאל, יעדעם מאל, וואס זי האט איהר פוס פון שנעע ארויסגעשלעפט.

זי האט אנגעריהרט די ערשטע סאסנע מיט איהר האנד, אזוי ווי זי וואלט זיך וועלען איבערצייגען, אז זי האט אויסגעפיהרט איהר פלאן אין גאנצען; דאן איז זי אוועק צוריק אין הויז. צוויי־דריי מאל האט זיך איהר גערדאכט, אז זי פאלט צו דר'ערד, אזוי בעטויבט און שוואך האט זי זיך געפיהלט. איידער זי איז צוריק אין הויז אריין, האט זי פון דעסטוועגען זיך אוועקגעזעצט אין שנעע און נאך גענומען אביסעל, כדי אנצורייבען דערמיט די ברוסט.

דאן איז זי ארויף אויבען און אריין אין בעט. עס האט זיך איהר גערדאכט, אז אין א שעה ארום האט זי דערפיהלט, ווי א ים מוראשקעס זיינען איהר אין האלז אנגעקראכען און אין אלע גליע־דער. דאך איז זי געשלאפען.

אויפ'ן צווייטען טאג האט זי געהוסט און נית געקענט אויפ־שטעהן פון בעט.

זי האט געקריגען א לונגען־ענטצינדונג. זי האט גערעדט פון היץ און אין היץ האט זי אלץ געבעטען מען זאל איהר בעהייצען דאס הויז. דער דאקטאר האט געפאדערט, אז מען זאל איהר וואונש ערפילען. הענרי האט זיך געקווינקעלט, אבער ער האט געמוזט נאכקומען געגען זיין אייגענעם ווילען.

— — — — — — — — — — — — —

מען האט זי נית געקענט אויסהיילען. איהרע לונגען זיינען געוועזען שטארק אנגעגריפען און די דאקטוירים, וועלכע האבען זי קורירט, זיינען געוועזען אונרוהיג וועגען איהר לעבען.

„אויב זי בלייבט דא, וועט זי נית דערציהען ביז צו די קומענדע קאלטע וועטערען", — האבען געזאגט די דאקטוירים.

מען האט זי אוועקגעשיקט אין ווארימע לענדער. זי איז געקומען נאך קאננעס. דארט האט זי זיך געווארימט אויף דער זון.

געחיות'ט מיט'ן ים און איינגעאטהעמט אין זיך די זיסע לופט פון פאמעראנצען בליטהען. און ווען דער פריהלינג איז געקומען, איז זי צוריק אין איהר קאלטער היים אוועק. אבער זי האט געלעבט אין שטענדיגער מורא, אז מען וועט זי אויסקורירען, אין אויבינגען שרעק פאר די קאלטע ווינטערן אין נארמאנדיע; און אזוי שנעל ווי זי האט געפיהלט, אז זי ווערט אביסעל בעסער, האט זי ביי־נאכט איהר פענסטער געעפענט און דערביי געטראכט פון די זיסע רוחות אויפ'ן זאמדיגען ברעג פון מיטעל־לענדישען ים. און איצט האט זי געהאלטען ביים שטארבען. זי האט עס געוואוסט און דאך איז זי געווען צופריעדען.

זי האט געעפענט א צייטונג, וועלכע זי האט געהאלטען א צוזאמענגעוויקעלטע אין די הענד און דערזעהן די פאלגענדע קעפעל:

„דער ערשטער שנעע אין פאריז".

עס האט איהר א שוידער געטהאן און דאך האט זי געשמייכעלט. זי האט געווארפען א בליק אויף עסטערעל, וועלכע די אונטערגעהענדע זון האט מיט א ראזאווען שיין בעגאסען. זי האט געקוקט אויף דעם גרויסען, בלויען הימעל, וועלכער איז געווען אזוי בלוי, אזוי בלוי און אויף דעם ריעזיג־גרויסען ים, אויף אזא בלויען, דאן האט זי זיך אויפגעהויבען און איז אוועק צוריק אין איהר הויז מיט לאנגזאמע טריט, זיך אבשטעלענדיג נור דאן, ווען דער הוסט האט זי געשטיקט. זי איז פערבליבען צו לאנג אין דרויסען און האט זיך פערקיהלט, לייכט פערקיהלט.

אין דער היים האט זי געפונען א בריעף פון איהר מאן. זי האט איהם געעפענט און גענומען לעזען:

„מיין טהייערע וויבעלע:

„איך האף, אז דו פיהלסט זיך גוט און דו בענקסט ניט צו שטארק נאך אונזער שעהנער געגענד. די לעצטע טעג האבען מיר געהאט א גוטען פראסט, וועלכער האט אונז אנגעזאגט, אז א שנעע קומט באלד. איך, פון מיין זייט, האב שטארק הנאה

פון אזא וועטער, און דו פערשטעהסט דאך מסתמה, אז איך האלט אן פון דיינטוועגען די פערפלוכטע בעהייצונג דיינע —

זי האט אויפגעהערט צו לעזען גליקליך מיט דעם געדאנק. אז דארט, אין דער קאלטער הויז, ברענט א פייער, אז זי האט געהאט איהר געווינשטע בעהייצונג. איהר רעכטע האנד, וועלכע האט געהאלטען דעם בריעף, האט זיך לאנגזאם אויף איהר קניה אראבגעלאזען, בעת איהר לינקע האנד האט זיך צום מויל אויפגעהויבען עפעס אזוי ווי צו בערוהיגען דעם איינגעשפארטען הוסט, וועלכער צורייסט איהר די ברוסט.

ע נ ד ע.

א נייע סענסאציע.

אין דער קליינינקער מאדאם ד'ארמאנד איז געזעסען א שטיק טייפעל. זי האט געהאט א פאנטאסטישען מוח, דורך וועלכען די אונערהערטעסטע קאפריזען פלעגען דורכגעהן, און אין וועלכען פערשיעדענע אידעען און איינפאלען פלעגען נאכאנאנד ארומטאנצען און פערטרייבען איינס דאס אנדערע אזוי, דאס דער קליגסטער מענשען קענער וואלט דעם קאפ פערלארען, ווילענדיג נאכפאלגען נאך איהרע פאנטאזיעס.

דאס איז וואהרשיינליך געוועזען די אורזאכע, פארוואס זי האט אזוי בעצויבערט און צוגעצויגען צו זיך אפילו די יעניגע, וואס האבען זיך איינגערעדט, אז זיי זיינען פרייע און שטארקע מענשען, און אז די ליידענשאפטען אונטער וועמעס איינפלוס די מענער פערלירען זייערע קעפ, האבען איבער זיי קיין שליטה ניט, אז די פעררעטערישע נעץ פון דער פרוי קען צו זיי ניט דערגרייכען, אדער פיליכט איז עס געוועזען דער רייץ פון איהרע צארטע, ווייסע הענטלאך, וועלכע האבען געשמעקט ווי דער טהייערסטער פארפיום און וועמעס פינגער די מענער פלעגען קושען מיט דער גרעסטער איבערגעבענעהייט, מיט'ן העכסטען פערגעניגען, אדער איהרע גאלדזיידענע האהר, איהרע גרויסע, בלויע און רעטזעלהאפטע אויגען, פול מיט קוריאזיטעט און לוסט? צו איז דאס געלעגען אין איהר אויביג־בייטענדיגען מיילכעל, וועלכער, ווען זי האט די ליפען פערביסען, איז געוועזען קליין און קינדערש, און ווען זי האט איהם שמייכלענדיג געעפענט, איז ער געוועזען ווי א רויז, וואס וויקעלט זיך

פארנאנדער אנטקעגנען דער זון? און האט זי געלאכט און איהרע פערעל־ווייסע צייהן געוויזען, איז איהר שעהן פערפיהרעריש מייל־כעל געווארען דער ציעל פונקט פאר קושען.

ווער קען פערשטעהן דעם צויבער וואס מאכבע „אויסגע־וועהלטע פרויען" איבען אוים איבער די מענער? ווער קען וויסען פון וואנען עס נעהמט זיך די דעספאטישע הערשאפט, געגען וועל־כער עס פאלט קיינעם ניט איין צו רעבעלירען?

צווישען דעם גרויסען צאהל מענער, וואס האבען זי ארומגע־רינגעלט און וואס האבען מיט גרויס אנגסט געווארט אויף דער וואונדערבארער מינוט, ווען איהר הארץ וועט ווייך ווערען, ווען זיי־ער שפאטישע פריינדין וועט ענדליך מיעד ווערען פון איהר אייגע־נער קאלטקייט און וועט זיך איבערגעבען צו דעם פערגעניגען פון ליעבען און זיין געליעבט... אויף א צייט, ווען זי וועט פער'כשופ'ט ווערען פון זייערע האניג־זיסע לאסקעס און וועט מעהר ניט ענט־זאגען איהרע ליפען צו דעם יעניגען, וואס וויל זיי קושען... צווישען אט די אלע איז קיינער ניט געווען אזוי ענטשלאסען צו געווינען דאס שפיעל און פארטזעצען די בעלאגערונג ביז צום סוף, ווי קסאווער דע־פאנטרעל.

מיט גערולדיגער ענערגיע און ווילענס־קראפט, וואס קיין היג־דערנים קען ניט אבשוואכען, מיט דער היץ פון א גלויביגען פילי־גרים וואס דולדעט אלע יסורים פון א לאנגער רייזע מיט דער בע־שטימטער און טרייסט־פולער האפנונג, דאס אין א געוויסען טאג וועט ער זיך קענען ווארפען אויף זיינע קניה פאר דעם אלטאר וואו ער וויל תפילה טהאן, און הערען די געטליכע ווערטער וואס זיינען א גן עדן אין זיינע אויגען, מיט דער זעלבער ענטשלאסענהייט האט קסאווער מארשירט נאך זיין ציעל.

ער האט אויסגעפיהרט אלע איהרע איינפאלע און געטהאן אלץ וואס ער האט געקענט איהר ניט אויפצורעגען, נישט צו בעליידיגען איהרע געפיהלען, צו ווערען א פריינד אהן וועלכען זי זאל זיך ניט קענען בעגעהן, א פריינד, וועמען די פרוי דערצעהלט אלעס: איהרע

טעגליכע אונאננענעהמליכקייטען און איהר צוקונפטס־טרוים.

און עס איז מעגליך, אז זי וואלט אויף אן אמת געליטען, גע־וויינט און געפיהלט א גרויסע פוסטקייט אין איהר לעבען, אויב זיי ביידע וואלטען זיך אויף אויביג צושיידט און ער וואלט איהר אין גאנצען פערלאזען. זי וואלט איהם זאגאר פערטהיידיגט — הגם זי וואלט זיך דערמיט קאמפרעמאנטירט — אויב אימיצער וואלט איהם אטאקירט אין איהר געגענווארט און אפטמאל פלעגט זי זאגען מיט א טרויעריגען שפאס אין איהר שטימע:

— אויב איך וואלט ווירקליך פעהיג געוועזן צו ליעבען א מענ־שען פינף מינוט נאכאנאנד, וואלט איך זיכער אייך געליעבט.

און אז זיי פלעגען אמאל שפאצירען נאך מיטאג און זיך צו־רעדען וועגען ליעבע, פלעגט מאדאם ד'ארמאנד ארויסזאגען איהרע בעליעבטע טהעאריעם: יא, זי פערשטעהט גאנץ גוט דאס גליק, וואס ליגט אין דער בעזיצונג פון דער זאך, וואס מען האט ליעב. זי פערשטעהט דאס משוגעת וואס כאפט איינעם ארום פון קאפ ביז די פיס, וואס מאכט דאס בלוט הייס און וואס צווינגט דער פרוי אן אלעס צו פערגעסען, ווען זי געפינט זיך אין די ארעמס פון דעם מאן... דאס הימעלשע פערגעניגען, וואס איבערוועל־טיגט דיך און בינדט צוזאמען צוויי וועזענס און מאכט פון זיי איינס. דאס איז אבער נור מעגליך אין א אונערווארטעטער מי־נוט, אויף א פרעמד ארט, אונטער אונגעוועהנליכע אומשטענדען, אין וועלכע עס זאל זיין עטוואס נייעס, עטוואס פרישעס, אזוינס וואס מען קען קיינמאל ניט פערגעסען, וואס איז אמוזירענד און רייצענד און וואס גיט צו א פעפער געשמאק צו דעם איינפאכען געשמאק פון אונמאראליטעט.

קסאווער האט געטהאן אלעס אין דער וועלט, אום אויסצוגע־פינען אזא ארט, אבער עס האט זיך איהם ניט איינגעגעבען. ער האט שוין פרובירט א צימער מיט זיידענע טאפעטען, ווי אן אל־קער פון זיעבצעהנטען יאהר־הונדערט, א ווילא בעהאלטען ווי א נעסט צווישען בוימער, א יאפאניש הויז מיט פענסטער, פון וועל־

כען מען האט געקענט זעהן דעם ים, אן אלט מאדישע, מעלאנכאָ־
לישע הויז און האָטעלען, רעסטאָראנען, מעבלירטע צימערען און נאָך
זעלטענע פלעצער, אבער אלעס איז געווען אומזיסט.

מאדאם ד'ארמאנד האט זיך געפיהרט אויף איהר אלטען שטיי־
גער, אבער דער ארימער קסאוועך איז יעדען טאג געווארען אלץ
מעהר פערליעבט, פערליעבט ווי אן אויסגעוואקסען חדר־אינגעל,
וואס האט נאָך קיינמאל מיט קיין פרוי ניט גערעדט, פון דעם
סארט, וואס הויבט אויף די בלומען, וועלכע פאלען ארונטער פון דער
געליעבטער'ס ברוסט און קושט זיי, און וועלכער פערליערט זיך
און ווערט טרויעריג, ווען ער זעהט זי ניט, הערט ניט איהר שטי־
פערישע שטימע, איהר זיס געלעכטערעל...

איין אבענד איז ער מיט איהר געגאנגען אויף א יריד. זיי זיי־
נען פארבייגעגאנגען פערשיעדענע ביידלאך און זיינען בעטויבט
געווארען פון דעם געפילדער פון די קאטערינקעס און דאס פייפעריי
פון די קארוסעלען. פלוצים האבען זיי דערזעהן א ציגיינער ביי־
דעל. הערר דע פאנטרעל האט זיך אבגעשטעלט און געזאגט צו
מאדאם ד'ארמאנד:

— ווילט איהר אפשר זיך לאזען ווארפען קארטען?

דאס ביידעל איז געווען א שעהן מוסטער פון דעם דאזיגען
סארט: אפישען און בילדער, אויף וועלכע עס איז געווען אנ־
געשריבען שרייענדע רעקלאמעס, האבען געהאנגען איבער די
שוואכע טרעפלאך; די קליינע פענסטערלאך זיינען געווען פער־
שטעלט מיט פערשיעדענע צאצקעס און אין דרויסען, אויף א קעס־
טעל, וואס איז געשטאנען ביים אריינגאנג, איז געשלאפען אן אל־
טער, פליבעוואטער פאפוגיי.

די קארטען־ווארפערקע איז געזעסען שטיל אויף א שטוהל
און געשטריקט א זאק. זעהענדיג, אז זיי דערנעהנטערען זיך, האט
זי זיך אויפגעהויבען און צוגעגאנגען צו מאדאם ד'ארמאנד, האט
זי געזאגט מיט א זיס קול:

— איך ענטדעק די פערגאנגענהייט, געגענוואָרט און צוקונפט, אפילו דעם נאָמען פון צוקונפטיגען מאַן אָדער ווייב און די נעמען פון דער פערשטאָרבענער פאמיליע ווייס איך. איך קען זאָגען מיין קליענט אלעס, וואָס האָט מיט איהם פּאסירט און וואָס וועט מיט איהם פּאסירען אין דער צוקונפט. איך האָב געוויזען מיינע וואונ־דער פאר פיעלע געקרוינטע קעפּ. דער קייזער פון בראזיליען איז ביי מיר געווען, אויך דער בעריהמטער פּאָעט וויקטאָר היוגאָ... מיין פּרייז איז פינף פראנק פאר זאָגען בלויז דאָס גליק און צוואנ־ציג פראנק פאר אלעס... ווילט איהר עס פּראָבירען, מאדאם?

מאדאם ד'ארמאַנד האָט זיך צולאכט ווי א גאסען־מיידעל, אבער הערר פאנטרעל האָט געעפענט די גלעזערנע טהיר, וואָס איז געווען פערהאנגען מיט א שווערען רויטען פארהאנג און זיי זיינען אריין אינווייניג.

ווען די טהיר האָט זיך הינטער זיי צוריק צוגעמאכט, איז די יונגע דאמע געבליבען שטעהן איבערראשט. דאָס ביידעל איז גע־ווען פול מיט בלומען, דעקאָרירט אויף דעם שעהנסטען אופן, ווי עס וואָלט געווען אן אלעע פאר ליעבענדע. אויף א טיש וואָס איז געווען ארומגערינגעלט מיט געבעטע שטוהלען, איז געווען אנגע־גרייט א גרויסארטיגער מאָהלצייט, און פון א ווינקעל, וואָס איז פערהאנגען געווען מיט שווערע פּאָרטיערען האָט ארויסגעקוקט א ברייטע בעט, איינע פון יענע בעטען וואָס ברייגען ארויף אויף זינדיגע געדאנקען.

קסאוועד האָט פערמאכט די טהיר און מאדאם ד'ארמאנד האָט אויף איהם א קוק געטהאָן מיט א געהיימניספאָלען בליק. איהרע באקען האָבען זיך פערררויטיגט און איהרע נאָז־לעכער זיינען עפּעס מאָדנע פארנאנדער געשפּרייט געוואָרען, וואָס קסאוועד האָט ביז אהער ביי איהר נאָך קיינמאָל ניט בעמערקט. דאן האָט ער מיט א שטילע שטימע און א קלאָפּעדיגען הארצען איהר איינגערוימט אין אויער אריין:

— זיינען אייך דאס מאל די דעקאראציעס געפעלען?
אנשטאט אן ענטפער האט זי איהם אויסגעשטרעקט איהרע ליפען... דערנאך האט זי אנגעגאסען צוויי גלעזער שאמפאניער, מיט איהם געטרונקען, געלאכט און זיך פער'שיכור'ט...
און אויף אזא אופן האט מאדאם ד'ארמאנד צום ערשטען און צום לעצטען מאל בעטראגען איהר מאן אויף א יריד, אין א ציגיינערביידעל.

ענדע.

דער טארט.

לאמיר זאגען, אז איהר נאמען איז געווען מאדאם אנסערר, כדי ניט ארויסצוגעבען איהר אמת'ן נאמען. זי איז געווען איינע פון יענע פאריזער שטערען, וועלכע לאזען נאך זיך א לאנגען פאס פייער. זי האט געשריבען פערזען און ערצעהלונגען: זי האט געהאט א פאעטישע הארץ און איז געווען זעלטען שעהן. זי האט געעפענט איהרע טהירען צו זעהר ווענינע — בלויז אויסנאהמס מענשען און גייסטיגע אריסטאקראטען האבען געקענט צו איהר קומען.

זיין איינער פון איהרע געסט, האט געהייסען. אז מען איז ניט קיין פשוט'ער בשר ודם, נור א מענש מיט מארך, מיט וויסען, מיט טאלאנט און דערפאר האט מען טאקע אויף איהרער אן איינלאדונג געלייגט א גרויסען ווערטה.

איהר מאן האט געשפיעלט די אונבעדייטענדע ראליע פון א סאטעליט, ס'הייסט א קלענערע פלאנעטע, וואס דרעהט זיך ארום א גרעסערער. צו זיין דער מאן פון א שטערען איז ניט קיין לייכטע זאך. דער דאזיגער מאן אבער האט געהאט אן אריגינעלען איינפאל, צו בעשאפען א שטאאט אין דעם שטאאט. ער האט זיך געהאט זיינע אייגענע פעהיגקייטען, ס'פערשטעהט זיך, קלענערע ווי זיין ווייב'ס, און ער האט אויך געהאט פריינד און אנהענגער. און ער האט איינגעפיהרט אזוי, אז ווען זיין ווייב האט געהאט אונטערהאלטונגען מיט איהרע געסט האט ער אין דערזעלבער צייט פער־

בראַכט גאַנץ בעזונדער מיט זיינע. ער האָט געהאַט אַ בעזונ־דערען קרייז וועלכער האָט איהם געשעצט, זיך צו איהם צוגע־הערט און געוועזן מעהר אויפמערקזאַם צו איהם ווי צו זיין גלענ־צענדער פרוי.

ער האָט זיך געווידמעט צו אַגריקולטור — אַגריקולטור און דעפּוטאַטען קאַמער. פון דעם זעלבען מיז זיינען דאָ אין דעפּוטאַ־טען קאַמער גענעראַלען, ס'הייסט אַזוינע, וואָס זיינען געבאָרען, ליעבען און שטאַרבען אויף די רונדע לעדערנע שטוהלען פון'ם קריעגס דעפּאַרטמענט.

די דאָזיגע אַלע פיהרער געהערען צו איין און דעם זעלבען סאָרט: זיי זיינען קריעגס פיהרער אין קריעגס דעפּאַרטמענט, קאַפּיטאַנען אין דעם פּלאַטען דעפּאַרמענט, בויען קאָלאָניעס אין דעפּוטאַטען קאַמער און אַזוי ווייטער. און אַזוי האָט ער שטודירט אַגריקולטור, שטודירט ערנסט און געזוכט צו דערגעהן איהר פער־בינדונג מיט אַנדערע וויסענשאַפטען, מיט פּאָלאַטישער עקאָנאָמיע און דער פיינער קונסט — מיר בעפּוצען געוועהנליך די פיינע קונסט מיט אַלע סאָרטען וויסענשאַפטען און אַ העסליכער אייזענבאַהן־בריק איז ביי אונז אויך אַ „קונסט־ווערק" — צום סוף האָט ער ער־רייכט דעם פּונקט, ווען מען האָט וועגען איהם גערעדט, ווי פון אַ מאַן מיט פעהיגקייטען. מען האָט איהם אָפט ציטירט און אַ דאַנק זיין ווייב, האָט מען איהם ערוועהלט אַלס מיטגליעד פון אַגריקול־טור דעפּאַרטמענט.

די דאָזיגע עהרע האָט איהם פאָלשטענדיג צופריעדענגעשטעלט.

אונטער דעם אויסריד צו פערקלענערען די הוצאות, האָט ער זיינע פריינד איינגעלאַדען צו זיך אין די זעלבע טעג, ווען זיין פרוי האָט צוגענומען איהרע געסט, אַזוי, אַז זיי זיינען זיך אַלע צוזאַ־מענגעקומען אין איין צייט, אַבער פערבראַכט האָבען זיי אין צוויי גאַנץ פערשיעדענע גרופּען. די מאַדאַם מיט איהר סוויטע פון אַר־טיסטען, אַקאַדעמיקער און מיניסטאָרען האָבען פערנומען אַ מיין גאַלערעע, וואונדער־שעהן דעקאָרירט. דער מאַן פלעגט זיך געוועהנ־

ליך צוריקציהען מיט זיינע אגריקולטוריסטען איז אן אנדער טהייל פון'ם הויז, וואס איז בענוצט געווארען אלס רויד־צימער און וועלכען די מאדאם אנסערר האט איראניש גערופען דעם סאלאן פון אגריקולטור.

די צוויי לאגערען זיינען געווען אין גאנצען פערשיעדען. דער הערר, וועלכער איז ניט געווען א האהר אייפערזיכטיג, האט נאר ווען עס איז פערשמעקט אין דער אקאדעמיע און העפליך געדריקט הענד מיט די געסט; אבער די אקאדעמיע האט געקוקט מיט פעראכטונג אויף דעם סאלאן פון אגריקולטור און עס האט זעהר זעלטען פאסירט, אז די פרינצען פון וויסענשאפט, פון געדאנק אדער פון עטוואס אנדערש, זאלען פערברענגען מיט די אגריקולטוריסטען.

די דאזיגע אונטערהאלטונגען האבען זיי גאנץ ווייניג געקאסט— א טאסע טהעע און טארט איז געווען דער גאנצער טראקטאמענט. אין פריה־ערדיגע צייטען האט דער הערר פערלאנגט צוויי טארטען איינעם פאר דער אקאדעמיע און איינעם פאר די אגריקולטוריסטען. אבער די מאדאם האט פערשטאנען, אז דאס וואלט געווען אן אפענער בעווייז, דאס ביי זיי געפינען זיך צוויי לאגערען, צוויי פארטייען, צוויי אונטערהאלטונגען און זי האט געגען דעם פראטעסטירט. אזוי ווי דער הערר האט זיך וועגען דעם ניט איינגעשפארט, האבען זיי געהאט בלויז איין טארט, וועלכען די מאדאם האט פערטהיילט אין דער אקאדעמיע און וועלכער איז דערנאך אריבערגעגאנגען אין דעם סאלאן פון אגריקולטור.

דער דאזיגער טארט איז אין דער אקאדעמיע געווארען א געגענשטאנד פון אויפמערקזאמער בעאבאכטונג און אלע אויגען האבען אויף איהם געקוקט. מאדאם אנסערר האט איהם קיינמאל אליין ניט געשניטען. דיעזע אויפגאבע איז אימער געפאלען אויף איינעם אדער אויף אן אנדערען פון די בעריהמטע געסט. דער יעניגער אויף וועמען עס איז געפאלען די דאזיגע פפליכט, וועלכע איז בעטראכט געווארען פאר א גאנץ בעזונדערע אויסצייכנונג, האט זי ערפילט א לאנגע צייט נאכאנאנד, אמאל זאגאר גאנצע

דריי מאַנאַטען, זעלטען ווען מעהר : און עס איז קענטיג געווען, אַז די פּריווילעגיע „צו שניידען דעם טאַרט" האָט מיטגעטראָגען מיט זיך נאָך אַ סך אַנדערע אויסצייכנונגען...

דער טאַרט שניידער האָט זיך געהאַלטען זעהר שטאָלץ, גערעדט אין אַ בעפעהלענדען טאָן און איז געווען עפּעס אַ מין רעגירענדע מאַכט אין הויז : און אַלע אויפמערקזאַמקייטען, אַלע פריינדליכקייטען האָט די ווירטין פון הויז געשענקט בלויז איהם אַליין.

די דאָזיגע גליקליכע פּערזאָנען האָבען פריינד אין אַ אינטימער אונטערהאַלטונג הינטער געשלאָסענע טהירען אַ נאָמען געגעבען „פאַוואָריטען פון טאַרט". און יעדער בייט פון אַ פאַוואָריט האָט אין דער אַקאַדעמיע אַרויסגערופען אַ מין סאָרט רעוואָלוציאָן. דער מעסער איז געווען אַ סצעפּטער, אַ קעניג'ס רוט, די טויג אַ עמבלעם, אַ פאַהן : דער אויסערוועהלטער איז פון אַלעמען גראַטולירט געוואָרען. די אַגריקולטוריסטען האָבען קיינמאָל ניט געשניטען דעם טאַרט. דער העררר אַליין איז אימער געווען אויסגעשלאָסען, הגם ער האָט געגעסען זיין טהייל.

דעם טאַרט האָבען נאָך דער רייהע נאָך געשניטען פּאָעטען, מאַהלער, נאָוועליסטען. אַ גרויסער מוזיקער האָט אַ געוויסע צייט געהאַט די פּריווילעגיע אויסצומעסטען דעם טאַרט אויף פּאַרציעס : אַ געזאַנדטער האָט איהם שפּעטער פערביטען. מאַנכעס מאָל האָט אַ מאַן מיט אַ וויינינגער בעריהמטען נאָמען, אָבער אַן עלעגאַנטער און שעהנער, איינער פון די, אויף וועלכען מען זאָגט, אַז ער איז „אַן אמת'ער דזשענטלמען", „אַ ריטער", אָדער „אַ ספּאָרט", געקריגען דעם מעסער צו שניידען דעם סימבאָלישען טאַרט. יעדער פון זיי האָט אין צייט פון זיין קורצער הערשאַפט אַרויסגעוויזען די גרעסטע אויפמערקזאַמקייט צו דעם מאַן : דאַן ווען עס איז געקומען די שטונדע פון זיין פאַלען, האָט ער איבערגעגעבען דעם מעסער צו אַ מעהר גליקליכען און אַליין זיך ווידער אויסגעמישט מיט דעם פשוט'ען עולם פון נאָכפאָלגער און פערהערער פון דער שעהנער מאַדאַם אַנסערר.

אזוי איז עס אנגעגאנגען א צייט לאנג; אבער שטערען בלישטשען ניט אימער מיט דעם זעלבען גלאנץ. יעדע זאך אין דער געזעלשאפט ווערט אבגעניצט. מען האט געקענט זאגען, אז בים־לעבוויין איז די היציגקייט פון די טארט־שניידער שוואכער גע־ווארען; צייטענווייז, ווען מען האט זיי דערלאנגט די טאץ, האבען זיי געשיינט צו צעגערען. די דאזיגע עהרע, נאך וועלכער זיי האבען זיך פריהער אזוי געזארגט, איז אלץ ווייניגער און ווייניגער פערלאנגט געווארען און אנגענומען האט מען עס איצט אויך אויף א קירצערער צייט, און שטאלצירט מיט דעם אויך א סך ווייניגער.

מאדאם אנסערר איז צו אלעמען געווען זעהר פריינדליך און ליעבענסווירדיג. אבער וועה! קיינער האט זיך מעהר ניט גע־פונען צו שניידען דעם טארט מיט זיין אייגענעם ווילען. די נייע געסט האבען געשיינט זיך צו ענטזאגען פון דער עהרע. די „אלטע פאווארימען" האבען זיך ווידער בעוויזען איינער נאכ'ן צווייטען. ווי ארונטערגעזעצטע פרינצען, וואס זיינען אויף א קורצער ווייל־ווידער אין קראפט אריין. דאן זיינען די אויסערוועהלטע געווארען אלץ ווייניגער און ווייניגער. א מאנאט נאכאנאנד האט הערר אנ־סערר אליין אויפגעשניטען דעם טארט: דאן האט זיך אויף זיין פנים בעוויזען אן אויסדרוק, ווי ער וואלט מיעד געווען פון דער דא־זיגער ארבייט, און איין אבענד האט מאדאם אנסערר, די שעהנע מאדאם אנסערר אליין, מיט איהרע צארטע הענדטעלאך, געשני־טען די פארציעס. אבער עס האט געשיינט, אז דאס מאטערט זי זעהר אויס, און דעם צווייטען טאג איז זי אזוי צוגעשטאנען צו איינעם פון איהרע געסט עס צו טהאן, אז ער האט ניט געוואגט איהר צו ענטזאגען.

דער דאזיגער סימבאל איז אלעמען געווען צו גוט בעוואוסט און די געסט האבען געקוקט איינער אויף דעם אנדערען צושראק־קענע, מיט אונרוהיגע פנים'ער. צו שניידען דעם טארט איז געווען א קלייניגקייט, אבער די פריווילעגיע, וואס מען האט געקראגען צוזאמען מיט דער דאזיגער אויסצייכנונג, האט איצט אבגעשראקען

דעם עולם: דערפֿאַר טאָקע האָבען די אַקאַדעמיקער, ווי נור מען האָט אַריינגעבראַכט די טאַץ, געכאַפּט הענד און פיס און זיינען אַנטלאָפען אין דעם סאַלאָן פון אַגריקולטור, עפּעס אַזוי ווי זיך צו בעהאַלטען הינטער דעם רוקען פון איהר מאַן, וועלכער האָט נאָכאַנאַנד געשמייכעלט. און ווען מאַדאַם אַנסערר האָט זיך בעוויזען אין טהיר מיט דעם טאָרט אין איין האַנד און דעם מעסער אין דער אַנדערער, האָבען זיי אַלע אַרומגערינגעלט איהר מאַן, ווי זיי וואָלטען ביי איהם שוץ געזוכט.

נאָך עטליכע יאָהר זיינען אַוועק. קיינער האָט שוין איצט ניט געשניטען דעם טאָרט; אָבער אויס אַלטער געוואוהנהייט, האָט די פרוי, וועלכע מען האָט פון העפליכקייט וועגען נאָך אַלץ גערופען „די שעהנע מאַדאַם אַנסערר", יעדען אָבענד געזוכט צווישען איהרע געסט, טאָמער וועט זיך געפינען עפּעס אַ פערהערער, וועלכער זאָל נעהמען דעם מעסער... אָבער יעדעס מאָל האָבען איהרע געסט ווי איין מאַן זיך שנעל אַרויסגערוקט, נאָך איידער דער פאַרשלאָג איז אויף איהרע ליפּען געקומען.

אָבער איין אָבענד איז אַ יונגער מאַן געקומען צו איהר אונטערהאַלטונג — אַן אונשולדיגער, ניט איבערגעשפּיצטער יונגער מאַן. ער האָט גאָר נישט געוואוסט וועגען דער געהיימניס פון טאָרט. דערפאַר טאָקע, ווען די צייט איז געקומען און אַלע געסט זיינען אַנטלאָפען, בעת זי האָט גענומען פון דעם דיענער'ס האַנד די טאַץ מיט'ן טאָרט, איז ער געבליבען זיצען ביי איהר זייט גאַנץ רוהיג.

זי האָט געדענקט, אַז מסתמא וויים ער וועגען וואָס דאָ האַנדעלט זיך און מיט אַ בעוועגטער שטימע האָט זי געפרעגט:

— ווילט איהר זיין אַזוי גוט, מיין ליעבער הערר, און צושניידען דיעזען טאָרט?

ער האָט אַרויסגעוויזען די גרעסטע צופריעדענהייט, געשמייכעלט וואָס מען גיט איהם אַב אַזאַ כבוד:

— אָה, געוויס, מאַדאַם, מיט דעם גרעסטען פערגעניגען, — האָט ער געזאָגט און אויסגעטהאָן זיין האַנד־שוה.

אביסעל ווייטער, אין א ווינקעל פון דער גאלערעע, הינטער א טהיר וואס האט געפיהרט צום סאלאן פון די אגריקולטוריסטען, זיינען געשטאנען די געסט און געקוקט אויף דעם יונגען מאן מיט דער גרעסטער פערוואונדערונג. דאן, ווען זיי האבען געזעהן, ווי דער נייער גאסט שניידט דעם טארט אהן שום צעגערונג, זיינען זיי שנעל צוריק אריינגעקומען.

אז אלטער פאעט האט פרעהליך א קלאפ געטהאן דעם אונער־פאהרענעם יונגען מאן איבער'ן אקסעל:

— בראווא, יונגער מאן! — האט ער איהם אריינגעשושקעט אין אויער אריין.

די אנדערע האבען אויף איהם אויסגעגלאנצט זייערע נייגע־ריגע אויגען. אפילו איהר מאן האט געשיינט צו זיין פערוואונ־דערט. דער יונגער מאן אליין איז געווארען שטארק איבערראשט. וואס אלע האבען איהם פלוצים גענומען שענקען אזוי פיעל אויפ־מערקזאמקייט: איבערהויפט האט ער ניט געקענט פערשטעהן, פארוואס די ווירטין פון הויז איז מיט אמאל געווארען צו איהם אזוי פריינדליך, אזוי ליעבענסווירדיג און האט איהם ארויסגעוויזען עפעס א מין שטומע דאנקבארקייט.

ווי עס שיינט האט ער אבער מיט דער צייט אויסגעפונען די אורזאכע.

אין וועלכען מאמענט, אויף וועלכען פלאץ האט ער די דאזיגע ענטדעקונג געמאכט, קען קיינער ניט זאגען: אבער ווען ער האט זיך א צווייטען מאל בעוויזען צו דער אונטערהאלטונג, האט ער אויסגעמידען צו ריידען מיט וועמען עס איז. אויף זיין פנים איז געלעגען עפעס א פערשעהמטער אויסדרוק, און ער האט געקוקט ארום זיך מיט אונרוהיגע בליקען.

דער גלאק האט גענומען קלינגען צו טהעע. דער דיענער האט זיך בעוויזען. מאדאם אנסערר האט מיט א שמייכעל גענומען די טאץ, זוכענדיג מיט די אויגען איהר יונגען פריינד, אבער ער איז אנטלאפען אין אזא איילעניש, אז מען האט פון איהם אפילו קיין סליעד ניט געקענט געפינען. דאן איז זי אוועק איהם זוכען און עס

האָט לאַנג ניט געדויערט, ווי זי האָט איהם ענטדעקט אין דעם סאַלאָן פון די אגריקולטוריסטען. ער האָט געהאַלטען איהר מאַן אונטער'ן אָרעם און גערעדט מיט איהם שטאַרק פערטהאָן וועגען עפּעס אַ וויסענשאַפטליכען עניין.

ער איז רויט געוואָרען ביז צו די וואָרצלען פון זיינע האָהר און אָראָבלאָזענדיג דעם קאָפּ, האָט ער אויסגעשטאַמעלט עפּעס אַן ענטשולדיגונג. דאָן האָט הערר אַנסערר אויף איהם רחמנות געהאַט און זיך אַ קעהר געטהאָן צו זיין ווייב, געזאָגט:

— זיי אַזוי פריינדליך, מיין ליעבע, און שטער אונז ניט. מיר ריידען דאָ וועגען אגריקולטור. זאָל דער דיענער באַפּטיסט צושניידען דיין טאָרט.

און פון יענעם טאָג אָן האָט מעהר קיינער קיינמאָל ניט געשניטען מאַדאַם אַנסערר'ס טאָרט.

ע נ ד ע.

דער יתום.

פריילין סאורסע האט דעם דאזיגען אינגעל אדאפטירט אונטער זעהר טרויעריגע אומשטענדען. זי איז דאן געווען זעקס און דרייסיג יאהר אלט. זי איז געווען פערקריפעלט. אין איהר קינדהייט איז זי אמאל אראבגעפאלען פון איהר אם'ס שויס און איז אריינ־געפאלען אין פייער פון קאמין. איהר פנים איז אזוי מורא'דיג צו־ברענט געווארען, אז פון דאן אן איז אויף איהר געווען א שרעק צו קוקען. צוליעב דעם דאזיגען אונגליק האט זי שפעטער אבגעמאכט ביי זיך קיינמאל ניט צו הייראטען, ווייל זי האט ניט געוואלט, אז א מאן זאל זי נעהמען צוליעב איהר געלד.

איהרע א שכנה, א פרוי, איז געבליבען אן אלמנה בעת זי האט געשוואנגערט. זי איז שפעטער געשטארבען אין קינדבעט, ניט איבערלאזענדיג א סענט. פריילין סאורסע האט צוגענומען דאס ניי־געבארענע קינד, האט איהם אוועקגעגעבען צו אן אם, איהם ער־צויגען און געשיקט אין א פאנסיאן לערנען זיך. דאן ווען ער איז אלט געווארען פיערצעהן יאהר, האט זי איהם געבראכט אהיים, כדי צו האבען אין איהר פוסטען הויז אימיצען, ווער עס זאל זי ליעב האבען, ווער עס זאל אויף איהר אכטונג געבען, און זאל איהר איהרע עלטערען יאהרען פערזיסען.

זי האט געוואהנט אין א קליינעם הויז ניט ווייט פון רעננעס מיט איין דיענער. זייט דער יתום איז צוריקגעקומען אהיים, זיי־

גען די אויסגאבען געווארען מעהר ווי צוויי מאל אזוי גרוים און איהר איינקונפט פון דריי טויזענד פראנק האט שוין ניט געסטאיעט אויסצוהאלטען דריי מענשען.

זי האט אליין געטהאן די הויז ארבייט, האט אליין געקאכט און דעם איינגעל ווען ניט ווען געשיקט א גאנג און איהם געלאזט זיך פערנעהמען מיט דער ארבייט אין גארטען. ער איז געווען ליעב־ליך, שרעקענדיג, שטיל און לאסטשענדיג. און זי האט געפיהלט ווי דאס הארץ צאפּעלט זיך אין איהר פאר פרייד און גליק, ווען ער האט זי ארומגענומען און געקושט און עפּעס אזוי ווי גארנישט בע־מערקט איהר העסליכקייט. ער האט זי גערופען „טאנטע'', און זי בעהאנדעלט ווי א מוטער.

אין אבענד זיינען זיי ביידע געזעסען ביים קאמין און זי האט אימער געהאט פאר איהם אנגעגרייט עפּעס א נאש צו טהאן. זי האט פאר איהם געווארימט אביסעל ווייִן און געטריקענט א פּענעץ ברויט, כדי ער זאל האבען נאך א מאהלצייט איידער ער וועט געהן שלאפען. זי האט איהם אפט ארויפגענומען צו זיך אויף די קניה, בעשאטען איהם מיט קושען און געמורמעלט איהם אין אויער מיטליידענשאפטליכער צערטליכקייט: „מיין קליין בלומעלע, מיין מלאד'ל, מיין אוצר, מיין בריליאנט''. ער האט זאנפט צוגענומען איהרע לאסקעס, בעהאלטענדיג זיין קאפּ אויף דער אלטער מויד'ס שולטער. הגם ער איז איצט שוין אלט געווען באלד פופצעהן יאהר, איז ער אבער נאך געווען קליין און שוואך און האט געמאכט אן איינדרוק פון א קרייענקליכען קינד.

מאנכעס מאל האט פריילין סאורסע איהם מיטגענומען אין שטאדט צו איהרע צוויי ווייטע קרובות, וועלכע האבען געוואהנט אין די אומגעגענדען און וועלכע זיינען געווען די איינציגע מיט־גליעדער פון איהר פאמיליע, וואס האבען נאך געלעבט. צוליעב דער ירושה זיינען ביידע פרויען געווען שטארק ניט צופריעדען דערמיט וואס זי האט אדאפּטירט דעם איינגעל; פון דעסטוועגען האבען זיי איהר יעדעס מאל גאנץ פריינדליך צוגענומען, האפענדיג אז זיי

וועלען באַטש קריגען אַ טהייל פון דעם, וואָס זי פערמאָגט. אַם ווייניגסטענס אַ דריטעל, אויב זי האָט איהר ירושה פערטהיילט פאַר אַלעמען גלייך.

זי איז געווען גליקליך, זעהר גליקליך, אין גאַנצען פערטהאַן מיט איהר אדאָפּטירטען קינד. זי האָט פאַר איהם געקויפט ביכער צו ענטוויקלען זיין גייסט און ער האָט זיי געלעזען מיט היץ, מיט גרויס התמדה.

איצט איז ער שוין מעהר ניט ארויפגעקראָכען צו איהר אויפ'ן שויס און זיך ניט געלאַסטשעט צו איהר, ווי ער האָט עס פריהער געטהאַן: אַנשטאָט דעם, האָט ער זיך איצט אַנידערגעזעצט אויף זיין קליין שטוהל אין אַ ווינקעל פון צימער און אריינגעקוקט אין אַ בוך. דער לאַמפּ וואָס איז געשטאַנען אויף אַ קליין טישעל אי־בער זיין קאָפּ, האָט געשיינט אויף זיינע געקרויזטע האָהר און אויף אַ טהייל פון זיין שטערען: ער האָט זיך ניט גערירט, האָט ניט אויפגעהויבען די אויגען און זיך ניט בעוועגט מיט קיין גליעד. ער האָט געלעזען און געלעזען, שטאַרק פעראינטערעסירט, מיט לייב און לעבען אריינגעטהאַן אין די פּאַסירונגען, וואָס האָבען זיך געטראָפען מיט די העלדען פון זיין בוך.

זי איז געזעסען אַנטקעגען איהם, געקוקט אויף איהם מיט אַ הייסען, דורכדרינגענדען בליק. פערוואונדערט איבער זיין חשק צום לערנען, אייפערזיכטיג און אָפט האָט זיך איהר געוואָלט אויס־ברעכען אין אַ געוויין.

פון צייט צו צייט האָט זי צו איהם געזאָגט: „דו וועסט זיך פערמאַטערען אַזוי, מיין טהייערינקער!", האָפענדיג אַז ער וועט אויפהויבען דעם קאָפּ און וועט צוקומען צו איהר זי אַ לאַסטשע טהאָן: אָבער ער האָט איהר אפילו ניט געענטפערט: ער האָט ניט געהערט אָדער ניט פערשטאַנען וואָס זי האָט געזאָגט. ער האָט קיין זאַך ניט געהערט און קיין זאַך האָט איהם ניט געקימערט אויסער וואָס ער האָט געלעזען אין זיינע ביכער.

אין צוויי יאָהר האָט ער איינגעשלונגען אין זיך אַ אונגעהויער גרויסע צאָהל ביכער. זיין כאַראַקטער האָט זיך אין גאַנצען גע־ענדערט.

נאָכדעם האָט ער פיעל מאָל געבעטען ביי פריילין סאָורסע געלד און זי האָט עס איהם געגעבען. אָבער אַזוי ווי ער האָט אַלץ מעהר און מעהר פערלאַנגט פון איהר, האָט זי געענדיגט דערמיט, וואָס זי האָט זיך ענטזאָגט איהם צו געבען געלד. זי איז געווען קלוג און ענערגיש און האָט געקענט האַנדלען שטרענג, ווען עס איז נויטהיג געווען. דורך פערשיעדענע סטראַשונקעס האָט ער ביי איהר איין נאַכט אַרויסגעקריגען אַ גרויסע סומע געלד. אָבער ווען ער איז אין עטליכע טעג אַרום צו איהר צוגעשטאַנען, זי זאָל איהם געבען אַ נייע סומע, האָט זי פעסט און ענטשלאָסען ערקלעהרט, אַז מעהר קריגט ער ניט און... זי האָט געהאַלטען וואָרט.

ער האָט געשיינט צו זיין צופריעדען מיט איהר בעשלוס.

ער איז ווידער געוואָרען רוהיג, ווי ער איז פריהער געווען, האָט ווידער געקענט אַבזיצען שטונדען לאַנג אָהן דעם, אַז ער זאָל אַ ריהר טהאָן מיט אַן אבר, פערטהאָן אין טיעפע געדאַנקען. איצט האָט ער שוין אפילו ניט גערעדט מיט פריילין סאָורסע און האָט נור געענטפערט אויף איהרע בעמערקונגען מיט קורצע, פאָרמאַלע ווער־טער. דאָך איז ער געווען אויף זיין שטייגער פריינדליך און אויפ־מערקזאַם צו איהר; אָבער ער האָט זי איצט שוין מעהר ניט גע־לאַסטשעט און ניט אַרומגענומען.

אין דער צייט ווען זיי פלעגען בלייבען זיצען ביים קאַמין איי־נער אַנטקעגען דעם אַנדערען אין די שטילע נעכט, האָט זי אליין ניט ווייסענדיג פאַרוואָס, גענומען פאַר איהם מורא האָבען. זי האָט איהם געוואָלט אויפוועקען פון זיין פערטראַכטקייט, מאַכען איהם צו ריידען, עס מאַכט ניט אויס וואָס, אבי צוברעכען די מורא'דיגע שטילקייט, וועלכע האָט זי געשראָקען ווי די פינסטערניש אין אַ וואַלד. אָבער ער האָט ניט געהערט אָדער געמאַכט זיך ניט הערענ־

דיג און די אָרימע, שוואכע פרוי האָט זיך געטרייסעלט פֿאַר שרעק און בשום אופן ניט געקענט פון איהם ארויסקריגען קיין וואָרט.

וואָס אזוינס איז מיט איהם געווען? וואָס איז פֿאָרגעקומען אין זיין איינגעשפּארטען קאָפּ? און אָבגעזעסען אזוי מיט איהם צוויי־דריי שטונדען, האָט זי געפיהלט ווי איהר ווערט שלעכט און עס נעהמט איהר ציהען צו אנטלויפען פון דאנען, אנטלויפען וואוהין די אויגען וועלען זי טראָגען אבי ניט צו זיין מיט איהם צו־זאמען אין דער דאָזיגער טויטער שטילקייט, ניט זעהן איהם פאר זיך אַ פערטראכטען מיט פֿערשלאָסענע ליפּען. דאָס הארץ האָט איהר גענומען קלעמען און עפּעס אַ פאָרגעפיהל פאר אן אונבעשטימטער געפאהר האָט זי אויף קיין איין מינוט ניט אָבגעלאָזען.

זי האָט אָפּט פערגאָסען טרעהרען, ווען זי איז אליין געווען. וואָס איז פאָרגעקומען אין זיין נשמה? ווען זי האָט אויסגעדריקט עפּעס אַ פערלאנג, האָט ער עס גלייך ערפילט. ווען זי האָט גע־דארפט עפּעס האָבען פון שטאָדט, איז ער אויפ'ן שטעל אוועק און עס איהר געבראכט. זי האָט זיך אויף איהם ניט געקענט בעקלאָגען. קיין שלעכט וואָרט האָט ער זיך ביי איהר ניט פערדיענט, גע־ווים ניט! און דאָך...

נאָך אַ יאָהר איז אוועק און איהר האָט זיך געדאכט, אז אין די געדאנקען פון דעם יונגען מאַן איז פאָרגעקומען עפּעס אן ענדער־רונג. זי האָט עס בעמערקט, האָט עס געפיהלט, איהר הארץ האָט עס איהר געזאָגט. ווי אזוי? וואָס מאַכט עס אוים! זי איז גע־ווען זיכער, אז זי האָט קיין טעות ניט געמאַכט: אָבער זי וואָלט ניט געקענט ערקלעהרען אין וואָס אויגענטליך איז בעשטאַנען די דאָזיגע ענדערונג און צו וואָס פאר אַ בעשליסע עס האָבען גע־בראכט דעם יונגען מאַן זיינע געהיימע געדאנקען.

עס האָט זיך איהר געדאכט, אז ביז אהער איז ער געווען ווי א מענש, וועלכער טראָגט זיך ארום מיט עפּעס אַ געדאנק, וועלכען ער האָט זיך נאָך ניט ענטשלאָסען דורכצופיהרען און דאָ, פּלוצים, איז דער געדאנק ביי איהם רייף געוואָרען און ער האָט אָנגענו־

מען אַ בעשלום. דער דאָזיגער געדאַנק האָט איהר אַ זעץ געטהאָן אין מוח איין אָבענד ווען זי האָט געטראָפען זיין בליק, אַ פעסטען, ענטשלאָסענעם בליק וועלכען זי האָט ביז אהער ביי איהם קיינמאָל ניט געזעהן.

דאַן האָט ער זי גענומען נאָכאַנאַנד היטען און איהר האָט זיך געוואָלט בעהאַלטען וואו עס איז, בעגראָבען זיך, אום אויסצומיידען זיינע קאַלטע אויגען, וועלכע זיינען געווען אָנגעשטעלט אויף איהר.

ער האָט זיך איינגעגעסען אין איהר מיט זיינע אויגען און געקוקט אויף איהר, געקוקט אָבענד נאָך אָבענד שטונדען לאַנג, און נור דאַן אָבגעקעהרט פון איהר זיינע אויגען, ווען זי האָט געזאָגט אַ נערוועזע, אַ פערמוטשעטע:

— קוק ניט אַזוי אויף מיר, מיין קינד!

דאַן האָט ער אַרונטערגעלאָזען זיין קאָפּ.

אָבער אין דער מינוט, ווי זי האָט זיך אומגעקעהרט צו איהם מיט'ן רוקען, האָט זי ווידער געפיהלט זיינע אויגען אויף זיך. וואו זי איז געשטאַנען און וואו זי איז געגאַנגען, האָט ער זי פערפאָלגט מיט זיין שטענדיגען בליק.

מאַנכעס מאָל, ווען זי האָט שפּאַצירט אין איהר קליינעם גאָרטען, האָט זי איהם פּלוצים בעמערקט שטעהענדיג אָנגעשפּאַרט ערגעץ הינטער אַ בוים, ווי ער וואָלט געוואַרט אויף איהר: און ווען זי איז געזעסען פאַר'ן הויז און געצירעוועט זאָקען, בעת ער האָט פון ווייטען קרויט געגראָבען, האָט ער זי אויך נאָכאַנאַנד געהיט און געקוקט אויף איהר אויף זיין בעזונדערען, ביטרען שטייגער.

אומזיסט האָט זי איהם געפרעגט:

— וואָס איז מיט דיר, מיין זוהן? פאַר די לעצטע דריי יאָהר ביזטו געוואָרען אין גאַנצען אַן אַנדערער. איך דערקען דיך ניט. זאָג מיר, וואָס פעהלט דיר, פון וואָס טראַכסטו, איך בעט דיר.

ער האט אימער געהאט איין און דעם זעלבען ענטפער, וועל־
כען ער האט איהר געגעבען אין א רוהיגען אבער עטוואס אונגע־
דולדיגען טאן:

— גארנישט פעהלט מיר, טאנטע!

און ווען זי איז צו איהם צוגעשטאנען און אפעלירט צו איהם
און מיט טרעהרען אין די אויגען זיך געבעטען ביי איהם:

— אך, מיין קינד, ענטפער מיר, ענטפער, ווען איך רייד צו
דיר. ווען דו וואלסט וויסען וויפיעל ליידען דו פערשאפסט מיר,
וואלסטו מיר אימער געענטפערט און וואלסט ניט געקוקט אויף מיר
מיט אזעלכע בליקען. האסטו זארג? ליידעסטו פון עפעס? זאג
מיר, איך וועל דיר העלפען.

דאן האט ער זיך אבגעקעהרט פון איהר מיט א מיעדער בעווע־
גונג און ארויסגעמורמעלט:

— מיר איז גארנישט און מיר פעהלט גארנישט. איך פערזיכער
אייך.

ער איז ניט פיעל אונטערגעוואקסען און האט נאך אלץ גע־
האט דעם אויסזעהן פון א קינד. הגם זיינע געזיכטס־שטריכען זיינען
געווען ווי פון א מאן. אין אלגעמיין זיינען זיינע שטריכען געווען
הארטע און ניט קיין רעגעלמעסיגע. זיין פיגור איז געווען קליין,
אונענטוויקעלט, ניט דערוואקסען, ווי א מפיל, און ער האט געמאכט
א בעאונרוהיגענדען איינדרוק. ער איז געווען א פערשלאסענע,
אונדורכדרינגליכע בעשעפעניש, אין וועמען עס האט אימער גע־
שיינט עפעס צו ארבייטען און וועמעס קאפ איז שטענדיג פול געווען
מיט געפעהרליכע פלענער.

פריילין סאורסע האט דאס אלץ גוט געוואוסט און פון דער
צייט אן, וואס זי האט זיין בעזונדערען בליק אויף זיך געכאפט, האט
זי ניט געקענט שלאפען ביינאכט. אזוי גרויס איז איהר שרעק גע־
ווען. מורא'דיגע אנגסטען, שרעקליכע חלומות האבען איהר פער־
פאלגט. זי האט זיך איינגעשלאסען ביי זיך אין צימער און פער־

באריקאדירט די טהיר און די מורא האט זי אלץ מעהר און מעהר גע־פייניגט.

פארוואס האט זי מורא געהאט? זי האט עס ניט געקענט זאגען.

זי האט מורא געהאט פאר אלעס, פאר דער נאכט, פאר די ווענט, פאר די שאטענס, וואס די לבנה האט געווארפען אויף די ווייסע פארהאנגען פון איהרע פענסטער און איבער אלעס, האט זי מורא געהאט פאר איהם. פאר וואס? וואס האט זי געהאט זיך צו שרעקען? האט זי דען געהאט א בעשטימטען בעגריף וועגען דעם? עס איז איהר אונמעגליך געווען ווייטער אזוי צו לעבען! זי האט ניט געקענט אויסהאלטען מעהר! זי האט געפיהלט, אז עפעס אן אונגליק טראגט זיך אויף איהר, עפעס א מורא'דיגער אונגליק.

זי האט זיך איין געהיים ארויסגעריסען איין מאל א פריה־מאר־גען און איז אוועק אין שטאדט זיך צו זעהן מיט איהרע קרובות. מיט א ציטערענדער שטימע האט זי זיי דערצעהלט וועגען איהר לאגע.ביידע פרויען האבען געמיינט, אז זי איז משוגע געווארען און האבען געזעהן זי צו בערוהיגען.

זי האט ניט געקענט קומען צו זיך און האט אלץ גע'טענה'ט:

— ווען איהר וואלט זעהן ווי ער קוקט אויף מיר פון אין דער פריה ביז ביי־נאכט. ער נעהמט קיין מאל פון מיר זיינע אויגען ניט אראב. צייטענווייז פיהל איך א פערלאנג צו נעהמען שרייען „ראַ־טעוועט", אריינרופען די שכנים, אזעלכע אנגסטען פאלען אויף מיר אן. אבער וואס קען איך זיי זאגען? ווי קענען זיי מיר העל־פען? ער טהוט גארנישט, אויסער וואס ער קוקט אויף מיר.

ביידע פרויען האבען געפרעגט:

— איז ער ווען עס איז גראב מיט דיר? ענטפערט ער דיר פרעך?

זי האט געענטפערט:

— ניין, קיינמאל ניט; ער טהוט אלעס וואס איך הייס איהם; ער ארבייט שווער, איז געלאסען. אבער דאס אלעס ארט מיך ניט.

ער האָט זיך עפּעס ארייננגענומען אין קאָפּ, איך בין זיכער אין דעם... גאַנץ זיכער. איך וויל מעהר ניט בלייבען מיט איהם אליין אויפ'ן לאַנד.

די קרובות, אַנגעשראָקענע פון איהרע רייד, האָבען ערקלעהרט, אז זיי זיינען פערוואונדערט און פערשטעהען זי ניט; און זיי האָבען איהר גערעאטהען, זי זאָל גאָר ניט דערצעהלען וועגען איהר שרעק און איהרע פּלענער און זאָל קומען וואָהנען אין שטאָדט. אויף אַזאַ אופן, האָבען זיי געהאָפט, אז די גאַנצע ירושה וועט אריינפאַלען צו זיי אין די הענד.

זיי האָבען איהר אפילו צוגעזאָגט צו העלפען פערקויפען איהר הויז און וועלען געפינען אַן אנדערע ניט ווייט פון זיי.

פריילין סאורסע האָט זיך אומגעקעהרט אהיים, אָבער איהר קאָפּ איז געווען אזוי צודרעהט און אויפ'ן הארצען איז איהר געווען אזוי שווער, אז זי האָט זיך געטרייסעלט ביים קלענסטען גערויש און איהרע הענד האָבען געציטערט פון אונרוהיגקייט.

נאָך צוויי מאָל איז זי געקומען זיך אַן עצה האַלטען מיט איהרע קרובות, פעסט ענטשלאָסען ניט צו בלייבען מעהר אין איהר אור־מעדיגער הוים, וואו זי האָט מורא געהאָט פאר איהר אייגענעם שאָטען. צום סוף האָט זי געפונען אַ קליין הייזעל ניט ווייט פון שטאָדט, וועלכע איז איהר געפעלען און זי האָט עס שטילערהייט געקויפט.

אין אַ געוויסען דינסטאָג, אין דער פריה, האָט זי אונטערגע־שריבען דעם קאָנטראַקט און דעם גאַנצען נאָכמיטאָג פון יענעם טאָג, האָט פריילין סאורסע זיך פערנומען מיט פּארבערייטונגען, זיך אריבערצוקלייבען אויף איהר נייער וואָהנונג.

ארום אַכט אזייגער אין אבענד איז זי אריין אין אַ דיליזשאַנס, וועלכער איז פאַרבייגעפאָהרען עטליכע הונדערט אוילען פון איהר הויז, און האָט געזאָגט צום קאָנדוקטאָר, ער זאָל זי ארונטערלאָזען אויף דעם פּלאַץ, וואו ער פלעגט זיך שטענדיג פאר איהר אָבשטעל־

לען. ער האָט אזוי געטהאָן און אַ שמיים־טהאָענדיג די פערד, האָט ער צו איהר אויסגערופען:

— אַ גוטע נאַכט, פריילין סוארסע... גוטע נאַכט!

זי האָט געענטפערט בעהענדיג ווייטער איהר וועג:

— גוט נאַכט, פאַטער יאָזעף!

אויף מאָרגען, ארום האַלב נאָך זיעבען אין דער פריה, האָט דער בריעף־טרעגער, וועלכער האָט געטראָגען בריעף אין שטעדטעל, בע־מערקט אויף אַ זייטיגען וועג, ניט ווייט פון דעם הויפט וועג, אַ גרויסע לוזשע נאָך ניט פערטריקענטע בלוט. ער האָט געזאָגט צו זיך אליין: „ביי עפּעס אַ שיכור האָט געמוזט געהן בלוט פון נאָז"!

אָבער אין צעהן טריט ווייטער האָט ער בעמערקט אַ טאַשען־טיכעל, וואָס איז אויך געווען פערפלעקט מיט בלוט. ער האָט עס אויפגעהויבען. עס איז געווען אַ פיינע, וועבענע טיכעל, און דער בריעף־טרעגער, שוין אביסעל בעאונרוהיגט, איז אוועק צו דעם גראָבען, וואו איהם האָט זיך אויסגעדאַכט, אז ער זעהט עפּעס אַ מאָדנעם געגענשטאַנד.

פריילין סאורסע איז געלעגען אויפ'ן גראָז נעבען ראנד, מיט אַ איבערגעשניטענער האַלז.

אין אַ שטונדע ארום האָבען זשאַנדאַרען, אַ אונטערזוכונגס־ריכטער און אנדערע בעאַמטע געמאַכט אַן אונטערזוכונג וועגען דער אורזאַכע פון איהר טויט.

די בײדע שטאָדטישע קרובות, וועלכע זיינען ארויסגערופען געוואָרען אלס עדות, האָבען דערצעהלט אלץ וועגען דער אלטער מויד'ס שרעקען און איהרע לעצטע פּלענער.

דער יתום איז ארעסטירט געוואָרען. זייט דעם טויט פון דער פרוי, וועלכע האָט איהם אדאָפּטירט, האָט ער געוויינט פון פריה ביז נאַכט, פערזונקען, — אזוי אַם וויינינגסטען האָט ער אויסגע־זעהן — אין דעם טיעפסטען טרויער.

ער האָט בעוויזען, אַז ער האָט פערבראַכט דעם אבענד ביז עלף אזייגער אין אַ קאַפע. צעהן מענשען האָבען איהם דאָרט געזעהן, וועלכע זיינען געבליבען ביז ער איז אוועק.

דאַן האָט דער קאָנדוקטאָר פון'ם דיליזשאַנס געזאָגט, אַז ער האָט ארונטערגעלאָזען די ערמאָרדעטע פרוי אויפ'ן וועג צווישען האַלב ניין און צעהן אַ זייגער.

דער בעשולדיגטער איז בעפרייט געוואָרען. אַ צואה, וועלכע איז נאָך מיט אַ צייט צוריק געמאַכט געוואָרען און האָט זיך געפונען אין די הענד פון אַ נאָטאַריוס אין רעננעס, האָט איהם געמאַכט פאַר דעם גאַנצען יורש. און אַזוי האָט ער אַלעס גע־ירש'ענט.

אַ לאַנגע צייט האָבען די מענשען אין דאָרף איהם אריינגעלייגט אין אַ מין חרם, קיינער האָט מיט איהם ניט געוואָלט האָבען צו טהאָן, זיי האָבען נאָך איהם אַלץ חושד געווען. זיין הויז, וועלכע האָט פריהער בעלאַנגט צו דער טויטער פרוי, איז בעטראַכט געוואָרען ווי אַ פערשאָלטענע. מענשען האָבען זיך פון איהם אבגעקעהרט און איהם אויסגעמידען אין גאַס.

אָבער ער האָט זיך געהאַלטען אַזוי גוט מוטהיג, אַזוי אָפענהערציג, אַזוי פריינדליך, אַז די מורא'דיגע צווייפלען זיינען ביסלעכווייז פערגעסען געוואָרען. ער איז געווען פרייגעביג, האָט גערן געטהאָן אַ טובה, איז גרייט געווען צו רעדען צו דעם קלענסטען און דעם ניעדעריגסטען וועגען וואָס ניט איז, אבי זיי האָבען נור געוואָלט ריידען מיט איהם.

דער נאָטאַריוס, מעטער ראַמעו, איז געווען פון די ערשטע, וואָס האָט זיך פאַר איהם אָנגענומען. זייענדיג איינמאָל אין אבענד ביי דעם צינזען קאָלעקטאָר צו אַן אונטערהאַלטונג, האָט ער געזאָגט:

— אַ מאַן, וועלכער האָט אַזוי ליעב צו פּלוידערען און וועלכער איז שטענדיג אַזוי גוט אויפגעלייגט, קען אויף זיין געוויסען ניט האָבען אַזאַ פערברעכען.

געריהרט פון דעם דאָזיגען ארגומענט, האָבען די איבעריגע אנוועזענדע זיך גענומען דערמאָנען אָן די לאנגע געשפּרעכען, וואָס זיי האָבען געהאַט מיט דיעזען מאַן, וועלכער האָט זיי כמעט מיט געוואלד געצוואונגען אָבצושטעלען זיך אויפ'ן וועג און אויסהער־רען איהם. זיי האָבען זיך דערמאָנט וויפיעל מאָל ער איז צוגע־שטאַנען צו זיי, זיי זאָלען אריינגעהן צו איהם אין הויז, ווען זיי זיינען פערבייגעגאַנגען פאר זיין גארטען, אז ער פערשטעהט צו זאָגען אַ וויץ נאָך בעסער פון דעם לויטענאַנט פון די זשאַנדארען אליין און אז ער איז אזא לעבעדיגער, פרעהליכער יונג, דאָס ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס זיי סטארען זיך צו האלטען פון איהם פון ווייטען, קענען זיי זיך דאָך ניט איינהאלטען פון געלעכטער, ווען ער שטעהט נור צו זיי צו.

אין אַ קורצער צייט ארום האָבען זיך אַלע טהירען פאר איהם געעפענט.

היינט איז ער דער בירגערמייסטער פון זיין געמיינדע.

ע נ ד ע.

דער קראליק

דער אלטער לעקאשיר האט זיך בעוויזען ביי דער טהיר פון זיין הויז אין זיין געוועהנליכער צייט, צווישען פינף און א פיערטעל נאך פינף אין דער פריה, אכטונג צו געבען אויף זיינע מענשען, וועלכע זיינען געגאנגען צו דער ארבייט.

זיין פנים איז געוועזען רויט, נאך שטארק פערשלאפען, זיין רעכטע אויג אפען און די לינקע כמעט א העלפט צוגעמאכט. ער האט צוגעשפיעלעט די שלייקעס איבער זיין גרויסען בויך און די גאנצע צייט ארומגעקוקט יעדען ווינקעל פון זיין הויף מיט פארשענדיגע בליקען. די זון האט געווארפען איהרע שטראהלען דורך די ביכען־בוימער ביי דער זייט פון'ם גראבען און דורך די עפעלבוימער פון אויסענוויינינג, די העהנער האבען זיך אויפגעכאפט און גענומען קרעהען אין זייערע קאטוכען, און די טויבען האבען געסווישטשעט איבער'ן דאך. דער גערוך פון די קיה־שטאלען האט זיך דערטראגען פון דער אפענער טהיר און זיך אויסגעמישט אין דער פרישער פריהמארגענדיגער לופט, מיט דעם שארפען גערוך פון'ם שטאל, וואו די פערד האבען געהירזשעט אנטקעגען דער זון.

אזוי שנעל ווי זיינע הויזען זיינען געוועזען ריכטיג פערשפיעלעט, איז לעקאשיר ארויס פון הויז און איז פריהער פון אלץ אוועק צום קאטוך איבערצעהלען די אייער, וועלכע די היהנער האבען געלייגט

אין דער פּריה, ווייל שוין זייט אַ געוויסער צייט האָט ער געהאַט אַ חשד, אַז מען בע׳גנב׳עט איהם. אָבער די דיענסט־מיידעל איז פּלוצים צוגעלאָפען צו איהם מיט פערבראָכענע הענד און האָט אויסגעשריען:

— בעל הבית! בעל הבית! מען האָט גע׳גנב׳עט אַ קראַליק.

— אַ קראַליק?

— יאָ, בעל הבית, דעם גרויסען גרויען קראַליק פון׳ם שטייג אויף דער לינקער זייט.

דערהערט עס, האָט דער פּארמער געעפענט זיין לינקע אויג און האָט געזאָגט איינפאַך:

— איך מוז עס זעהן!

און ער איז אוועק אויסצופאָרשען יענעם פּלאַץ. דער שטייג איז אויפגעבראָכען געוואָרען און דער קראַליק איז דאָרט ניט גע־ווען. דאַן האָט ער זיך פערטראַכט, ווידער צוגעמאַכט זיין לינקע אויג, אַ קראַץ געטהאַן די נאָז און אין אַ ווײַלע ארום געזאָגט צו דער צושראָקענער מיידעל, וועלכע איז אַ צוטומעלטע געשטאַ־נען פאַר איהם:

— געה און רוף די זשאַנדאַרמען; זאָג, אַז איך ערוואַרט זיי אַזוי שנעל ווי מעגליך.

לעקאַשיר איז געווען דער מער פון דער שטעדטעל פּאַירגריי־לע גראַם און ער האָט דאָרט געהערשט ווי אַ טיראַן צוליעב זיין געלד און די הויכע שטעלע וואָס ער האָט פערנומען. אַזוי שנעל ווי דאָס מיידעל איז פערשוואונדען אין דער ריכטונג פון שטעדטעל, וועלכע האָט זיך געפונען ארום פינף הונדערט איילען פון דאַנען, איז ער צוריק אריין אין שטוב טרינקען זיין קאַפע און זיך דורכ־צוריידען וועגען דעם ענין מיט זיין ווייב. ער האָט איהר געפונען אויף די קניה, מאַכענדיג אַ פייער אין אויווען. אַזוי שנעל ווי ער איז צוגעקומען צו דער טהיר, האָט ער געזאָגט:

— אימיצער האָט גע׳גנב׳עט דעם גרויען קראַליק.

זי האָט זיך דערלאַנגט אַקעהר אום אַזוי שנעל, אַז זי האָט

זיך אויסגעצויגען אויפ'ן פאדלאגע, און קוקענדיג אויף איהר מאן מיט אויסגעפּוטשעטע אויגען, האט זי געפרעגט:

— וואס זאגסטו? אימיצער האט גע'גנב'עט א קראליק?

— יא, דעם גרויסען גרויען קראליק.

זי האט א זיפץ געטהאן:

— אוי, וועה איז מיר! ווער האט עס געקענט טהאן?

זי איז געוועזען א קליינע, מאגערע, בעוועגליכע און נעטע פרוי, וועלכע האט גוט פערשטאנען פארמעריי. לעקאשיר האט געענט־פערט:

— דאס מוז אודאי זיין דער פאלים.

זיין ווייב איז פלוצים אויפגעשפּרונגען און געזאגט מיט א צורייצטען קול:

— עס איז זיין ארבייט! זיין ארבייט! דו דארפסט מעהר קיינעם ניט זוכען! דו האסט געטראפען! דאס איז ער, ער!

און איהר גאנצער פויערשער כעס, איהר אויפרעגונג און האס פון א שפּארזאמער פרוי אנטקעגען דעם מאן, וועלכען זי האט אלע מאל חושד געווען, האט זיך געזעהן אין איהר פערביסענעם מויל, אין די קנייטשען פון איהרע באקען און אין דעם שטערען פון איהר מאגערען, פערצוויפעלטען פּנים.

— און וואס האסטו געטהאן? — האט זי געפרעגט.

— איך האב געשיקט נאך די זשאנדארען.

דער דאזיגער פאלים איז געוועזען אן ארבייטער, וועלכער האט בלויז עטליכע טעג געארבייט אויפ'ן פארם און וועלכען לעקאשיר האט אוועקגעשיקט פאר א פרעכען ענטפער. ער איז געוועזען אן אלטער סאלדאט און די געוועהנהייט צו גנב'ענען, בעטריגען און פערפיהרען האט ער מיט זיך מיטגעבראכט פון דער מלחמה אין אפריקא, וואו די דאזיגע זאכען זיינען געוועזען עטוואס גאנץ גע־וועהנליכעס. ער האט געטהאן אלץ אין דער וועלט, כדי צו האבען פון וואס צו לעבען, אבער צו ער האט געארבייט אלס מוליאר, אלס מאטראז, אלס פעלד־ארבייטער, צו ער האט געבראכען שטיינער,

צו געהאקט בוימער, איז ער אומעדום און שטענדיג געווען פויל. און דערפאר איז ער אויף קיין פלאץ ניט פערבליבען און האט ציי־טענווייז געמוזט אוועק אין אנדערע שטעדטלאך, אום דארט צו קרי־גען ארבייט.

פון דעם ערשטען טאג אן, וואס ער איז אנגעקומען אויף דעם פארם, האט לעקאשיר'ס ווייב איהם פיינט געקראגען, און איצט איז זי געווען זיכער, אז ער האט זיי בערויבט.

אין א האלבע שעה ארום זיינען אנגעקומעןביידע זשאנדארען. דער בריגאדיר סאנאטעור איז געווען זעהר הויך און מאגער, און דער זשאנדאר לעניענט, קורץ און גראב. לעקאשיר האט זיי גע־בעטען זיצען און דערצעהלט וואס דא איז געשעהען. און דאן זיי־נען זיי אוועק און בעטראכט דעם פלאץ, וואו די גנבה איז בע־גאנגען געווארען, אום פעסטצושטעלען דעם פאקט, אז דער שטייג איז אויפגעבראכען געווארען און איבערהויפט צו זוכען אלע מעג־ליכע בעווייזע. ווען זיי זיינען צוריקגעקומען אין קיך אריין האט די בעל הבית'טע געבראכט אביסעל וויין, האט אנגעפילט די גלע־זער און געפרעגט מיט א מיסטעריעזישען בליק:

— דענקט איהר, אז איהר וועט איהם כאפען?

דער בריגאדיר, וועלכער האט געהאט זיין שווערד צווישען זיינע קניה, האט געשיינט צו זיין אונזיכער. געוויס וואלט ער איהם לייכט געקענט כאפען, ווען מען זאל איהם אנווייזען ווער דאס איז, אבער אזוי, ווען ער אליין זאל איהם דארפען אויסגעפינען, דאן איז דאס אביסעלע שווערלאך. און נאכדעם, ווי ער האט א לאנגע צייט געטראכט און געמאכט פערשיעדענע פלענער, האט ער געפרעגט איינפאך:

— ווייסט איהר ווער דער גנב איז?

און לעקאשיר האט געענטפערט מיט נארמאנישער שלויקייט אין זיינע אויגען:

— ווייסען ווער דער גנב איז, ווייס איך ניט, ווייל איך האב איהם ניט געכאפט ביי דער האנד, בעת ער איז די גנבה בעגאנגען.

וואָלט איך איהם געכאַפּט, וואָלט איך דאַן איהם געצוואונגען אויפצועסען דעם קראַליק אַ לעבעדיגען מיט די הויט און ביינער, ווי ער שטעהט און געהט, אָהן אַ טראָפּען סיידער עס ארונטער־צושווינקען. זאָגען ווער עס איז אויף בעשטימט, קען איך ניט, הגם איך גלויב, אז עס איז דער טויגעניכטס, דער פּאַליט.

צום סוף האָט ער דערצעהלט די אונאַנגענעהמליכקייטען, וואָס ער האָט געהאט מיט פּאַליט'ן, ווי יענער האָט געארבייט אויף זיין פארם און ער האָט איהם ענטזאָגט פאר זיין גראָבקייט, וועגען זיין שלעכטען נאָמען און די פערשיעדענע מעשים, וואָס ער האָט אָבגע־טהאָן.

דער בריגאַדיר, וועלכער האָט אלעס אויסגעהערט זעהר אויפ־מערקזאם בעת ער האָט אויסגעליידיגט איין גלאָז און אַנגעפילט אַ צווייטע, האָט זיך אַ קעהר געטהאָן צום זשאַנדאַר און געזאָגט:

— מיר מוזען געהן איהם זוכען ביי סעווערין'ס ווייב אין הויז.

דער זשאַנדאַר האָט אַ שמייכעל געטהאָן און דריי מאָל אַ שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

דאַן איז מאדאם לעקאשיר צו זיי צוגעקומען און גענומען שלוי און פאָרזיכטיג אויספרעגען דעם בריגאַדיר. ער האָט איהר דערצעהלט, אז דער פּאסטוך סעווערין איז געווען אַ פראָסטער לע־מעשקע, אַ מין סאָרט חיה, וואָס האָט פון קינדווייז אָן זיך געהאָ־דעוועט צווישען די שאָף און וועלכער האָט אויסער זיי מעהר גאָר־נישט געוואוסט אויף דער וועלט. דאָך איז טיעף אין זיין האר־צען פּאָרט געבליבען טלויען דער פויערשער אינסטינקט צו שפּאָרען געלד. יאָהרען און יאָהרען האָט ער אין די לעכער און שפּאַרונעס פון די בוימער, אונטער שווערע שטיינער, בעהאַלטען זיינע אָבּ־געשפּאָרטע געלד, וואָס ער האָט פערדיענט אלס פּאסטוך, אָדער אלס רופא פון פערד און שאָף. דען דער אלטער פּאסטוך, וועמעס פּלאַץ ער האָט איבערגענומען, האָט איהם איבערגעגעבען דעם סוד, ווי אזוי זיי צו קורירען מיט געוויסע אָבשפּרעכונגען, גראָזען און

קרייטעכצער. און אין א געוויסען טאג האט ער געקויפט א שטי־קעל אייגענטהום, וואס איז בעשטאנען פון א הויז און א שטיק פעלד פאר דריי טויזענד פראנק.

אין עטליכע מאנאטען ארום איז ארויס א קלאנג, אז ער געהט חתונה האבען מיט דעם שענקער'ס דיענסט, וועלכע איז בע־וואוסט געווען פאר איהר צולאזענקייט. די יונגע לייט האבען דערצעהלט, אז דאס מיידעל האט זיך דערוואוסט, דאס ער האט אביסעל געלד און זי איז אוועק צו איהם אין הויז אריין. דארט האט זי פערבראכט נאכט נאך נאכט, איהם אריינגענומען אין איה־רע הענד אריין, איהם צורייצט, פער'כישופ'ט און ביסלעכווייז איהם געבראכט דערצו, אז ער זאל מיט איהר חתונה האבען.

און דאן, נאכדעם ווי זיי זיינען געווען ביים מער און אין קירכע, וואו זיי האבען געזעצליך געהייראט, איז זי אוועק וואה־נען אין דער הויז, וואס איהר מאן האט געקויפט, בעת ער האט ווייטער געפאשעט זיינע שאף אויפ'ן פעלד און האט דארט פער־בראכט טעג און נעכט.

און דער בריגאדיר האט געענדיגט מיט די דאזיגע ווערטער:

— פאליט לעבט דארט מיט איהר שוין זייט דריי וואכען, ווייל דער גנב האט ניט קיין אייגענע היים וואו זיך אהין צו טהאן.

דער זשאנדאר האט געמאכט א שפאס:

— צו וואס דארף ער א היים, עס איז איהם ווארים אין פאליט'ס בעט.

דערהערט די דאזיגע מעשה, איז מאדאם לעקאשיר געווארען נאך מעהר צוקאכט. עס האט אין איהר גענומען ברענען א כעס געגען איהם אלס גנב, אי אלס פערפיהרער און זי האט אויסגע־רופען:

— דאס איז ער, זיכער ער! געהט אהין, ארעסטירט איהם! אויסראטען דארף מען זיי, אזעלכע נפשות!

אבער דער בריגאדיר איז געבליבען גאנץ רוהיג.

— בערוהיגט זיך — האָט ער געזאָגט — לאָמיר וואַרטען ביז צוועלף אַזייגער; אַזוי ווי פּאַליט געהט אַהין עסען מיטאָג יעדען טאָג, וועלען מיר זיי כאַפּען מיט דער גנבה אין די הענד.

דער זשאַנדאַר האָט אַ שמייכעל געטהאָן, איהם איז געפעלען געוואָרען זיין קאַמעראַד׳ס איינפאַל. לעקאַשיר האָט איצט אויך געשמייכעלט, ווייל די געשיכטע פון׳ם פאַסטוך איז איהם פאַרגע־קומען זעהר קאָמיש: בעטראַגענע מענער זיינען אַלע מאָל אַמור־זאַנט.

— — — — — — — — — — —

עס האָט נור וואָס געהאָט געשלאָגען צוועלף אַזייגער, ווען דער בריגאַדיר, געפאָלגט פון זיין מיטהעלפער, האָט דריי מאָל הע̇פליך אַנגעקלאַפּט אין טהיר פון אַ קליין איינזאַם הייזעל, וואָס האָט זיך געפונען אויפ׳ן עק וואַלד ארום פינף הונדערט אוילען פון שטעדטעל.

זיי זיינען געשטאַנען האַרט אַנגעשפּאַרט אַן וואַנט, כדי מען זאָל זיי ניט זעהן פון אינעווייניג און האָבען געוואַרט. אַזוי ווי קיינער האָט ניט געענטפערט, האָט דער בריגאַדיר אין אַ ווײַלע ארום ווידער אַנגעקלאַפּט עס איז געווען אַזוי שטיל, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אַז קיינער וואָהנט ניט דאָרט, אין דער דאָזיגער הויז; אָבער דער זשאַנדאַר לעניענט, וועלכער האָט געהאַט אַ גוטען אויער, האָט געזאָגט, אַז ער האָט געהערט ווי אימיצער בעוועגט זיך דאָרט אינעווייניג. דער בריגאַדיר איז געוואָרען אין כעס. ער וואָלט קיינעם ניט ערלויבען זיך צו שטעלען אנטקעגען דער אויטאָ־ריטעט פון געזעץ אַפילו אויף איין מינוט, און אַ זעץ טהאָענדיג אין טהיר מיט דער הענדטעל פון זיין שווערד, האָט ער אַ געשריי געטהאָן:

— עפענט די טהיר אין דעם נאָמען פון געזעץ!

אַזוי ווי דער דאָזיגער בעפעהל האָט אויך ניט געהאָלפען, האָט ער אויסגעדונערט:

— אויב איהר פאַלגט ניט גלייך, צוברעך איך דעם שלאָס. איך בין דער בריגאַדיר פון די זשאַנדאַרען, צום טייפעל, איך וועל אייך באַלד ווייזען מיט וועמען איהר האָט צו טהאָן. לעניענט אַהער!

ער האָט נאָך ניט צייט געהאַט צו ענדיגען זיינע רייד, ווען די טהיר האָט זיך געעפענט און ער האָט דערזעהן פאַר זיך אַ דיקע מויד, שטאַרק פּערוויטיגט, אַן אַנגעגאָסענע, מיט אַ הויכער ברוסט, אַ גרויסען בויך און ברייטע היפטען. דאָס איז געווען דעם פאַסטור סעוועריין'ס ווייב. ער איז אַריין אין הויז.

— איך בין געקומען צו אייך מיט אַ וויזיט, ווייל איך וויל מאַכען אַ קליינע אונטערזוכונג — האָט ער געזאָגט און זיך אַרומ־געקוקט אויף אַלע זייטען.

אויפ'ן טיש איז געשטאַנען אַ טעלער, אַ קרוג סיידער און אַ גלאָז האַלב־פול, וועלכע האָט בעוויזען, אַז דאָ האָט מען נור וואָס געגעסען מיטאָג. צוויי מעסערס זיינען געלעגען איינער נעבען צווייטען און דער ביטרער זשאַנדאַר האָט אַ וואונק געטהאָן צו זיין פאַרגעזעצטען:

— דאָ שמעקט עפּעס זעהר גוט — האָט דער לעצטער געזאָגט.

— מען קען שווערען, אַז דאָס איז אַ געבראָטענער קראַליק — האָט דער ערשטער צוגעלייגט זעהר פרעהליך.

— וועט איהר טרינקען אַ גלאָז שנאַפּס? — האָט די פרוי געפרעגט.

— ניין, אַ דאַנק; איך וויל בלויז די פעל פון'ם קראַליק, וועלכען איהר האָט געגעסען.

זי האָט זיך געמאַכט ניט פערשטעהענדיג, הגם זי האָט געציטערט פאַר שרעק און געפרעגט:

— וואָס פאַר אַ קראַליק?

דער בריגאַדיר האָט זיך רוהיג אוועקגעזעצט און אַבגעווישט דעם שוויים פון שטערען.

— געהט, געהט, מאַכט זיך ניט פאַר אַזאַ נעבאַכקע, איהר וועט דאָך אונז ניט איינריידען, איז איהר לעבט מיט טרוקענעם

ברויט. וואָס האָט איהר דאָרט געגעסען איינע אַליין היינטיגען מיטאָג?

— איך? גאָרנישט, איך שווער אייך. אַ שטיקעל פּוטער מיט ברויט.

— איהר זייט גאָר אַן אונשולדיגע שעפּעלע, מיין גוטע פרוי. אַזוי? אַ שטיקעל פּוטער מיט ברויט? איהר האָט אַ טעות; איהר האָט געדאַרפט זאָגען אַ שטיקעל קראַליק געבראָטען אין פּו־טער. ביי גאָט, אייער פּוטער שמעקט פיין! דאָס איז עפּעס אַ ספּעציעלע פּוטער, גאָר גוטע פּוטער, וואָס פּאַסט זיך פאַר אַ חתונה; זיכער איז עס ניט קיין היימישע פּוטער!

דער זשאַנדאַר האָט זיך געקייקעלט פאַר געלעכטער און האָט ווידערהאָלט נאָך אַמאָל:

— ניין, קיין היימישע פּוטער איז עס זיכער ניט.

אַזוי ווי דער בריגאַדיר איז געוועזן אַ וויצלינג, זיינען די זשאַנדאַרען אויך געווען לוסטיגע יונגען און דער בעאַמטער האָט ווייטער געפרעגט:

— וואו איז אייער פּוטער?

— מיין פּוטער?

— יאָ, אייער פּוטער.

— אין דעם סלאָי.

— און וואו איז דער סלאָי?

— אָט איז ער.

זי האָט אַרויסגעטראָגען אַן אַלטען סלאָי, וואו אויפ'ן דעק האָט זיך געפונען אַ שטיק געזאַלצענע פּוטער. דער בריגאַדיר האָט עס אַ שמעק געטהאָן און געזאָגט אַ שאָקעל טהאָענדיג מיט'ן קאָפּ:

— ניין, דאָס איז ניט די זעלבע. איך וויל די פּוטער וואָס שמעקט מיט קראַליק. קום, לעניענט, עפן דיינע אויגען, טהו אַ זיך הינטער'ן בופעט, מיין גוטער ברודער, און איך וועל אַ קוק טהאָן אונטער'ן בעט.

צוגעמאַכט די טהיר, איז ער אוועק צו דער בעט און פּרובירט זי אָברוקען; אָבער די בעט איז געווען צוגעשלאָגען צום וואַנט און איז פון דאָרט ניט געריהרט געוואָרען אודאי אַ האַלבען יאָהר הונדערט. דאַן האָט זיך דער בריגאַדיר אַ גליטש געטהאָן און דער יוניפאָרם וואָס ער האָט אויף זיך געטראָגען, האָט זיך אַזוי אָנגעצויגען, אַז ער האָט גענומען פּלאַצען; אַ קנאָפּ איז אָבגעשפּרונגען.

— לעניענט! — האָט ער אַ רוף געטהאָן.

— יאַ, בריגאַדיר.

— קום אַהער, מיין יונג, און טהו אַ קוק אונטער'ן בעט; איך בין צו הויך... איך וועל געהן זוכען הינטער'ן בופעט.

ער איז אויפגעשטאַנען און געוואַרט, בעת דער צווייטער האָט אויסגעפיהרט זיין בעפעהל.

לעניענט, וועלכער איז געווען קורץ און גראָב, האָט אראָבגענומען זיין קעפּקע, זיך אויסגעצויגען אויפ'ן בויך מיט'ן פּנים צו דר'ערד און אריינגעקוקט אין דער שוואַרצער לאָך אונטער'ן בעט. דאַן האָט ער פּלוצים אויסגערופען:

— ער איז דאָ! ער איז דאָ!

— ווער איז דאָרט. דער קראַליק?

— ניין, דער גנב.

— דער גנב! שלעפּ איהם ארויס, שלעפּ איהם ארויס!

דער זשנאַדאַר האָט ארונטערגערוקט זיינע הענד אונטער'ן בעט און עפּעס אָנגעכאַפּט. ער האָט גענומען שלעפּען מיט אַלע זיינע קרעפטען, און צום סוף האָט זיך בעוויזען אַ פוס, אָנגעטהאָן אין אַ שווערען שטיוועל, וועלכען דער זשאַנדאַר האָט געהאַלטען אין זיין רעכטער האַנד. דער בריגאַדיר האָט איהם אַ כאַפּ געטהאָן שרייענדיג:

— שלעפּ! שלעפּ!

און לעניענט, וועלכער איז אין דיעזער צייט שוין געווען אויף זיינע קניה, האָט גענומען פאַר דער אַנדערער פוס, אָבער עס איז געווען אַ שווערע שטיקעל ארבייט, ווייל דער געפאַנגענער האָט זיך

שטארק געבריקעט און מיט'ן אויבערשטען האלבען קערפער זיך איינגעשצימעט אין דער בעט.

— מוטה! מוטה! שלעפ! שלעפ! — האט געשריען דער בריגאדיר און זיי האבען איהם געשלעפט מיט אלע זייערע קרעפטען ביז די הילצערנע ברעטלאך פון בעט, פאר וועלכע ער האט זיך אנגע־האלטען, האבען זיך איבערגעבראכען און דער געפאנגענער איז ארויסגעשלעפט געווארען ביז צום קאפ. צום סוף איז די קאפ אויך ארוים און זיי האבען דערזעהן דעם צושראקענעם און צורייצטען פנים פון פאליט'ן, וועמעס ארעמס זיינען נאך פערבליבען אויס־געצויגען אונטער'ן בעט.

— שלעפ איהם ארוים אין גאנצען! — האט דער בריגאדיר געקאמאנדעוועט. דאן האט זיך דערהערט עפעס א מאדנער געוויש און בעת די ארעמס האבען זיך נאכגעשלעפט נאך די שולטערען פון'ם געפאנגענעם, און די הענד נאך די ארעמס, האבען זיי אין זיינע הענד דערזעהן די הענדטעל פון א סקאוואראדע און אין דער סקאוואראדע איז געלעגען דער געבראטענער קראליק.

— אט האבען מיר עס! אט האבען מיר עס! — האט אויס־גערופען דער בריגאדיר א גליקליכער, בעת דער זשאנדאר האט זיך ארויפגעווארפען אויף דעם מאן. דעם קראליק'ס פעל, וואס איז געווען דער שטארקסטער בעוויי, האבען זיי געפונען אונטער'ן מאטראץ אוןביידע זשאנדארען האבען זיך מיט טריאומף אומ־געקעהרט צוריק אין שטעדטעל מיט דעם געפאנגענעם און די גנבה.

— — — — — — — — — — —

אין א וואך, נאכדעם ווי די געשיכטע האט אנגעמאכט א גרוי־סען רושם, איז לעקאשיר געגאנגען צום שוזהל־לעהרער זיך מיט איהם וועגען עפעס דורכצורייידען. אויפ'ן וועג האט מען איהם גע־זאגט, אז דער פאסטוך סעווערין ווארט אויף איהם שוין אודאי א שטונדע צייט.

ער איז אוועק און האָט איהם געפונען זיצענדיג אויף אַ שטוהל אין אַ ווינקעל מיט זיין שטעקען צווישען זיינע קניה. ווען ער האָט דערזעהן דעם מער, האָט ער זיך אויפגעהויבען, אראָבגענומען זיין קעפקע און געזאָגט:

— גוט מאָרגען, מעטר קאשעקס — און איז געבליבען שטעהן צוטומעלט און פערשעהמט.

— וואָס פערלאַנגסטו? — האָט דער לעצטער געפרעגט.

— אָט וואָס, מיין הערר. איז עס אמת, אז אימיצער האָט ביי אייך צוגע'גנב'עט איינעם פון אייערע קראַליקס לעצטע וואָך?

— יא, עס איז אמת, סעווערין.

— ווער האָט דעם קראַליק גע'גנב'עט?

— פּאַלים אנקאַס, דער ארבייטער.

— ריכטיג! ריכטיג! און איז עס אויך אמת, אז מען האָט עס געפונען אונטער מיין בעט?

— וואָס מיינסטו, דעם קראַליק?

— דעם קראַליק מיט פּאַליט'ן.

— יא, מיין אָרימער סעווערין, עס איז אמת, אָבער ווער האָט עס דיר געזאָגט?

— ווער ניט, אַלע! איך פערשטעה! אָבער זאָגט מיר, הערר מער, איהר מוזט דאָך אודאי אַלעס וויסען וועגען חתונה האָבען, ווייל איהר מאַכט דאָך אַלע פּאַרלאַך חתונה.

— וואָס מיינט איהר וועגען חתונה האָבען?

— אָט איך מיין, וועגען די רעכטע פון דעם מאַן און דער פרוי.

— וואָס פאַר אַ רעכטע?

— דעם מאַן'ס רעכטע און דאַן דער ווייב'ס רעכטע.

— אַך, אַזוי, געוויס ווייס איך.

— יא! דאַן זאָגט מיר, מעטר קאשעקס, האָט מיין ווייב דאָס רעכט צו געהן שלאָפען מיט פּאַליט'ן?

— וואָס מיינסטו געהן שלאָפען מיט פּאַליט'ן?

— גאנץ פשוט, גיט איהר אייער געזעץ דאָס רעכט, בעת זי איז מיין ווייב, צו געהן שלאָפען מיט פּאָליט'ן?

— געוויס ניט, געוויס ניט.

— אויב איך כאַפּ איהם דאָרט נאָך אַמאָל האָב איך אַ רעכט איהם צו צוברעכען די בוינער? און איהר מעג איך אויך צור־פראסקען די מאָרדע?

— איך... איך מיין אַזוי, אודאי האסטו אַ רעכט אויף דעם.

— אַט דאָס איז גוט; איך וועל אייך זאָגען פאַרוואָס איך וויל עס וויסען. איין נאַכט, לעצטע וואָך, איז מיר איינגעפאַלען אַ פערדאַכט. איך בין געקומען אהיים פּלוצים און האָב געזעהן, אַז זיי פיהרען זיך אויף ניט ווי געהעריג איז. איך האָב ארויסגע־טריבען פּאָליט'ן און איהם געהייסען געהן שלאָפען ערגעץ אנדערש וואו; דאָס אַלעס, ווייל איך האָב ניט געוואוסט וואָס פאַר אַ רעכטע איך האָב. דאָס מאָל האָב איך זיי ניט געזעהן; דאָס איז שוין פערפאַלען און מיר וועלען וועגען דעם מעהר ניט ריידען. אָבער ווען איך זאָל זיי נאָך אַמאָל כאַפּען, נאָך איין איינציגען מאָל, וועל איך זיי אַזוי צופּאַלקעווען די ביינער, איך וועל זיי אַזוי דער־לאַנגען, אַז זיי וועלען ביי מיר פערלירען דעם טעם פון די דאָזיגע אַלע נארישקייטען... און דאָס, מעטר קאַשעקס, איז אַזוי זיכער, ווי מיין נאָמען איז סעווערין.

ע נ ד ע.

די לעצטע פראָבע.

באר קיין זאך אין דער וועלט וואָלט הערר דע סיינט־דשוערי קיינמאָל ניט פערראַטען זיין אַלטע געליעבטע. אפשר איז דאָס געוועזן פון אַ אינסטיקטיווער מורא, ווייל ער האָט אָפט געהערט פון ליעבעס אינטריגעס, וועלכע האָבען געהאַט אַ מיאוס׳ן סוף, האָבען אריינגעבראַכט פאמיליען־סקאנדאלען און דער געליעבטער האָט זיי לאנג, לאנג געהאַט צו געדענקען. אפשר איז דאָס אויך געווען, ווייל ער האָט זיך געגויטהיגט אין אַ רוהיגען, שטילען לעבען, אָהן אויפרעגונג, אָהן קאָפּ־דרעהעניש; אפשר האָט ביי איהם נאָך געטלייעט אַ פונק פון דער אַמאָליגער ליעבע, וועלכע האָט איהם אין די ערשטע יאָהרען פון זייער פערבינדונג געמאַכט פאַר איהר שקלאַף, דעם שקלאַף פון דער שטאָלצער, הערשזיכטיגער שעהנהייט און איהר פערפיהרערישען חן.

ער האָט במעט מיט שרעק אויסגעמידען יעדען נסיון, איז איהר געווען טריי און אונטערוואָרפען, ווי אַ לעמעלע. ער איז געווען צו איהר זעהר אויפמערקזאם, האָט געשיינט ניט צו בעמערקען ווי איהר פיגור, וועלכע איז פריהער געווען אַזוי שלאַנק און אַזוי האַרמאָניש, הויבט אָן צו ווערען צולאָזען און פערגראָסען מיט פעטס, אז איהר פנים, וועלכער האָט פריהער אויסגעזעהן ווי אַ בליהענדע ראָזע, האָט גענומען ווערען צוקנייטשט און אַז איהרע האָהר האָבען זייער גלאַנץ פערלאָרען און זיינען ווי אויסגעלאָשען

געוואָרען. ער האָט זי פערעהרט ניט קוקענדיג אויף קיין זאך. עפּעס אזוי ווי בלינדערהייט, און אין זיין פאנטאזיע האָט ער איהר צוגעגעבען אן אויסגעטראכטען חן. האָט איהר פערגליכען מיט דער שעהנקייט פון יעסען, מיט דער מאַיעסטעטישער און ערנסטער פארקלעהרטקייט פון אן אָקטאָבערדיגען פארנאכט און מיט די לעצטע בליהונגען וואָס פאלען מאַכטלאָז אויפ'ן וועג ארונטער און מישען זיך דאָרט צונויף מיט די טויטע בלעטער.

אָבער הגם זייער פערבינדונג האָט אָנגעהאלטען א סך יאָהרען און זיי זיינען געווען פערבונדען איינער צום צווייטען ווי ווען זיי וואָלטען געווען פערהייראט, און הגם שאַרלאָטטע גיונדאל האָט איהם נאָכאַנאַנד פערפאָלגט מיט סטראשונקעס, נאָכאַנאַנד זיך מיט איהם ארומגעקריעגט איבער דער דאָזיגער פראגע, טראָץ דעם וואָס ער האָט געגלויבט, אז זי איז איהם טריי און איז ווערטה זיין צוטרויען און ליעבע, האָט הערר דע סיינט דשוערי קיינמאָל ניט געקענט ביי זיך פועל'ן איהר צו געבען זיין נאָמען און אוועקשטעלען זייער פערבינדונג אויף אַ געזעצליכען וועג.

ער האָט דערפון אויך אַן אמת געליטען, אָבער האָט זיך געהאלטען פעסט ביי דאָס זייניגע, מיט אלע מעגליכקייטען פערטהיידיגט זיין פּאָזיציע און אויף אלע איהרע טענות, אלע איהרע געשרייען, אלע סטראשונקעס געענטפערט רוהיג אָבער פעסט:

— וואָס פאר אַ גוטעס וועלען מיר דערפון האָבען?

דאָס האָט שאַרלאָטטען ארויסגעבראכט פון זיך און זי האָט דאן געערדט פון פייער און פון וואסער. אָבער ער האָט איהר געלאָזען זיך קאָכען וויפיעל זי האָט געוואָלט און אליין איז ער געבליבען אונבעוועגליך און שטיל, מיט אַן איינגעבויגטען רוקען, ווי אַן איינגעשפּארטער פערד אונטער'ן בייטש.

ער האָט איהר געשטעלט די פראגע צו איז דאָס טאַקע ווירקליך נויטהיג פאר זייער גליק, אזוי לאנג, אז קיין קינדער האָבען

זיי סיי־ווי־סיי ניט. האבען ניט אלע ארומיגע געדענקט, אז זיי זיינען פערהייראט? האט מען זי איבעראל סיי ווי ניט גערופען מאדאם דע סיינט־דשוערי און האבען כאטש זייערע דיענער איין מינוט געצווייפעלט, אז זיי דיענען ביי פיינע, אנשטענדיגע פערהייראטע לייט? איז דען ניט דער ריינער, אונבעפלעקטער, עהרליכער נאמען, וועלכער געהט איבער פון פאטער צום זוהן א הייליגע מתנה, וואס קיינער האט ניט קיין רעכט אנצוריהרען? וואס וועט זי געווינען דערמיט, וואס זי וועט עס טראגען געזעצליך? דענקט זי כאטש אויף איין מינוט, אז זי וועט זיך אויפהויבען אין די אויגען פון די מענשען און אז זי וועט צוגעלאזען ווערען צו דער געזעלשאפט, אדער אז די מענשען וועלען פערגעסען, אז זי איז געווען זיין געליעבטע איידער זי איז געווארען זיין ווייב? אלע געדענקען נאך, אז איידער ער האט זי ארויסגעשלעפט פון דעם פרעהליכען לעבען, וואס זי האט געפיהרט, האט שארלאטטע גיודאל בעזוכט אלע עפענטליכע בעלער, און האט פריי געצייגט איהרע פיס אין דעם קאפע־שאנטאן מאולין־ראזשע.

שארלאטטע האט צו גוט געקענט זיין איינגעשפארטען, הגם גוטען כאראקטער, אום צו האפען, אז זי וועט איהם ווען עס איז קענען איינברעכען, סיידען דורך עפעס א קלוגען, ווייבערשען שפיצעל, עפעס א געלונגענער קאמעדיע. זי האט, ווי עס האט געשיינט, זיך אונטערגעגעבען און איז געווען צופריעדען צו לאזען זייער לעבען געהן ווי עס געהט. זי איז אויך ביסלעכוויין רוהיגער געווארען און האט מעהר ניט בעאונרוהיגט הערר דע סיינט־דשוערי'ן מיט איהרע פארווירפע. אזוי איז אוועק א צייט לאנג אין רוהיגער איינטאניגקייט, אהן אומזיסטע קריעגערייען אדער מורא'דיגע דיספוטען.

שארלאטטע גיודאל'ס דאקטאר איז געווען איינער פון יענע קלוגע מענער, וועלכע שיינען צו וויסען אלס אין דער וועלט, אבער ועמען א קליין שטעדטעלדיגער דאקטאר וואלט פערשעהמען מיט א פאר פראגען. ער איז געווען פון דעם בעשטימטען סארט מענ־

שען, וועלכע ווילען אויף אלעמען מאכען אן איינדרוק מיט זייער וויכטיגקייט, און וועלכע נוצען אוים זייער מעדיצינישע וויסענשאפט, ווי דאס וואלט געווען עפעס א שטיקעל גוטע, גאנגבארע סחורה. ער האט גלייך געקענט דערשמעקען מענשען און האט געוואוסט וועמען מען קען ארייננעהמען אין די הענד אריין ווי א שטיקעל וואקס, און מאכען פון איהם וואס מען וויל אונטער דער שטענדיגער מורא פאר'ן טויט, וועלכען ער האט נאכאנאנד געהאלטען פאר זייערע אויגען.

און געקריגען די דאזיגע הערשאפט איבער זיינע קראנקע, קענען זיי זיי אויספארשען פונקט אזוי גוט, ווי דער קליגסטער פריסטער קען עס טהאן. זיי קריגען ארויס די פאמיליען־געהיימניסע און נוצען זיי דאן אוים, כדי מען זאל זיי גוט בעצאהלען און גאנץ אפט אויך, אום אויסצופרעסען געלד פאר זייער שווייגען.

געווארען שארלאטטע'ס דאקטאר, האט דאקטאר ראבאטעל גלייך דערפיהלט, אז זיין מיטעל־יעהריגע פאציענטקע פערלאנגט עפעס פון איהם. גראדע איז ער געווען א מאן, וועמען עס זיינען געפעלען געווען די איבערבלייבאכצען פון א פרוי וואס איז אמאל שעהן געווען, איבערהויפט נאך, אז זי האט זיך גוט איינגעהאלטען און זיך אליין איהם פארגעשלאגען. ער האט ליעב געהאט דעם דופט פון ליפען, וועלכע זיינען צערטליך געווארען דורך די יאהרען קושען, די גרויע, מיט פאודער בעזילבערטע האהר, דעם קערפער, וועלכער קעמפפט דעם לעצטען קאמפף פאר ליעבע. און ער האט א מינוט ניט געטראכט און איז געווארען זיין נייער פאציענטקע'ס געליעבטער.

ווען דער ווינטער איז געקומען, איז שארלאטטע, וועלכע איז ביז אהער שטענדיג געווען געזונד און שטארק, פלוצים שטארק פערענדערט געווארען. זי האט ניט געהאט קיין כח צו טהאן די קלענסטע זאך, זי איז געווארען קראנק פון דער קלענסטער אנשטרענגונג, האט זיך געקלאגט אויף אינווייניגסטע יסורים

און האָט פערבראַכט טעג ליגענדיג אויפ'ן זאָפע מיט די אויגען אַנגעשטעלט אויף איין פּונקט און ניט אַרויסרעדענדיג אַ וואָרט. אַלע האָבען געדענקט, אַז זי ליידעט פון עפּעס אַ געהיימער קראַנקהייט, וועלכע מען קען ניט ערקלעהרען, אָבער וועלכע גראָבט אונטער דעם גאַנצען מענשליכען אָרגאַניזם. עס איז געווען אַ רחמנות צו קוקען ווי זי געהט אויס, ליגענדיג אונבעוועגליך אויף איהרע קישענס. איהרע אויגען האָבען זיך עפּעס ווי מיט אַ מין שלייער פערצויגען, איהרע הענד זיינען מאַכטלאָז געלעגען אויפ'ן בעט, און איהר מויל איז פער'חתמ'עט געוואָרען פון עפּעס אַן אונזיכטבאַרען פינגער.

הערר דע סיינט־דשוערי איז געווען פערצווייפעלט: ער האָט געוויינט ווי אַ קינד און איז אַ פערציטערטער געוואָרען, ווען דער דאָקטאָר האָט צו איהם געזאָגט אין זיין ערנסטען טאָן:

— איך ווייס, אַז איהר זייט אַ שטאַרקער מאַן, מיין ליעבער הערר, און איך וועל נעהמען אויף זיך אייך צו זאָגען דעם גאַנצען אמת. מאַדאַם דע סיינט־דשוערי איז פעראורטהיילט צום טויט, זי מוז שטאַרבען. קיין זאַך, אויסער אַ נס, קען זי ניט רעטען, און מיין גאָט! ניסים געשעהען ניט מעהר היינטיגע צייטען. איהר סוף איז נור אַ פראַגע פון עטליכע שטונדען און קען קומען גאָר פּלוצלינג.

הערר דע סיינט־דשוערי האָט זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף אַ שטוהל און זיך ביטער צוכליפּעט, פערשטעלענדיג זיין פּנים מיט ביידע הענד:

— מיין אָרימע, מיין טהייערע שאַרלאָטטע, — האָט ער געזאָגט דורך טרעהרען.

— איך בעט אייך, קומט צו זיך און זייט שטאַרק — האָט דער דאָקטאָר ווייטער גערעדט, זעצענדיג זיך נעבען איהם — ווייל איך האָב נאָך עטוואָס מיט אייך צו ריידען און איך מוז אייך איבער־

געבען דעם לעצטען וואונש פון מיין ארימער פאציענטקע. מיט א פאר מינוטען צוריק האט זי מיר פערטרויט דאס געהיימניס פון אייער פאלשען פאמיליען לעבען און פון אייער פערבינדונג מיט איהר. זעהענדיג פאר זיך דעם טויט, וועלכען זי פיהלט ראפטאס אנקומענדיג — און זי איז א האהר ניט געגארט, די ארימע פרוי — וויל זי שלום מאכען מיט'ן הימעל, פערריכטען דעם פעהלער פון איהר זינדיגען לעבען און שטארבען אין רוה אלס אייער געזעצ־ליכע פרוי.

הערר דע סיינט־דשוערי האט זיך א הויב געטהאן פון שטוהל מיט א צוטומעלטען בליק, בעת זיינע הענד האבען זיך נערוועז בעוועגט; אין זיין טיעפען שמערץ איז ער ניט אימשטאנד געוועז צו בעשטעהן אויף זיין ווילען אדער זיך אנטקעגען שטעלען דעה דאזיגער אונערווארטעטער אטאקע, און ער האט געענטפערט אז אויפגערעגטער:

— אך! איך וועל טהאן אלעס, וואס שארלאטטע וויל, דאק־טאר; אלעס אין דער וועלט און איך וועל אליין געהן און עס איהר זאגען אויף מיינע קניה!

— — — — — — — — — — —

די חתונה איז געפראוועט געווארען זעהר אויסגערעכענט, אין א דונקעלען צימער, וואו עס האט זיך געפיהלט עפעס אזוינס, ווי ביי א לויה און די ווערטער וועלכע זיינען ארויסגערעדט גע־ווארען, האבען געהאט עפעס א מאדנעם קלאנג פול מיט אנגסט. שארלאטטע, וועלכע איז געלעגען אין בעט מיט ברייט אפענע אויגען פאר גליק, האט אריינגעלייגט איהרע ביידע ציטערענדע הענד אין די הענד פון הערר דע סיינט־דשוערי און האט געשיינט אויס־צוגעהן מיט דעם ווארט „יא" אויף איהרע ליפען. דער דאקטאר האט געקוקט אויף דער ריהרענדער סצענע, ערנסט און שטיל, זיין מאדרע אריינגעגראבען אין זיין ווייסען שניפס און זיינע ביידע

ארעמס אנגעשפארט אויף דעם קאמין, בעת זיינע אויגען האבען געפינטעלט אונטער זיינע ברילען.

אויף דער צווייטער וואך האט מאדאם דע סיינט־דשוערי גע־נומען זיך בעסערען, און די דאזיגע וואונדערבארע גענעזונג, פון וועלכער הערר דע סיינט־דשוערי דערצעהלט מיט גרויס דאנק־בארקייט יעדען איינעם, וואס וויל איהם נור אויסהערען, האט אויף אזוי פיעל אויפגעהויבען דאקטאר ראבאטעל׳ס רעפוטאציע, אז ביי די נעקסטע וואהלען וועט ער ווערען א מיטגליעד פון דער אקאדעמיע פון מעדיצין.

ע נ ד ע.

וועגען פארפיומען.

דריי דאמען פון דער הויכער געזעלשאפט זיינען געזעסען אויף א בארג, אונטער דעם שאטען פון א געדיכטען נוס־בוים, און האבען געפלוידערט. פלוצים איז דער געשפרעך אויפגעקומען אויף דער פראגע: „וואס איז דער בעסטער גערוך?“

איינע פון זיי, פרינצעסין פ., א שלאנקע ברונעטקע, האט ערקלעהרט, אז עס איז נישטא קיין בעסערער גערוך ווי דער גערוך פון רוסישע לעדער. זי טראגט שיך פון געלע רוסישע לעדער, א קליין האנד־בייטעל געמאכט פון רוסישען לעדער און דער גארטעל וואס האט ארומגעכאפט איהר שלאנקע טאליע, איז אויך פון רוסישען לעדער. אויף דער ברוסט טראגט זי א שפילקע, אויף דער האנד א בראנזעלעט אויך פון'ם זעלבען מאטעריאל.

מענשען זאגען אז איהר שלאף־צימער איז אויסגעקלעפט מיט רוסישען לעדער, און דאס איהר געליעבטער איז געצוואונגען צו טראגען לאנגע רוסישע שטיוועל און געפארבטע הויזען פון'ם זעלבען מאטעריאל, בעת איהר מאן איז דערפון בעפרייט.

מאדאם ה., א זעהר דיקע דאמע, וועלכע איז אמאל גאנץ שעהן געווען, האט בשום אופן ניט געקענט פערשטעהן, ווי אזוי א פרינצעסין קען האבען אזא וואולגארען געשמאק. דאס איינציגע וואס זי האט ליעב, איז דער ריח פון פריש־געשניטענע היי, און זי איז ווירקליך געווען די ערשטע, וואס האט אריינגעבראכט דעם „היי פארפיום“ אין דער מאדע אריין. איהר אידעאל איז א פריש־

געשניטענע היי־פעלד , בעלויכטענע פון דער לבנה־שיין. ווען זי שפאצירט אמאל לאנגזאם איבער אזא פעלד, זויגט זי איין אין זיך מיט יעדען אטהעם־צוג דעם דאזיגען היי־גערוך און פיהלט זיך דאן פאלשטענדיג גליקליך.

דער געשמאק פון דער דריטער דאמע איז געווען מעהר זאנ־דערבאר, ווי דער פון דער צווייטער און מעהר וואולגאר ווי דער פון דער ערשטער. די קליינע, צארטע, בלאנדע גרעפין וו. האט ליעב בלויז דעם שטאל־גערוך. איהרע פריינדינען האבען עס בשום אופן ניט געקענט פערשטעהן; די פרינצעסין האט גראציעז צוגעטראגען איהר שעהנע און פולע האנד, ואיף וועלכער עס איז געהאנגען דער ברייטער, לעדענער בראנזעלעט, צו איהר גריכישען נאז און האט איינגעאטהעמט דעם זאנפטען רוח פון דעם רוסישען לעדער, בעת די סענטימענטאלע היי־ליעבהאבערין האט געהאלטען אין איין ווידערהאלען:

— ווי שרעקליך! ווי שרעקליך!

די צארטע גרעפין האט זיך אביסעל פערשעהמט, זעהענדיג וואס פאר א ווירקונג איהר ערקלעהרונג האט געמאכט און זי האט פרובירט פערענטפערען איהר געשמאק:

— פרינץ ט. האט מיר אמאל דערצעהלט, אז דער דאזיגער גערוך האט איהם אמאל שטארק פער'כשופ'ט, — האט זי געזאגט— עס איז געווען אין א קליין אידיש שטעדטעל אין גאליציען. ער איז דארט געשטאנען מיט זיין הוסארען רעגימענט. מיט אמאל זיינען אהין אנגעקומען פון רוסלאנד עטליכע אבגעריסענע ציררק־רייטער, וועלכע האבען מיט זיך געהאט עטליכע אויסגעהונגערטע פערד און האבען דארט אויסגעשטעלט א צירק. דער פרינץ איז זיי געגאנגען זעהן און האט בעמערקט צווישען זיי א פרוי, וואס איז געווען ניט יונג, ניט שעהן, נאר פריי און חוצפה'דיג. די דא־זיגע פרוי האט געטראגען א אבגעבליאקירטען, העל־רויטען מאנ־טעלע, אן ארומגעזוימטען מיט פאלשען דזשעט. פון דעם מאנטעלע האט זיך געטראגען א שטאל גערוך, און דער דאזיגער גערוך האט

איהם פער׳כשופ׳ט. און יעדעס מאָל, וואָס די אונפערשעהמטע פרוי איז געלעגען אין זיינע אָרעמס, פרעך געלאכט און געלאָזט פון זיך פיהלען דעם שרעקליכען שטאָל־גערוך, האָט ער זיך געפיהלט ווי מאַגנעטיזירט.

— ווי שרעקליך! — האָבען געזאָגט די צוויי דאַמען און ניט ווילענדיג צוגעהאַלטען זייערע נעזער. די קליינע גרעפין האָט זיך אויף׳ם ניי פערשעהמט און דאָס מאָל אין גאַנצען אנשווייגען געוואָרען.

אין אַנהויב ווינטער זיינען די דריי פריינדינען ווידער געווען אין דער זעלבער שטאָדט, און האָבען זיך אין אַ שעהנעם טאָג גע־טראָפען אין דער הויז פון דער בלאָנדער גרעפין. די היי־ענטהור־זיאַסטקע האָט בעגריסט די אַנהעגנערין פון רוסישען לעדער און זיי האָבען זיך צורעדט. אביסעל שפּעטער האָט זיי די גרעפין אריינגעפיהרט אין איהר פּריוואַטער רייט־שוהלע, וואו זי פלעגט זיך אלע טאָג לערנען רייטען.

נאָך דעם ווי זי האָט זיי געוויזען פערשידענע רייט־קונצען, האָט זי צוגערופען איהר לעהרער און איהם געבעטען, ער זאָל איהר העלפען ארונטער פון פערד.

ער איז געווען אַ שעהנער יונגער מאַן, שטאַרק געבויט און די געפּאַסטע הויזען זיינע און דער קורצער סאַמעטענער זשאַקעט, האָבען איהם צוגעגעבען אַ בעזונדערען חן. ער איז צוגעלאָפען מיט לייכטע טריט, אַ כאַפּ געטהאָן די שעהנע יונגע פרוי אויף די הענד ווי אַ קינד, און איהר ארונטערגענומען פון פערד.

אז די דריי דאַמען האָבען אַ קוק געטהאָן אויף דעם שעהנעם שטאַרקען מאַן, האָבען זיי פערשטאַנען, פאַרוואָס זייער פריינדין האָט אזוי ליעב דעם שטאָל גערוך. זיי האָבען זיך איינס דאָס אנדערע אָנגעקוקט און די גרעפין, וועלכע האָט געכאַפּט זייער בליק, איז רויט געוואָרען ביז איבער די אויערען. כדי זיך צו בע־פרייען פון דער פערלעגענהייט, האָט זי מיט אַ שטרענגען טאָן בעפוילען דעם רייטמייסטער, ער זאָל דעם פערד צוריק אריינפיה־

רען אין שטאַל אריין. ער האָט זיך פאר איהר פערנויגט און געַ־טהאַן וואָס זי האָט איהם בעפוילען מיט אַ גאַנץ בעזונדערען שמייכעל, וועלכער לאָזט זיך ניט בעשרייבען.

אין אַ פּאָר מאָנאַטען ארום איז גאַנץ וויען געווען איבערראשט פון דעם נייעס, אז די גרעפין וו. האָט זיך געַ׳גט מיט איהר מאַן. די דאָזיגע נייעס איז געווען זעהר אונערוואַרטעט, ווייל אַלע זיינען געווען אונטער דעם איינדרוק, אז זי לעבט גוט מיט איהר מאַן, דערצו האָט קיינער ניט געקענט זאָגען אויף איהר, אז זי האָט אַ געליעבטען, ווייל מען האָט קיינמאָל ניט בעמערקט, אז זי זאָל ארויסווייזען בעזונדערע אויפמערקזאַמקייט צו וועלכען ניט איז פרעמדען מאַן.

אין אַ צייט ארום האָט זיך פערשפרייט אַ נייער קלאַנג. אַ דיענסט־מיידעל, מיט אַ לאַנגען צונג, האָט געפּלוידערט, אז דער שעהנער רייט־מייסטער האָט זיך אַמאָל אזוי פערגעסען, אז ער האָט אַ שמיץ געטהאַן דער גרעפין מיט זיין רייט־שטעקעלע. אַ דיענער האָט עס דערצעהלט דעם גראף, און אז דער לעצטער האָט דעם פרעכען חברה־מאַן אריינגערופען און פון איהם געפאָדערט אַן ערקלעהרונג, האָט איהם די גרעפין פערטהיידיגט, און דאָס האָט געפיהרט צום גט.

יאָהרען זיינען אוועק. מאדאם ה. איז געוואָרען דיקער און מעהר סענטימענטאַל. אַ פעלד מיט פריש־געשניטענע היי איז פאר איהר שוין ווייניג געווען און זי האָט פערבראַכט די צייט אין ווארימע לענדער. ביי־טאָג פלעגט זי ארומשפּאַצירען צווישען די ציפּרעסען־בוימער און ביי־נאַכט זיך שיפען אויף אַ שיפעל.

איין אבענד, בעת זי האָט זיך אומגעקעהרט אהיים אין דער בעגלייטונג פון אַן ענגלישע דאמע, וואָס איז אויך געווען אַ גרויסע ליעבהאָבערין פון דער נאַטור, האָבען זיי אַנגעטראָפען אַ פּריוואַט שיפעל, אין וועלכער עס איז געזעסען אַן אונגעוועהנליך פּאָרעל: אַ קליינע דאמע, איינגעוויקעלט אין אַ ווייסען מאַנטעל און הארט ביי איהר אַ שעהנער, שטאַרקער מאַן, אין געפאַרבטע הויזען, אַ

קורץ שווארץ סאמעטענעם זשאקעט ארומגעזוימט מיט פוטער, א רויט מיצעל אויפ'ן קאפ און א רייט־שטעקעלע אין האנד.

מאדאם ה. האט ניט ווילענדיג א געשריי געטהאן:

— וואס איז מיט אייך? — האט געפרעגט די ענגלישע דאמע — קענט איהר דען די דאזיגע לייטע?

— געוויס, זי איז א וויענער דאמע, גרעפין וו. — האט מאדאם ה. געענטפערט.

— איהר האט א טעות! — האט געזאגט די ענגלישע דאמע — דאס איז גראף סאוועלי און זיין פרוי. א שעהן פארעל, ניט אמת?

אז דאס שיפעל האט זיך דערנעהנטערט, האט מאדאם ה. דאך געזעהן, אז דאס איז די קליינע גרעפין און דאס דער מאן איז איהר אמאליגער ראייט־מייסטער, מיט וועמען זי האט חתונה געהאט. און אז דאס שיפעל איז פאר זיי פארבייגעגאנגען, האט דער קורצער סאמעטענער זשאקעט, וועלכער איז נאכלעסיג געהאנגען אויף זיינע שולטערען, פון זיך ארויסגעלאזען, ווי יענער זשאקעט פון דער פרעכער צירק־רייטערין: א שטארקען שטאל־גערוך.

ע נ ד ע.

מאַדמאַזעל

ער איז געווען פערשריבען אונטער דעם נאָמען זשאַן מאריע מאטהיע וואלאט, אָבער קיינער האָט איהם קיינמאָל אנדערש ניט גערופען ווי „מאַדמאַזעל״. ער איז געווען דער אידיאָט פון דעם קווארטאל, אָבער ניט איינער פון יענע אָבגעריסענע, אָבגעשליסענע־אונ־גליקליכע אידיאָטען, וועלכע לעבען אויף קהל׳שען חשבון. ער האָט זיך געלעבט גאַנץ שעהן אויף דעם קליינעם איינ־קונפט, וואָס זיין מוטער האָט איהם איבערגעלאָזען, און וועלכען זיין אָפּעקון האָט איהם רעגעלמעסיג אויסגעצאָהלט אזוי, אז מען האָט איהם גיכער מקנא געווען, ווי אויף איהם רחמנות געהאָט. און דערצו איז ער ניט געווען איינער פון יענע אידיאָטען מיט די ווילדע בליקען און מאַניערען פון אַ חיה. פערקעהרט, ער איז גע־ווען אַ גאַנץ אנגענעהמע בעשעפעניש, מיט זיינע האַלב אָפענע ליפּען און שמייכלענדיגע אויגען און איבערהויפּט איז ער געווען אינטערעסאַנט אין זיינע פרויען קליידער. ער האָט זיך געקליידעט ווי אַ מיידעל און דערמיט געוויזען ווי וויניג ער האָט געגען דעם, וואָס מען רופט איהם מאַדמאַזעל.

און פאַרוואָס זאָל ער ניט ליעב האָבען דעם צונעמעניש, וועל־כען זיין מוטער האָט איהם געגעבען פול ליעבע, ווען ער איז נאָך גע־ווען אַ ברעקעל קינד? ער איז געווען אזוי צאַרט, אזוי שוואַך. מיט אַזאַ העלער געזיכטס פאַרב — אַן אָרעם, קליין אינגעל, פּיעל

קלענער פון די מיידלאַך אין זיינע יאָהרען. עס איז געווען אויס לויטער ליעבע, ווען אין זיינע פריהערדיגע יאָהרען פלעגט זיין מאַמע איהם נעהמען אויף איהרע הענד און שעפּצשען איהם אין די אויערען מיט צערטליכקייט: „טאַכטער'ל מיינס, זיסינקע מיינע, מאַדמאַזעל". און די אַלטע באָבע פלעגט זאָגען, זיך וויצלענדיג:

— גאָט זאָל מיך ניט שטראָפען פאַר די רייד, אָבער מיר דאַכט זיך, אַז ער איז טאַקע גאָר קיין מאַן ניט...

און זיין זיידע, וועלכער האָט אויך ניט פיינט געהאַט צו מאַכען אַ שפּאַס, האָט צוגעלייגט: „איך האָב בלויז, אַז ווען ער וועט אויסוואַקסען, וועט ער זיין ווי מען דאַרף...

און זיי האָבען איהם בעהאַנדעלט אַזוי, ווי ער וואָלט טאַקע אויך אַן אמת געווען אַ מיידעל; האָבען איהם געצערטעלט און געלאַסטשעט און זיך שטענדיג מיט איהם אָבגעגעבען, ווייל זיי זיינען געווען רייך און האָבען קיין אנדער זאַך ניט געהאַט צו טהאָן.

ווען זיין מוטער, זיין באָבע און זיידע זיינען געשטאָרבען, האָט מאַדמאַזעל זיך געפיהלט פונקט אַזוי גליקליך מיט זיין אָנקעל, אַ אונפערהייראַטען מאַן, וועלכער האָט איהם בעהאַנדעלט זעהר זאָרגפעלטיג. ער האָט אויך איהם אַכטונג געגעבען מיט דער ליעבע פון אַ פאָטער און האָט איהם ווייטער גערופען מאַדמאַזעל.

אַזוי האָט מען איהם אויך גערופען אין דער גאַנצער שטאָדט, ניט מיט דעם אָבזיכט איהם צו בעליידיגען, נור פערקעהרט, אַלע האָבען געמיינט, אַז דאָס וועט הנאה טהאָן דער אָרימער, צאַרטער בעשעפעניש, וועלכע האָט קיינעם קיין שלעכטס נישט געטהאָן.

אפילו די גאַסען יונגען האָבען מיט דעם דאָזיגען נאָמען קיין שלעכטס ניט געמיינט, ווייל זיי זיינען פון שטענדיג אָן געוועהנט געווען צו רופען דעם הויכען אידיאָט מיט דעם דאָזיגען צונעמעניש; פערקעהרט, עס וואָלט זיי פאָרגעקומען זעהר קאָמיש און זיי וואָל־

מען פון איהם חוזק געמאכט, ווען זיי זאָלען איהם זעהן אנגעטהאן ווי אַ מאן.

אָבער מאדמאזעל האָט אויף דעם שטארק אכטונג געגעבען, ווייל די קליידער זיינען איהם געווען פונקט אזוי טהייער ווי דער צונעמעניש. עס האָט איהם פערשאפט פערגעניגען זיי צו טראָגען און קיין אנדער זאך האָט איהם ניט געאינטערעסירט. איבערהויפט האָט איהם הנאה געטהאן דער געדאנק, אז אין דער אמת'ן איז ער ניט קיין מיידעל, נור ער פערמאסקירט זיך דאָס אזוי פאר דער וועלט. און דאָס האָט מען געקענט זעהן פון זיין איבערגעטריבענער האלטונג, דעם ווייבערשען גאנג און אלע זיינע קאָקעטישע בעוועגונגען. זיין גרויסע היטעל איז געווען בעפוצט מיט לאנגע קאָלירטע סטיינגעס. זיין אונטער־קלייד, מיט אַ סך קרייזלאך, איז געמאכט געווען אויף רייפען, וועלכע זיינען אבגעשטאנען אַ שטיק פון הינטען. ער איז געגאנגען מיט קורצע טריט, האָט געדרעהט מיט די היפטען און קאָקעטיש געמאכט מיט די צוזאמענגעלייגטע הענד.

אין אזעלכע פעלע, ווען אימיצער האָט געוואָלט ווערען גוט פריינד מיט איהם, האָט ער געמוזט זאָגען:

— אך, מאדמאזעל, וואָס פאר אַ שעהן מיידעל איהר וואָלט געקענט זיין.

דאָס האָט איהם אימער זעהר גוט אויפגעלייגט און ער פלעגט ענטפערען שטארק צופריעדען:

— ניט אמת? אָבער מענשען קענען זעהן, אז איך טהו דאָס בלויז אויף שפאַס.

פון דעסטוועגען, ווען עס פלעגט אויסקומען צו טאנצען אויף די דאָרפישע הוליאנקעס, פלעגט מען איהם אימער איינלאדען צו טאנצען אלס מאדמאזעל, און ער האָט קיינמאָל ניט איינגעלאדען קיינע פון די מיידלאך מיט איהם צו טאנצען; אין איין אבענד, ווען מען האָט ביי איהם געפרעגט די אורזאכע דערפון, האָט ער

ברייט פאנאנדערגעפענט די אויגען, זיך צולאכט, ווי דער מאן וואלט געזאגט א גרויסע נארישקייט און געענטפערט:

— איך קען ניט בעטען די מיידלאך צו טאנצען מיט מיר, ווייל איך בין ניט אנגעטהאן ווי א בחור. טהוט א קוק אויף מיינע קליי־דער, איהר נאר, וואס איהר זייט!

אזוי ווי זיין פראגע־שטעלער איז געווען א פערשטענדיגער מאן, האט ער צו איהם געזאגט:

— דאן טהוט זיך אן ווי א בחור, מאדמאזעל.

ער האט א ווײלע געטראכט און דאן האט ער געזאגט מיט א ביטרען שמייכעל:

— אבער ווען איך זאל זיך אנטהאן ווי א בחור, וועל איך שוין מעהר ניט זיין קיין מיידעל. און איך וויל זיין א מיידעל.

אבער די דאזיגע בעמערקונג האט, ווי עס שיינט, געמאכט אויף איהם אן איינדרוק און איהם געמאכט נאכצודענקען.

אין א געוויסער צייט ארום, ווען ער האט געטראפען דעם זעל־בען מאן, האט ער איהם פלוצים געפרעגט:

— אויב איך וועל זיך אנטהאן ווי א בחור, וועט איהר מיך נאך אלץ רופען מאדמאזעל?

— געוויס, — האט יענער געענטפערט — אייך וועט מען אימער אזוי רופען.

דער אידיאט האט געשיינט צו זיין גליקליך, ווייל ער האט אהן צווייפעל מעהר געזשאלעוועט זיין צונעמעניש, ווי זיינע ווייבערשע קליידער און אויפ'ן צווייטען טאג האט ער זיך בעוויזען אויף דער הויפט גאס פון שטעדטעל אהן זיינע אונטער־קליידער און אנגע־טהאן ווי א מאן. ער האט ארויסגענומען פון זיין אפעקון'ס קליי־דער שאפע א פאר הויזען, א רעקעל, א הוט און האט זיי אנגעטהאן. דאס האט אין דער נאכבארשאפט ארויסגערופען א גאנצע רעוואָ־

לוציאן, ווייל די מענשען, וועלכע זיינען געוועהנט געוועז צו שמייב־לען צו איהם גוטמוטיג, ווען ער איז געוועזן אנגעטהאן אלס פרוי האַ־בען איצט געקוקט אויף איהם פערוואונדערט, במעט מיט שרעק. בעת די פרעהליכע יונגען האבען זיך ניט געקענט איינהאלטען פון געלעכטער און האבען אפען פון איהם חוזק געמאכט.

די שטומע פערוואונדערונג פון איין זייט, דער הויכער געלעכ־טער פון דער אנדערער און די אונאנגענעהמע איבערראשונג פון אלע־מען ארום איהם איז געוועזן צו גרויס, אז ער זאל דאס ניט בעמער־קען און עס זאל איהם ניט וועה טהאן. און נאך מעהר האט איהם בעליידיגט, ווען אַ גאסען־יונג האט גענומען ארום איהם ארומ־טאנצען און האט אויסגערופען מיט אַ אבלאכעדיגען קול:

— או! או! מאדמאזעל האט אנגעטהאן הויזען! מאַד־מאזעל האט אנגעטהאן הויזען!

און עס איז געווארען אלץ ערגער און ערגער. באלד איז אַ גאנצע באנדע גאסען־יונגען נאך איהם נאכגעלאפען מיט ליארעם, געפילדער, געלעכטער, און האט פון איהם חוזק געמאכט, ווי ער וואלט געוועזן עפעס אַ פערמאסקירטער אין דער קאראנאוואל צייט.

עס איז געוועזן במעט זיכער, אז דער אונגליקליכער אידיאט זעהט איצט אויס אין די מענער־קליידער מעהר פערמאסקירט, ווי פריהער. לעבענדיג אַ צייט אלס מיידעל און איבערטרייבענדיג דעם ווייבערשען גאנג און די מאניערען, האט ער אין גאנצען פער־לארען די מענערשע האלטונג, דעם בליק, דעם טראט, די ארט און וויַיזע פון אַ מאן. זיין גלאטער פנים, זיינע לאנגע פלאקסענע האהר האבען זיך געפאסט פאר אַ הוט מיט סטיינגעס, און האבען אויסגעזעהן ווי אַ קאריקאטור אונטער דעם הויכען צילינדער־הוט פון דעם אלטען דאקטאר, זיין אפעקון.

מאדמאזעל׳ס גליעדער האבען עפעס מאדנע ארומגעטאנצט אין דעם אלט פריינקישען רעקעל און אין די ברייטע הויזען, און קיין זאך איז ניט געוועזן אזוי קאמיש ווי דער קאנטראסט צווישען די

קליידער און דעם לאנגזאמען אונטערטאנצענדיגען גאנג, דער קאַ־קעטישער האלטונג פון'ם קאָפּ און די בעוועגונגען פון זיינע הענד, מיט וועלכע ער האָט זיך געפּאָרעט, ווי אַ נאָכגעגעבען מיידעל.

באלד האָבען זיך אין גאס בעוויזען די עלטערע בחורים און מיידלאך, אלטע פרויען און מענער און אפילו דער אדוואקאט האט זיך אויסגעמישט מיט'ן עולם און אלע זיינען מיט אַ געלעכטער נאָכגעלאָפען נאך מאדמאזעל, בעת דער פערוואונדערטער אידיאט האָט זיך געלאָזט לויפען פון זיי און איז ניט טויט, ניט לעבעדיג פאר שרעק אריינגעפאלען אין שטוב אריין. דאָרט האָט ער אריינ־גענומען זיין קאָפּ צווישעןביידע הענד און געזוכט צו פערשטעהן, וואָס דאָ טהוט זיך. פארוואס זיינען זיי געווען אין כעס אויף איהם? ווייל מען האָט דאך לייכט געקענט זעהן, אז זיי זיינען געווען אויף איהם אין כעס. וואָס פאר אַן עולה האָט ער בעגאנגען און וועמען האָט ער שלעכטס געטהאָן דערמיט, וואָס ער האָט זיך אָנגעטהאָן אלס בחור? איז ער נאָך אלעמען ניט געווען אַ בחור? און דעם ערשטען מאָל אין לעבען איז אויף איהם אָנגעפאלען אַ שרעק פאר זיין צונעמעניש, ווייל איז דאָס דען ניט געווען די אורזאכע, צו־ליעב וואָס מען האָט איהם היינט אזוי בעלייריגט? אבער גלייך אויפ'ן שטעל איז איהם בעפאלען אַ מורא'דיגער צווייפעל:

— און טאָמער בין איך, נאך אַלעם דעם, טאָקע אין דער אמת'ן אַ מיידעל?

ער האָט געוואלט וועגען דעם פרעגען זיין אפּעקון, אבער ער האָט זיך אָבגעהאלטען. עפּעס האָט ער געפיהלט, הגם ניט גאַנץ קלאָהר, אז דער גוטער מאן וועט איהם ניט זאָגען דעם אמת, צו־ליעב זיין גוטסקייט וועגען. און אויסער דעם האָט ער בעסער גע־וואלט אליין אויסגעפינען און זיך ביי קיינעם ניט פרעגען.

זיין גאנצע אידיאָטישע שלויקייט, וועלכע איז ביז אהער גע־לעגען פערבאָרגען, ווייל ער האָט ניט געהאט קיין געלעגענהייט עס

אויסצונוצען, איז איצט ארויסגעשוואומען פון אויבען און האט איהם געצוואונגען צו בעגעהן א מיאוס׳ען און א פערברעכערישען טהאט.

אויף מארגען האט ער זיך ווידער אנגעטהאן ווי א מיידעל און האט זיך בעוויזען אין גאס מיט אן אנשטעל, ווי ער וואלט אין גאנ־צען פערגעסען דעם צופאל, וואס מיט איהם האט מיט א טאג צוריק געטראפען, אבער מענשען, און איבערהויפט די גאסען־יונגען, האבען עס ניט פערגעסען. זיי האבען געקוקט אויף איהם פון דער זייט און אפילו די בעסטע פון זיי האבען זיך ניט געקענט איינ־האלטען פון א שמייכעל צו טהאן, און די קליינע ווזיליקעס זיינען נאך איהם נאכגעלאפען און געשריען:

— מאדמאזעל איז געגאנגען אין הויזען! מאדמאזעל אין הויזען!

אבער ער האט זיך געמאכט ניט הערענדיג און אפילו ניט פער־שטעהענדיג, וואס זיי מיינען. ער האט געשיינט צו זיין פונקט אזוי גליקליך און צופריעדען, ווי אימער און האט געקוקט ארום זיך ווי געוועהנליך, מיט זיינע האלב־אפענע ליפען און שמייכלענ־דיגע אויגען. ווי געוועהנליך האט ער געטראגען א גרויסע הוט מיט קאלירטע סטיינגעס און די זעלבע ברייטע אונטער־קלייד מיט די רייפען. ער איז געגאנגען מיט קורצע טאנצענדיגע טריט, גע־דרעהט מיט די היפטען ווי א קאקעטקע און געלעקט זיינע ליפען, ווען מען האט איהם גערופען מאדמאזעל. אין דער אמת׳ן, אבער, האט זיך איהם געוואלט ארויפווארפען אויף די דאזיגע מענשען, וועלכע האבען איהם אזוי גערופען, און זיי דערווערגען.

טעג און מאנאטען זיינען אוועק און בּיסלעכווייז האבען די ארומיגע פערגעסען וועגען זיין מאדנעם שפּיצעל, וואס ער האט אבגעטהאן, זיך פערקליידענדיג אלס מאן. אבער ער האט אויף א מינוט ניט אויפגעהערט צו טראכטען וועגען דעם און האט נאכ־

אנאנד געזוכט מיטלען, ווי אזוי אויסצוגעפינען זיינע איינגעשאפטען אלס בחור און איבערהויפט ווי אזוי עס צו בעווייזען דער וועלט, אז עס זאל מעהר קיין שום צווייפעל ניט זיין. זייענדיג אונשולדיג, האט ער עררייכט דעם צוואנציג יאהריגען עלטער, ניט ווי־סענדיג און ניט פיהלענדיג קיין שום נאטירליכען אימפולס... אבער ער איז אומישנע געווען צוגעטהאן צו מענשען, נייגעריג און פערשטעלט, האט ניט געפרעגט קיין שאלות און אויפמערקזאם בע־אבאכאטעט אלץ, וואס איז געזאגט און געטהאן געווארען ארום איהם.

אפט, בעזוכענדיג די דארפישע טענץ, האט ער געהערט ווי יונגע לייט האבען זיך בעריהמט וועגען מיידלאך, וועלכע זיי האבען פערפיהרט, און מיידלאך, וואס האבען געליעבט דעם אדער יענעם יונגען מאן. אפט האט ער אויך געזעהן די פארלאך, אוועקגעהענדיג צוזאמען, מיט די ארעמס ארום טאליע ארומגענומען. זיי האבען זיך מיט איהם ניט גערעכענט, ניט געהיט זיך פאר איהם און ער האט געהערט, געקוקט און געהיט אזוי לאנג, ביז ער האט אויסגעפונען וואס דא טהוט זיך.

און דאן, איין נאכט, נאך דעם ווי מען האט שוין אבגעטאנצט, און די פארלאך זיינען אוועק פעסט ארומגענומען, האט זיך דערהערט א מורא'דיגער געשריי פון וואלד, דורך וועלכען די וואס זיינען געגאנגען אין צווייטען דערפעל, האבען געמוזט דורכגעהן. דאס איז געווען יאזעפינע, די שעהנע יאזעפינע, און ווען מען האט דערהערט איהרע געשרייען, האבען די פארלאך זיך א לאז געטהאן איהר צו הילף, און זיינען אנגעקומען פונקט אין צייט איהר צו ראטעווען, האלב א דערשטיקטע, פון מאדמאזעל'ס לאפעס.

דער אידיאט האט זי אבגעהיט און זיך אויף איהר ארויפגעווארפען, כדי צו טהאן מיט איהר דאס, וואס אנדערע יונגע לייט האבען געטהאן מיט די מיידלאך, אבער זי האט זיך אנטקעגען איהם געוועהרט אזוי שטארק, אז ער האט איהר אנגעכאפט פאר'ן האלז און זי געשטיקט מיט אלע זיינע קרעפטען, ביז זי

האַט מעהר ניט געקענט אַטהעמען און איז געבליבען אַ האַלב טויטע אין זיינע הענד.

זיך ראנגלענדיג מיט איהם, בעת זיי האָבען געזוכט ארויסצור ראטעווען יאָזעפינען פון זיינע הענד, האָבען זיי איהם אַ וואָרף געטהאָן אַן דר'ערד, אָבער ער איז ווידער גלייך אויפגעשפרונגען און מיט שוים אין מויל גענומען שרייען:

— איך בין ניט מעהר קיין מיידעל... איך בין אַ יונגער מאַן... איך בין אַ יונגער מאַן... איך זאָג איך... איך בין זיכער...

ענדע.

דער אונגלייכער שידוך.

דאס איז א בעוואוסטער פאקט אז די אריסטאקראטיע האלט איין איהרע פריווילעגיעס אין היינטיגע צייטען בלויז צוליעב דער שוואכקייט פון די מיטעלקלאסען. פיעלע פון די וואס האבען ערווארבען א שטעלונג פאר זיך און זייערע פאמיליען מיט זייער וויסען, מיט זייערע גרויסע געשעפטס-פעהיגקייטען, מיט זייער ניצליכער ארבייט, פיהלען זיך ווי אויפ'ן זיעבעטען הימעל פאר גליק, ווען עס געליננגט זיי אריינצוקומען אין די אריסטאקראטישע קרייזען, אדער ווען זיי קענען זיך ווייזען עפענטליך מיט א באראן, א גראף אדער אן אנדער אריסטאקראט. נאך מעהר פיהלען זיי זיך געשמייכעלט, ווען יענע בעהאנדלען זיי ווי פריינד. מעגען זיי דערביי האבען וועלכע ניט איז מאטיווען, אדער ווען זיי זעהן א'ן אויסזיכט פאר זייערע א טאכטער ארויסצופאהרען אין א קארעטע מיט א הערב אויף די ראמען.

פיעלע פרויען און מיידלאך פון מיטעלקלאס וועלען אפילו א מינוט ניט טראכטען און ענטזאגען א עהרליכען, שעהנעם יונגען-מאן פון זייער אייגענעם קלאס כדי צו געהן צום אלטאר מיט וועלכען ניט איז אלטען, מיאוסען, העסליכען און נארישען פאסקודניאק, אבי ער געהערט נאר צו דער אריסטאקראטיע.

איך וועל קיינמאל ניט פערגעסען ווי איך האב אמאל געזאגט אויף שפאס צו א יונגער, פיין געבילדעטער שטאלצער מיידעל פון

א רייכער מיטעלקלאס פאמיליע. א קורצע צייט פאר איהר חתונה, אז זי זאל אין איהר גארדעראבע ניט פערגעסען דעם הערמעלין מאנטעל.

— איך וויס, ער וואלט מיר זעהר געקליידעט—האט זי גע־ענטפערט זעהר ערנסט — און איך וואלט איהם זיכער געטראגען. ווען איך וואלט געהייראט מיט דעם באראן ר— מיט וועלכען, ווי איהר ווייסט, איך האב שיער ניט חתונה געהאט, אבער ער פאסט זיך ניט פאר דער פרוי פון א רעגיערונגס בעאמטען.

ווען א מיידעל פון׳ם מיטעל קלאס געהט אראב פון גלייכען וועג קען איהר פאל מייסטענטהייל זיכער צוגערעכענט ווערען צו איהר יאגעניש נאך דער אריסטאקראטיע.

אין א קליינער דייטשער שטעדטעל האט מיט יאהרען צוריק געלעבט א שניידער. ווען מיר וועלען אנרופען לעווענפוס. א מאן וועלכער איז ווי אלע העלדען פון דער שער געשטאנען פאר ביל־דונג און פרייהייט. נאכדעם ווי ער האט אבגעארבייט ביי זיין מייסטער א צייט לאנג אלס אן איינפאכער שניידער־יונג, האט ער חתונה געהאט מיט זיין טאכטער און נאך דעם שווער׳ס טויט, האט ער איבערגענומען זיין געשעפט. אזוי ווי ער איז געווען פלייסיג, האט געהאט מזל און האט זיין געשעפט גוט געפיהרט, איז ער אין ניכען געווארען זעהר רייך און איז אימשטאנד געווען צו געבען זיינע טעכטער א׳ן ערציהונג, וועלכע א סך אריסטאקראטען האבען איהם געקענט מקנא זיין. זיי האבען ניט נור געלערענט פראנצויזיש און מוזיק, נור זיינען אויך געווען בעהאוונט אין פיעלע אנדערע ערנסטע צווייגען פון דער וויסענשאפט און אזוי ווי זיי זיינעןביידע געווען שעהנע און רייצענדע מיידלער, האט מען וועגען זיי א סך גערעדט און קיין חתנים האט זיי ניט געפעהלט.

פעננו, די עלטערע איז געווען א ליעבלינג פון דער געזעלשאפט און דער פאטער איז אויף איהר בעזאנדער שטאלץ געווען. זי איז געווען פון מיטעלען וואוקס, שלאנק, מיט א איידעלע פיגור און מיט במעט א איטאליאנישען פנים אין וועלכען א פאאר דונקעלע

גרויסע אויגען האבען געגארט נאך ליעבע און אונטערוואָרפענקייט אין איין און דערזעלבער צייט. דאך איז דאס דאזיגע מיידעל מיט איהרע געדיכטע שווארצע האָהר ניט בעשאפען געווען צו הערשען, ווייל זי איז געווען איינע פון יענע ראמאנטישע פרויען, וועלכע גיבען זיך לייכט אב, וואַרפען זיך זאגאר אליין אריין אין די ארעמס פון דעם ערשטען בעסטען מאַן, אבער אונטערדריקען לאזען זיי זיך פון קיינעם ניט. א יונגער דאקטאר האט זיך אין איהר פער־ליעבט און געוואלט מיט איהר הייראטען: פעגני האט איהם אויך געליעבט און איהרע עלטערען האבען מיט פערגעניגען צוגעשטימט צו דעם שידוך. אבער זי האט איהם געשטעלט די בעדינגונג, אז איידער זי וועט איהם געבען איהר ווארט צו ווערען זיין פרוי, זאל ער צוויי יאהר נאכאנאנד מיט איהר ארומגעהן. זי האט ער־קלעהרט, אז זי וועט ניט געהן מיט איהם צו דער חופה ביז וואנען זי וועט ניט ווערען איבערצייגט, אז ניט נור זייערע הערצער נור אויך זייערע כאראקטערען פאסען איינער צום אנדערען. ער האט נאכגעגעבען איהר פערלאנג און איז געווארען א אפטער אריינגעהער ביים געבילדעטען שניידער אין הויז. א סך גליקליכע שטונדען האבען די פערליעבטע פערבראכט צוזאמען. זיי האבען געשפיעלט, געזונגען און געלעזען צוזאמען, ער האט איהר זאגאר דערצעהלט פון זיינע פאציענטען, פון דער מעדיצינישער פראקטיק און פיעלע פון זיינע וויסענשאפטליכע עקספערימענטען האבען זי שטארק פאר־אינטערעסירט.

גראדע איז אין יענער צייט אַן אפיציער געקומען צום שניידער אין פאבריק, צו באשטעלען ציווילע קליידער. דאס אליין איז געווען ניט אַן אונגעוועהנליכע זאך, אבער פון דעם דאזיגען בע־זוך איז אין גיכען ארויסגעקומען עטוואס גאנץ אונגעוועהנליכעס. עס האט זיך געדראפט מאכען, אז די טאכטער פון דעם שניידער איז צופעליג אריינגעקומען אין פאבריק פונקט דאן, ווען דער אפיצער האט געהאלטען אין אוועקגעהן. אין דערזעהן איהר האט ער זיך אוועקגעשטעלט און געפרעגט דעם שניידער ווער די יונגע דאמע איז.

— מיין טאַכטער — האָט דער שניידער געענטפערט שטאָלץ.

— קען איך אייך בעטען איהר זאָלט מיר פאָר איהר פאָר־שטעלען, הערר לעוועןפוס? — האָט געפרעגט דער הוסאַר.

— איך פיהל זיך געשמייכעלט פאַר דער עהרע, וואָס איהר פערשאַפט מיר — האָט געענטפערט דער שניידער שטאַרק דער־פרעהט.

— פעננע, דער קאַפּיטאַן וויל מיט דיר בעקאַנט ווערען: דאָס איז מיין טאַכטער, פעננע, קאַפּיטאַן...

—קאַפּיטאַן גראַף קאַזימיר וו— האָט אונטערגעכאַפּט דער הוזאַר, איז צוגעגאַנגען צו דער שעהנער מיידעל און איהר געמאַכט אַ פּאָאַר קאָמפּלימענטען. דאָס זיינען געווען זעהר געוועהנליכע, אַלטע אויסגעדראָשענע פראַזען און ווי געבילדעט דאָס מיידעל איז ניט געווען, דאָך האָבען זיי איהר שטאַרק הנאה געטהאַן, ווייל אַ קאַוואַלעריע־אָפיציער, אַ גראַף האָט זיי צו איהר געזאָגט. און שפּעטער ווען דער אָפיצער האָט געבעטען דעם שניידער ער זאָל איהם ערלויבען קומען צו זיי אַהיים, האָבען ביידע אי דער פאַטער אי די טאַכטער עס איהם מיט פערגעניגען ערלויבט.

גלייך אויפ'ן צווייטען טאָג איז גראַף וו— אין אַ בליסטשענדער יוניפאָרם געקומען זיי בעזוכען, און ווען פרוי לעוועןפוס האָט בעמערקט ווי שעהן עס זעהען אויס זיינע קליידער און ווי זיי פּאַסען צו איהם, האָט ער געענטפערט, אַז ער וועט זיי שוין ניט לאַנג טראָגען, אַז ער האָט זיך בעשלאָסען ארויסגעהן פון דיענסט און זוכען פאַר זיך אַ פרוי, וועלכע זאָל האָבען בילדונג, זאָל זיין גוט ערצויגען און זאָל פאַרשטעהן צו פיהרען אַ גרויסע הויז. פאַר רייכטום און יחוס אַרט איהם ניט. דאָס האָט ער אַליין געזאָגט און ער האָט צו־געלייגט, אַז אַזוי שנעל ווי ער וועט אַזאַ פרוי געפינען, דיינקט ער זיך צו בעזעצען אין זיינע אימעניעס.

פון דעם מאָמענט אַז האָבען פאַטער און מוטער גענומען קוקען אויף דעם גראַף ווי אויף אַ גוטען שידוך פאַר זייער טאַכטער. עס איז זעלבסט־פערשטענדליך, אַז ער איז געווען משוגע פערליעבט

אין פעני׳ן: ער פלעגט קומען צו זיי אין הויז יעדען אבענד און האט זיך געמאכט אזוי בעליעבט ביי אלעמען, אז דער יונגער דאקטאר האט זיך אין גיכען דערפיהלט, ווי א איבעריגער און זיינע וויזיטען זיינען געווארען זעלטענער און זעלטענער. אין א שעהנער לבנה נאכט, ווען זיי זיינען געזעסען אין דער מיט גרינע בלעטער בעוואקסענער גארטען הייזעל, האט זיך דער גראף פאר פעני׳ן אין ליעבע ערקלעהרט. ער האט געשווארען, אז ער ליעבט זי, אז ער פארגעטערט זי און צום סוף, ווען זי איז א ציטערענדע אין זיינע ארעמס געלעגען, האט ער פרובירט זי נעהמען מיט שטורם. אבער די דאזיגע געוואגטע אפיצערסקע העלדענטהאט האט זיך ניט איינגעגעבען. און דער שעהנער הוסאר האט אויסגעפונען דעם ערשטען מאל אין זיין לעבען, אז א פרוי קען זיין ראמאנטיש, ליידענשאפטליך פארליעבט און דאך טוגענדהאפט.

אויף מארגען אין דער פריה איז דער שניידער געקומען צום גראף און האט איהם זעהר בעשיידען געבעטען, ער זאל זיך אפּען ערקלעהרען אין וואס פאר בעציהונגען ער וויל זיך שטעלען צו פעני׳ן. דער פערליעבטער הוסאר האט ערקלעהרט, אז ער איז ענטשלאסען צו מאכען דעם שניידער׳ס קליין טעכטערל פאר גרעפין ון—. העררר לעווענפוס איז געווען אזוי גערירהרט, אז איהם האט זיך שטארק געוואלט פאלען אויפ׳ן האלז זיין צוקינפטיגען איידעם. אבער דער גראף האט אוועקגעשטעלט געוויסע קאנדיציאנען. די גאנצע געשיכטע מוז געהאלטען ווערען אין געהיים, ווייל ער האט אויסזיכטען צו ירש׳ענען א האלבען מילליאן פלארינס פון אן אלטער טאנטע, וועלכע איז שוין א יאהר אכטציג אלט און וועלכע ער וועט פערלירען, ווען מ׳זאל זיך דערוויסען פון דעם שידוך.

דערהערט עס, האבען דער מיידעל׳ס עלטערען א ווייל געצעגערט צו געבען זייער צושטימונג צו דער פערבינדונג, אבער דער שעהנער הוסאר, וועמעס הייסע ליידענשאפט האט פעני׳ן די קאפ פערדרעהט האט צום סוף זיי אלעמען בעזיעגט. דער דאקטאר האט ערהאלטען א קליין בריוועלע פון דעם שניידערס טאכטער, אין וועלכען זי האט

איהם געזאגט, אז זי גיט איהם צוריק זיין ווארט, ווייל זי האט ניט געפונען אין איהם איהר אידעאל. דאן האט פענני אונטערגעשריבען א פאפיער אין וועלכען זי האט זיך ענטזאגט פון איהר טהייל אין דעם פאטערס אייגענטהום צו גונסטען פון איהר שוועסטער, האט פערלאזען איהר היים, איהרע עלטערען און איז אונטער דעם שלייער פון דער נאכט אוועק מיט דעם גראף נאך פוילען, וואו ער האט געזאלט מיט איהר חתונה האבען אין זיין שלאס.

געוויס האבען בייזע צינגער גערעדט אז דער הוסאר האט פארפיהרט פענני'ן. אבער איהרע עלטערען האבען געשמייכעלט ביי די דאזיגע רייד און געווארט אויף דעם מאמענט, ווען זייער טאכטער וועט זיך צוריק קעהרען אלס גרעפין וו—. דער דאזיגער געדאנק האט זיי אלעם פארגאלטען.

אין דערזעלבער צייט האבען דער פוילישער גראף און דאס ראמאנטישע מיידעל זיך געטראגען אין א אייזענבאהן איבער די אומעדיגע פעלדער פון פוילען. זיי האבען זיך אבגעשטעלט אין א גרויסער שטאדט עפעס איינצוקויפען און דער גראף, וועלכער איז געווען זעהר רייך און זעהר פרייגעביג, האט בעזארגט זיין צוקונפטיגע פרוי מיט אלעם וואס פאסט זיך פאר א גרעפין און וואס די פאנטאזיע פון א מיידעל קען זיך נור אויסמאהלען. און דאן זיינען זיי ווייטער געפאהרען. און וואס ווייטער צו איסט זיי זיינען אבגעפאהרען, אלץ צויבערהאפטער איז די לאנדשאפט געווארען. אבער אויך טרויעריגער, אלץ טרויעריגער פון צווישען די שנעע בעדעקטע פעלדער האבען ארויסגעטראטען דערפער, קליינע שטעדט־לאך ארומגערינגעלט פון ווייסע בליסטשענדע ווענט און הויכע ווערבעס פוןביידע זייטען וועג; סטאיעס ראבען האבען זיך גע־טראגען איבער דעם ווייסען הימעל און דא און דארט האבען זיך געזעהן קליינע פויערשע שליטלאך געשלעפט פון צוויי אויסגע־דארטע פערד.

צום סוף זיינען זיי אנגעקומען צו דער לעצטער סטאנציאן. דארט האט דעם גראף'ס א דיענער געווארט אויף זיי מיט א

קארעטע געשפאנט מיט פיער פייערדיגע פערד. וועלכע האבען זיי צוגעפיהרט צום גראף׳ס היים כמעט אזוי שנעל, ווי די אייזענבאהן.

א גאנצע מאסע דיענער זיינען געווען פערקליעבען אין הויף פון׳ם אלטען שלאס, כדי צו בעגריסען זייער העררר און כלה. און ווען די קארעטע איז אנגעקומען האבען זיי לאנג און הויך געשריען הורא פאר זייער נייער הערריז. וועלכע האט זיי געדאנקט מיט א פריינדליכען שמייכעל. ווען זי האט געגומען געהן דורך די טונקעלע האלב רונדע דורכגאנגען און די גרויסע צימערן איז עפעס א מאדנער געפיהל פון שרעק אויף איהר אנגעפאלען, אבער זי האט עס שנעל אונטערדריקט. צו וואס די שוואכקייטען, ווען דען איהר שעהנסטער טרוים ניט ערפילט ווערען אין א פאר שטונדען ארום?

זי האט אנגעטהאן איהר חופה קלייד, איהר האט בעדיענט אן אלטע האלב־קאמישע און האלב־בייז אויסזעהענדיגע פרוי, מיט א מויל אהן ציינער און א נאז ווי ביי א סאווא. פונקט אין דער צייט, ווען זי האט אנגעטהאן דעם מירטען קראנץ אויף איהרע דונקעלע לאקען, האט דער גלאק גענומען קלינגען, א סמן אז מען רופט זי צו דער חופה. דער גראף אליין, אנגעטהאן אין זיין פולער יוניפארם, האט געפיהרט צו דער קאפעלע פון שלאס, וואו דער פריסטער מיט צוויי קירכען־דיענער אלס עדות און די דיענער איז זייערע ליווערען האבען געוואַרט אויף דער שעהנער יונגער פאר׳ל.

נאך דער חופה צערעמאניע, זיינען די חתונה פאפיערען אונטערגעשריעבען געווארען און א בעדיענטער איז אוועק צו דער סטאנציאן קלאפען א טעלעגראמע צו איהרע עלטערען, אז דער הוסאר האט געהאלטען זיין ווארט, און אז פענני לעווענפוס איז געווארען גרעפין פאניסקא וו—.

דאן האט דאס נייע פערהייראטע פאאר פאלק זיך געזעצט ביי א וואונדערשעהנעם פארפוצטען טיש צו א דינער צוזאמען מיט דעם פריסטער און זיינע צוויי קירכען־דיענער. דער שאמפאניער האט אלעמען פרעהליך געמאכט. און ווען דער גראף איז געווארען

זעהר לוסטיג, האט ער זיך אראבגעלאזט אויף די קניע פאר זיין יונגער, שעהנער פרוי, האט ארונטערגענומען איהר ווייסען אטלעס־נעם שיכעלע פון איהר פוס, האט איהם אנגעפילט מיט וויין און עס אויסגעטרונקען פאר איהר געזונד.

צום סוף איז די נאכט אנגעפאלען, א ריכטיגע פוילישע חתונה נאכט, און גרעפין פאניסקא, וועלכע האט נור וואס אנגעטהאן א הויז קלייד, האט מיט שטאלצער בעפריעדיגונג געקוקט אויף זיך אין דעם גרויסען שפיעגעל, וועלכער איז געווען ארייגעשלאגען אין וואנד פון דער ערד ביז'ן באלקען. א ווייסע אטלאסענע שלעפע האט זיך געצויגען הינטער איהר ווי די שטראהלען פון דער לבנה, א האלב אפענער יאקעל פון העל גרינעם סאמעט בעפוצט מיט טהייערען הערמעלין האט בארעקט איהר פולען, מיידעלשען בוזים און איהרע קלאסישע ארעמס, נור כדי זיי וואס פארפיהרערישער ארויסצושטעלען ביי דער קלענסטער בעוועגונג. איהרע שעהנע, גערינגעלטע שווארצע האאר אין וועלכע עס האבען געבליסטשעט דא און דארט ברילליאנטען, ווי טראפענס טהוי, האבען זיך איהר צושאטען איבער'ן האלז און אויפ'ן ווייסען פוטער. דער גראף איז אריין אנגעטהאן אין א רויטען סאמעטענעם מאנטעל מיט סייבעל בעפוצט. אויף זיין וואונק האט די אלטע פרוי, וועלכע האט בעדיענט זיין געטין, פערלאזען דעם צימער און אין א מינוט ארום איז ער ווי א שקלאף געלעגען צו די פיס פון זיין רייצענדער יונגער פרוי, וועלכע האט איהם אויפגעהויבען און צו איהר פאר־בענדען הארצען צוגעדריקט. פלוצים האט זי דערהערט א לאנגען ווילדען וואיען, וועלכע זי האט ביז אהער נאך קיינמאל ניט געהערט.

— וואס איז עס? — האט זי געפרעגט ציטערענדיג מיט'ן גאנצען קערפער.

דער גראף איז צוגעגאנגען צום פענסטער א קוק טהאן וואס דאס איז און זי איז אוועק נאך איהם מיט איהרע ארעמס ארום זיין האלז. האלב צושראקען, האלב נייגעריג האט זי ארויסגעקוקט

אין דער טיעפער פינסטערניש, וואו גרויסע ליכטיגע פלעקען האבען זיך בעוועגט פאראויס אין פארק צו איהרע פיס.

— זיינען דאס פייער פליעגלאך? — האט זי אויסגעשעפטשעט

— ניין, מיין טייערע, דאס זיינען וועלף — האט געענטפערט דער גראף, אראבנעהמענדיג זיין גרויסען ביקס, וועלכען ער האט אנגעלאדען. דאן איז ער ארוים אויף דעם שנעע באדעקטען באלקאן, בעת זי האט זיך איינגעטוליעט אין איהר פוטער און איז ארוים נאך איהם.

— ווילסטו שיסען? — האט ער שטיל געפרעגט און ווען זי האט איינגעוויליגט, האט ער צוגעלייגט — ציעלעווע זיך גלייך אויף א פאאר ליכטיגע פלעקען, וועלכע דו זעהסט פאר זיך, דאס זיינען די אויגען פון יענע ווילדע חיות.

דאן האט ער איהר דערלאנגט דעם ביקס און אנגעוויזען די ריכטונג וואו זי דארף שיסען.

— ציעלעוועסטו גלייך?

— יא

— דאן שיס.

עס האט זיך דערהערט א שאס, וועלכען דער ווידערקול פון די בערג האט אבגעקלונגען פיער מאל און צוויי פון די אונאנגענעהמע פייערלאך זיינען פערלאשען געווארען.

דאן האט דער גראף אויסגעשאסען און דערווייל האבען זיך די דיענער אויפגעכאפט און זיינען געקומען צולויפען. זיי האבען שנעל פערטריעבען די וועלף מיט פאקעל'ן און מיט ביקסען און די צוויי דערשאסענע חיות, פארשטערער פון א פוילישער חתונה נאכט, האבען זיי אוועקגעלעגט צו די פיס פון זייער יונגער הערריז.

די טעג וועלכע האבען דערנאך געפאלגט זיינען עהנליך געווען צו יענער נאכט. דער גראף האט זיך געצייגט צו זיין זעהר א'ן אויפמערקזאמער מאן. ער איז געווארען זיין ווייבס ריטער און שקלאף, און זי האט זיך אזוי שנעל צוגעוואהנט צו דעם אומעדיגען

שלאם און האט זיך דארט געפיהלט זעהר היימיש. זי האט גע־ריטען אויף פערד, איז ארומגעפאהרען אין קארעטען, האט גערוי־בערט, געלעזען פראנצויזישע ראמאנען און געשלאגען איהרע דיענער ניט ערגער פון א'ן אמת'ער פוילישער גרעפין. אין פערלויף פון עטליכע יאהר האט זי דעם גראף געבארען צוויי קינדער און הגם ער האט געשיינט צו זיין זעהר גליקליך, דאך האט ער ווי די מייסטע מענער גענומען פערנאכלעסיגען זיין ווייב און איז וואס ווייטער אלץ קיהלער געווארען צו איהר. פון צייט צו צייט האט ער פער־לאזען דעם שלאס און איז אוועק אין דער הויפטשטאדט זיינע גע־שעפטען אין ארדנונג צו ברענגען און די צווישען צייט פון איין רייזע ביז דער אנדערער איז ביסלעכווייז געווארען אלץ קירצער און קירצער. פאניסקא האט געפיהלט, אז זי האט איהר מאן דערעסען און ווי וועה עס האט איהר ניט געטהאן דאך האט זי דעם גראף וועגען דעם גארנישט געזאגט, זי איז געוועזן צו איהם פונקט ווי אימער.

אבער צום סוף איז דער גראף אין גאנצען אוועקגעבליבען. אין אנהויב פלעגט ער צו איהר שרייבען בריעף, וועלכע זיינען געוועזן א טרייסט אין איהר איינזאמען אומגליקליכען לעבען. אבער דערנאך האט ער דאס אויך ניט געטהאן, נור זיין אדוואקאט האט איהר צוגעשיקט דאס געלד, וואס זי האט נויטיג געהאט פאר זיך מיט די קינדער.

זי האט געווארט, געהאפט, געצווייפעלט, געליטען און געוויינט אריבער א יאהר: דאן איז זי פלוצים אוועק אין דער הויפט־שטאדט און גאנץ אונערווארטעט צו איהם אין קווארטיר ארייג־געפאלען. עס איז צווישען זיי פארגעקומען א'ן אונאנגענעהמע ערקלעהרונג און צום סוף האט איהר דער גראף געזאגט, אז ער ליעבט זי ניט מעהר און וועט מעהר מיט איהר ניט לעבען צו־זאמען. א'ן אויפגערעגטע, האט זי איהם געוואלט צווינגען דורכ'ן געזעץ צו וואהנען מיט איהר, און זי האט איבערגעגעבען איהר זאך צו א בעריהמטען אדוואקאט, אבער דער גראף האט געלייקענט,

אז זי איז זיין ווייב. זי האט געבראכט איהר היינראטס קאנטראקט און דא ערשט האט זיך ארויסגעוויזען, וואס פאר א פערברעכערי־שען שפיצעל דער גראף האט איהר אבגעטהאן. די גאנצע חתונה איז געווען א קאמעדיע, א פערטרויטער דיענער האט געשפיעלט די ראלע פון דעם פריסטער, אזוי אז דעם שניידערס שעהנע טאכ־טער איז געווען ניט מעהר און ניט ווייניגער ווי דעם גראף'ס גע־ליעבטע און איהרע קינדער פשוטע ממזרים.

די טוגענדהאפטע פרוי האט זיך צו שפעט געכאפט, אז זי איז געווען די יעניגע, וואס האט געטהאן א ניט גלייכען שידוך. איהרע עלטערען האבען איצט מיט איהר ניט געוואלט האבען צו טהאן און צום סוף איז אויך בעקאנט געווארען, אז דער גראף האט חתונה געהאט נאך מיט א צייט פריהער ווי ער האט איהר געקענט, נור ער האט ניט געלעבט מיט זיין פרוי.

דאן האט זיך פעגני געווענדעט צו די פאליציי בעאמטע, זי האט געוואלט ביי זיי זוכען גערעכטיגקייט, אבער מען האט איהר גע־ראטהען זי זאל ניט פארפיהרען קיין פראצעס: אויב אפילו עס וועט זיך איהר איינגעבען צו בעשטראפען איהר פרעכען פערפיהרער, וועט זי אבער צוזאמען מיט איהם רואינירען זיך אליין.

צום סוף האט איהר אדוואקאט געמאכט צווישען זיי א פאר־מיטלונג, וועלכע איז געווען גינסטיג פאר פעגני'ן, און זי האט עס אנגענומען צוליעב די קינדער. דער גראף האט איהר אויסגע־צאהלט א גרויסע סומע געלד און איהר געגעבען דעם אומעדיגען שלאס דארט צו וואהנען. אהין האט זי זיך צוריקגעקעהרט מיט א צובראכען הארץ און פון דאן אן האט זי דארט געלעבט איינע אליין פול מיט בייזען האס צו דער גאנצער וועלט, א פערביטערטע דעמ־פאטקע.

פון צייט צו צייט קען מען באגעגענען אין יענער געגענד א בלייכע פרוי פון איבערערדישער שעהנקייט אין א סייבעלנעם מאנטעל איינגעוויקעלט, מיט א ביקס איבער'ן פלייצע, וואנדערענ־

דיג איבער די וועלדער, אדער ווינטער צייט אין א שליטען טרייבענדיג איהרע פערד מיט א ווילדער שנעלקייט ביז א שוים נעהמט שלאגען פון זייערע מיילער און זיי פאלען שיער ניט אום פאר מיעדקייט. פונ'ם שליטען הערט זיך דאס קלינגען פון גלעקלאך, וועלכע קלינגען אזוי אומעדיג, אזוי מעלאנכאליש, און שטארבען דערנאך אב אין דער ווייטער ווייטקייט, ווי דאס וויינען פון א איינזאמער, פערלאזענער מענשליכער הארץ.

ענדע.

א פרוי׳ס שלויקייט.

איהר רעדט פון פרויען?

אבער וואס ווייסט איהר פון זיי?

קיין שווארץ־קינסטלער איז ניט אזוי שלוי, אזוי כיטרע ווי די פרוי. ווען זי וויל אונז ארייננכאפען אין איהרע הענד אריין, אפט זאגאר אהן א פארוואס פשוט אום זיך מיט אונז א שפיעל צו טהאן און אונז אבצוטהאן עפעס א שפיצעל. און די דאזיגע שפיצלאך טהוען זיי אונז אב מיט א מערקווירדיגער איינפאכקייט, מיט א זעלטענער דרייסט־קייט און מאדנער קונציגקייט. זיי שפיעלען זיך מיט אונז פון פריה ביז נאכט, און זיי טהוען עס אלע—די טוגענדהאפטע, די עהרליכסטע און די בעסטע פון זיי. איהר קענט צולייגען, אז מאנכעס מאל זיינען זיי געוויסערמאסען געצוואונגען אזוי צו האנדלען. מענער זיינען אימער איינגעשפארט ווי אידיאטען און זייערע פער־לאנגען זיינען טיראניש. א פערהייראטער מאן האלט אין איין באפעהלען אין זיין הויז. ער איז פול מיט קאפריזען, און זיין ווייב בענוצט זיך אפט מיט זיי, כדי איהם צו בעטריגען. זי רעדט איהם סרוב איין אז זאכען קאסטען ביליגער, ווייל אז ניט וואלט ער אויפגעהויבען א גוואלד. און זי דרעהט זיך אימער ארויס פון אלע שוועריגקייטען אזוי איינפאך, אזוי שלוי, אז מיר עפענען ברייט אונזערע אויגען פאר פערוואונדערונג, ווען מיר דערגעהן

אמאָל צופעליג דעם אמת. גאנץ ערשטוינט זאָגען מיר דאן צו זיך אליין „ווי איז דאָס מעגליך, וואס מיר האבען עס ניט געזעהן ביז אהער?"

* * *

דער מאן וואס האט דאס געזאגט איז געווען אן עקס־מיניסטער, גראף דעל... א דורכגעטריבענער לעבעיונג, ווי מען האט גערעדט, און א זעהר פעהיגער מענש. א גרופע יונגע לייט האבען זיך צו איהם צוגעהערט.

ער האט ווייטער גערעדט:

איך בין אָבגענארט געוואָרען פון אן איינפאכער, אונגע־בילדעטער פרוי אויף א גאנץ בעזונדערע און קאמישען אופן. איך וועל עס אייך דערצעהלען כדי איהר זאלט זיך אראבנעהמען א מוסר דערפון.

איך בין אין יענע צייט געווען מיניסטער פון אויסלענדישע געלעגענהייטען און איך האב געהאט א געוואהנהייט יעדען פריה־מארגען צו מאכען א לאנגען שפאציער אין די שאנז־עליזעע. עס איז געווען אין מאנאט מאי, איך בין געגאנגען און מיט א פולע ברוסט אריינגעצויגען אין זיך דעם זיסען גערוך פון די בליהענדע בוימער.

עס האט ניט גענומען לאנג און איך האב באמערקט, אז יעדען טאג האב איך געטראפען א רייצענדע יונגע פרוי, איינע פון יענע וואונדערבארע, גראציעזע בעשעפענישען, וועלכע טראגען אויף זיך דעם שטעמפעל פון פאריז. צו זי איז געווען שעהן? אי יא, אי ניין. שעהן געוואקסען? ניין. איהר טאליע איז געווען צו דין, איהרע שולטערן צו שמאל, איהר ברוסט צו פול. אבער מיר געפע־לען די דאזיגע שעהנע לעבעדיגע ליאלקעס א סך מעהר פון די גרויסע קאלטע סטאטועס, ווי די ווענוס פון מילאס.

און דערצו האט דער דאזיגער סארט פרויען עפעס א מאדנעם גאנג, דער גערויש פון זייערע קליידער בלויז נעהמט אייך ביז דעם

מארך פון אייערעביינער און פילט אייך אַז מיט פערלאַנגגען. זי האט דאכט זיך געוואָרפען אויף מיר א בליק פון דער זייט, ווען זי איז פערביי מיר פארבייגעגאנגען. אבער די דאָזיגע פרויען קענען קוקען אויף אייך מיט פערשיעדענע בליקען... איהר קענט קיינמאָל ניט וויסען...

איין פריהמארגען האב איך זי געזעהן זיצענדיג אויף א באַנק מיט אַן אָפענעם בוך אין איהרע הענד. איך בין אריבערגעגאנגען אויף יענער זייט און זיך געזעצט נעבען איהר. אין פינף מינוטען ארום זיינען מיר געווען פריינד. דאן יעדען טאָג נאָכדעם ווי מיר האָבען פריינדליך בעגריסט איינער דעם אנדערען: „גוט מאָרגען, מאדאם", „גוט מאָרגען, מיין העהר", האָבען מיר גענומען פלוידערען. זי האָט מיר דערצעהלט אַז זי איז די פרוי פון אַ רעגיערונגס קלערק, אַז זי פיהרט אַ טרויעריגען לעבען מיט זעהר ווייניג פערגעניגענס און זעהר א סך זארגם און נאך טויזענד אנדערע זאכען.

איך האב איהר געזאגט ווער איך בין, טהיילווייז אוים אונ־בארעכענטקייט און טהיילווייז אפשר אוים בעריהמעריי. זי האט געשיינט צו זיין זעהר ערשטוינט.

דעם צווייטען טאג איז זי געקומען אין מיניסטעריום מיר זעהן: און זי איז אהין געקומען אזוי אפט, אז די בעדיענער, וועלכע זיינען אויף איהר אויפמערקזאם געווארען, פלעגען א שעפטשע טהאָן איינער צום צווייטען ווי נור זיי האָבען זי דערזעהן: — אַט געהט מאדאם לעאן — אזוי האבען זיי איהר א נאמען געגעבען, ווייל מיין ערשטער נאמען איז לעאן.

דריי מאנאטען נאכאנאנד האב איך זי געזעהן יעדען אין דער פריה אָהן דעם, אז זי זאָל מיר אויף איין מינוט איבערדריסיג ווערען. אזוי גוט האט זי פערשטאנען זיך צו מאכען אינטערעסאנט און פיקאנט. אבער איין טאג האב איך באמערקט אז איהרע אויגען זיינען רויט, אז זי אונטערדריקט מיט אלע קרעפטען די טרערען און קען קוים רעדען. אזוי אויפגערעגט און בעזארגט איז זי געווען פון עפעס א געהיימען גערדאנק. וואס האט זי נאכאנאנד געמאטערט.

איך האָב זי געבעטען, זי בעשוואָרען, זי זאָל מיר זאָגען די אורזאכע פון איהר אויפרעגונג.

צום סוף האט זיך ביי איהר ארויסגעריסען מיט א שוידער:

— איך בין... איך בין אין אנדערע אומשטענדען!

און זי האט אויסגעבראכען אין א געוויין. מיין פנים האט זיך מורא׳דיג פארקרימט, ווי מענער ווערען געוועהנליך, ווען זיי דערהערען אזא שטיקעל נייעס. איהר קענט זיך ניט פארשטעלען וואס פאר און׳אנגענעהמען קלאפּ אין הארצען מען קריגט, ווען מען דערוויסט זיך פון אזא אז אונערווארטעטער פאטערשאפט. אבער פריהער אדער שפּעטער מוזט איהר זיך דערפון דערוויסען. און איך האב אויסגעשטאמעלט:

— אבער... אבער... איהר זייט דאך פערהייראט, ניט אמת?

זי האט געענטפערט:

— יא, אבער מיין מאן איז אוועק קיין איטאליען מיט צוויי מאָנאטען צוריק און ער וועט ניט קומען צוריק אזוי שנעל.

איך בין געווען ענטשלאָסען אונטער אלע אומשטענדען אראָבצונעהמען פון זיך די פעראנטוואָרטליכקייט, מעג עס קאסטען וויפיעל עס וויל, און איך האָב געזאָגט:

— איהר מוזט גלייך אוועקפאָהרען צו איהם.

זי איז רויט געווארען ביז צו די ווארצלען פון איהרע האאר און האָט אויסגעשטאמעלט מיט ארונטערגעלאָזטע אויגען: יא, אבער... — זי האט ניט געוואגט אדער ניט געוואלט ענדיגען דעם זאץ.

איך האב פערשטאנען, און האב זעהר פארזיכטיג איהר דער־לאנגט א קאנווערט מיט די קאסטען פון דער רייזע.

אין אכט טעג ארום האט זי מיר געשיקט א בריעף פון גענוא. אויף דער צווייטער וואָך האב איך געקריגען נאך איינעם פון פלא־רענץ. דאן זיינען מיר אנגעקומען בריעף פון ליגהארן, רוים און נעאפּאל.

זי האָט מיר געשריבען:

„איך פיהל זיך גוט, מיין טהייערער, אבער איך זעה אויס שרעקליך. איך וואלט ניט וועלען, איהר זאלט מיך זעהן ביז אלעס וועט שוין זיין פאראיבער: איצט וואלט איך אייך ניט געפעלען. מיין מאן פערדעכטיגט גארנישט. אזוי ווי זיינע געשעפטען פא־דערען פון איהם ער זאל דא נאך פארברייננגען א לענגערע צייט, וועל איך זיך אויך ניט אומקעהרען קיין פראנקרייך ביז איבער'ן קינד־בעט.

און צום שלוס פון אונגעפעהר אכט מאנאטען, האב איך ער־האלטען פון ווענעדיג די דאזיגע עטליכע ווערטער:

„עס איז א אינגעל"...

אין א געוויסער צייט ארום איז זי פלוצים אריין אין מיין צימער, פרישער און שעהנער ווי ווען עס איז, און זיך געווארפען אין מיינע ארעמס. און אונזערע פריהערדיגע בעציהונגען זיינען בעניים געווארען.

איך האב פערלאזען דעם מיניסטעריום און זי פלעגט קומען צו מיר אין מיין הויז אין דער רוע דע גרעננעל. זי האט אפט גערעדט צו מיר וועגען דאס קינד, אבער איך האב קוים געהערט וואס זי רעדט וועגען איהם: עס האט מיך ניט געאינטערעסירט און איך האב דערפון גארנישט געוואלט וויסען. פון צייט צו צייט פלעג איך אריינלעגען א סומע געלד אין איהר האנד און געזאגט: „לייג דאס אוועק פאר איהם".

נאך צוויי יאהר זיינען אוועק, זי האט אלץ מיט מעהר און מעהר היץ מיר געוואלט דערצעהלען וועגען דעם קליינעם וויזליק...

מאנכעס מאל פלעגט זי זאגען מיט טרעהרען אין די אויגען — אייך ארט גארנישט פאר איהם: איהר ווילט אפילו איהם ניט זעהן. ווען איהר זאלט וויסען ווי וועה איהר טהוט מיר דערמיט.

צום סוף האט זי אין מיר אזוי פיעל אריינגערעדט, אז איך האב איהר אין א געוויסען טאג פערשפראכען איוף מארגען ארויס־צוקומען אין די שאן־ז־עליזעע ווען זי נעהמט ארויס דאס קינד שפאצירען.

אבער אין דעם מאמענט ווען איך האב פערלאזען דאס הויז, האט מיך עפּעס א מאדנער פארגעפיהל צוריקגעהאלטען. א מאן איז שוואך און נאריש. וואס וועט זיין, אז איך וועל ווערען צוגעבונדען צו דעם דאזיגען קליינעם נפש'ל, פון וועלכען איך בין דער פאטער... וועלכער איז מיין זוהן.

איך האב געהאט מיין העט אויפ'ן קאפּ, מיינע האנדשוה אין די הענד. איך האב א שליידער געטהאן די האנדשוה אויפ'ן שרייב־טיש און די הוט אויפ'ן שטוהל.

— ניין, בעשטימט איך וועל ניט געהן: עס איז קליגער ניט צו געהן.

מיין טיהר האט זיך ווייט געעפענט. מיין ברודער איז אין צימער אריין. ער האט מיר דערלאנגט אן אנאנימען בריעף וואס ער האט געקראגען יענעם אין דער פריה.

„ווארנט דעם גראף דע ל—, אייער ברודער, אז די קליינע פרוי, פון דער ריע גאזעטטע לאכט זיך פרעך אויס פון איהם. זאל ער זיך ווענען איהר נענויער נאכפרעגען".

איך האב קיינעם קיינמאל גארנישט דערצעהלט וועגען דער אינטריגע און איצט האב איך מיין ברודער דערצעהלט די געשיכטע דערפון פון אנהויב ביז'ן סוף. איך האב צוגעלייגט:

„פון מיינטוועגען וויל איך מעהר גארנישט האבען צו טהאן מיט דער גאנצער געשיכטע: אבער אפשר וואלסטו, אלס א גוטער ברודער, געגאנגען און אויסגעפונען, וואס דו וועסט קענען וועגען איהר?"

ווען מיין ברודער איז אוועק, האב איך געזאגט צו זיך אליין: אויף וואס פאר'ן אופן האט זי מיך געקענט בעטריעגען? זי האט אנדערע געליעבטע? וואס ארט עס מיך? זי איז יונג, פריש און שעהן: מעהר זוך איך ביי איהר גארנישט. זיי שיינט מיך צו ליעבען און אויסרעדעם, קאסט זי מיך ניט פיעל אויך. ווירקליך, איך פערשטעה ניט וואס דא קען זיין.

מיין ברודער האט זיך שנעל צוריקגעקעהרט. ער האט זיך פון דער פאליציי דערוואוסט אלעס וועגען איהר מאן. ער איז א קלערק אין דעם דעפארטמענט פאר גוטע געוואהנהייטען און עהרליכער אויפפיהרונג, און נאך מעהר, ער איז א דענקענדער מענש, אבער ער איז פערהייראט צו א שעהנער פרוי, וועמעס אויסגאבען זיינען אביסעל פארשווענדעריש פאר זיין איינפאכען געהאלט. דאס איז געווען אלעס.

דאן איז מיין ברודער אוועק צו איהר אהיים און אזוי ווי ער האט זי אין דער היים ניט געטראפען, האט ער מיט דער הילף פון אביסעל גאלד געעפענט די צונג פון׳ם הויז וועכטער. „מאדאם ד— איז א זעהר ווירדיגע פרוי — האט ער געזאגט — און איהר מאן איז זעהר א ווירדיגער מאן, ניט שטאלץ, ניט רייך. אבער מיט זעהר אן אפענער האנד״.

אום צו זאגען עטוואס, האט מיין ברודער געפרעגט:

— ווי אלט איז איהר קליין אינגעלע?

— זי האט ניט קיין אינגעלע, מיין הערר.

— וואס הייסט? און דער קליינער לעאן?

— איהר האט א טעות, מיין הערר.

— איך מיין דאס קינד, וואס זי האט געהאט ווען זי איז געווען אין איטאליען מיט צוויי יאהר צוריק.

— זי איז קיינמאל ניט געווען אין איטאליען, מיין הערר, זי האט קיין מאל ניט פערלאזען דאס הויז וואו זי וואהנט פאר די לעצטע פינף יאהר.

מיין ברודער, שטארק פערוואונדערט, האט איבער א נייעם גענד־מען אויספרעגען דעם הויז־וועכטער, דאן האט ער געפרעגט ביי די איבעריגע בעדיענטע, אבער אלע האבען געשריען אין איין קול: זי איז ניט געפאהרען קיין איטאליען און זי האט ניט קיין קינד.

איך בין געווען איינפאך ערשטוינט, אבער איך האב אויף קלאהר ניט געקענט פערשטעהן דעם זין פון דער דאזיגער קאמעדיע און איך האב זיך אבגערופען צו מיין ברודער:

— איך וויל וויסען אויף קלאהר וואס דא טהוט זיך. איך וועל איהר בעטען, זי זאל קומען אהער מארגען. דו וועסט זי דא אויפ־נעהמען אנשטאדט מיר. אויב זי האט מיך בעטראגען, וועסטו איהר איבערגעבען פון מיר צעהן טויזענד פראנק. און איך וויל זי מעהר קיינמאל ניט זעהן. און אין דער אמת'ן האט זיך מיר גע־נומען דאכטען, אז איך בין שוין זאט פון איהר.

וועט איהר גלויבען? מיט א נאכט פריהער האב איך זיך גע־ערגערט, וואס איך האב געהאט א קינד מיט דער פרוי, און איצט בין איך געווען צוטומעלט, פערשעהמט, בעליידיגט און עס האט מיר וועה געטהאן פארוואס דאס קינד עקזיסטירט ניט. איך בין געווען פריי, בעפרייט פון יעדער פעראנטווארטליכקייט, פון יעדער זארג: און דאך האט אין מיר דאס בלוט געקאכט ביים געדאנק, אז מען האט מיך גענארט און מיך אוועקגעשטעלט אין אזא קאמישער לאגע.

אויף מארגען אין דער פריה האט מיין ברודער זי ערוואַרטעט אין מיין ארבייטס־צימער. זי איז אריינגעקומען שנעל ווי אלע מאל און האט זיך א ווארף געטהאן צו איהם מיט אויסגעשטרעקטע ארעמס, אבער ווען זי האט דערזעהן ווער דאס איז, האט זי זיך גלייך א ציה געטהאן צוריק.

ער האט זיך פערנייגט און זיך ענטשולדיגט.

— איהר וועט מיר ענטשולדיגען, מאדאם, פארוואס איך בין דא אנשטאט מיין ברודער. אבער ער האט מיר ערלויבט אייך צו שטעלען אייניגע פראגען, וועלכע זיינען איהם אליין שווער ביי אייך צו פרעגען.

דאן קוקענדיג אויף איהר מיט א דורכדרינגענדען בליק, האט ער פלוצים געזאגט:

— מיר ווייסען אז איהר האט ניט קיין קינד פון איהם.

נאך דעם ערשטען מאמענט פון צוטומעלטקייט, איז זי גלייך געקומען צו זיך. האט זיך געזעצט און מיט א שמייכעל בעטראכט דעם מאן, וועלכער איז געשטאנען פאר איהר אלס איהר ריכטער.

זי האט געענטפערט איינפאך:
— ניין איך האב ניט קיין קינד.
— מיר ווייסען אויך, אז איהר זייט קיינמאל ניט געווען אין איטאליען.
דאס מאל האל האט זי אויסגעשאסען א געלעכטער:
— ניין, איך בין קיינמאל ניט געווען אין איטאליען.
מיין ברודער, שטארק ערשטוינט פון איהרע ענטפערס, האט געזאגט:
— דער גראף האט מיר געבעטען איך איבערצוגעבען דאס געלד. און איך צו זאגען, אז צווישען איהם און איך איז אלעס געענדיגט.
זי איז ווידער געווארען ערנסט, האט רוהיג אריינגעלעגט דאס געלד אין קעשענע און געפרעגט אין א בעטריעבטען טאן:
— וועל איך אלזא דעם גראף מעהר ניט קענען זעהן?
— ניין, מאדאם.
דאס האט איהר געשיינט צו פערדריסען און זי האט געזאגט מיט געמאכטע גלייכגילטיגקייט:
—דעסטא ערגער. איך בין געווען צו איהם זעהר צוגעבונדען.
דערזעהן אז זי איז אזוי שנעל געקומען צו זיך פון דער גאנצער געשיכטע, האט מיין ברודער פון זיין זייט א שמייכעל געטהאן און געפרעגט:
— זאגט מיר, איך בעט אייך, צו וואס האט איהר ערפונדען די דאזיגע לאנגע געשיכטע מיט די אלע ליגענס, מיט דער רייזע נאך איטאליען און די מעשה מיט'ן קינד?
זי האט אנגעקוקט מיין ברודער א פערוואונדערטע, ווי ער וואלט איהר געפרעגט עפעס זעהר א נארישע פראגע און געענטפערט:
— מיין גאט! וואס פאר א צו'להכעים'ניק איהר זייט! גלויבט איהר, אז א'ן ארימע, איינפאכע פרוי פון פאלק, ווי איך, א שטיקעל גארנישט, ווי מען זאגט, וואלט געקענט איינהאלטען אין מיינע הענד דריי יאהר נאכאנאנד דעם גראף דע ל— א מיניסטער, א גרויסע פערזענליכקייט, א מאן וואס האלט פון דער מאדע, וואס

איז רייך און פערפיהרעריש, ווען איך זאל זיך ניט געבען אביסעלע מיה? איצט איז אלעס פערביי. דעסטא ערגער. עס האט גע־קענט אנהאלטען אייביג. אבער אם וויינינגסטען האט מיר זיך איינ־געגעבען איהם צו האלטען דריי יאהר.

זי איז אויפגעשטאנען. מיין ברודער האט איהר נאך אלץ אויס־געפרעגט:

— אבער... דאס קינד? איהר האט געהאט אזא איהם צו צייגען?

— געווים... מיין שוועסטער'ס קינד. זי האט עס מיר געליהען. איך קען וועטען, אז זי האט עס אייך אלעס אויסגעזאגט.

— גוט! און די בריעף פון איטאליען?

זי האט זיך ווידער געזעצט און זיך גוט אויסגעלאכט.

— אך! יענע בריעף... זיי זיינען געווען א שטיק פאעזיע. דער גראף איז נישט אומזיסט געווען א מיניסטער פון אויסלענדישע אנגעלעגענהייטען.

— אבער... אייער שוואנגערשאפט?...

— אך! דאס איז מיין געהיימניס. איך וויל קיינעם נישט קאמפראמעטירען.

און זיך פארנייגענדיג פאר איהם מיט א אבלאכענדיגען שמייכעל, האט זי פארלאזען דעם צימער ניט גערירט אויף א האאר, ווי א'ן אקטריסע וועלכע האט געשפיעלט איהר ראלע ביז צום סוף.

און דער גראף דע ל— האט געענדיגט די געשיכטע מיט מוסר:

אלזא זייט פארזיכטיג איידער איהר פערטרויט זיך צו דעם דאזיגען סארט טייבעלאך.

ענדע.

די ווייב און די געליעבטע

זי, ווירקליך — האט געזאגט טשאססוואל — ווען פון די אנשטענדיגע קרעמער און ווין הענדלער וואלט עם געקענט איינפאלען, אז יענע שעהנע קליי־נע פאריזער פרוי מיט די ווייבע אונשולדיגע אויגען ווי ביי א מאדאננא, מיט די שמייכלענדיגע ליפען און גאלדענע האאר, וועלכע האט זיך אימער אזוי איינפאך אנגעטהאן, זאל גאר זיין זייער קאנדידאט'ס געליעבטע?

זי האט איהם זעהר פיעל געהאלפען און איהם בעגלייט אפילו אין די ווייטסטע פערמעס, איז געגאנגען מיט איהם צו די פערזאמלונגען אין די קליינע קאפעעס פון די קליין שטעדטלאך, געהאט א אנגענעהמען און פאסענדען ווארט פאר יעדער'ן, האט זיך ניט אבגעזאגט פון א גלאז וויין אדער א האנד־דרוק און איז אימער געווען בערייט צוצושטעהן צו א פאלקסטאנץ. זי האט גע־שיינט צו זיין אזוי פערליעבט אין עליען רוליהער, אזוי פול צו־טרויען, אזוי שטאלץ וואס ער איז איהרער און זי איז זיינע, האט גע־קוקט אויף איהם מיט אזוי פיעל ליעבע און אזוי פיעל האפנונג און האט זיך צוגעהערט צו אלעם וואס ער האט גערעדט מיט אזא אויפמערקזאמקייט, אז וואוטערס, וועלכע האבען אפילו ניט געהאט אין זינען פאר איהם צו וואוטען, זיינען ביסלעכווייז געוואונען גע־ווארען אויף זיין זייט און האבען פערשפראכען צו וואוטען פאר דעם יונגען דאקטאר, ווענעס נאמען זיי האבען קיינמאל ניט גע־הערט דערמאנענדיג אין זייער דיסטריקט.

פאר זשאן דארדענן איז יענער עלעקשאן קאמפיין געווען א זעהר אינטערעסאנטע פאסירונג; דאס איז געווען פאר איהר אן אנגענעהמער און אונערווארטעטער יום טוב, און אזוי ווי זי איז מיט'ן הארצען געווען אן אקטריסע, האט זי געשפיעלט ערנסט, האט זיך אריינגעווארפען אין איהר כאראקטער, און אליין דערפון הנאה געהאט מעהר, ווי זי האט ווען עס איז אין איהר לעבען הנאה געהאט פון איהרע אינטערעסאנטע און וואונדערבארסטע צופעלע.

און דאן איז דערצו צוגעקומען דער בעזונדערער פערגעניגען וואס מען האט זי אנגענומען פאר א וועלט דאמע, איהר געשמייר־בעלט, קאמפלימענטען געמאכט, רעספעקטירט און מקנא געווען. עס איז איהר אנגענעהם געווען, וואס זי איז ארויסגעקראכען אויף א ווייל פון דעם רינשטאק און דאן האט זי געטרוימט, אז דאס דאזיגע ארומפאהרען מיט איהם עטליכע וואכען נאכאנאנד וועט ברייגען דערצו אז ער זאל זי ניט פערלאזען, ווען ער וועט זיך צוריק קעהרען אין שטאדט אריין. אפשר וועט ער אויפאפפערען די פרוי, וועלכע ער האט שוין מעהר ניט געליעבט און וועלכע ער האט אין איהר געגענווארט גערופען זיין „סינדערעללא".

ביי דערנאכט, ווען זיי האבען פון זיך אראבגעווארפען די מאסקע און זיינען געווען אליין אין זייער צימער אין האטעל, האט זי זיך מיט איהם גערייצט, איהם געשמייכעלט, געוועקט אין איהם זיין אמביציאן, ארומגענומען איהם מיט איהרע ציטערענדע ארעמס און צווישען איהרע קושען געשעפטשעט איהם אין אויער יענע ווער־טער, וואס מאכען א מאן שטאלץ, ווארימען אן זיין הארץ און גי־בען איהם קראפט און מוטה, ווי א גלעזעל שנאפס.

זיי ביידע צוזאמען האבען איינגענומען דעם דיסטריקט און גע־וואונען די עלעקשאן גאנץ לייכט, ווייל ניט קוקענדיג אויף דעם קאנדידאט'ס יוגענד, איז ער ערוועהלט געווארען ביי א מאיאריטעט פון פינף טויזענד שטימען. עס פערשטעהט זיך, אז דאן זיינען

געמאכט געוואָרען נאָך אבענדען און באַנקעטען, וואו זשאן איז אנוועזענד געוועזן און וואו מען האָט איהר בעגעגענט מיט גרויס ענטהוזיאזם; עס זיינען געוועזן פייער־ווערק, וואו זי האָט בעזאלט אַנצינדען די ערשטע פייער קרעקע, און בעלער אויף וועלכע זי האָט איבערראשט די ווערטהע געסט מיט איהר חן'עוודינקייט און ליעבליכקייט. און ווען זיי זיינען אוועקגעפאָהרען, זיינען דריי קליינע מיידלאך, אָנגעטהאָן אין ווייסען, געקומען צום וואָקזאל און דעקלאמירט פערזען פול מיט קאָמפּלימענטען צו איהר. אן אָרקעסטר מוזיק האָט געשפּיעלט די מארסעליעזע, די פרויען האָבען געפּאַכט מיט זייערע טיכלאך, די מענער מיט זייערע העט און זי האָט זיך ארויסגעבויגען פון פענסטער פון איהר וואַגאָן אזאַ חן'עוודיגע, אזא רייצענדע אין איהר רייזע־קלייד, מיט אַ שמייכעל אויף די ליפּען און אַ טרעהר אין די אויגען, ווי עס האָט געפּאסט פאר אזא שעהנעם און ריהרענדען זעגענען זיך. זי האָט ווי אן אמת'ע אקטריסע געשפּיעלט די דאָזיגע לעצטע סצענע איהרע און מיט אַ פּלוצים'דיינער און קינדערשער בעוועגונג האָט זי גענומען ווארפען צו זיי קורשען מיט די שפּיצען פון איהרע פינגער און געזאָגט:

— אדיע, מיינע פריינד, אדיע! איך וועל אייך קיינמאָל ניט פערגעסען!

דער ערוועהלטער קאנדידאט, וועלכער איז אויך געוואָרען אביסעל צואווארימט, האָט איינגעלאדען עטליכע מענשען פון די, וואָס האָבען אַם מיינסטען געשטיצט זיין קעמפּיין, צו זיך אין פּאַריז. זיי האָבען איהם אלע גענומען ביים וואָרט און איין מאָל מיט אן עקסקורשאַן־צוג זיך אוועקגעלאזען אין פּאריז און מאָסיע רוליהער איז געוועזן געצוואונגען זיי איינצולאדען צו אַ דינער.

אום אויסצומיידען מעגליכע מיספערשטענדניסע, האָט ער זיין ווייב אַפריהער פאָרבערייט וואָס פאר אַ מין מענשען זיינע געסט זיינען. ער האָט איהר געזאָגט, אז זיי זיינען פּראָסט, אונגעהובעלט, טומעלדיג, האָבען ליעב אַ סך צו ריידען און וועלען

איהר וואהרשיינליך איבערראשען מיט זייערע מאניערען און זייער האלטען זיך, אבער אז זיי האבען א גרויסען איינפלוס און זיינען וואוילע מענשען און דערפאר פערדיענען זיי, מען זאל זיי שעהן אויפנעהמען. דאס איז געווען א זעהר ניצליכע פארבערייטונג, ווייל ווען זיי זיינען אריין אין זאאל אין זייערע נייערע קליידער מיט שיי־נענדיגע פנים'ער און אנגעפאמאדעזירטע האהר, ווי זיי וואלטען געגאנגען צו א דארפישע חתונה, און זייער פריינד האט פאר זיי פארגעשטעלט די נייע מאדאם רוליהער, זיינען זיי שיער ניט גע־שטארבען.

אין אנהויב זיינען זיי געווארען צומישט, האבען זיך געפיהלט אונבעקוועם, ניט אויף'ן ריכטיגען פלאץ און ניט געוואוסט וואס צו ריידען. זיי האבען אבגעשפילעט און ווידער פערשפילעט זייערע האנד־שוה, האבען געענטפערט אויף איהרע פראגען, וואס איז זיי איינגעפאלען און זיך געבראכען דעם קאפ צו דערגעהן, וואס דאס איז פאר א רעטעניש. קאפיטאן מארעדום האט געקוקט אויף'ן פייער מיט דעם גלעזערנעם בליק פון א נאכטוואנדלער; מארים בארבעסט האט מעכאניש געקראצט זיינע פינגער בעת די איבעריגע דריי, דער פאבריק אויפזעהער, דער אדוואקאט און דער האטעל בעזיצער האבען צושראקען געקוקט אויף רוליהער'ן.

דער אדוואקאט איז געווען דער ערשטער צו קומען צו זיך. ער האט זיך א הויב געטהאן פון זיין שטוהל מיט א הערצליכען געלעכטער, האט א קיצעל געטהאן דעם דעפוטאט מיט'ן עלענבויגען אין זייט און געזאגט:

— איך פערשטעה שוין, איך פערשטעה; איהר האט גע־דענקט, אז מענשען קומען ניט קיין פאריז זיך צו לאנגווייל'ען, ניט אזוי? די מאדאם איז אן אנטיקעל, און איך גראטוליר אייך, מיין הערר!

ער האט א וואונק געטהאן צו זיינע פריינד איבער'ן רוקען און באלד זיינען אלע ווידער פרעהליך געווארען און א צווייטער האט געזאגט:

— מיר זיינען ניט אזעלכע נארען, קיין פינגער אין מויל דארף מען קיינעם ניט ארייגלייגען, אבער דער אדוואקאט ראקווע־טאן איז פארט קליגער פון אונז. מאסיע רוליהער, איהר זייט א מענש מיט א קאפ און אייער איינפאל איז אויסגעצייכענט.

און מיט א פערדרויטיגט פנים און א אויסגעשטעלטע ברוסט, האט ער געזאגט אין דער הויך:

— מיין קאמפלימענט, מאדאם, בלויז אין אייער געגענד גע־פינט מען אזעלכע שעהנע, קליינע פרויען!

מאדאם רוליהער האט ניט געוואוסט וואס צו ענטפערען און איז אוועק זוכען שוץ ביי איהר מאן. עס האט זיך איהר זעהר גע־וואלט אוועקגעהן אין איהר צימער אונטער עפעס א תירוץ, אום צו אנטלויפען פון די אונערטרעגליכע געסט. דאך האט זי זיך איינגעהאלטען און איז פערבליבען די גאנצע צייט פון דינער. ביים טיש האט געררוישט און געטומעלט, די פינף געסט מיט זייערע עלענבויגענס אויפ'ן טיש, זייערע זשילעטען צושפילעט און האלב שיכור, האבען געליארעמט און געטומעלט, דערצעהלט גראבע מעשות, מיאוס'ע וויצען און געשווארען ווי די סאלדאטען. אבער ווען מען האט דערלאנגט טהעע און ליקער אין רויך־צימער, האט זי פערלארען די גערולד און האט זיך אבגעזעגנט מיט איהרע געסט. זי איז אוועק צו איהר אין צימער מיט שנעלע טריט, ווי א געפאנ־גענער וואס רייסט זיך פון געפענגנים ארויס און האט מורא אז מען אל איהם ניט כאפען צוריק.

די מענער זיינען געבליבען זיצען און האבען איהר נאכגע־קוקט מיט אפענע מיילער. מארעדום האט פערדרויכערט א סיגאר און געזאגט:

— הערט אויס, מאסיע רוליהער, עס איז געווען זעהר שעהן פון אייך וואס איהר האט אונז איינגעלאדען אין אייער קליינע, רו־היגע נעסט, אבער אפען גערעדט, וואלט איך אויף אייער פלאץ ניט בעטראגען מיין געזעצליכע פרוי, פאר אזא אנגעבלאזענע שטיק סחורה ווי די איז.

— ער איז גערעכט — האט זיך אריינגעמישט דער אדוואַ־קאַט — מאדאם רוליהער, די געזעצליכע מאדאם רוליהער, איז פיעל מעהר ליעבענסווירדיג און א סך שעהנער. איהר זייט אַ פעררעטהער צו בעטריגען אזא גאָלדענע ווייבעלע: אַבער ווען קענען מיר האָפען איהר ווידער צו זעהן?

און מיט אַ כיטרען שמייכעל האט ער צוגעלייגט:

— אַבער זייט גאַנץ רוהיג, מיר וועלען האלטען ס'מויל, עס וואָלט געווען צו טרויעריג, זי זאָל זיך דערפון דערוויסען...

ענדע.